

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 78

**ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΚΗ' — ΜΑ'
(ΚΕΦ. 13 — 19)**

Κείμενον: Γ. ΚΑΡΥΘΥΓΑΛΗ

*Μετφρασσις — Σχόλια
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ε. ΚΑΡΑΜΑΤΣΚΟΥ
Θεολόγος
ΧΡΥΣ. Δ. ΚΑΡΑΜΑΤΣΚΟΥ - ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ
φιλόλογος*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ	11 - 216
Ὁμιλία ΚΗ' (Πράξ. ιγ', 4-15)	11 (219)*
Ὁμιλία ΚΘ' (Πράξ. ιγ', 16-41)	21 (225)
Ὁμιλία Λ' (Πράξ. ιγ', 42—ιδ', 13)	39 (236)
Ὁμιλία ΛΑ' (Πράξ. ιδ', 14-28)	55 (246)
Ὁμιλία ΛΒ' (Πράξ. ιδ', 28—ιε', 11)	71 (255)
Ὁμιλία ΛΓ' (Πράξ. ιε', 13-33)	82 (262)
Ὁμιλία ΛΔ' (Πράξ. ιε', 35—ισ', 12)	97 (272)
Ὁμιλία ΛΕ' (Πράξ. ις', 13-24)	114 (282)
Ὁμιλία ΛΣ' (Πράξ. ις', 25-40)	125 (289)
Ὁμιλία ΛΖ' (Πράξ. ις', 1-15)	137 (297)
Ὁμιλία ΛΗ' (Πράξ. ις', 16-31)	150 (304)
Ὁμιλία ΛΘ' (Πράξ. ις', 32—ιη', 17)	168 (316)
Ὁμιλία Μ' (Πράξ. ιη', 18—ιθ', 7)	182 (324)
Ὁμιλία ΜΑ' (Πράξ. ιθ', 8-20)	197 (333)
ΠΡΩΤΟΤΥΠΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ	219 - 345

* Οι ἐντός παρενθέσεων ἀριθμοὶ παραπέμπουν εἰς τὰς σελίδας τοῦ ἀντιστοίχου πρωτοτύπου κειμένου.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
 ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
 ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

ΟΜΙΛΙΑ ΚΗ' (28)
 (Πράξ. ιγ', 4-15)

«Ὅσοι μὲν οὖν, ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου, κατήλθον εἰς Σιλεύκειαν, κἀκείθεν ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Κύπρον. Καὶ γενόμενοι ἐν Σαλαμῖνι, κατήγγειλαν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν Ἰουδαίων. ἔρχον δὲ καὶ Ἰωάννην ὑπηρέτην»¹.

α'. Ἀφοῦ ἐχειροτονήθησαν² ἀνεχώρησαν καὶ ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Κύπρον, ἐπειδὴ δὲν ὄψιρχεν ἐκεῖ κίνδυνος καὶ ὁ λόγος εἶχε ἤδη σπορῆ. Διότι εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἦσαν ἀρκετοὶ καὶ ἡ Φοινίκη ἦτε πλησίον τῆς Παλαιστίνης, ἐνῶς ἡ Κύπρος ἔχει. Μή, λοιπόν, ζητεῖς τὸ «διατί», ὅταν κινουῦνται ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διότι δὲν ἐχειροτονήθησαν μόνον ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ καὶ ἐστέλλησαν.

«Καὶ γενόμενοι ἐν Σαλαμῖνι, κατήγγειλαν τὸν λό-

1. Πράξ. 13, 4 - 5.

2. Ἐννοεῖται δὲν πρόκειται περὶ προχειρίσεως εἰς ἱερωτικὸν ἔργον ἕως τελείου ἡμέρου, ἀλλὰ περὶ ἁπλῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν καὶ ἐπιθέσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος διὰ τὴν ἐπίσημον καθήκων εἰς τὸ ἔργον εἰς τὸ ἄποστολὸν ἀπεστέλλαντο.

γον τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν Ἰουδαίων. Βλέπεισθε ὅτι αὐτοὶ καταβάλλουν πᾶσαν φροντίδα νὰ κηρύττουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ κατὰ πρόβτον εἰς ἐκεῖνους (τοὺς Ἰουδαίους), διὰ νὰ μὴ τοὺς καταστήσουν περισσότερο φιλονεικούς; Καὶ ἐκεῖνοι²⁰ δὲν ἐκήρυττον παρά μόνον εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ αὐτοὶ ἐπήγαν εἰς τὰς συναγωγάς.

«Διελθόντες δὲ τὴν νῆσον ἔλθον ἄχρι Πάφου, εὗρον τινα μάγον ψευδοπροφήτην Ἰουδαῖον, ὃ ὄνομα Βάρ Ἰησοῦς, ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ Σεργίῳ Παύλῳ, ἀνδρὶ συνετῷ²¹ ὃς, προσκαλεσάμενος Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον, ἐπεζήτησεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἀνθίστατο δὲ αὐτοῖς Ἐλύμας, ὁ μάγος, (οὗτω γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ), ζητῶν διαστρέφαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως. Πάλιν μάγος Ἰουδαῖος, ὅπως ὁ Σίμων²². Καὶ παρατήρησε αὐτόν, ὅτι ὅταν μὲν ἐκήρυττον εἰς τοὺς ἄλλους δὲν ἠγανάκει, ὅταν δὲ προσήλθον εἰς τὸν ἀνθύπατον, τότε. Τὸ δὲ ἀξιοθαύμαστον τοῦ Ἀνθυπάτου εἶναι, ὅτι, καίτοι εἶχε προκαταληφθῆ ἀπὸ τῆς μαγείας ἐκεῖνου, ἤθελε ν' ἀκούσῃ τοὺς Ἀποστόλους. Τὸ ἴδιο ἔπραξαν καὶ οἱ Σαμαρεῖται καὶ ἀπὸ τῆς σύγκρισιν φαίνεται ἡ νίκη, ἐνῶ καταλύεται ἡ μαγεία. Πανταχοῦ ἡ κενοδοξία καὶ ἡ φιλαρχία εἶναι τὰ αἰτία τῶν κακῶν.

«Σαῦλος δὲ, ὁ καὶ Παῦλος, πλησθεὶς Πνεύματος ἁγίου, ἀτενίσας εἰς αὐτόν, εἶπεν ὡς πλήρης παντὸς δόλου καὶ πάσης ραδιουργίας, υἱὲ διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης, οὐ πάσι διαστρέφων τὰς ὁδοὺς Κυρίου τὰς εὐθείας; Καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ Κυρίου ἐπὶ σέ,

²⁰ Ἐννοεῖ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους. Ἰδὲ Πρὸς. 11. 19.
²¹ Πρὸς. 8. 9 κ. εἰ.

καὶ ἔση τυφλός, μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ. Ἐδῶ τὸ ὄνομα τοῦ Παύλου ἀλλάσσει μὲ τὴν χειροτονίαν, πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἔγινε καὶ εἰς τὸν Πέτρον. Καὶ πρόσεξε, τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι προσβολή, ἀλλὰ ἐπίπληξις. Διότι οἱ θρασείες καὶ ἀνάσχυτοι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πρέπει νὰ ἐπιτιμῶνται. «Ὡς πλήρης παντὸς δόλου, φησί, καὶ πάσης ραδιουργίας, υἱὲ διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης». Ἐδῶ φανερώνει ὅσα εἶχεν εἰς τὴν διάνοιάν του, διότι μὲ τὸ πρᾶγμα τῆς σωτηρίας καταστρέφει τὸν ἀνθύπατον. «Οὐ πάσι, λέγει, διαστρέφων τὰς ὁδοὺς Κυρίου;». Καὶ εὐλογουσανῶς «δὲν πολεμεῖς πρὸς ἡμᾶς», εἶπε, «ὅτε μάχεσαι, ἀλλὰ παρουσιάζεις στρατοὺς τοὺς εὐθείας ὁδοῦς τοῦ Κυρίου καὶ μὲ ἐγκωμιστικὸν τρόπον». «Καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ Κυρίου ἐπὶ σέ, καὶ ἔση τυφλός». Μὲ τὸ σημεῖον διὰ τοῦ ὁποῦ ἀδηγήθη αὐτὸς (εἰς τὴν πίστιν), δι' αὐτοῦ ἠθέλησε νὰ ἀδηγήσῃ καὶ τοῦτον. Καὶ τὸ «ἄχρι καιροῦ» δὲν ἦτο λόγος τιμωροῦντος, ἀλλ' ἐπιστρέφοντος. Διότι ἂν ἦτο τιμωροῦντος, θὰ τὸν ἐτόφλωνε διὰ πάντοτε. Τώρα ὅμως δὲν λέγει αὐτό, ἀλλὰ δι' ὀρισμένον καιρὸν, διὰ νὰ κερδίσῃ τὸν ἀνθύπατον. «Παρασχῆμα δὲ ἐπέπεσαν ἐπ' αὐτόν ἀγλὺς καὶ σκότος, καὶ περιέγων ἐζήτει χειραγωγούς. Τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονός, ἐπίστευσεν, ἐκκληττόμενος ἐπὶ τῇ διδοχῇ τοῦ Κυρίου». Εὐλόγως διότι αὐτόν, ὁ ὁποῖος εἶχε προκαταληφθῆ ἀπὸ τῆς μαγείας, ἔπρεπε δι' αὐτῆς τῆς τιμωρίας νὰ τὸν παιδαγωγῆσιν. Τοιοῦτοτρόπως καὶ οἱ μάγοι εἰς τὴν Ἀγυπτὸν προηγουμένως ἐτιμωροῦντο ἀπὸ τὰς φλυκτίδας⁴.

⁴ Φλυκτῖαι καὶ φλόκταινο = φουσκάλα. Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τῆς πληγῆς τῶν ἐλαῶν τὴν προκλήθεισαν εἰς τοὺς Αἰγυπτίους ἀπὸ τοῦ Μωσέως καὶ τοῦ Ἀαρὼν κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Ἐξ αἰτίας τῆς ἐμμένου ὀρθήσεως τοῦ θορακοῦ νὰ κλυερόσθῃ τὸ ἴσραηλ. Ἰδὲ Ἐξὸς. 8. 8 κ. εἰ.

Παρατήρησε δὲ ὅτι αὐτοὶ δὲν χρονοτριβοῦν εἰς αὐτὸν τὸν τόπον, ἀφοῦ ἐπίστευσε πλέον ὁ ἀνθρώπος, αὐτὸ ἔγιναν νῆφοι ἐξ αἰτίας τῆς κολακείας καὶ τῆς τιμῆς, ἀλλ' ἀμέσως συνεχίζουν τὸ ἔργον καὶ ὁρμῶν εἰς τὴν ἀπέναντι χώραν. Ἐναγθέντες δὲ ἀπὸ τῆς Κύπρου οἱ περὶ Παῦλον, ἦλθον εἰς Πέργην τῆς Παμφυλίας. Ἰωάννης δὲ, ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν, ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. Αὐτοὶ δὲ, διελθόντες ἀπὸ τῆς Πέργης, παρεγένοντο εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν συναγωγὴν τῆ ἡμέρας τῶν Σαββάτων ἐκάθισαν. Πάλιν εἰσῆρχοντο εἰς τὰς συναγωγὰς μὲ ἐνδυμασίαν Ἰουδαίων, ὥστε νὰ μὴ πολεμοῦνται οὔτε νὰ ἐκδιώκωνται καὶ τοιοῦτοτρόπως κατάρθωναν τὰ πάντα. Ἐμετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν ἀπέστειλαν οἱ ἀρχισυνάγωγοι πρὸς αὐτούς, λέγοντες: Ἄνδρες ἀδελφοί, εἰ ἔστι λόγος ἐν ὑμῖν παρακλήσεως πρὸς τὸν λαόν, λέγετε. Ἀπ' ἐδῶ, λοιπόν, μαθαίνομεν τὰ σχετικὰ μὲ τὸν Παῦλον, ἀφοῦ ἐμάθαμεν ἀρκετὰ ἀπ' αὐτὰ τοῦ ἐλέχθησαν προηγουμένως.

Ἄς ἴδωμεν ὅμως ἀπὸ τὴν ἀρχὴν αὐτὰ τὰ ὅποια ἐλέχθησαν. Καὶ γενόμενος, λέγει, ἐν Σαλαμῖνι, κατήγγελλον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς Κύπρου. Ἐμείναν ἐν ἔτος εἰς τὴν Ἀντιόχειαν. Ἐπρεπε νὰ πορευθοῦν καὶ ἐκεῖ καὶ νὰ μὴ μένουν διὰ πάντοτε ἐδῶ, ὅπρῃκε ἀνάγκη μεγαλυτέρων διδασκάλων δι' αὐτούς. Ἰδὲ πῶς δὲν παραμένουν καὶ εἰς τὴν Σελεύκειαν, ἐπειδὴ ἐγνώριζον, ὅτι ἀπὸ τὴν γειτονικὴν πόλιν θὰ ἐκαρποῦντο πολλὴν ὀφέλειαν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ σπεύδουν πρὸς τὰ πλέον ἀναγκαῖα. Διότι ὅταν ἦλθον εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς νήσου, ἔσπευδον νὰ διορθώσουν

4a. Ἰωάννης εἶναι ὁ εὐαγγελιστὴς Μάρκος.

τὸν ἀνθρώπον. Ὅτι δὲ δὲν ἦτο κολακείας λόγος τὸ «Συλὴν τῷ ἀνθυπάτῳ, ἀνδρὶ συνετῷ» ἀπὸ τὸ ἐξῆς πρᾶγμα γνώριζε, πῶς δηλαδὴ δὲν ἐχρειάσθη πολλοὺς λόγους, πῶς ἠθέλησε νὰ τοὺς ἀκούσῃ. Ἀπαριθμεῖ δὲ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων, δεικνύων ὅτι, ἐπειδὴ ἐδέχθησαν τὸ κήρυγμα προσφάτως, ἦτο ἀνάγκη νὰ στηρίζωνται, διὰ νὰ μένουν σταθεροὶ εἰς τὴν πίστιν. Δι' αὐτὸ καὶ συνεχῶς τὰς ἐπισκέπτοντο. Παρατήρησε ὅτι πρὸς τὸν μάγον δὲν εἶπε τίποτε, ἕως οὔτου ἔδωκεν ἐκεῖνος τὴν ἀφορμὴν, ἀλλὰ ἐκήρυττον τὸν λόγον τοῦ Κυρίου μόνον. Διότι ἐπειδὴ ἔβλεπε τοὺς ἄλλους ὅτι προσέχουν, αὐτὸς εἰς τοῦτο μόνον ἀπέβλεπεν, ὥστε νὰ μὴ πεισθῇ ἐκεῖνος. Καὶ διὰ τὸ δὲν ἔκαμεν ἄλλο σημεῖον; Διότι δὲν ἦτο ἴσον πρὸς τὰς δυνάμεις τοῦ νὰ νικήσῃ τὸν ἔχθρὸν.

6'. Καὶ παρατήρησε, προηγουμένως κατηγορεῖ καὶ τότε τιμωρεῖται. Δεικνύει δὲ ὅτι δικαίως ἔπαθεν αὐτὸς μὲ τὸ νὰ εἴπῃ «Ὁ πληρὴς παντὸς δόλου». Δηλαδὴ λέγει ἐχωρὶς νὰ ἔχη καμίαν ἑλλειψιν (δόλου). Καὶ καλῶς εἶπε «παντὸς δόλου», διότι ὁπεκρίνεται. Ὅτι δὲ δὲν δόλου, διότι ἔπραττε τὸ ἔργον ἐκεῖνου. Ἐχθρὸς πάσης δικαιοσύνης, διότι ἀληθῶς πᾶσα δικαιοσύνη ἦτο αὐτῆ. Εἰς ἐμὲ φαίνεται ὅτι ἐλέγχει καὶ τὸν θῖον αὐτοῦ, καθὼς λέγει αὐτὰ. Καὶ διὰ νὰ δεῖξῃ ὅτι δὲν ἦσαν λόγοι θυμοῦ αὐτοῦ, διὰ τοῦτο προηγουμένως εἶπε. «Πλησθεῖς Πνεύματος ἁγίου», δηλαδὴ ἐνεργείας (τοῦ Ἁγ. Πνεύματος). Καὶ νῦν ἰδοὺ χεῖρ Κυρίου ἐπὶ σέ. Δὲν ἦτο ἐπιτιμωρία, ἀλλὰ θεραπεία. Διότι σχεδὸν εἶπε: «Δὲν τὸ πράττω ἐγώ, ἀλλ' ἡ χεῖρ τοῦ Θεοῦ». Ἰδὲ τὴν ταπεινοφροσύνην. «Ἐση τυφλός, μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἀχρι καιροῦ». Αὐτὸ τὸ λέγει, διὰ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν καιρὸν νὰ μετανοήσῃ. Διότι εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν ἦθελον νὰ γίνωται φανεροὶ ἀπὸ τὰ πλέον σκοτεινὰ, ὅτι καὶ ἔγιναν αὐτὰ εἰς ἐχθροῦς. Ἄλλ' ἐνώπιον τῶν οἰκεί-

ων (τῶν συμπατριωτῶν) εὐλόγως, ἐνόμιον τῶν ξένων ὅμως ὄχι, διὰ τὴν μὴ θεωρηθῆναι εἶναι πλέον τὸ πρῶγμα αὐτὸ θεῖγμα ἀνάγκης καὶ φόβου. Ἀπόδειξις δὲ τῆς τυφλότητος εἶναι τὸ ὅτι ζητεῖ χειραγωγούς. Ἐπειτα βλέπει τὴν ἀναπηρίαν ὁ ἀνθρώπινος καὶ ἀμέσως πιστεύει καὶ ὄχι αὐτὸ, ἀλλ' ἐκπληττόμενος. Διότι εἶθε ὅτι αὐτὰ δὲν εἶναι οὐτε λόγοι οὐτε ἀπάτη. Πρόσεξε πόσῃ ἀγάπῃ πρὸς τὴν διδασκαλίαν εἶχε, καίτοι ἦτο εἰς τόσῃ ἐξουσίαν. Δὲν εἶπε πρὸς αὐτὸν «Δὲν θὰ πάσῃς νὰ διαστρέψῃς τὸν ἀνθρώπου», ἀλλὰ «τὰς ὁδοὺς Κυρίου», τὸ ὅποιον ἦτο καλῆτερον, διὰ τὴν μὴ φαῖναι ὅτι τὸν κολακεύῃ.

Διατί ὅμως ὁ Ἰωάννης φεύγει ἀπ' αὐτούς; Διότι λέγει: «ὁ Ἰωάννης ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν, ὑπέστρεψεν εἰς Ἱερουσόλυμα», ἐπειδὴ πλέον ἀπεστέλλοντο εἰς μακρύτεραν διαδρομὴν, καίτοι θεαίως ἐκείνος ἦτο ὑπέρτης, αὐτοὶ δὲ εἶχον τὸν κίνδυνον. Πάλιν, φοβῶ ἦλθον εἰς τὴν Πέργην, δὲν σταματοῦν εἰς τὰς ἄλλας πόλεις. Διότι ἐβιάζοντο νὰ φθάσουν εἰς τὴν μητρόπολιν, τὴν Ἀντιόχειαν δηλαδή. Καὶ παρατήρησε πῶς ὁ συγγραφεὺς παραμερίζεται κρυφίως.

Ἐκάθισαν ἐν τῇ συναγωγῇ, λέγει, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῶν Σαββάτων», ὥστε νὰ προετοιμάσῃ τὸν δρόμον εἰς τὸν λόγον. Καὶ δὲν ὁμιλοῦν πρῶτοι, ἀλλ' ἀφοῦ ἐπιτρέπη εἰς αὐτούς, ἐπειδὴ τοὺς προσεκάλεσαν ὡς ξένους. Ἐάν δὲν ἐπερίμεναν δὲ, δὲν θὰ ἐγένετο λόγος. Ἐβῶ πρῶτον κηρύττει ὁ Παῦλος. Καὶ ἰδὲ τὴν σῆμα αὐτοῦ. Ἐκεῖ ὅπου ὁ λόγος εἶχε σπαρῆ, διέρχεται καὶ φεύγει ταχέως, ἐνῶ ἐκεῖ ὅπου οὐδεὶς λόγος ἐσπάρη, παραμένει, καθὼς καὶ ὁ ἴδιος λέγει, «Ὁὕτω δὲ φιλοτιμούμενος εὐαγγελίζεσθαι, οὐκ ὅπου ὠνομάσθη Χριστός». Καὶ αὐτὸ ἦτο θεῖγμα πολλῆς ἀνδρείας. Ἀληθῶς

ἐξ ἀρχῆς εἶναι ἀξιοθαύμαστος ὁ ἄνθρωπος. Ἐσταυρωμένος, εἰς θεῖον μάχης εὐρισκόμενος, ἐγνώριζε πόσης χάριτος ἀπῆλαυσε. Ὡς ἀντίθερον ἐπαρουσίασε τὸ ἐνδιαφέρον. Δὲν ἀργίσθη πρὸς τὸν Ἰωάννην (διότι δὲν ἦτο ἴδιον αὐτοῦ), ἀλλὰ ἤρχισε τὸ ἔργον. Δὲν ἐβελίασε, δὲν ἐφοβήθη, ἐνῶ ἦτο ἀποκομμένος εἰς τὸ μέσον τοῦ πλήθους.

Ἰδὲ πῶς τακτοποιεῖται ὑπὸ τῆς θέας Προνοίας νὰ μὴ κηρύττῃ ὁ Παῦλος εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα. Ἀρκεῖ καὶ αὐτὸ μόνον, ἡ πληροφορία ὅτι ἐπίστευσεν. Ἐάν δὲ ἐκῆρυτε, δὲν θὰ τὸν ἠνεύγοντο ἐξ αἰτίας τοῦ μίσους. Καὶ ἀπέρχεται μακράν, ὅπου δὲν ἦτο γνωστός. Προηγουμένως ἤλεγχε τὸν μάγον ὁποῖος ἦτο. Καὶ ὅτι ἦτο τοιοῦτος τὸ ἀπέδεικνε τὸ θαῦμα. Αὐτὸ ἦτο σημεῖον τῆς τυφλότητος τῆς ψυχικῆς, «Ἐπὶ ὀρισμένον καιρὸν ὀσφείρει, ὥστε νὰ μετανοήσῃ». Καλῶς δὲ εἰσῆλθον εἰς τὴν συναγωγὴν κατὰ τὸ Σάββατον, ὅταν ἦσαν ὅλοι συγκεντρωμένοι.

«Καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν, λέγει, ἀπέστειλον οἱ ἀρχισυνάγωγοι, λέγοντες: Ἄνδρες ἀδελφοί, εἰ ἔστι λόγος ἐν ὑμῖν παρακλήσεως πρὸς τὸν λαόν, λέγετε». Παρατήρησε ὅτι αὐτοὶ τότε τὸ πράττουσαν χωρὶς φόβου, ὄχι ὅμως μετὰ ἀπ' αὐτὸ. Ἐάν ἠθέλατε αὐτὸ, ἔπρεπε μᾶλλον νὰ παρακαλέσετε. Ἄλλ' ὁ τῆς φιλαρχίας! ὁ τῆς κενοδοξίας! Πῶς πάντα τὰ ἐνατρέπει καὶ τὰ καταστρέφει. Τοὺς προετοιμάζει διὰ νὰ σταθοῦν ἐναντίον τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἰδικῆς των καὶ τῶν ἄλλων. Τοιοῦτοτρόπως τοὺς ἀποδεικνύει ἀναπήρους καὶ τυφλοὺς, ὥστε νὰ ζητοῦν καὶ χειραγωγούς. Εἶθε τουλάχιστον αὐτὸ, εἶθε τουλάχιστον ὁδηγοὺς νὰ ἐζήτουν. Ἀλλὰ δὲν τὸν ἀνεύγονται πλέον, ἀλλ' εἰς τοὺς ἐσαυτοὺς των ἐπιτρέπουσιν τὰ πάντα. Δὲν ἀφήνει εἰς οὐδὲν νὰ ἴδῃ. Ὡσάν ὀμίχλη καὶ σκότος κάθηται εἰς τοὺς

οφθαλμούς, χωρίς να επιτρέπη να διακρίνη κανείς.

Ποίαν ἀπολογίαὶν θὰ ἔχωμεν, ἐάν ἐξ αἰτίας ἐνὸς πάθους νικῶμεν ἄλλο πάθος, διὰ τὸν φόβον δὲ τοῦ Θεοῦ ὄχι; Ὅπως πολλοὶ, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἀνήθικοι καὶ φιλάργυροι, διὰ τὴν οἰκονομίαν τῶν χρημάτων ἐχαλίνωσαν τὴν ἡδονήν. Ἄλλοι ἀντιθέτως ἐξ αἰτίας τῆς ἡδονῆς περιεφρόνησαν τὰ χρήματα. Αὐτοὶ πάλιν οἱ ὅποιοι νικῶνται ὑπὸ τῆς κενοδοξίας ἐνίκησαν καὶ τὰ δύο, ἐξοδεύοντες ἀπειθῶς χρήματα καὶ ζῶντες συνεπῶς ἀσκόπως. Ἄλλοι πάλιν ἐνῶς ἦσαν πολὺ κενόδοξοι, περιεφρόνησαν τὸ πάθος, ἀφοῦ ὑπέμειναν πολλὰς ἀτιμίας καὶ ἔνεκα ἐρώτων καὶ ἔνεκα χρημάτων.

Ἄλλοι πάλιν, διὰ τὰ χορτάσουν τὸν θυμὸν των, προετίμησαν τὰ ζημιοῦσθαι πολλὰ καὶ δι' οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ἐνδιεφέρθησαν, διὰ τὰ πραγματοποιήσουν μόνον τὸ θέλημά των. Καὶ αὐτὸ τὸ ὅποιον κατορθώνει ἐν πάθος δὲν τὸ κατάρθρωσεν εἰς ἡμᾶς ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ. Καὶ τί λέγω πάθος; Αὐτὸ τὸ ὅποιον κατορθώνει ἢ ἐντροπὴ τῶν ἀνθρώπων, δὲν τὸ κατορθώνει ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ. Πολλὰ καὶ κατορθώνομε καὶ σφάλλομε, ἔπειδὴ ἐντροπόμεθα τοὺς ἀνθρώπους. Τὸν Θεὸν ἡμῶς δὲν τὸν φοβούμεθα. Πόσοι ἐξ αἰτίας ἐντροπῆς παρητήθησαν χρημάτων; Πόσοι ὑπερηφανώθησαν διὰ τοὺς φίλους των ἀσκόπως ἐζυμνητούμενοι μὲ κακὸν σκοπὸν; Πόσοι, ἔπειδὴ ἐσεβάσθησαν τὴν φιλίαν, διέπραξαν μῦρια σφάλματα;

γ'. Ἐάν, λοιπὸν, καὶ πάθος καὶ ἐντροπὴ ἀνθρωπίνῃ ἡμπορῇ νὰ μᾶς ρίψῃ καὶ εἰς σφάλματα καὶ εἰς κατορθώματα, μεταίως λέγομεν ὅτι δὲν ἡμποροῦμε. Διότι ἡμποροῦμεν, ἂν θέλωμεν. Πρέπει δὲ εἶναι νὰ θελήσωμεν.

Εἰπέ μου, λοιπὸν, διατί δὲν ἡμπορεῖς νὰ νικήσῃς τὴν δόξαν, ὅταν ἄλλοι ἔχουν νικήσει, ἐνῶς ἔχουν τὴν ἴ-

δίαν ψυχὴν, τὸ ἴδιον σῶμα, τὴν ἴδιαν μορφήν καὶ ζοῦν τὴν ἴδιαν ζωὴν; Σκέψου τὸν Θεόν, σκέψου τὴν ἀνωθεν δόξαν, τοποθέτησε ἀπέναντί της τὰ παρόντα καὶ ταχέως θὰ τὴν ἐγκαταλείψῃ. Καθ' ὀλοκληρίαν, ἐάν ἐπιθυμῆς δόξαν, νὰ ἐπιθυμῆς τὴν πραγματικὴν δόξαν. Ποία δόξα εἶναι ὅταν διαπράττῃ ἀτιμίας; Ποία δόξα εἶναι, ὅταν ἀναγκάζῃ κάποιον νὰ ἐπιθυμῇ τὴν τιμὴν τῶν μικροτέρων καὶ ἔχῃ ἀνάγκην ἐκείνης; Τιμὴ εἶναι τὸ νὰ ἀπολαύῃ κάποιος τῆς δόξης ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους. Καθ' ὀλοκληρίαν, ἐάν ἐπιθυμῆς δόξαν, μᾶλλον νὰ ἐπιθυμήσῃς τὴν δόξαν ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἄν, ἀφοῦ ἐπιθυμήσῃς ἐκείνην, περιφρονήσῃς αὐτήν, θὰ τὴν ἴδῃς αὐτὴν χωρὶς τιμῆν. Ἔως οὗτου δὲν ἴδῃς ἐκείνην, οὔτε αὐτὴν θὰ ἡμπορέσῃς νὰ ἴδῃς πῶς εἶναι αἰσχρὰ, πῶς εἶναι ἀξία γέλωτος. Διότι, ὅπως αὐτοὶ οἱ ὅποιοι ἔχουν ἐκ τῶν προτέρων συλληφθῆ ἀπὸ κάποιαν γυναῖκα πονηρὰν, ἀσχημὸν καὶ αἰσχρὰν, καθ' ὅσον χρόνον τὴν ἀγαποῦν, δὲν ἡμποροῦν νὰ ἴδουν τὴν ἀσχημίαν της, ἔπειδὴ τὸ πάθος σκοτίζει τὴν κρίσιν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐδῶ, καθ' ὅσον θὰ εἰμῶθα κυριευμένοι ἀπὸ τὸ πάθος, δὲν ἡμποροῦμε νὰ ἴδωμεν συγχρόνως ὅποιον κακὸν εἶναι.

Πῶς, λοιπὸν, λέγει, θὰ ἡμπορούσαμε νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπ' αὐτό; Σκέψου αὐτοὺς οἱ ὅποιοι κατηνάλωσαν ἀπειρα χρήματα: καὶ τίποτε δὲν ὠφελήθησαν ἀπ' αὐτά. Σκέψου αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ἀπέθανον κόπῃς δόξης ἀπῆλθωσαν καὶ αὐτὴ θεοθαίως εἰς οὐδένα τόπον ὑπάρχει, ἀλλ' ἔχει χαθῆ καὶ ἔχει διαφθαρῆ. Σκέψου ὅτι εἶναι μόνον ὄνομα, δὲν ἔχει δὲ πραγματικὴν ἀξίαν. Διότι τί εἶναι δόξα; Εἰπέ μου. Δώσε κάποιον ὄρισμόν. Τὸ νὰ θαυμάζεται κάποιος ἀπ' ἄλλους, λέγει. Δικαίως ἢ καὶ ἀδίκως; Διότι, ἐάν μὲν ἀδίκως, δὲν θὰ ἴητο αὐτὸ θαυμαστόν ἀλλὰ κατηγορία καὶ κολακεία καὶ συκοφαντία. Ἐάν δικαίως, αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατόν. Διότι ὁ λαὸς

δὲν ἔχει ὀρθὰς κρίσεις, ἀλλ' αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ὕπναιστον εἰς τὰς ἐπιθυμίας των αὐτοὺς θαυμάζουν. Καὶ ἂν θέλατε παρατηρήσατε αὐτοὺς οἱ ὅποιοι διαρίζουν εἰς τὰς πόρνας τὰ ἰδικά των, αὐτοὺς οἱ ὅποιοι διαρίζουν εἰς τοὺς ἡνίχους⁶, αὐτοὺς οἱ ὅποιοι διαρίζουν εἰς τοὺς χορευτάς.

Ἄλλὰ δὲν λέγομεν αὐτοὺς, λέγει, ἀλλὰ τοὺς δικαίους καὶ τοὺς ὀρθοφρονοῦντας καὶ αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ἠμποροῦν νὰ πράξουν μεγάλα καλὰ. Εἶθε νὰ ἤθελον, καὶ ταχέως θὰ ἔπραττον τὰ ἀγαθὰ. Τώρα ὁμως τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν πράττουν. Εἰπέ μου, ποῖος τώρα ἐπαινεῖ τὸν δίκαιον καὶ τὸν ὀρθοφρονοῦντα; Τὸ ἀντίθετον, λοιπὸν, συμβαίνει. Τί δὲ εἶναι ψυχρότερον τοῦ δικαίου, ἢ ἂν ἐπιθυμῇ τὴν δόξαν παρὰ τῶν πολλῶν, ἢ ἂν κατορθῶνῃ τοιοῦτον πρᾶγμα; Διότι τοιοῦτοτρόπως πράττει, ὅπως ἂν κάποιος ζωγράφος, ἐνῶ εἶναι ἀριστος καὶ ζωγραφίζει εἰκόνα τοῦ βασιλέως, ἀπεδέχεται τοὺς ἐπαίνους τῶν ἀνθρώπων ἄνευ πείρας. Ἄλλωστε ὁ ἀνθρώπος ὁ ὁποῖος ἀπαθλεῖ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν ταχέως ὅ ἀπομακρυνθῆ τῶν ἐναρέτων πραγμάτων. Διότι ἂν πρόκειται νὰ χάσκη πρὸς ἐπαίνους, αὐτὰ τὰ ὅποια θέλουν ἐκείνῳ, αὐτὰ πράττει καὶ ὅχι αὐτὰ τὰ ὅποια θέλει αὐτὸς.

Τί θὰ σὰς συμβοῦλεον λοιπὸν νὰ πράττετε; Νὰ προσέχετε εἰς τὸν Θεόν, νὰ ἀρκήσθε εἰς τοὺς παρ' αὐτοῦ ἐπαίνους, νὰ ἐργάζεσθε ὅλα ὅσα ἐκεῖνος θεωρεῖ καλὰ, καὶ νὰ πράττετε τὰ καλὰ ἔργα, πρὸς οὐδὲν ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα νὰ χάσκατε. Διότι αὐτὸ καταστρέφει καὶ τὴν νηστειαν καὶ τὴν προσευχὴν καὶ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ ὅλα τὰ ἀγαθὰ μας τὰ καθιστᾷ κενά.

6. Ἐννοεῖ ἐνταῦθα τοὺς ἡνίχους τῶν ἡπιδρόμων.

Διὰ νὰ μὴ πάθωμεν τοῦτο, ἅς ἀποφύγωμεν αὐτὸ τὸ πάθος. Πρὸς ἕν μόνον ἅς προσθλέπωμεν, τὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπαῖνον, τὴν ἐπιδοκιμασίαν ἀπ' ἐκεῖνον, τὸν ἐπαῖνον παρὰ τοῦ κοινοῦ Δεσπότη, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ὑπεσχέθη μετὰ τῶν ἀγαπώντων αὐτόν, ἀφοῦ διέλθωμεν τὸν παρόντα βίον ἐναρέτως, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου συγχρόνως εἰς τὸν πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει δόξα, δύναμις, τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΒ' (29)

(Πράξ. ιγ', 16 - 41)

⁶ Ἀναστάς δὲ Παῦλος, καὶ κατασείσας τῇ χειρὶ, εἶπεν Ἄνδρες Ἰσραηλίται, καὶ οἱ ἐν ὅντι φοβούμενοι τὸν Θεόν, ἀκούσατε. Ὁ Θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου Ἰσραὴλ ἐξέλεξαστο τοὺς πατέρας ἡμῶν, καὶ τὸν λαὸν ὅψωσεν ἐν τῇ παροικίᾳ αὐτοῦ ἐν τῇ Αἴγυπτῳ, καὶ μετὰ θρασύτητας ἠήγησεν αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς.

α'. Πρόσεξε ὅτι ὁ Βαρνάβας ἀποσύρεται διὰ τὸν Παῦλον, ὅπως ἀκριβὲς καὶ ὁ Ἰωάννης διὰ τὸν Πέτρον πανταχοῦ. Αὐτὸς τὸν ὠδήγησεν ἀπὸ τὴν Δαμασκόν, καίτοι ἦτο περισσότερο σεβαστὸς ἀπ' αὐτόν. Ἄλλ' ἀπέθλεπον πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον. «Καὶ ἀναστάς, λέγει, καὶ κατασείσας τῇ χειρὶ. Αὐτὸ ἦτο συνήθεια τῶν Ἰουδαίων. Δι' αὐτὸ καὶ αὐτὸς συζητεῖ με' αὐτοὺς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Πρόσεξε πῶς προετοιμάζει τὸν δρόμον εἰς τὸν λόγον. Προηγουμένως ἀφοῦ τοὺς ἐπήνεσε καὶ

1. Πράξ. 13, 16.

ἀφοῦ ἔδειξε πολλὴν φροντίδα δι' αὐτοὺς διὰ τοῦ λόγου «Οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν», τοιοῦτοτρόπως ἀρχίζει τὸν λόγον. Καὶ δὲν εἶπεν «Οἱ προσήλυτοι», τὸ ὅποιον ἦτο ὄνομα δυστυχίας.

«Ὁ Θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου ἐξελέξατο τοὺς πατέρας ἡμῶν καὶ τὸν λαόν». Πρόσεξε πῶς καὶ αὐτὸς ὀνομάζει τὸν κοινὸν θεὸν τῶν ἀνθρώπων Θεὸν αὐτῶν ἰδιαιτέρως καὶ δεικνύει ὅτι αἱ εὐεργεσίαι αὐτοῦ ἐξ ἀρχῆς εἶναι μεγάλαι, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ Στέφανος². Αὐτὰ τὰ πράττουσιν, διὰ τὸ νὰ τοὺς διδάξουν ὅτι καὶ τώρα κατὰ τὴν ἴδιαν συνήθειαν ἀπέστειλε τὸν Υἱὸν του. Ὅπως καὶ ὁ Χριστὸς εἶπεν εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ ἀμπελῶνος³, τοιοῦτοτρόπως λέγει καὶ αὐτὸς. «Ἦψωσεν ἐν τῇ παροιμίᾳ ἐν γῆ Αἰγύπτῳ, καὶ μετὰ θραχίονος ὄψηλοῦ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς». Καὶ θεοειῶς ἔγινε τὸ ἀντίθετον, ἀλλ' ἠδξήθησαν εἰς πλῆθος, ἀλλὰ τὰ θαύματα ἔγιναν δι' αὐτοὺς. Αὐτὰ τὰ ἀναφέρουσιν καὶ οἱ προφῆται πάντες, τὰ σχετικὰ μὲ τὴν Αἴγυπτον. Καὶ πρόσεξε πῶς παρατρέχει τοὺς καιροὺς τῆς δυστυχίας καὶ δὲν φέρει εἰς οὐδεμίαν περίστασιν τὰ ἐγκλήματα εἰς τὸ μέσον, ἀλλὰ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ ἀφήνει ἐκεῖνα εἰς αὐτοὺς νὰ τὰ σκέπτονται.

«Καὶ ὡς τεσσαράκοντα ἔτη χρόνον ἐτροποφόρησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ». Ἐπειτα ἀναφέρει τὴν κατοικίαν. «Καὶ καθελῶν ἔθνη ἐπὶ ἐν γῆ Χαναάν, κατεκληροδότησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν». Καὶ ὁ χρόνος πολὺς. Διότι ἦσαν τετρακκῶσια πενήκοντα ἔτη. «Καὶ μετὰ ταῦ-

2. Ὁ Πρωτομάρτυς Στέφανος. Ἰδὲ τὴν ἀπολογία τοῦ Στεφ. ἐναντίον τοῦ ἀρχιερέως ἐν Πράξ. 7, 2 κ. ἔξ.

3. Ἐπιτομὴ ἀκολουθεῖται ἡ σὴν νοσητικῆ σερὰ τῶν γεγονότων. τὸ ὅμοιον καὶ ἐν τῇ παραβολῇ τοῦ ἀμπελῶνος. Ἰδὲ Ματθ. 21, 33 - 42. Μάρκ. 12, 1 - 11, Λουκ. 20, 9 - 16.

τα ὡς ἔτεσι τετρακκῶσις καὶ πενήκοντα ἔδωκεν αὐτοῖς κριτὰς ἕως Σαμουὴλ τοῦ Προφήτου». Ἐδῶ ἐδήλωσεν ὅτι κατὰ διάφορον τρόπον ἐτακτοποίησε τὰ θέματα τῶν. «Ἰδὲ κείθεν ἤτησαντο βασιλεῖα», (καὶ δὲν λέγει τὴν ἀγνωμοσύνην των, ἀλλὰ πανταχοῦ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ), «καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς τὸν Σαούλ, υἱὸν Κίς, ἀνδρα ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, ἔτη τεσσαράκοντα» καὶ μεταστήσας αὐτὸν ἤγειρεν αὐτοῖς τὸν Δαβὶδ εἰς βασιλεῖα⁴. Ὡς καὶ εἶπε μαρτυρήσας εἰς τὸν Δαβὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαί, ἀνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὅς ποιήσει πάντα τὰ βελημήματά μου. Δὲν εἶναι μικρὸν αὐτό, τὸ νὰ κατέγεται ἀπὸ τὸν Δαβὶδ ὁ Χριστὸς.

Ἐπειτα παρουσιάζει καὶ τὸν Ἰωάννην νὰ μαρτυρή, λέγων «Τούτου ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγγελίαν ἤγειρε τῷ Ἰσραὴλ Σωτήρα (Ἰησοῦν), προκηρύξαντος Ἰωάννου πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ θάπτισμα μετανοίας παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραὴλ. Ὡς δὲ ἐπλήρου ὁ Ἰωάννης τὸν δρόμον, ἔλεγε· Τίνα με ὑπονοεῖτε εἶναι; οὐκ εἰμὶ ἐγώ, ἀλλ' Ἰδοὺ ἔρχεται μετ' ἐμὲ, ὃς οὐκ εἰμὶ ἰκανὸς τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν λῦσαι». Καὶ ὁ Ἰωάννης μαρτυρεῖ ὄχι ἀπλῶς, ἀλλὰ ἀπαθῶν τὴν δόξαν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του, παρ' ὅτι ὄλοι τὴν προσέφερον εἰς αὐτόν. Δὲν εἶναι δὲ ὁμοίως, ὅταν οὐδεὶς βίβη καὶ ὅταν πολλοὶ προσφέρουν αὐτὴν τὴν τιμὴν, νὰ τὴν ἀπωθῆ καὶ ὄχι μόνον νὰ τὴν ἀπωθῆ, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀποφυγὴν.

«Ἄνδρες ἀδελφοί, υἱοὶ γένους Ἀβραάμ, καὶ οἱ ἐν ὑμῖν φοβούμενοι τὸν Θεόν, ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἐξαπεστάλη· οἱ γὰρ κατοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν, τοῖσιν ἀγνωσάντες, καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν Σάββατον ἀναγινωσκομένας, κρίναντες ἐπλήρωσαν» καὶ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὐρόντες ἤτησαντο Πιλάτον ἀναιρεθῆ-

ναι αυτόν». Πανταχοῦ αὐτό προσπαθοῦν νὰ δεῖξουν, ὅτι εἶναι ἰδικόν των τὸ ἀγαθόν, διὰ νὰ μὴ φεύγουν, ὡς νὰ προσέχουν εἰς ξένον, ἐπειδὴ τὸν ἐσταύρωσαν.

«Τούτον, λέγει, ἀγνοήσαντες» ὥστε τὸ ἀμάρτημα ἦτο ἀποτέλεσμα ἀγνοίας. Πρόσεξε πῶς ἀπολογεῖται μὲ ἡρεμίαν καὶ ὕπερ ἐκείνων. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ προσθέτει, ὅτι τοιοῦτοτρόπως ἔπρεπε νὰ γίνῃ. Καὶ διὰ νὰ μὴ εἴπῃ κανεὶς· «Ἐκ ποῦ εἶναι φανερόν ὅτι ἀνεστήθη;» λέγει τὸ «καὶ μάρτυρες αὐτοῦ εἶναι». «Ἐπειτα πόλις ὑποστηρίζει ἐκ τῶν Γραφῶν ὅτι ἐτέλεσαν πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, καθελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἔθηκαν εἰς μνημεῖον. Ὁ δὲ Θεὸς αὐτὸν ἡγειρεν ἐκ νεκρῶν, ὃς ὤφθη ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συνασθεῖσιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς Ἱερουσαλὴμ, στανεὶς εἰσι μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν. Καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γεγεννημένην, ὅτι ταύτην ὁ Θεὸς ἐκπεπλήρωκε τοῖς τέκνοις αὐτῶν ἡμῖν, ἀναστήσας Ἰησοῦν, καθὼς καὶ ἐν τῷ Παύλῳ τῷ δευτέρῳ γέγραπται ὁ Υἱὸς μου εἰ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγένηκά σε⁴. Ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, μηκέτι μέλλοντα αὐτὸν εἰς διαφθοράν ὑποστρέφειν, οὕτως εἴρηκεν ὅτι δώσω ὑμῖν τὰ ὄσια Δαβὶδ τὰ πιστά. Διὸ καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει Ὁ δώσεις τὸν θρόνον σου Ἰβελν διαφθοράν⁵. Δαβὶδ μὲν γὰρ ἴδια γενεῇ ὑπηρετήσας τῷ Θεῷ βουλῇ ἐκοιμήθη, καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, καὶ εἶδε διαφθοράν ἢν δὲ ὁ Θεὸς ἡγειρεν, οὐκ εἶδε διαφθοράν».

Παρατήρησε αὐτὸν ὅτι συνομιλεῖ σφοδρότερον. Αὐτὸ σόδαμοῦ ὁ Πέτρος τὸ εἶπεν. «Γνωστὸν ὅν ἔστο ὑμῖν,

4. Ψαλμ. 2, 7.
5. Ἡσ. 55, 3.
6. Ψαλ. 15, 10.

ἄνδρες ἀδελφοί, ὅτι διὰ τούτου ἡμῖν ἀφεσις ἁμαρτιῶν ἐπαγγέλλεται, καὶ ἀπὸ πάντων, ὧν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν νόμῳ Μωϋσέως δικαιωθῆναι, ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων δικαιούται. Ἐπειτα λέγει καὶ τὸ φοβερόν «Βλέπετε σὺν, μὴ ἐπέλθῃ ἐφ' ὑμᾶς τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς προφήταις. Ἴδετε οἱ καταφρονεῖται, καὶ ἐμελέφατε, καὶ θαυμάσατε, καὶ ἀφανίσθητε ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ὃ οὐ μὴ πιστεύσητε, ἕάν τις ἐκδηγήται ὑμῖν».

8'. Πρόσεξε πῶς πλέκει τὸν λόγον ἀπὸ τὰ παρόντα, ἀπὸ τοῦ προφήτου, ἀπὸ τὸν ἀπόγονον τῆς ἐπαγγελίας. Ἄς ἴωμεν ὁμοῦ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν αὐτὰ τὰ ὅποια ἐλέχθησαν.

«Ἄνδρες ἀδελφοί, υἱοὶ γένους Ἀβραάμ. Τοὺς ὀνομάζει καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα των «Ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἐξαπεστάλη». Ἐδὼ τὸ «ὑμῖν» δὲν τὸ λέγει ἀπὸ τοῦ Ἰουδαίου κευχρισμένου, ἀλλὰ τοὺς δίδει τὴν δυνατότητα ν' ἀποσχισθοῦν ἀπ' αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ἐτόλμησαν τὸν φόνον. Καὶ αὐτὸ εἶναι φανερόν ἀπ' αὐτὸ τὸ ὅποion ἀκολουθεῖ. «Οἱ γὰρ κατοικοῦντες, λέγει, Ἱερουσαλὴμ, τούτων ἀγνοήσαντες, καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν Σάββατον ἀναγινωσκομένας, κρίναντες ἐπλήρωσαν». Μεγὰλῃ ἡ κατηγορία, ἕάν δὲν εἶχον τὴν προσοχὴν των ἑστραμμένην, ἐνῶ συνεχῶς ἤκουον. Ἀλλὰ δὲν εἶναι τίποτε θαυμαστόν. Διότι ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἐλέχθησαν, τὰ σχετικὰ μὲ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν ἔρημον, εἶναι ἀρκετὰ, διὰ νὰ δεῖξουν τὴν ἀγνωμοσύνην των. Καὶ πῶς παρῆιδον, λέγει, τὸν Ἰωάννην ὁ ὁποῖος ἐκήρυττε; Ποῖον εἶναι τὸ ἀξιοθαύμαστον, ἀφοῦ

7. Ἀδων. 1, 5.

θεσπιάως καὶ τοὺς προφήτας (παρείδον), οἱ ὅποιοι συνεχῶς ἐντόνωκς ἔκραζον:

Ἔπειτα καὶ ἄλλη κατηγορία. «Καὶ μηθεμίαν αἰτίαν θανάτου εὐρόντες», τὸ ὅποιον δὲν ἦτο θέμα ἀγνοίας. Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι δὲν τὸν εἶχαν ὡς Χριστὸν, διὰ ποῖον λόγον τὸν εὐρόνευον; «Καὶ ἤτησαντο, λέγει, Πλάτων ἀνακρεθῆναι αὐτόν. Ὡς δὲ ἐτέλεσαν πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, καθελόντες αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἐθηκαν εἰς μνημεῖον». Πρόσεξε πῶς ἦτο αὐτὸ εἰς αὐτοὺς σημαντικόν. Ἄνεφερε τὸν τρόπον τοῦ θανάτου καὶ φέρει εἰς τὸ μέσον τὸν Πλάτων, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τὴν γίνῃ φανερόν τὸ πάθος ἀπὸ τὸ κριτήριον, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τὴν κατηγοροῦνται ἐκεῖνοι περισσότερο ἐπειδὴ τὸν παρέδωσαν εἰς ἄνθρωπον ἄλλης φυλῆς. Καὶ δὲν εἶπεν «ἐμεσίτευσαν», ἀλλ' ἐζήτησαν ἐντόνωκς, ἐπειδὴ δὲν εὐρον οὐθεμίαν αἰτίαν θανάτου, διὰ τὴν θανατωθῆ αὐτός, ὥστε τὴν δηλώσῃ ὅτι ἔλαβον χάριν, ἐνῶ ἐκεῖνος δὲν ἤθελεν. Αὐτὸ τὸ λέγει σαφέστερον ὁ Πέτρος: «Κρίνοντος ἐκεῖνου ἀπολύειν»⁸.

Τοὺς ἡγάπα πολὺ ὁ Παῦλος. Καὶ παρατήρησε, δὲν ἐπιμένει εἰς τὴν ἀγνωμοσύνην τῶν πατέρων, ἀλλ' ἐπιβάλλει εἰς αὐτοὺς τὸν φόβον. Διότι ὁ μὲν Στέφανος εὐλόγως τὸ πράττει αὐτό, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ φανευθῇ καὶ ὅχι ἐπειδὴ ἐδίδασκε καὶ ἐπειδὴ ἐδείκνυε ὅτι ὁ νόμος ἤδη καταργεῖται, αὐτὸς δὲ ὅχι, ἀλλ' ἀπειλεῖ καὶ ἐκφοβίζει μόνον. «Ὁ δὲ Θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. Ὅς ὤφθη, λέγει, ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συνανασθῆσιν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ Ἱερουσαλήμ».

Πρόσεξε δὲ αὐτόν, ἐπειδὴ ἔχει παρακινηθῆ ἀπὸ τὸ ἴδιον τὸ Πνεῦμα, ὅτι εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸ τέλος τὸ

8. Πρὸς Ε. 3. 13.

πάθος καὶ τὸν τάφον κηρύττει. «Καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζόμεθα, λέγει, τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γεγεννημένην» δηλαδή, «τὴν μὲν ὑπόσχεσιν τὴν ἐδέχθησαν οἱ πατέρες, τὸ δὲ ἔργον αἰς».

Ἔπειτα, ἀφοῦ ἔφερον ὡς μάρτυρα τὸν Ἰωάννην, ὅταν ἔλεγε ὅτι ἐκτὸ τοῦ σπέρματος τούτου κατ' ἐπαγγελίαν ἤγαγε τῷ Ἰσραὴλ Σωτῆρα, προκηρύξαντος Ἰωάννου πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ θάπτισμα μετανοίας τῷ Ἰσραὴλ, ἐν συνεχείᾳ φέρει πάλιν αὐτόν, λέγων «Τίνα με ὑπονοεῖτε; οὐκ εἰμὶ ἐγώ». Ἔπειτα παρουσιάζει καὶ τοὺς Ἀποστόλους ὡς μάρτυρας τῆς Ἀνοστάσεως, λέγων «Οἱτινὲς εἰσι μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν». Ἔπειτα τὸν Δαβὶδ ὁ ὅποιος μαρτυροῖ αὐτὸ τὸ ἴδιον διὰ τοῦ λόγου «Ὁ δὲ ὤσις τὸν Ὅσιόν σου ἰδεῖν διασφοράν». Διότι οὐτε τὰ παλαιὰ τὰ θεώρει τοιοῦτοτρόπως ὅτι εἶναι ἰσχυρὰ μόνον τῶν, οὐτε αὐτὰ χωρὶς ἐκείνου, ὥστε διὰ καθενὸς ἐκ τῶν δύο θεσπιάων τὸν λόγον. Διότι, ἐπειδὴ κατεῖχοντο ἀπὸ τὸν φόβον, διότι τὸν εἶχαν φονεύσει, καὶ ἡ συνείδησις τῶν τοὺς ἀπελέωνε, δὲν συνομιλοῦν ὡς πρὸς χριστοκτόνους, οὐτε ὡς νὰ προσφέρουν εἰς αὐτοὺς ζέον ἀγαθόν, ἀλλὰ τὸ ἴδικόν τῶν. Τὸ ὄνομα τοῦ Δαβὶδ ἦτο εἰς αὐτοὺς πολὺ ποθητόν. Δι' αὐτὸ καὶ θέτει αὐτό, διὰ τὴν νὰ τὸν δεχθῶν τοῦλάχιστον τοιοῦτοτρόπως, ὡς νὰ ἔλεγε ὅτι ἀπὸ τὸν παῖδα αὐτοῦ θεσιλεύοντα, λοιπὸν μὴ ἀπομακρύνεσθε ἀπ' αὐτόν.

Τὶ σημαίνει «Δώσω ὑμῖν τὰ δακτύλια τὰ πατῆρα»; Τὰ σταθερὰ λέγει, αὐτὰ τὰ ὅποια οὐδέποτε καταστρέφονται. Καὶ δὲν ἐπιμένει πολὺ εἰς αὐτὰ, ἐπειδὴ πλέον ὁ λόγος ἔγινε πιστευτός, ἀλλὰ τονίζει τὴν τιμωρίαν, καὶ χρησιμοποιοῖ τὸ ποθητόν εἰς αὐτοὺς, ἀποδεικνύων ὅτι ὁ νόμος παρομερίζεται καὶ ἐπιμένει εἰς τὸ συμφέρον, ὅτι εἰς αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ὑπακούουσι θὰ ὑπάρξουν

μεγάλα αγαθά και εις αυτούς οι οποίοι παρακούουν μεγάλα κακά.

Ἐπειτα λέγει πάλιν διὰ τὸν Δαυὶδ καὶ αὐτὸ μὲ ἔπαινον. «Δαυὶδ μὲν γάρ, φησὶν, ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῇ, προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ». Ὅπως καὶ ὁ Πέτρος, ὅταν τὸν ἀνέφερε, ἔλεγεν «Ἐξὸν εἰπεῖν μετὰ καρρησίας περὶ τοῦ πατριάρχου Δαυὶδ». Καὶ δὲν λέγει ὅτι ἀπέθανεν, ἀλλὰ κπροσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, τὸ ὅποιον ἦτο ἐπιανετικώτερον. Καὶ πρόσεξε πῶς αὐδαμῶ ἀναφέρει κατορθώματα αὐτῶν, ἀλλ' αὐτὰ τὰ ὅποια ἔχουν κατηγορίαν. Διότι τὸ εἰρησάντο καὶ ἔλαθον εἶναι μεγίστη κατηγορία αὐτῶν. Ἐπειτα ἀπαριθμεῖ τὰς ἐδεργασίας τοῦ Θεοῦ ὅταν λέγῃ «ἐξελέξατο», «ἠρῳασεν, ἐτροφοδότησεν». Αὐτὰ δὲ δὲν εἶναι ἔπαινοι ἐκείνων, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ. Τὸν Δαυὶδ δὲ ἐγκωμιάζει μόνον, ἐπειδὴ προῆλθεν ἀπ' αὐτὸν ὁ Χριστὸς. Ὁ Ἰωάννης δὲ ὀνομάζει εἰσοδὸν τὴν σάρκασιν τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἐμφάνισίν του μὲ τὸ αἷμα, ὅταν λέγῃ «Πρὸ προσώπου τῆς εἰσοδοῦ αὐτοῦ». Τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Ἰωάννης, ὅταν γράφῃ τὸ Εὐαγγέλιον, εἰς αὐτὸν καταφεύγει συνεχῶς. Διότι εἶχε μὲγάλον ὄνομα καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην. Καὶ πρόσεξε δὲν τὸ λέγει αὐτὸ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ φέρει τὴν μαρτυρίαν ἐκείνου.

γ'. Εἶδες πῶς ἔδειξε ταχέως ὅτι τὸ πρῶγμα ἦτο ἀποτέλεσμα προνοίας; Ἄλλ' ὡς ἀκούσωμεν τι ἄλλο λέγοντες οἱ Ἀπόστολοι ἔπεισαν ὅτι ἐσταυρώθη. Πι πλέον ἀπίστευτον ἀπ' αὐτὸ, ὅτι ἐτάφη ἀπ' αὐτοῦς, εἰς τοὺς ὁποίους ὀπέσχετο ὅτι θὰ εἶναι σωτὴρ, ὅτι αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἐτάφη συγχωρεῖ ἁμαρτήματα καὶ ἰδιαιτέρως προερχό-

μενα ἐκ τοῦ νόμου; Δι' αὐτὸ καὶ δὲν εἶπεν «Ἀπὸ τὰ ὅποια δὲν ἠβελήσατε», ἀλλ' «Ἐάν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσεως δικαιοθῆναι, ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων δικαιοῦται, ἀποδεικνύων τὴν ἀδυναμίαν τοῦ νόμου. Καλῶς δὲ προσέθεσε καὶ τὸ «πᾶς», διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ὁποῖος καὶ ἂν εἶναι αὐτὸς ὁ ὁποῖος πιστεύει. Διότι δὲν ἔχουν οὐδεμίαν ὀφέλειαν ἐκείνοι, ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ κάποια εὐεργασία. Δι' αὐτὸ ὕστερον θέτει τὴν ἀφεσιν, ἀφ' ἧς ἐδῶ ἐξάγει τὸ σπουδαιότερον συμπέρασμα καὶ ἀποδεικνύει ὅτι αὐτὸ τὸ ὅποιον δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἐπιτελέσῃ ὁ νόμος τοῦτο φαίνεται ὅτι τὸ ἐπέτελλε μὲ τὸν θάνατον αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἔπαθεν. Ὡστε καλῶς ἔλεγεν «Οἵτινες εἶμι μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν» αὐτὸν ὁ ὁποῖος τὸν ἐφόρευσε, λέγει, ἐνῶ δὲν θὰ ἦσαν, ἐὰν δὲν ἐθεοποιούντο ἀπὸ θεϊκῆν δύναμιν. Δὲν θὰ ἁμαρτύρουν τοιαῦτα πρὸς ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι διψοῦν δι' αἷμα, οὐτε πρὸς αὐτοῦς οἱ ὁποῖοι ἐφόρευσαν.

Τὸ δὲ «ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε» τὸ εἶπεν ἐπειδὴ ἐγνώριζε πλέον ὅτι εἰς αὐτὸ ἀκολουθοῦν καὶ τὰ ἄλλα. Καὶ διατὶ δὲν ἔφερε μαρτυρίαν, διὰ τῆς ὁποίας ἐπρόκειτο νὰ πειθοῦν, ὅτι δι' αὐτοῦ γίνεται συγχωρησις ἁμαρτιῶν; Διότι αὐτὸ διὰ τὸ ὅποιον ἐθιάζετο καὶ ἐφρόντιζεν ἦτο αὐτὸ, νὰ δείξῃ ἐν τῷ μεταξὺ ὅτι ἀνεστήθη. Ἐάν δὲ αὐτὸ εἶχε γίνε ἀποδεκτόν, ἐκεῖνο ἦτο ἀναμφισβήτητον δι' αὐτοῦ, τὸ ὅτι δηλαδὴ γίνεται ἀπ' αὐτὸν καὶ ἀφεσις ἁμαρτιῶν. Ἄλλως τε ἤθελε νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς ἐπιθυμίαν αὐτοῦ τοῦ μεγάλου. Δὲν ἦτο ἐπομένως ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐγκατάλειψις, ἀλλ' ἐκπληρωσις προφητείας.

Ἐπειθυμίζει ἱστορίας, τὰς ὁποίας ἐπειδὴ τὰς ἠγνόησαν ἔπαθον μυρίας συμφοράς. Καὶ αὐτὸ τὸ ὄπνοσε μὲ τὸ τέλος, ὅταν λέγῃ «Ἰδετε οἱ καταφρονηταί, καὶ ἐπιθέσατε». Καὶ πρόσεξε πῶς ἐνῶ αὐτὸ εἶναι σκληρὸ

τό μετριάζει. «Μη ἐπέλθῃ, λέγει, ἐφ' ὁμάς τὸ πρὸς τοὺς ἄλλους εἰρημένον, ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι, ὃ οὐ μὴ πιστεύσατε, ἐάν τις ἐκδιγῆται ὅμιν».

Μη ἀπορεῖτε, ἐπειδὴ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀπίσταν αὐτό. Καὶ αὐτὸ ἔχει προηγουμένως λεχθῆ ἀπὸ τῆν ἀρχῆ. Αὐτὸ θὰ ἐλέγετο εὐλόγως καὶ πρὸς ἡμᾶς «ἐλέπετε οἱ καταφρονηταί», δι' αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ἀμφισβόλλουν διὰ τὴν ἀνάστασιν. Διότι τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας εὐρίσκονται εἰς πολὺ κακὴν κατάστασιν, καίτοι θεθαίως νομιζετε ὅτι τὰ πράγματα εἶναι εἰρηικά. Διότι αὐτὸ εἶναι τὸ φοβερόν, ὅτι ἐνῶ εὐρισκόμεθα εἰς πολλὰ κακά, δὲν γνωρίζομεν ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς κακά.

Τι λέγεις; Κατέχομεν τὰς Ἐκκλησίας, τὰ κτήματα, πάντα τὰ ἄλλα, αἱ συγκεντρώσεις τῶν πιστῶν γίνονται, κάθε ἡμέραν προσέρχεται ὁ λαὸς καὶ τὰ περιφρονούμεν αὐτά;

Ἄλλὰ δὲν θὰ ἐδοκίμαζεν κανεὶς ἀπ' αὐτὸ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἄλλὰ ἀπὸ ποῦ; λέγει. Ἐάν ὑπάρχῃ εὐλάβεια, ἐάν ἀναχωροῦμε διὰ τὰς οἰκίας μας καθημερινῶς ἔχοντες κέρδος, ἐάν ἀφελούμενοι μεγάλῃ ἢ μικρᾷ ἀφελείαν, ἐάν δὲν τηροῦμε ἀπλῶς τὰς διατάξεις τοῦ νόμου καὶ διὰ τὰς ἡλέπων μόνον.

Ποῖος ἔγινε καλύτερος ἐπὶ ἓνα ὀλόκληρον μῆνα συμμετέχων εἰς συνάξεις; Αὐτὸ εἶναι τὸ ζητούμενον. Ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιον, τὸ ὅποιον θεωρεῖται ὅτι εἶναι εὐτυχία, εἶναι δυστυχία, ὅταν, ἐνῶ γίνονται αὐτά, δὲν γίνονται τίποτε περισσότερο. Εἴθε λοιπὸν νὰ μὴ ἐγίνετο τίποτε περισσότερο, τώρα ἡμῶς καὶ πρὸς τὸ χειρότερον. Τι ἀφελείσθε ἀπὸ τὰς συνάξεις; Καίτοι, ἐάν εἴχατε θεθαίως κάποιο ὄφελος, ἔπρεπεν ἅλοι πρὸ πολλοῦ χρόνου νὰ ζῆτε τὸν τρόπον τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, ἐπειδὴ τόσοι προφῆται βυθὸς φορὰς τὴν ἐβδομάδα

συνομιλοῦν μαζί σας, τόσο Ἀπόστολοι, Εὐαγγελισταί, καὶ ἐπειδὴ ἅλοι προσφέρουν τὰ σωτήρια δόγματα καὶ ὅσες παρουσιάζουν μὲ πολλὴν ἀκρίβειαν αὐτά τὰ ὅποια ἡμποροῦν νὰ ρυθμίσουν τὸν χαρακτήρα. Ὁ στασιώτης, ὅταν πηγαίῃ εἰς τὰ γυμνάσια, γίνετα πρὸ ἀκριθῆς εἰς τὴν τακτικὴν τῆς μάχης. Ὁ ἀθλητὴς ὁ ὅποιος θαδίζει εἰς τὴν παλαιστραν γίνετα ἐμπειρότερος εἰς τὴν πάλην. Ὁ ἱατρός ὁ ὅποιος ἔρχετα εἰς τὸν διδάσκαλον γίνετα πρὸ ἀκριθῆς καὶ γνωρίζει περισσότερα καὶ μανθάνει περισσότερα.

Σὺ δὲ τί ἔχεις κερδίσει; Δὲν λέγω εἰς αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ἔχουν ἓν ἔτος, ἀλλ' εἰς αὐτοὺς οἱ ὅποιοι συγκεντρώνονται ἀπὸ τὴν μικρὰν τῶν ἡλικίαν. Ἡ νομιζέτω δὲ τι εἶναι εὐλάβεια αὐτὸ, τὸ νὰ ἐπισκεπτεσθε ἰσχυρῶς τὴν συνάξιν; Αὐτὸ δὲν εἶναι τίποτε, ἀν δὲν ἀφελῆθοῦμε κάτι. Ἄν δὲν ἀποκομίσωμεν κάτι, εἶναι καλύτερον νὰ μένωμεν εἰς τὴν οἰκίαν.

Διότι οἱ πρόγονοι ἔκτισαν πρὸς χάριν μας τὰς Ἐκκλησίας, ὄχι διὰ νὰ τὰς δεικνύουν ὁ εἰς εἰς τὸν ἄλλον, ἀφοῦ μας συγκεντρώσουν ἀπὸ τοὺς οἴκους μας (διότι αὐτὸ θὰ ἡμποροῦσε νὰ γίνῃ καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ εἰς τὰ λουτρά καὶ εἰς τὰς πανηγύρεις), ἀλλὰ, ἀφοῦ συγκεντρώσουν μαθητάς· μαζί καὶ διδασκάλους, νὰ ἀνοδείξουν αὐτοὺς καλυτέρους ἀπ' ἐκεῖνους. Τὰ ἰδικά μας ἔγιναν ἀπλῶς νομικά διατάξεις καὶ πράξεις διὰ τὸν τύπον.

Τὸ πράγμα, λοιπὸν, εἶναι συνῆθεια. ἤλθε τὸ Πάσχα καὶ ὁ θόρυβος εἶναι πολὺς, πολλὴ ἡ ταραχὴ. Δὲν θὰ ἔλεγον δὲ πολλοὶ εἶναι οἱ ἄνθρωποι. Διότι τοῦτο δὲν εἶναι χαρακτηριστικὸν ἀνθρώπων. Ἐφύγεν ἡ ἔορτη, ὁ μὲν θόρυβος χάνετα, ἡσυχία δὲ πάλιν ἀνωφελῆς ἐπικρατεῖ. Πόσοι ἀλονοκτεῖται καὶ πόσοι ἱερὰ ψαλιωδαί γίνονται; Καὶ ποῖον τὸ ἐπὶ πλέον ὄφελος; Χειρότερον

θεθαίως. Πολλοί τούτο τὸ πράττουν ἀπὸ κενοδοξίαν. Πῶς θρηνῶ, νομίζετε, καθὼς θλάπω τὰ πάντα νὰ προχωροῦν ὡς εἰς τρυπημένον κιδάρι;

Ἄλλ' ὁπωσδήποτε, θά μοῦ πῆτε, ὅτι γνωρίζομεν τὰς Γραφάς. Καί τί μὲ τούτο; Ἐάν τὰς ἐπιδεικνύετε διὰ τῶν ἔργων σας, αὐτὸ εἶναι τὸ κέρδος, αὐτὴ ἡ ὠφέλεια.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι θοαφείον. Ἄν ἀποχωρήσετε διὰ πάντοτε, χωρὶς νὰ δέξεσθε οὐδεμίαν θοαφήν, ποῖα ἡ ὠφέλεια νὰ ἔρχεσθε συνεχῶς ἐδῶ; Διότι εἶναι μεγαλυτέρα θεθαίως ἢ θλάθη. Ποῖος προσέθεσε κάτι εἰς τοὺς νόμους, τοὺς ὁποίους ἐδέχθη ἀπὸ τοὺς πατέρας του; Αὐτό, δηλαδὴ λέγω. Ὁ θεῖνος ἔχει συνήθειαν νὰ τελῆ μνημόσυνον τῆς μητέρας, ἢ τῆς γυναικός, ἢ τοῦ παιδίου, τούτο τὸ πράττει καὶ ἂν ἀκούῃ καὶ ἂν δὲν ἀκούῃ ἀπὸ ἡμᾶς, παρασυρόμενος ἀπὸ τὴν συνήθειαν καὶ τὴν συνείδησιν.

Δι' αὐτὸ, λοιπόν, ἀγανακτεῖς; λέγει. Μὴ γένοιτο! ἀπ' ἐναντίας πολὺ χαίρω. Ἦθελα δὲ αὐτὸς νὰ ὠφελῆθῃ κάτι καὶ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας διάλεξιν, καὶ αὐτὸ τὸ ὅποσον ἐπέτυχῃ ἢ συνήθεια, αὐτὸ νὰ γίνῃ καὶ ἀπὸ ἡμᾶς καὶ νὰ προστεθῇ καὶ ἄλλη συνήθεια. Διότι διατεθρηνῶ ματαίως καὶ φλυαρῶ, ἂν πρόκειται νὰ μῖνετε εἰς τὰ ἴδια, ἂν αἱ συνάξεις δὲν προσφέρουν εἰς ὑμᾶς οὐδὲν ἀγαθόν;

Ὁ. Ναι, λέγει, προσευχόμεθα. Καί τί εἶναι τούτο, ἂν εἶναι χωρὶς ἔργα; Ἄκουε τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος λέγει. «Οὐ πῶς ὁ λέγων μοι Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου, τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς»¹⁰. Πολλὰς φορές ἐγὼ ἀπεφάσιμα νὰ σιγήσω ἐπειδὴ δὲν ἔβλεπα οὐ-

¹⁰ Μαθ. 7, 21.

δὲν νὰ προστίθεται εἰς ὑμᾶς ἀπὸ τοὺς ἰδικούς μου λόγους. Ἡ ἰσως προστίθεται μὲν, ἐγὼ δὲ ἀπὸ τὴν ἀπληστίαν καὶ τὴν πολλὴν ἐπιθυμίαν παθαίνω τὸ ἴδιον τὸ ὁποῖον καὶ αὐτοὶ ποῦ ἔχουν μανίαν μὲ τὰ χρήματα. Διότι ὅπως ἐκεῖνοι, ὅσα καὶ ἂν ἀποκτήσουν, νομίζουν ὅτι δὲν ἔχουν τίποτε, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος, ἐπειδὴ πολὺ ἐπιθυμῶ τὴν ἰδικὴν σας σωτηρίαν, ἕως ὅτου σὰς ἴδω νὰ ἔχετε προοδεύσει, νομίζω ὅτι οὐδὲν κατώρθωσα ἐπειδὴ πολὺ ἐπιθυμῶ νὰ ἔλθετε πρὸς αὐτὸ τὸ ὄφιστον σημεῖον. Ἐὰ ἤβελον αὐτὸ νὰ γίνῃ, καὶ αὐτὸ νὰ εἶναι τοῦ ἰδικοῦ μου πάθους, ἀλλ' ὅχι τῆς ἰδικῆς σας ραθυμίας.

Φοβοῦμαι δὲ μήπως δὲν σκέπτομαι καλῶς. Διότι πρέπει νὰ ἔχετε πεισθεῖ ὅτι, ἂν ἐπῆλθε κάποια ὠφέλεια εἰς τὸσον χρόνον, ἔπρεπε νὰ σταματήσωμεν νὰ λέγομεν πλέον ἡμεῖς. Τοιοῦτοτρόπως δὲν θὰ ὄπῃρχε ἀνάγκη λόγων δι' ὑμᾶς διότι αὐτὰ τὰ ὅποια ἐλέχθησαν, τὸσον ἱκανοποιητικῶς ἐλέχθησαν, ὥστε νὰ δύνασθε νὰ καθοδηγῆτε καὶ ἄλλους, ἂν θεθαίως ἐνῶ ἀπουσιάζον (αὐτοὶ) κάποια ὠφέλεια ἐπῆλθεν εἰς ὑμᾶς.

Τὸ ὅτι δὲ ἔχομεν ἡμεῖς ἀνάγκην συνεχῶς νὰ ὀμιλοῦμεν δὲν εἶναι ἀπόδειξις οὐδενὸς ἄλλου παρά ὅτι τὰ ἰδικὰ σας πράγματα δὲν εὐρίσκονται εἰς πολὺ ἐξαιρετον θέσιν. Τί θὰ ἐγίνετο, λοιπόν; Διότι δὲν πρέπει μόνον νὰ κατηγορῶμεν.

Παρακαλῶ καὶ ἱκετεύω νὰ μὴ προσέξετε μόνον αὐτὸ, πῶς νὰ εἰσέλθετε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ πῶς νὰ ἀναχωρήτε διὰ τὸν οἶκον, ἀφοῦ λάβετε κάποιο φάρμακον τῶν ἰδικῶν σας παθῶν, καὶ ἂν ὅχι ἀπὸ ἡμᾶς, ἀλλὰ ἀπὸ τὰς Γραφάς νὰ ἔχετε τὰ κατάλληλα φάρμακα.

Ὅπως π.χ., εἶναι κάποιοι θυμῶδες; Ἄς προσέχη εἰς τὰς ἀναγνώσεις τῶν Γραφῶν καὶ ὁπωσδήποτε θὰ εὕρῃ ἢ εἰς ἱστορίαν ἢ εἰς προτροπήν.

Εἰς προτροπὴν μὲν ὅταν λέγεται: «Ἡ ῥοπή τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ πτώσις αὐτῶ»¹¹, καὶ «ἀνὴρ θυμώδης οὐκ ἐσχίμων»¹², καὶ πολλὰ τοιαῦτα. Καὶ πάλιν, «ἀνὴρ γλωσσώδης οὐ κατευθυνθήσεται»¹³. Καὶ ὁ Χριστὸς πάλιν «ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ»¹⁴, καὶ πάλιν ὁ Πρωφήτης: «ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε»¹⁵, καὶ «ἐπικατάρατος ὁ θυμὸς αὐτῶν, ὅτι ἀθώδης»¹⁶.

Εἰς ἱστορίαν δέ, ὅπως ὅταν ἀκούσῃς ὅτι ὁ Φαραὼ¹⁷ εἶχε καταληφθῆ ἀπὸ πολλῆν ὄργην, καὶ ὁ Ἀσσύριος¹⁸, καὶ διὰ τοῦτο κατεστράφησαν.

Ἐπάρχει πάλιν κάποιος ὁ ὁποῖος νικάται ἀπὸ τὰ χρήματα; Ἄς ἀκούῃ ὅτι «φιλαργύρου οὐδὲν ἀνομώτερον οὗτος γάρ καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκπρακτον ποιεῖ»¹⁹, καὶ τὸν Χριστὸν ὁ ὁποῖος λέγει: «Οὐ δύνασθε θεῷ δουλεῖν καὶ μαμμωνῶ»²⁰, καὶ τὸν Ἀπόστολον «ὅτι ρίζα πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία»²¹ καὶ τὸν Πρωφήτην, «πλοῦτος ἐάν ρέῃ, μὴ προστί-

11. Σοφ. Σειρ. 1, 22.

12. Παροιμ. 11, 26.

13. Ψαλμ. 139, 12.

14. Ματθ. 5, 22.

15. Ψαλμ. 4, 5.

16. Γέν. 49, 7.

17a. Ὁ θεὸς Ποτήρ ἐνόησε τὸν γναστὸν Φαραὼ ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μωϋσέως ἀνάστη ἔνεκα τῆς σκληροκαρδίας καὶ ὄργης του τὰς εἰσὶ πληγὰς καὶ τέλος τὸν καταποντισμὸν εἰς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν.

18b. Προφητῶς ἐνόηται ἐνταῦθα ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων Σενναצרῆ, ὅστις ἐνεκα τῆς διαφθορῆς καὶ ἀλαζονικῆς συμπεριφορᾶς του ἠττήθη κατὰ κράτος κατὸν βασιλεῦσα πληγῆς ὑπὸ ἀγγέλου τοῦ θεοῦ. Ἰδὲ σχετικῶν διήγησον εἰς Δ' Βασίλ. 18 ἢ εἰς 19, 37.

17. Σοφ. Σειρ. 10, 9.

18. Ματθ. 6, 24.

19. Α' Τιμοθ. 6, 10.

θεστε καρδίας»²², καὶ πολλὰ ἄλλα τοιαῦτα. Καὶ ἀπὸ τὰς ἱστορίας τὸν Γιεζῆ, τὸν Ἰούδαν, τοὺς ἄρχοντας τῶν Γραμματέων, καὶ ὅτι «ἄδρα ἐκταφλοὶ ὀφθαλμοὺς σφῶν»²³.

Ἄλλος εἶναι ὑπερήφανος; Ἄς ἀκούῃ ὅτι «ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται ὁ θεός»²⁴ καὶ «ἀρχὴ ὑπερηφανίας ἁμαρτία»²⁵, καὶ «πᾶς ὀφηλοκάρδιος ἀκάθαρτος παρά Κυρίου»²⁶. Καὶ εἰς τὰς ἱστορίας τὸν σικοφάντην καὶ δλουσ τοὺς ἄλλους.

Καὶ γενικῶς (διότι δὲν εἶναι δυνατόν ὅλα νὰ τὰ ἀναφέρωμεν), ὁ καθεὶς ὡς ἐκλέγῃ ἀπὸ τὰς θείας Γραφᾶς τὰ φάρμακα τῶν ἰδικῶν τοῦ τραυμάτων. Καὶ ἂν δχι ὀλόκληρον, ἔν μέρει λοιπὸν σήμερον, καὶ ἔν μέρει αὔριον, ἔπειτα ἀποπλύνετε ὀλόκληρον. Καὶ διὰ τὴν μετανοίαν δέ καὶ διὰ τὴν ἐξαμολόγησιν καὶ διὰ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ διὰ τὴν ἐπισκεΐαν καὶ διὰ τὴν σοφροσύνην καὶ δι' ὅλα θὰ εὕρῃ πολλά παραδείγματα. Ταῦτα δέ πάντα ἐγράφη πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν²⁷, λέγει.

Ἐάν, λοιπὸν, δι' ὅλα τὰ πράγματα ὁμιλεῖ διὰ τὴν ἡμῶν συμβουλεύσῃ, ὡς προσέχωμεν, ὅπως πρέπει νὰ προσέχωμεν. Διὰ τὴν ἐξαπατῶμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ματαίως; Φοβοῦμαι μήπως εἴπῃ κανεὶς καὶ δι' ἡμᾶς, ὅτι «ἐξέλιπον ἔν ματαίωτητι αἱ ἡμέραι ἡμῶν, καὶ τὰ ἔτι ἡμῶν μετὰ σπουδῆς»²⁸. Ποίος ἐπειδὴ ἡμᾶς ἀκούει ἀπειμακρύνθη ἀπὸ τὰ θέατρα; Ποίος ἀπειμακρύνθη ἀπὸ τὴν πλεο-

22. Ψαλμ. 81, 11.

21. Ἐφεσ. 2, 8 καὶ Δευτερ. 10, 19.

22. Παροιμ. 3, 34.

23. Σοφ. Σειρ. 10, 13.

24. Παροιμ. 18, 5.

25. Α' Κορινθ. 10, 11.

26. Ψαλμ. 77, 35.

νεξίαν; Ποίος έγινε προθυμότερος εις την ελεημοσύνην; Ἦβελον νὰ μάθω, ὅχι ἐνεκα κενοδοξίας, ἀλλὰ διὰ νὰ γίνω πραεύτερος, ἐπειδὴ θὰ βλέπω ὅτι εἶναι λαμπρὸς ὁ καρπὸς τῶν κόπων μου. Τώρα δὲ πῶς νὰ κάμω ἀρχὴν τῆς ἐργασίας, ἐνῶ βλέπω ὅτι πίπτουν τόσαι θροχαὶ τῆς διδασκαλίας, τὰ δὲ ἐπαρμένα εἰς τοὺς ἀγρούς μας παραμένουν εἰς τὸ ἴδιον ὕψος καὶ δὲν γίνονται τὰ γεννηματα οὐδόλως ὑψηλότερα;

Λοιπὸν ἐφθασεν ὁ καιρὸς τοῦ ἀλωνισμοῦ, αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἔχει τὸ φτυάρι.^{28α} Φοβοῦμαι δὲ μήπως τὸ πᾶν εἶναι χόρτον ἀχρηστον. Φοβοῦμαι μήπως ὄλοι ριφθῶμεν εἰς τὴν κάμινον. Ἐπέραςε τὸ θέρος, ἦλθεν ὁ χειμὼν. Καθήμεθα καὶ νεοὶ καὶ γέροντες ἐνῶ μᾶς καταστρέφουν τὰ πάθη μας.

Μὴ μοι εἴπῃς ὅτι «δὲν πορνεύω». Διότι ποῖον τὸ σφέλος, ἂν μὲν δὲν πορνεύῃς, ἀλλὰ εἶσαι φιλάργυρος; Ὁ σκουρὴ/της καὶ ἂν δὲν κρατῆται ἀπὸ ὄλων τῶ μέρους, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τοῦ ποδός, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον χάνεται καὶ μένει εἰς τὴν παγίδα καὶ δὲν ὀπάρχει οὐδεμίαν ὠφέλειαν ἐκ τῶν πτερόν, ἐφ' ὅσον κρατεῖται ὁ πούς. Τοιοῦτοτρόπως καὶ σὺ δὲν ἐκυριεύθῃς ἀπὸ τὴν πορνείαν, ἀλλ' ἐκυριεύθῃς ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν. Ὅμως ἐκυριεύθῃς. Αὐτὸ δὲ τὸ ὁποῖον ζητοῦμεν εἶναι, ὅχι πῶς ἐκυριεύθῃς, ἀλλ' ὅτι ἐκυριεύθῃς. Ἄς μὴ λέγῃ ὁ νέος ὅτι «δὲν εἶμαι φιλάργυρος»· ἀλλ' ἴσως πορνεύεις. Καὶ ποῖον τὸ σφέλος πάλιν; Διότι δὲν εἶναι δυνατὸν ὄλα τὰ πάθη νὰ ἔλθουν εἰς ἡμᾶς εἰς μίαν ἡλικίαν, ἀλλὰ ἔχουν χωρισθῇ, καὶ αὐτὸ ἐξ αἰτίας τῆς φιλαν-

^{28α} Τὸ νόημα τῆς φράσεως εἶναι τὸ ἔβησ' κατὰ τὴν γνώμην μας: «Ἐφθασεν ὁ καιρὸς τῆς δικταίας κρίσεως τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ὅς νὰ κρατῆ φτυᾶρι εἶναι ἕτοιμος ἢθι νὰ καθαρίσῃ τὸ ἀλώνιον σου, ἢθι τὸν κόσμον ὁλόκληρον. Ἦθ' ἀντιποικίους ἐκέρρασε εἰς Ματθ. 3, 12 καὶ Λουκ. 3, 17.

θρωπίας τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ μὴ γίνων ἀνίκητα ἐὰν ἐπέλθουν διὰ μᾶς, καὶ καταστῆ δι' ἡμᾶς δυσκολώτερος ὁ ἀγὼν πρὸς αὐτά. Πόσις ὀκνηρίας δείγμα δὲν θὰ ἦτο, τὸ νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ νικήσωμεν τὰ πάθη ἐνῶ ἔχουν χωρισθῇ, ἀλλὰ νὰ νικώμεθα εἰς κάθε ἐποχὴν καὶ νὰ ἀπερηφανευώμεθα δι' αὐτά, τὰ ὁποῖα δὲν προέρχονται ἐκ τῆς ἰδικῆς μας προσπαθείας, ἀλλ' ἀποκομίζονται ἀπὸ τὴν ἴδιαν τὴν ἡλικίαν;

Δὲν βλέπετε τοὺς ἡνιόχους πόσην ἀκρίθειαν καὶ ἐξάσκησιν καὶ κόπους χρησιμοποιοῦν καὶ τρῶφιμα καὶ ὄλα τὰ ὄλλα, ὥστε νὰ μὴ παρασύρωνται ἀπὸ τὰ ὄρματα, ἐπειδὴ θὰ ἔχουν καταβληθῇ;

Πρόσεξε πόσον εἶναι τέχνη. Διότι κάποιος μὲν γενναῖος ἀνὴρ πολλὰκις δὲν θὰ ἤμπορούσε νὰ νικήσῃ ἕνα ἵππον, εἰς νεανίσκος δὲ μὲ τὴν τέχνην πολλὰκις, ἀφοῦ ἀναλάθῃ τοὺς δύο, εὐκόλως τοὺς ὀδηγεῖ καὶ τοὺς φέρει.

Καὶ μεταξὺ τῶν Ἰνδῶν δὲ λέγεται ὅτι τὸ μέγα καὶ φοβερὸν θηρίον τῶν ἐλεφάντων ὕποχρεοῖ μὲ πολλὴν προθυμίαν καὶ εἰς παιδα, ὁ ὁποῖος ἔγινε δεκαπενταετής.

Διατί λοιπὸν τὰ λέγω αὐτά; Διότι ἐάν, ὅταν προσπαθοῦμε, πνίγωμεν ἐλέφαντας καὶ ἀγρούς ἵππους, πολὺ περισσότερον τὰ πάθη, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐντὸς ἡμῶν. Ἀπὸ ποῦ καταβαλλόμεθα εἰς δλην μας τὴν ζωὴν; Οὐδέποτε ἐμελετήσαμεν αὐτὴν τὴν τέχνην. Οὐδέποτε εἰς καιρὸν ἀναπαύσεως, ἐνῶ δὲν ὕπῃρχεν ἀγὼν, συνωμίλησαμε μὲ τὸν ἑαυτὸν μας διὰ κάτι χρῆσιμον. Τότε θὰ μᾶς ἔβλεπε κανεὶς ἐπὶ τοῦ ὄρματος, ὅταν θὰ ἤρχετο ὁ ἀγὼν. Δι' αὐτὸ, λοιπὸν, εἴμεθα ἄξιοι γέλωτος. Δὲν εἶπα πολλὰκις, ὡς ἐξασκοῦμεθα πρὸ τοῦ πειρασμοῦ μὲ τοὺς οἰκιακούς; Πολλὰκις εἰς τὴν οἰκίαν ὀργιζόμεθα μὲ τοὺς παῖδας, ἐκεῖ ὡς συγκρατοῦμε τὸν θυμὸν, διὰ νὰ ἀποδεικνυώμεθα εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν φίλων, ὅτι εὐκόλως τὸν ἀντιμετωπίζομεν. Καὶ εἰς ὄλα τὰ ὄλλα, ἐὰν

ἐγυμναζόμεθα, εἰς τοὺς ἀγῶνας δὲν θά ἤμεθα ὄξιοι γέλυτος. Τώρα δὲ ὑπάρχουν ὅπλα τῶν ἄλλων καὶ ἐσκήσεις καὶ μελέται, καὶ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἀγωνισμάτων, τῆς ἀρετῆς δὲ οὐδαμοῦ.

Δὲν θά ἐτόλμα ὁ γεωργὸς νὰ ἐγγίῃ τὴν ἀμπελον, ἐὰν προηγουμένως δὲν ἐξασκηθῆ καλῶς εἰς τὰ γεωργικὰ. Οὕτε ὁ κυβερνήτης πλοίου νὰ καθίῃ εἰς τὰ πηδάλια, ἐὰν προηγουμένως δὲν ἐξασκηθῆ καλῶς.

Ἡμεῖς δὲ, ἐνῶ εἴμεθα παντελῶς ἀπαρασκεάστοι, θέλομεν νὰ ἔχωμεν τὰ πρωτεία. Ἔπρεπε νὰ σιγῶμεν. Οὐδεὶς ἔπρεπε νὰ μετέχη εἰς πράγματα οὕτε εἰς λόγους, ἕως ἔτου θά ἠδυνάμεθα νὰ ἐξημερώσωμεν τὸ θηρίον, τὸ ὁποῖον ἐδρίσκειται ἐντὸς ἡμῶν. Ἡ δὲν ἐκστρατεύει ἑναντίον μας χειρότερον ἀπὸ κάθε θηρίον ὁ θυμὸς καὶ ἡ κακὴ ἐπιθυμία; Μὴ συμβαδίσῃς εἰς τὴν ἀγοράν μὲ τὰ θηρία αὐτά, ἕως ἔτου θέσῃς καλῶς εἰς αὐτὰ τὸν χαλινόν, ἕως ἔτου τὰ δαμάσῃς καὶ τὰ κάμῃς ἐξημερωμένα. Δὲν ἔλεπες αὐτοὺς οἱ ὅποιοι περιφέρουν εἰς τὴν ἀγοράν τοὺς ἡμέρους λέοντας, πῶς καὶ κερδίζουν καὶ θαυμάζονται, διότι κατάρθωσαν τοιαύτην ἐξημέρωσιν εἰς τὸ ἄλογον θηρίον; Ἄν δὲ ἐξαγριωθῆ ἀφηνεῖας ἐκεῖνος (ὁ λέων) πάντας τοὺς ἐξαφανίζει, ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀγοράν καὶ κινδυνεύει λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος τὸν περιφέρει καὶ ἔχει γίνεαι αἴτιος τῆς καταστροφῆς καὶ τῶν ἄλλων.

Καὶ σὺ, λοιπὸν, προηγουμένως ἐξημέρωσε τὸν λέοντα καὶ τότε περιφέρε τον, ὅχι διὰ νὰ λάθῃς χρήματα, ἀλλὰ διὰ νὰ κερδίσῃς κέρδος, πρὸς τὸ ὁποῖον δὲν ὑπάρχει οὐδὲν ἴσον. Διότι οὐδὲν εἶναι ἴσον τῆς ἐπιεικείας, ἡ ὁποία εἶναι πολὺ χρήσιμος καὶ εἰς αὐτοὺς οἱ ὅποιοι τὴν κατέχουν καὶ εἰς αὐτοὺς οἱ ὅποιοι τὴν χρησιμοποιοῦν. Ἄς ἐπιδιώκωμεν αὐτήν, λοιπὸν, διὰ νὰ ἠμπερώσωμεν, ἀφοῦ διέλθωμεν τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς μὲ

ἀκρίθειαν, νὰ ἐπιτόχωμεν τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει δόξα, δόναμις, τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Α' (30)

(Πράξ. ιγ', 42 — δ', 18)

Ἐξέλεγον δὲ αὐτῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς, παρεκάλουν εἰς τὸ μεταξὺ Σάββατον λαλεῖσθαι αὐτοῖς τὰ ῥήματα ταῦτα¹.

α'. Πρόσεξες τὴν σύνεσιν τοῦ Παύλου; Δὲν ἐθαυμάσθη τότε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐδημιούργησεν εἰς αὐτοὺς ἐπιθυμίαν δευτέρας ἀκράσεως, ἐπειδὴ εἶπε μερικά σπέρματα ἀληθείας καὶ δὲν διεσάφησεν, οὕτε ἀνέπτυξε τὸν λόγον, ὥστε νὰ τοὺς προετοιμάσῃ καὶ νὰ τοὺς συνδέσῃ μὲ τὸν ἑαυτὸν του, καὶ νὰ μὴ τοὺς καταστήσῃ ραθυμοτέρους μὲ τὸ νὰ τὰ προσφέρῃ διὰ μιᾶς ὅλα εἰς τὰς ψυχὰς ἐκείνων.

Εἶπεν ὅτι ἀφασίς ἁμαρτιῶν διὰ τοῦτου ὁμῖν καταγγέλλεται², τὸ πῶς ὁμοῖος δὲν τὸ ἐφανέρωσεν. Μετὰ αὐτὰ, λοιπὸν, ἐνθυμεῖται ὁ ἴδιος πρῶτον τὸν ἑαυτὸν του. Ἐλέπεις τὴν προθυμίαν, πῶς εἶναι; Ἐκλούθου» αὐτοὺς, λέγει. Διὰ τὴν δὲν τοὺς ἐθάπτισεν ἀμέ-

1. Πράξ. 13. 42.

2. Πράξ. 13. 38.

σας; Δέν ἦτο κατάλληλος καιρός. Ἔπρεπε νά τοὺς πείσῃ, ὥστε νά μείνουν σταθεροί. «Λυθείσης δὲ τῆς συναγωγῆς, ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν σεφομένων προσηλύτων τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβῳ» οἱτινες, προσλαλοῦντες αὐτοῖς, ἐπειθον προσμένειν αὐτοὺς τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ. Τῷ τε ἐρχομένῳ Σαββάτῳ σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνηχθεῖ ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς ὄχλους, ἐπλήσθησαν ζήλου, καὶ ἀντέλεγον τοῖς ὅπῳ τοῦ Παύλου λεγομένοις, ἀντιλέγοντες καὶ θλασφημοῦντες.

Παρατήρησε, ὅτι ἡ κακία πλήττεται μὲ τὸ νὰ πλήρη ᾖ ἄλλους. Αὐτὸ τοὺς καθίστα περισσότερο λαμπροὺς, τὸ νὰ ἀντιλέγουν ἐκεῖνοι. Εἰς τὴν ἀρχὴν αὐθαρμῆτως παρεκώλεσαν. Ἐναντιλέγοντες, λέγει, καὶ θλασφημοῦντες. Ὡς τῆς ἀνατιογυντίας! Αὐτὰ τὰ ὅποια ἔπρεπε ν' ἀποδεχθοῦν, αὐτοὶ ἀντιλέγουν εἰς αὐτὰ.

Ἐπαρρησιασμένοι δὲ ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας εἶπον Ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτόν, καὶ οὐκ ἀξιῶς κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη». Βλέπετε πῶς ἐπειδὴ ἐφιλονίκησαν περισσότερο ἐξήπλωσαν τὸ κήρυγμα καὶ ἐδοκίμαν περισσότερο τὸν ἑαυτῶν τὸν εἰς τὰ ἔθνη, ἀφοῦ ἀπελογήθησαν καὶ κατέστησαν τοὺς ἑαυτοὺς τὸν ἀνευθύνους ἐγκλημάτων πλησίον τῶν συμπατριωτῶν των; Καὶ δὲν εἶπεν Ἐἴσθε ἀνάξιοι, ἀλλ' ἐκρίνατε ἑαυτοὺς ἀνάξιους, καθιστῶν τὸν λόγον μὴ φορτικόν.

Ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. Οὕτω γὰρ ἐνέταλται ἡμῖν ὁ Κύριος. Τέθεικά σε εἰς φῶς ἔθνῶν, τοῦ εἶναι σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἑσχάτου τῆς γῆς». Διὰ νὰ μὴ λυ-

3. Ἡα. 40, 6.

ποῦνται δὲ οἱ ἔθνικοι, οἱ ὅποιοι ἤκουον, ἐπειδὴ δὲν ἐπετύγχανον τὰ ἀγαθὰ ἐκ τῆς προσκαθείας ἐκείνων, προσθέτει τὴν προφητείαν, λέγων Ἐτέθεικά σε εἰς φῶς ἔθνῶν, τοῦ εἶναι σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἑσχάτου τῆς γῆς. Ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη». Αὐτὸ καθίστα καὶ ἐκείνους περισσότερο προθύμους, διότι, αὐτὰ τὰ ὅποια ἔπρεπε ἐκεῖνοι νὰ ἀπολαύσουν, ἀφοῦ τὰ ἤκουσαν, αὐτοὶ τὰ ἀπολαύουν αὐτὰ, καὶ ἐκείνους αὐτὸ περισσότερο τοὺς κατέτρωγε.

Ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη, λέγει, ἔχαιρον, καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ Κυρίου καὶ ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον· δηλαδὴ αὐτοὶ οἱ ὅποιοι ὤρισθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Παρατήρησε πῶς δεικνύει τὴν ταχύτητα τῆς ἀφειλείας. Διεφέρετο δὲ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου δι' ὅλης τῆς χώρας. Δηλαδὴ μετεφέρετο. Ὡς νὰ ἔλεγε Ἐδὲν ἐστάθησαν μέχρι τὴν ζηλοτυπίαν, ἀλλὰ προσέβησαν καὶ ἔργα».

Πρόσεξε πάλιν πῶς ἐνῶ διώκονται ἐπιτυχάνουν ἄλλα μεγάλα μὲ τὸν ζῆλον (βιάτι ἐπέτυχον τὸ νὰ διμλήσουν ἀφόβως καὶ μὲ παρρησίαν καὶ τὸ νὰ εἰθῶν εἰς τὰ ἔθνη) καὶ ἄκουε πῶς Ἐπαρρησιασμένοι δὲ ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας εἶπον Ὑμῖν, λέγει, ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτόν, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη». Ἐπρόκειτο ἐπομένως νὰ πορευθοῦν εἰς τὰ ἔθνη. Ἀλλὰ παρατήρησε ὅτι καὶ ἡ παρρησία γίνεται μὲ μέτρον. Καὶ εὐλόγως διότι ἐν ὁ Πέτρος ἀπελογεῖτο, πολὺ περισσότερο αὐτοὶ εἶχον ἀνάγκην ἀπολογίας, ἐπειδὴ οὐδεὶς τοὺς εἶχε καλέσει ἐκεῖ. Μὲ τὸ νὰ εἴπῃ δὲ Ἐπρῶτον ἐδειξεν ὅτι ἔπρεπε καὶ εἰς ἐκείνους. Καὶ μὲ τὸ νὰ εἴπῃ Ἐναγκαῖους ε-

4. Ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀπολογία τοῦ Πέτρος ἐναντὶν τοῦ Συνεδρίου, ἰδὲ Πράξ. 4, 8 - 22.

δειξεν ὅτι καὶ εἰς ἐκείνους ἦτο ἀναγκαῖον. Ἐπειδὴ δὲ περιφρονεῖτε· δὲν εἶπε «ἀλλοίμονον εἰς ὑμᾶς» καὶ ὅτι «τιμωρεῖσθε», ἀλλ' ὅτι «στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη». Εἶπες πῶς εἶναι ἡ παρρησία πλήρης πολλῆς ἐπεικειάς;

«Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι παρώτρυναν τὰς σεφόμενας γυναῖκας, καὶ τὰς εὐσεβήσασα, καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως, καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν Παῦλον καὶ Βαρνάβαν, καὶ ἐκθέλλουσι αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν». Βλέπεις ποῦ ἐφθασαν αὐτοὶ οἱ ὅποιοι ἐναντιοῦνται εἰς τὸ κήρυγμα; Εἰς ποῖαν ἀσχημὸν συμπεριφορὰν ἀδήγησαν αὐτούς; «Ὅτι δὲ ἐκτιναζόμενοι τὸν κοινορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐπ' αὐτούς, ἦλθον εἰς Ἰκόνιον». Ἐδῶ, λοιπὸν, ἐπραττον τὸ φοβερόν, τὸ ὅποιον βιάσατο ὁ Χριστὸς λέγων: «Καὶ ἂν μὴ τις ὑμᾶς δέξεται, ἐξεργόμενοι ἐκτινάξατε τὸν κοινορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν»⁵. Αὐτοὶ δὲ δὲν ἔπραξαν ἀνευ λόγου αὐτό, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξεδιώχθησαν ἀπ' αὐτούς. Ἄλλ' ὅμως οὔτε αὐτὸ βέλασε τοὺς μαθητάς, ἀλλὰ περισσότερον ἐπέμενον εἰς τὸν λόγον τῶν. Δι' αὐτὸ καὶ προσθέτει δηλῶν αὐτό: «Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπληροῦντο χαρᾶς καὶ ἰνεύματος ἁγίου». Διότι τὸ πάθημα τοῦ διδασκάλου δὲν ἐμποδίζει τὴν παρρησίαν, ἀλλὰ καθιστᾷ τὸν μαθητὴν προθυμότερον.

«Ἐγένετο δὲ ἐν Ἰκονίῳ κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν αὐταὺς εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων, καὶ λαλήσαι οὕτως, ὥστε πιστεῦσαι Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων πλῆθος πολὺ»⁶.

Πάλιν εἰσέρχονται εἰς τὰς συναγωγὰς. Παρατήρησε ὅτι δὲν ἔγινον δευτέροι, ἐπειδὴ εἶπαν ὅτι «στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη». Μὲ μεγάλην ὑπεροχὴν ὅμως ἀ-

ναυροῦν τὴν ἀπολογίαν τῶν. «Ἵστε πιστεῦσαι, λέγει Ἰουδαῖον τε καὶ Ἑλλήνων πλῆθος. Διότι ἦτο εὐλογον αὐτοὶ νὰ συνομιλοῦν καὶ μὲ Ἑλληνας. «Οἱ δὲ ἀπειθοῦντες Ἰουδαῖοι ἐπήγειραν καὶ ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ τῶν ἀδελφῶν». Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, πάλιν, λοιπὸν, ἐξήγειραν καὶ τοὺς ἐθνικοὺς ὡς νὰ μὴ ἤρκουν οἱ ἴδιοι. Διὰ τὸ, λοιπὸν, δὲν ἀνεχώρησαν ἀπ' ἐκεῖ; Διότι δὲν ἐδιώκοντο, ἀλλὰ μόνον ἐπολεμοῦντο.

Ἐἰκάνον μὲν οὖν χρόνον διέτριψαν, παρρησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ Κυρίῳ, τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, καὶ διδόντι σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν. Αὐτὸ ἐδημιούργει τὴν παρρησίαν μέλλον τὴν μὲν παρρησίαν τὴν ἐδημιούργει ἡ προθυμία αὐτῶν (διότι εἰς αὐτὸ διὰ πολλὸν χρόνον οὐδόλως ἐπιτελοῦν θαύματα) τὸ δὲ νὰ πιστεῦσούν οἱ ἀκούοντες ἦτο ἀποτέλεσμα τῶν θαυμάτων. Καὶ ἡ παρρησία λοιπὸν ἔφερε εἰς πέρας κάτι.

Ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως καὶ οἱ μὲν ἦσαν οὖν τοῖς Ἰουδαίοις, οἱ δὲ οὖν τοῖς Ἀποστόλοις. Ἀνὴρ ἦτο μικρὸν εἰς διαθεσάσαιον καὶ τὸ ἴδιον εὐδὲ νὰ ἀποσχισθοῦν. Αὐτὸ ἦτο τὸ ὅποιον ἔλεγεν ὁ Χριστὸς: «Οὐκ ἦλθὼν θαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν»⁷. Ὡς δὲ ἐγένετο ὄρη τῶν ἐθνῶν καὶ Ἰουδαίων οὖν τοῖς ἀρχουσιν αὐτῶν ὀφείσαι καὶ λιθοβολῆσαι αὐτούς, συνιδόντες κατέφυγον εἰς τὰς κόκφυς πόλεις τῆς Λυκαονίας, Λύστραν καὶ Δέρβην, καὶ τὴν περίχωρον, κακεῖ ἦσαν εὐαγγελιζόμενοι».

8'. Πάλιν ὡσάν νὰ ἦβελον σκοπίμως νὰ ἐπεκτεῖνουν τὸ κήρυγμα, ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἀδελφίαν πάλιν τοὺς ἐκδιώκουν. Παρατήρησε ὅτι πανταχοῦ οἱ διωγμοὶ προσ-

5. Ματθ. 10, 14.
6. Πράξ. 14, 1.

7. Ματθ. 10, 34.

φέρουν μεγάλας εδωργεσίας και ότι αποδεικνύουν τους μὲν διάκτους νικημένους, τους δὲ θιωκομένους ἐνδόξους. Διότι ἀφοῦ ἦλθε εἰς τὰ Λύτρα, ἐπιτελεῖ μέγα θαύμα, ἀφοῦ ἀνέστησε τὸν χωλὸν καὶ μὲ δυνατὴν φωνήν, καὶ ἔκουσε πῶς.

«Καὶ τις, λέγει, ἀνὴρ ἐν Λύτροις ἀδύνατος τοῖς ποσὶν ἐκάθητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων, ὃς οὐδέποτε περιεπεπατήκει. Οὗτος ἤκουσε τοῦ Παύλου λαλοῦντος ὅς ἀνεύσας αὐτῷ, καὶ ἰδὼν ὅτι πίστιν ἔχει τοῦ σωθῆναι, εἶπε μεγάλη τῇ φωνῇ: Ἄνάστηθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου ὀρθός. Καὶ ἤλλετο καὶ περιεπάτει. Διὰ τὴν δυνατὴν φωνήν; Διὰ τὴν πιστεύουσιν οἱ ὄχλοι. Παρατήρησε δὲ, παρηκολούθει προσεκτικῶς αὐτὰ τὰ ὅποια ἐλέγοντο ἀπὸ τὸν Παῦλον. Διότι αὐτὸ σημαίνει τὸ «ἤκουσεν». Εἶδες ἀγάπην πρὸς τὴν ἀλήθειαν; Οὐδέλλως ἐζημιώθη ὑπὸ τῆς χαλότητος εἰς τὴν προθυμίαν τῆς ἀκροάσεως.

«Ὅς ἀνεύσας αὐτῷ, καὶ ἰδὼν ὅτι πίστιν ἔχει τοῦ σωθῆναι». Ἡσὴ εἶχε κάμει τὴν ἐλευθέραν ἐκλογὴν, καί τοι ἐγένετο τὸ ἀντίθετον ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Διότι ἀφοῦ προηγουμένως ἐθεραπεύοντο σωματικῶς, τότε ἐθεραπεύοντο ψυχικῶς. Αὐτὸς ἕως οὐκ τοιοῦτοτρόπως. Ἐγὼ νομίζω ὅτι ὁ Παῦλος εἶδεν εἰς τὴν ψυχὴν του. «Καὶ ἤλλετο, λέγει, καὶ περιεπάτει». Ἀποδείξεις τῆς τελείας ὀφείας εἶναι τὸ νὰ ἀναπηδῶ κάποιος.

«Οἱ δὲ ὄχλοι, ἰδόντες δ' ἐποίησε Παῦλος, ἐπήραν αὐτῶν τὴν φωνήν, λυκασινιστὶ λέγοντες Ὅτι θεοὶ, ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις, κατέθησαν πρὸς ἡμᾶς. Ἐκάλουν δὲ τὸν μὲν Βαρνάβαν Δία, τὸν δὲ Παῦλον Ἑρμῆν, ἐπειθὴ αὐτὸς ἦν ὁ ἡγούμενος τοῦ λόγου. Ὁ δὲ ἱερεὺς τοῦ Διός, τοῦ ὄντος πρὸ τῆς πόλεως αὐτῶν, ταύρους καὶ στέμματα ἐπέπι τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας, σὺν τοῖς ὄχλοις ἤθελε θύειν». Ἄλλ' αὐτὸ δὲν ἦτο ἀκόμη φανερόν. Διότι ὁμοῦ

μὲ τὴν ἰδικὴν τῶν γλῶσσων, ὅταν ἔλεγον ὅτι καὶ θεοὶ, ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις, κατέθησαν πρὸς ἡμᾶς. Διὰ τοῦτο δὲν ἔλεγον οὐδὲν εἰς αὐτούς. Ὅταν δὲ εἶδον τοὺς στεφάνους, τότε, ἀφοῦ ἐξῆλθον, ἐσχίσαν τὰ ἱμάτια τῶν. «Ἀκούσαντες δὲ οἱ Ἀπόστολοι Βαρνάβας καὶ Παῦλος, διαρρήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν, εἰσπέθησαν εἰς τὸν ὄχλον, κρᾶζοντες καὶ λέγοντες: Ἄνδρες, τί τοῦτο ποιεῖτε; καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἔσμεν ὑμῖν ἀνθρώποις».

Παρατήρησε ὅτι αὐτοὶ εἶναι πανταχοῦ ἀπηλλαγμένοι τῆς θόξης, ὅχι μόνον δὲν τὴν ἐπιθυμοῦν, ἀλλὰ καὶ ὅταν διδεται τὴν ἀποκρούουν. Ὅπως ἔλεγε καὶ ὁ Πέτρος: «Τί ἡμῖν ἀνεύσεται, ὡς ἰδία βυνάμει ἡ εὐσεβεῖς πεποιθήσει τοῦ περιπατεῖν αὐτόν»; Καὶ αὐτοὶ τὸ ἴδιον λέγουν. Καὶ ὁ Ἰωσήφ ἔλεγε διὰ τὰ ὄνειρα: «Ὅχι διὰ τοῦ Θεοῦ ἡ διασάφησις αὐτῶν»;⁹ Ὁμοίως καὶ ὁ Δαυνὴλ: «Καὶ ἐμοὶ δὲ οὐκ ἐν σοφίᾳ, τῇ ὁδοῦ ἐν ἐμοί, ἀπεκαλύφθη».¹⁰ Καὶ ὁ Παῦλος πανταχοῦ αὐτὸ λέγει, ὅπως ὅταν λέγῃ: «Καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός;»¹¹, καὶ πάλιν: «Ὅχι ὅτι ἱκανοὶ ἔσμεν ἅπ' ἑαυτῶν λογισασθαί, ὡς βεῖ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ».¹²

Ἄλλ' ὅς ἴδωμεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν αὐτὰ τὰ ὅποια ἐλέχθησαν. Δὲν συνεφώνησαν ἀπλῶς μετ' αὐτῶν οἱ ὄχλοι, ἀλλὰ πῶς; Εἶχον τὴν ἀπίστησιν νὰ κηρυχθοῦν εἰς αὐτούς τὰ ἴδια πάλιν, καὶ διὰ τῶν ἔργων ἐπέδειξαν τὴν προθυμίαν. Πρόσεξε ὅτι πανταχοῦ τοὺς παρακαλοῦν, δὲν ἀποδέχονται ἀπλῶς, οὕτε τοὺς κολακεύουν. Δι' αὐτὸ ἔλεγεν: «Οἵτινες, προσλαλοῦντες ἀσπίς, ἐπαίθουν

9. Πράξ. 9, 12.

8. Γεν. 40, 8.

10. Δαν. 2, 30.

11. Β' Κορ. 2, 16.

12. Β' Κορ. 3, 5.

προσμένειν τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ». Διότι πρὶν ἀπ' αὐτὸ δὲν ἀντέλεγον; Διότι ἕως τώρα αὐτοὶ οἱ ὅποιοι τοὺς παρέουρον ἠούχαζον. Παρατηρεῖς ὅτι πανταχοῦ ἐκινουήντο ὑπὸ τοῦ πάθους; Καὶ δὲν ἀντέλεγον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐθλασθήμουν. Διότι ἡ κακία οὐδαμοῦ σταματᾷ. Ἄλλὰ παρατήρησε παρηγοσίαν. «Ὑμῖν ἦν, λέγει, ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον ἐπειδὴ ἀπαθείσαθε αὐτόν. Οὐδὲν ἐλαζονικόν. Ἐπράττον αὐτὸ τὸ ὅποιον καὶ οἱ προφῆται. «Μὴ λαλεῖτε ἡμῖν, λέγει, λαλιᾶ». Ἐπειδὴ ἀπαθείσαθε αὐτόν», λέγει, ὅχι ἡμᾶς. Διότι δὲν ἀπειθόνεται εἰς ἡμᾶς ἢ προσβολὴ ἢ ἐκ μέρους ὁμῶν. Διὰ τὴν νὰ μὴ νομίση δὲ κανεὶς ὅτι εἶναι δειγμα εὐλασθείας τὸ «οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς», δι' αὐτὸ εἶπε πρῶτον «Ἀπαθείσαθε αὐτόν», καὶ τότε «Στεφερόμεθα εἰς τὰ ἔθνη».

Ὁ λόγος εἶναι πλήρης πολλῆς ἐπεικειας. Δὲν εἶπεν «ἐγκαταλείπομεν ἡμᾶς», δεικνύων ὅτι εἶναι δυνατόν καὶ ἐδῶ πάλιν νὰ στραφοῦν. Καὶ τοῦτο δὲν ἔχει γίνεσθαι ἀπὸ τὴν ἰδικὴν σας ἀλαζονείαν. «Οὕτω γὰρ ἐντέταται ἡμῖν». Ἐπρεπε, λοιπόν, ν' ἀκούσουν τὰ ἔθνη. Πλὴν ὅμως αὐτὸ δὲν ἔχει γίνεσθαι ἀπὸ ἡμᾶς, ἀλλὰ ἀπὸ σας, αὐτὸ τὸ ὅποιον ἐπεβάλλετο πρὸς χάριν σας. «Οὕτω γὰρ ἐντέταται ἡμῖν ὁ Κύριος. Τέθεικά σε εἰς φῶς ἔθνων, τοῦ εἶναι σε εἰς σωτηρίαν». Δηλαδή «εἰς γνώσιν ἢ ὅποια ὁδηγεῖ εἰς τὴν σωτηρίαν». Καὶ ὅχι ἀπλῶς ἔθνων, ἀλλὰ πάντων. Διότι αὐτὸ φανερώνει μὲ τὸ νὰ εἴπῃ «Ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον». Καὶ αὐτὸ ἦτο ἀπόδειξις ὅτι εἶχον προσληφθῆ καὶ αὐτοὶ κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ. «Τεταγμένοι» δὲ εἶπε, διὰ τὴν νὰ δείξῃ ὅτι ὅχι κατ' ἀνάγκην «οὐδὲ γὰρ προέγνω, λέγει, καὶ προώρισεν»¹³.

13. Ρωμ. 8, 29.

Δὲν διεσκορκίσθησαν μόνον εἰς τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὑπαιθρον. Διότι ἄφοῦ ἤκουσαν οἱ ἔθνη καὶ αὐτοὶ προσῆλθον μετ' ἄλλων. «Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι παρέτρυναν τὰς οεθόμενας γυναῖκας, καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν». Πρόσεξε, καὶ δὲ αὐτὰ τὰ ὅποια γίνονται ἀπὸ τὰς γυναῖκας αὐτοί, λοιπόν, καθίστανται αἴτιοι.

«Καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς, λέγει, ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν». Ὅχι μόνον τῆς πόλεως, ἀλλὰ ἐκκλησίᾳ τῆς χῆρας. Ἐπειτα τὸ φοβερώτερον. «Οἱ δὲ μαθηταί, λέγει, ἐπληροῦντο χάρας καὶ Πνεύματος ἁγίου». Ἐδιδάκοντο οἱ διδάσκαλοι καὶ αὐτοὶ ἔχαιρον. Εἶδες τὴν φῶσιν τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ὅποιον ἔχει πολλὴν δύναμιν; Ἐκάκωσαν, λέγει, τὰς ψυχὰς τῶν ἔθνων κατὰ τῶν ἀδελφῶν. Δηλαδή «ἐσυκοφάντησαν τοὺς Ἀκουσάτους, ἀναριθμήτους κατηγορίας εἶπον κατ' αὐτῶν, ἐνῶ ἦσαν ἀπροσποίητοι, συμπεριεφέρθησαν πρὸς αὐτοὺς μὲ κακουργίας».

γ'. Καὶ πρόσεξε πῶς πανταχοῦ εἰς τὸν Θεὸν ἀναθέτουν τὸ πᾶν. «Ἐἰκανὸν χρόνον, λέγει, διέτριψαν, παρησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ Κυρίῳ, τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ. Μὴ νομίσης ὅτι αὐτὸ εἶναι δειγμα ἐλαττώσεως. Διότι ὅταν ἔλεγον «Τοῦ μαρτυρήσαντος, λέγει, ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου»¹⁴ τότε ἐδεικνύετο ἡ παρηγοσία. Ἐθῶ δὲ λέγει περὶ τοῦ λαοῦ. Δὲν περιέμεναν, λοιπόν, ἀλλ' εἶδον τὴν ὁρμὴν.

«Καὶ κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς Λυκαονίας, Λύστραν καὶ Δέρβην, καὶ τὴν περιχώρον». Ἐκεῖ ὅπου δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀνάψουν ἀδύνατος τὸν θυμὸν των. Ὡστε καὶ εἰς τὴν ὑπαιθρον χώραν ἐπορεύθησαν, ὅχι μόνον εἰς τὰς πόλεις. Παρατήρησε καὶ τὴν ἀφέλεια τῶν ἔθνων.

14. Α' Τημ. 6, 13.

κῶν καὶ τὴν κακουργίαν τῶν Ἰουδαίων. Διὰ τῶν ἔργων ἐπαρουσίαζον ὅτι ἦσαν ἄξιοι νὰ ἀκούουν. Οὕτως ἀπέδιδον τιμὴν εἰς αὐτοὺς μόνον ἀπὸ τὰ θαύματα. Οἱ μὲν τοὺς ἐτίμων ὡς θεοῦ, οἱ δὲ τοὺς κατεδίωκον ὡς διαφθορεῖς. Καὶ οἱ μὲν οὐκ ἴδον δὲν προσέκρουον εἰς τὸ κήρυγμα, ἀλλὰ καὶ ἔλεγον· «Οἱ θεοί, ἀνθρώποις ὁμοιωθέντες, κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς», οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἐσκανδαλίζοντο.

Ἐκάλουν τε, λέγει, τὸν μὲν Βαρνάβον Δία, τὸν δὲ Παῦλον Ἑρμῆν. Ἐγὼ νομίζω ὅτι καὶ ἐκ τῆς ὀφειᾶς ἦτο εὐπαρουσίατος ὁ Ἐϋρνήθεος. Καὶ αὐτὸς δὲν ὑπῆρξε μικρὸς πειρασμὸς ἐκ τῆς πολλῆς ὑπερβολῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπ' ἐδῶ δεῖκνυται ἡ ἀρετὴ τῶν Ἀποστόλων. Καὶ πρόστιξεν πῶς πανταχοῦ τὰ ἀνασθέντων ὅλα εἰς τὸν Θεόν. Αὐτοὺς καὶ ἡμεῖς ὡς μιμηθώμεν μετὰ ζήλου. Νὰ μὴ θεωρῶμεν τίποτε ἰδικόν μας, ἀφοῦ θεοβλαβῆς καὶ ἡ ἰβία ἢ πίστις δὲν εἶναι κάτι ἰδικόν μας. Ὅτι δὲ δὲν εἶναι ἰδικόν μας, ἀλλὰ τὸ περισσότερο τοῦ Θεοῦ, ἀκούε τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος λέγει· «Καὶ ταῦτα οὐκ ἐξ ἡμῶν, Θεοῦ τὸ δῶρον»¹⁵.

Ἄς μὴ ὑψηλοφρονοῦμε, λοιπὸν, οὔτε νὰ ματαιοδοξοῦμε, ἐνῷ εἰμεθα ἄνθρωποι, χῶμα καὶ στάκτη, κοπιῶν καὶ σκιά. Διότι εἶπέ μου, διατὶ ὑψηλοφρονεῖς; Ἐδῶσες ἐλεημοσύνην καὶ ἀπέρριψες τὰ χρήματα; Καὶ τί εἶναι αὐτό; Σκέψου, ἐάν δὲν ἤθελεν ὁ Θεὸς νὰ σὲ καταστήσῃ πλούσιον. Σκέψου τοὺς πενθόντας, μᾶλλον δὲ σκέψου πόσοι καὶ τὰ σώματα παρέδωσαν καὶ ὑστερον ἀπὸ τὴν παράδοσιν ἐλευσιολόγησαν πολὺ τὸν ἑαυτῶν των. Σὺ ἔδωσες διὰ τὸν ἑαυτῶν σου, ὁ Χριστὸς διὰ σέ. Σὺ ἔδωσες ὅπως αὐτὸ τὸ ὅποῖον ὤφειλες, ὁ Χριστὸς δὲν σοῦ

15. Ἐφεσ. 2, 8.

ὤφειλε. Ἴδὲ τὸ ἀθέβαιον τοῦ μέλλοντος καὶ νὰ μὴ ὀφηλοφρονῆς, ἀλλὰ νὰ φοβῆσαι. Μὴ ἐλαττώσῃς τὴν ἀρετὴν μετὰ τὴν ἀλαζονείαν. Θέλεις πραγματικῶς νὰ κατορθώσῃς κάτι μέγα; Ποιᾶ νὰ μὴ ὑποθέσῃς ὅτι πρόκειται διὰ μεγάλα κατορθώματα.

Ἄλλὰ εἶσαι παρθένος; Καὶ ἐκείναι ὅμοι (αἱ γυναῖκες) ἦσαν παρθένοι. Ἄλλ' οὐδὲν ὠφελήθησαν ἐκ τῆς παρθενίας ἐξ αἰτίας τῆς σκληρότητος καὶ τῆς ἀπανθρωπίας. Οὐδὲν ὑπάρχει ἴσον πρὸς τὴν ταπεινοφροσύνην. Αὐτὴ εἶναι μήτηρ καὶ ρίζα καὶ τροφὸς καὶ βλαστὴς καὶ σύνδεσμος τῶν ἀγαθῶν. Χωρὶς αὐτὴν εἰμεθα σιχαμεροὶ καὶ μολυσμένοι καὶ ἀκάθαρτοι. Διότι ἄς εἶναι κάποιος, ἀν θέλῃς, ὁ ὁποῖος ἀνιστᾷ νεκροὺς καὶ ἰατρᾷ χειλοῦς καὶ καθαρίζει λεπροὺς μετὰ παραφροσύνην. Οὐδὲν ὑπάρχει ἀκαθαρότερον ἀπ' αὐτὸν, οὐδὲν ἀσεβέστερον, οὐδὲν θελουρώτερον. Νὰ θεωρήσῃς ὅτι δὲν εἶναι τίποτε ἰδικόν σου.

Ἐχεις ἰκανότητα λόγου καὶ χάριν εἰς τὴν διδασκαλίαν; Μὴ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ νομίσης, ὅτι ἔχεις κάτι περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Δι' αὐτὸ ὀφείλεις νὰ ταπεινοῦσαι περισσότερο, διότι ἠξιώθης περισσότερων ἀγαθῶν. «Ἔγω γὰρ πλείον ἀπέθη, πλείον ἀγαπήσει»¹⁶. Λοιπὸν, εἶναι ἀνάγκη καὶ νὰ ταπεινοῦσαι, διότι ἀφοῦ παρέτρεξε τοὺς ἄλλους, ὑπέκρινε ὁ Θεὸς ἐσέ. Νὰ φοβῆσαι δι' αὐτό. Διότι πολλὰς φορὰς αὐτὸ γίνεται αἰτία καὶ καταστροφῆς, ἀν δὲν εἶσαι προσεκτικὸς.

Διατὶ ὑψηλοφρονεῖς; Διότι διδάσκεις διὰ τῶν λόγων; Ἄλλ' εἶναι εὐκολον τὸ νὰ φιλοσοφῇς, διὰ τῶν λόγων. Διδάξέ με διὰ τῆς ζωῆς σου. Αὐτὴ ἡ διδασκαλία εἶναι ἀρίστη. Λέγεις ὅτι πρέπει νὰ μετριοφρονοῦμε, καὶ

16. Λουκ. 7, 47.

δι' αὐτὸ παρατείνεις μακρὸν λόγον καὶ ρητορεύεις, φλυσηρῶν ἀνεμποδίστως; Ἄλλὰ εἶναι καλύτερος ἐκεῖνος, λέγει, ὁ ὁποῖος μὴ δαδᾷσαι δι' ἔργων αὐτῶ. Διότι δὲν εἶναι σύνθετος οὕτω νὰ τίθεται ἐντὸς τῆς ψυχῆς τὰ μαθήματα ἀπὸ τοῦ λόγου, ὅπως ἀπὸ τὰς πράξεις. Ἐπειδὴ, ἐάν δὲν ἔχῃς τὸ ἔργον, ὄχι μόνον δὲν ἀφέλησας ὅταν ἀμύλησας, ἀλλὰ καὶ ἐβλαψας περισσώτερον.

Εἶναι καλύτερον νὰ σιγῆς. Διότι; Διότι καθιστᾷς τὸ πρᾶγμα ἀδύνατον εἰς ἐμέ. Διότι ἐννοῶ ὅτι, ἐάν σὺ, ὁ ὁποῖος λέγεις τόσα, δὲν τὸ κατορθώῃς, πολὺ περισσώτερον ἐγὼ θά εἶμαι ἄξιος συγχωρήσεως, ὁ ὁποῖος δὲν λέγω τίποτε. Διὰ τοῦτο λέγει ὁ Προφήτης: «Τὼ δὲ ἀμαρτωλοῖ ἐπέειπεν ὁ Θεός: "Ἴνα τί σὺ ἐκδιηγῆ τὰ δικαιοῦματά μου;»¹⁷. Διότι εἶναι μεγαλύτερα αὐτῆ ἢ θλάθῃ, ὅταν κάποιος, ἐνῶ διδάσκει καλῶς διὰ τῶν λόγων, διὰ τῶν ἔργων πολεμῆ τὴν διδασκαλίαν. Αὐτὸ ἔχει γίνεαι αἰτία πολλῶν κακῶν εἰς τὰς Ἐκκλησίας.

Δι' αὐτὸ καὶ συγχωρήσατέ με, παρακαλῶ, ἐπειδὴ μακρύνεται ὁ λόγος εἰς αὐτὸ τὸ πάθος. Πολλοὶ πράττουσι πολλά, ἀφοῦ σταθοῦν εἰς τὸ μέσον, διὰ νὰ παρατείνουσι μακρὸν λόγον. Καὶ ἂν μὲν τύχουσι χειροκροτημάτων ἀπὸ τοῦ πλήθους, αὐτὸ ἔχει γίνεαι δι' αὐτοὺς ἴσον πρὸς βασιλείαν, ἂν δὲ σταματήσουσι τὸν λόγον μὲ σιγῆν, τότε λοιπὸν ἡ ἀθυμία τῆς σιγῆς ἔχει καταστῆ δι' αὐτοὺς μᾶλλον χειροτέρα τῆς γένησιν. Αὐτὸ κατέστρεψε τὰς Ἐκκλησίας, διότι καὶ οἱ σεις δὲν ζητεῖτε νὰ ἀκούσῃτε λόγον κατασκευτικόν, ἀλλὰ βυθάμενοι νὰ εὐχαριστήσῃτε καὶ μὲ τὸν στόμφον καὶ μὲ τὴν σύνθεσιν τῶν λόγων, ὡσάν νὰ ἀκούετε μελωδίας καὶ κιθαριστάς. Καὶ ἡμεῖς πράττοντες ψυχρῶς καὶ ἀθλίως, διότι ἀκολουθοῦ-

17. Ψαλμ. 49, 18.

με τὰς ἰδικὰς σας ἐπιθυμίας, εἶναι ἀνάγκη νὰ τὰς κόψωμεν ἐκ ρίζης.

Β'. Καὶ γίνεται τὸ ἴδιον, ὅπως ἐάν κάποιος πατὴρ ἐνὸς παιδίου πέραν τοῦ κανονικοῦ μαλθακοῦ, καίτοι εἶναι ἀρρωστον αὐτῶ, τοῦ δῶσῃ γλύκισμα καὶ κάτι ψυχρὸν καὶ ὅσα εὐχαριστοῦν μόνον καὶ δὲν φροντίσῃ οὐδὲν διὰ τὰ χρήσιμα, ἔπειτα κατηγορούμενος ὅπῃ τῶν ἱατρῶν ἀπολογηθῆ λέγων: «Τί νὰ κάμω; Δὲν ὄσφάρω νὰ ἴδῃ τὸ παιδίον νὰ κλαίῃ».

Ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε καὶ προδότη! (διότι δὲν εἶπω πατέρα τὸν τοιοῦτον) καὶ πόσον καλύτερον εἶναι δι' ὀλίγον ἀφοῦ τὸ ληψήσῃ, νὰ τὸ παραδώσῃς διὰ πάντοτε ὑγιᾶς, παρά νὰ καταστήσῃς αὐτὴν τὴν πρόσκαιρον χάριν θεμέλιον διαρκοῦς λύτης.

Αὐτὸ παθαίνομε καὶ ἡμεῖς, ἀσχολοῦμενοι μὲ τὸ πῶς νὰ προσέρεμεν φραυδῆτα λέξεων καὶ σύνθεσιν καὶ ἀρμονίαν, ὄχι πῶς νὰ ἀφελῆσωμεν. Πῶς νὰ θουμασθῶμεν, ὄχι πῶς νὰ διδάξωμεν. Πῶς νὰ εὐχαριστήσωμεν, ὄχι πῶς νὰ δημιουργήσωμεν κατόνυξιν. Πῶς νὰ χειροκροτηθῶμεν^{17α} καὶ ἀφοῦ τύχωμεν ἐπαίνου πῶς νὰ ἀναχωρήσωμεν, ὄχι πῶς νὰ διορθώσωμεν τὰ ἦθη.

Πιστεύσατέ με δὲν ὁμιλῶ διαφορετικῶς, ὅταν χειροκροτοῦμαι ἐνῶ ὁμιλῶ. Κατ' αὐτὸν μὲν τὸν καιρὸν παθαίνο κατὰ ἀνθρώπιον (διότι, διατὶ δὲν θά εἴλεγε κανεὶς τὴν ἀλήθειαν;) καὶ χαίρω καὶ εὐθυμῶ. Ὅταν δέ, ἀφοῦ μεταβῶ εἰς τὸν οἶκον, ἐνοήσω ὅτι δὲν ἀφελήθησαν οὐδὲν αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ἐχειροκρότησαν, ἀλλ' ἐάν ἔπρεπε καὶ νὰ ἀφελῆθοῦν κατὰ τὸ ἔχουν χάσει ἀπὸ τὰ χειροκροτήματα καὶ τοὺς ἐπαίνους, ὀσφάρω καὶ στε-

17α. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπῆρχε συνήθεια νὰ χειροκροτῆται ὁ ὁμιλητής καὶ αὐτὴν τὴν συνήθειαν προτείνει ἐν συνεχείᾳ ὁ ἱερός Χρυσοστόμος νὰ τὴν κατορθώουσι.

νάζω και διακρίζω και, επειδή τὰ ἔχω εἶπει ὅλα ματαίως, ἔχω τοιαύτην ψυχικὴν διάθεσιν και λέγω εἰς τὸ ἐρωτῶν μου «Ποῖόν τὸ φέλος τῶν ἰδρώτων εἰς ἐμέ, ἀφοῦ οἱ ἀκούοντες δὲν θέλουν νὰ ἀφελῆθουν ἀπὸ τούτων ἰσχυρῶς μας λόγους;» και πολλὰκις ἐσκέφθην νὰ θέσω νόμον ὁ ὁποῖος νὰ ἀπαγορεύῃ τὰ χειροκροτήματα και νὰ προτρέπῃ νὰ ἀκούετε μὲ σιγὴν και τὴν πρέπουσαν εὐταξίαν.

Ἄλλ' ὁπομείνετε, παρακαλῶ, και πεισθῆτε εἰς ἐμὲ και ἂν φαίνεται καλόν, ὡς ὀρίσωμεν αὐτὸν τὸν νόμον πλέον, νὰ μὴ ἐπιτρέπεται εἰς οὐδένα ἐκ τῶν ἀκούοντων νὰ χειροκροτῇ ἐνῶ κάποιοι ὁμῶς, ἀλλ' ἐὰν ἤβηλε νὰ θαυμάζῃ, ὡς θαυμάζῃ σιωπηρῶς. Οὐδεὶς ἐμποδίζει, ὡς καταβάλλεται δὲ ὅλη ἡ φροντίς και ἡ προθυμία εἰς τὸ νὰ βέχεσθε αὐτὰ τὰ ὁποῖα λέγονται.

Διατί ἐχειροκροτῆσατε¹⁷⁸; Δι' αὐτὸ θέλω τὸν νόμον, σεῖς δὲ δὲν ὁπομείνετε οὔτε ν' ἀκούετε. Αὐτὸ θὰ εἶναι αἰτία πολλῶν ἀγαθῶν και σχολείων φιλοσοφίας. Καὶ οἱ φιλόσοφοι τῶν ἔξω τῆς Ἐκκλησίας ἀνθρώπων συνωμίλου, και οὐδὲν χειροκρότημα οὐδαμοῦ τοῦς ἠκολούθει. Καὶ οἱ Ἀπόστολοι ὠμίλου ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, και οὐδαμοῦ ὑπάρχει αὐτό, ὅτι δηλαδὴ ἐνῶ ἐκεῖνοι ὠμίλου, οἱ ἀκούοντες διέκοπτον τὸν ὁμιλοῦντα μὲ τὰ χειροκροτήματα.

Εἶναι μέγα δι' ἡμᾶς αὐτὸ τὸ κέρβος Ἄλλ' ὡς τὸ ἐπικυρώσωμεν αὐτό. Μὲ ἡσυχίαν ὅλοι ὡς ἀκούωμεν και ὡς λέγωμεν ἀπαντα. Διότι ἐὰν μὲν μετὰ τὰ χειροκροτήματα ἀπῆλθομεν ἔχοντες ὅσα ἠκούσαμεν, μάλιστα οὔτε τοιοῦτοτρόπως εἶναι χρήσιμος ὁ ἔπαινος (ἀλλὰ δὲν θὰ ἠκριβολόγουν' ὡς μὴ μὲ κατηγορήσῃ κα-

178. Κατ' αὐτὴν τὴν ἀσπὴν τῆς ὁμιλίας φαίνεται ὅτι οἱ ἄκροατοὶ τοῦ λόγου ἐνθουσιασθέντες ἤρπασαν πάλιν νὰ χειροκροτοῦν.

νεὶς διὰ σκληρότητα), ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑπάρχει τίποτε περισσότερο, ἀλλὰ και θλάσῃ, ὡς λύσωμεν τὸ ἐμπόδιον, ὡς ἐξαλείψωμεν τὰς ὀρμάς, ὡς κόψωμεν ἐκ ρίζης τὰ πηδῆματα τῆς ψυχῆς.

Ὁ Χριστὸς ὠμίλησεν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος. Ἄλλ' οὐδεὶς εἶπε τίποτε, ἕως ὅτου ἐτελείωσε τὸν λόγον.

Δὲν δημιουργῶ στέρησιν εἰς αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ χειροκροτοῦνται, ἀλλὰ μᾶλλον τοὺς καθιστῶ θαυμαστούς. Εἶναι πολὺ καλύτερον, ἀφοῦ κάποιοι ἀκούσῃ μὲ σιγὴν, νὰ χειροκροτῇ εἰς κάθε περίστασιν μὲ τὴν ἐνθύμησιν και εἰς τὴν οἰκίαν και εἰς τὴν ἀγορὰν παρά ἀφοῦ φέρῃ εἰς πέρας ὅλα νὰ ἀναχωρῇ κενὸς διὰ τὸν οἶκον του χωρὶς νὰ συγκρατῇ τὴν αἰτίαν τῶν χειροκροτημάτων.

Πῶς, λοιπόν, δὲν εἶναι ἄξιος γέλως ὁ ἀκροατής; πῶς δὲν θὰ θεωρηθῇ κόλαξ και εἰρων μᾶλλον, ἐπειδὴ μὲν ἐκφράζει τὴν γνώμην, ὅτι καλῶς ὠμίλησεν ὁ διδάσκαλος, ἐνῶ δὲν δύναται νὰ βεῖθῃ τί εἶπεν; Αὐτὸ εἶναι ἐνθεῖξις κολακείας. Διότι αὐτοὺς μὲν ποῦ ἤκουσε κίθαριστάς και τραγουδιστάς εὐλόγως θὰ τὸ ἐπάθεινε αὐτό, ἐπειδὴ δὲν γνωρίζει νὰ εἴπῃ ἀκριβῶς τὰ λεγόμενα, ἐκεῖ δὲ ὅπου δὲν εἶναι ἐπιθεῖξις μελωδίας, οὔτε φωνῆς; ἀλλὰ δύναμις νοημάτων και φιλοσοφίας και εἶναι ἀκόλον εἰς πάντα νὰ εἴπῃ και νὰ διηγῆθῃ, πῶς δὲν εἶναι ἄξιος κατηγορίας αὐτοὺς ὁ ὁποῖος δὲν ἠμπόρεσε νὰ εἴπῃ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν ἐπήνεσε τὸν ὁμιλητήν;

Δὲν ὑπάρχει τίποτε τόσον ἀρμόζον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὅσον ἡ σιγή, ὅσον ἡ εὐταξία. Ὁ θόρυβος ἀρμόζει εἰς τὰ θεάτρα και εἰς τὰ λουτρά και εἰς τὰς πανηγύρεις και εἰς τὰς ἀγοράς. Ἐκεῖ δὲ ὅπου ἡ διδασκαλία εἶναι περὶ τοιούτων δογμάτων, φεῖλει νὰ ὑπάρχῃ γα-

λήνη και ησυχία και αγάπη προς την αλήθειαν και μεγάλο καταπόγειον.

Αυτά παρακαλῶ και ικετεύω να γνωρίζουν ὅλοι. Διότι και ὁ ἴδιος περιφέρομαι ἀναζητῶν διαφόρους τρόπους, διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἠμπορέσω νὰ ὠφελήσω τὰς ψυχὰς σας. Νομίζω ὅτι αὐτὸς ὁ τρόπος δὲν εἶναι μικρὸς. Δὲν θὰ ὠφελήσῃ μόνον σὰς, ἀλλὰ και ἡμᾶς. Δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ νὰ ἐκτραπῶμεν, οὔτε νὰ ἐπιθυμοῦμεν ἐπαίνους και δόξας, οὔτε νὰ λέγωμεν αὐτὰ τὰ ὅποια εὐχαριστοῦν, ἀλλὰ αὐτὰ τὰ ὅποια ὠφελοῦν. Οὔτε νὰ ἀπασχολῶμεν ὅλας τὰς στιγμὰς τοῦ χρόνου μὲ συνθέσεις και ὀραϊότητα λέξεων, ἀλλὰ μὲ τὴν δύναμιν τῶν νοημάτων.

Ἐἴσελθε εἰς ἐργαστήριον ζωγραφικῆς και θὰ ἀντιληφθῆς ἐκεῖ πολλὴν σιγὴν. Καὶ ἐδῶ, λοιπόν. Διότι και ἐδῶ ζωγραφίζομεν εἰκόνας θεασαλικὰς και οὐδεμίαν ἱερωσύνης, διὰ τῶν χρωμάτων τῆς ἀρετῆς. Τί εἶναι αὐτό; Πάλιν χειροκροτεῖτε; Δὲν φαίνεται τὸ πρᾶγμα εὐκολον και αὐτὸ ἔχει ἐκ τῆς φύσεως, ἀλλὰ ἐκ τῆς πολλῆς συνθέσεως, τὸ νὰ μὴ κατορθῶντε νὰ τὸ μάθετε αὐτό. Γραφίδα, λοιπόν, ἔχομεν τὴν γλῶσσαν, ἐνῶ τεχνίτης εἶναι τὸ ἅγιον Πνεῦμα.

Εἰπέ μου, μήπως ὀπάρχει εἰς τὰ μυστήρια κάποιος θόρυθος; Μήπως κάποια ταραχή; "Ὅταν θαπτιζώμεθα, εἴταν πράτταμεν ὅλα τὰ ἄλλα, δὲν τὰ κυβερνεῖ ὅλα ἡσυχία και σιγὴ; Αὐτὸ τὸ κάλλος ἔχει κατασπαρῆ εἰς τὸν οὐρανόν. Δι' αὐτὸ ἔχομεν κατηγορηθῆ και ἀπὸ τούτους "Ἕλληνας ὅτι ὤθθεν τὰ πράττομεν ὅλα πρὸς ἐπίδειξιν και φιλοδοξίαν. Ἄλλ' ἐάν ἐμποδισθῇ αὐτό, θὰ σθεσθῇ και ἡ αγάπη τῶν πρωτοκαθεδριῶν. Εἶναι ἀρεκτόν, ἐάν κάποιος ἀγαπᾷ τοὺς ἐπίουους τὸ νὰ ἐπιτυχάνῃ αὐτὰ μετὰ τὴν ἀκρόασιν, εἴταν συλλέγῃ τοὺς καρπούς. Ναί, παρακαλῶ, ὡς ψηφισώμεν αὐτὸν τὸν νόμον, διὰ νὰ ἀξιοθῶμεν τῆς φιλοφροσύνης ἀπ' αὐτόν, πράττοντες τὰ

πάντα συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν χάριν και τοὺς εὐκτιμῶς τοῦ Μονογενοῦς του, Κυρίου δὲ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως και εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀνήκει ἡ δόξα, ἡ δύναμις, ἡ τιμὴ, τώρα και πάντοτε και εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. ...

ὉΜΙΛΙΑ ΑΑ' (31)

(Πράξ. 18', 14 - 28)

"Αποστολῆς δὲ οἱ Ἀπόστολοι Βαρνάβας και Παῦλος, διαρρήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν, ἐσηπύθησαν εἰς τὸν ὄχλον, κρῖνοντες και λέγοντες: "Ἄνδρες, τί ταῦτα ποιεῖτε; ἡμεῖς ἁποιοπαθεῖς ὑμῖν ἔσμεν ἄνθρωποι, εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τούτων τῶν κατελιπῶν ἐπιστηρίων ἐπὶ τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα, ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανόν, και τὴν γῆν, και τὴν θάλασσαν, και πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς".

α'. Παρατήρησε, ὅτι οἱ Ἀπόστολοι τὰ πράττουσιν ὅλα μὲ σφεδρότητα. Ἐσχίσαν τὰ ἐνδύματα, ἐπήδησαν, ἐκραύγασαν, ὅλα ἐξ αἰτίας τῆς ψυχικῆς των διαθέσεως, ἀποστρεφόμενοι αὐτὰ τὰ ὅποια ἔγιναν και ἐκδηλώνοντες πένθος, διότι ἦτο πένθος, ἀληθῶς πένθος ἀπαρηγόρητον, ἐάν θεσπαιῶς ἐπρόκειτο νὰ θεωροῦνται θεοὶ και νὰ εἰσαγοῦν τὴν εἰδωλολατρίαν, τὴν ὁποίαν ἤλθον νὰ καταργήσουν.

Και τοῦτο ἦτο τέχνασμα τοῦ διαβόλου. Αὐτοὶ ὅμως δὲν τὸ ἀφῆκον ἀπαρτήρητον, ἀλλὰ πῶς συμπεριφέρονται; Ἐκαὶ ἡμεῖς ἁποιοπαθεῖς ὑμῖν ἔσμεν ἄνθρωποι, λέγουσιν. Ἀμέσως ἐξ ἀρχῆς ἀνέτρεψαν τὴν πλάνην. Δὲν εἶπαν ἀπλῶς: "Ἄνθρωποι, ἀλλὰ ἐκασθ' ὁμᾶς. Ἐπει-

τά, διὰ τὸ μὴ φανεῖν δεῖ ἀποδίδουν τιμὰς εἰς τοὺς θεοὺς, ἀκουσε τί προσθέτουσιν «ἐδαγγελιζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τούτων τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα, ὃς ἐπέκτισε τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς»¹. Ἰδὲ δὲ αὐτοὶ οὐδὲν ἀναφέρουν τοὺς προφήτας, οὐτε λέγουσιν διατί ἄφησε τὰ ἔθνη ἐλεύθερα, ἐνῶ εἶναι τῶν πάντων δημιουργός; «Ὁς ἐν ταῖς παραφρημέναις γενεαῖς εἶσαε πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν».

Λέγει μὲν δεῖ τὰ ἄφησε, διατί δὲ τὰ ἄφησε δὲν λέγει ἀκόμη· μέχρι τότε μένει εἰς τὸ ἀναγκαῖον, χωρὶς τὰ ἀναφέρῃ οὐδὲν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. «Καίτοι γε οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφήκεν, ἀγαθοποιῶν οὐρανόν, ἡμῖν δετοῦς διδοῦς καὶ καιροῦς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν».

Παρατήρησε, δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ μεγαλώσῃ τὴν ἀναντίον των κατηγορίαν, ἀλλὰ τοὺς γυμνάζει περισσότερον μὲ τὸ νὰ ὀδηγῇ τὸ πᾶν πρὸς τὸν Θεόν διότι ἐγνώρισαν δεῖ δὲν πρέπει νὰ σπεύδουν τόσο νὰ εἰπουν κάτι ἀξιόλογον διὰ τὸν Θεόν, ὅσον κάτι ὠφέλιμον διὰ τοὺς ἀκροατάς.

¹ Ἰδὲ μὲ ποῖον κρυφὸν τρόπον διατιπώνει τὴν κατηγορίαν. Καὶ θαυμάσιος, ἐάν ἐπρατίε τοῦτο, ἔπρεπε νὰ τιμωρηθοῦν αὐτοὶ οἱ ὅποιοι ἀπῆλυσαν τόσο ἀγαθὰ καὶ δὲν τὸν ἀνεγνώρισαν οὐτε ὡς τροφῆς· δὲν τὸ λέγει ὁ ὁμῶς ἐμφανῶς, ἀλλὰ ὑπαινίσσεται λέγων: «οὐρανόν, ἡμῖν δετοῦς διδοῦς». Τοιοῦτοτρόπος ἔλεγε καὶ ὁ Δαβὶδ· «Ἀπὸ καρποῦ σίτου καὶ σίνου καὶ ἔλαιου αὐτῶν ἐπληθύνθησαν»² καὶ εἰς πολλὰ σημεῖα ὁμιλῶν διὰ τὴν δημιουργίαν αὐτὰ ἀναφέρει.

1. Ψαλμ. 145, 8.

2. Αὐτὸθ. 4, 8.

Καὶ ὁ Ἰερεμίας ὁμιλεῖ διὰ τὴν δημιουργίαν πρῶτα καὶ ἔπειτα διὰ τὴν πρόνοιαν τῶν βροχῶν³. Ἐπομένως ἀπὸ ἐκεῖ ὁμιλεῖ μὲ σοφίαν καὶ γνώσιν. «Ἐμπιπλῶν», λέγει, «τροφῆς καὶ εὐφροσύνης». Μὲ τιμητικὸν ἐνδιαφέρον (ἐδόθη) ἡ τροφή ἔχει μόνον μὲ σκοπὸν τὴν αὐτάρκειαν, οὐτε τὴν φυσικὴν ἀνάγκην.

«Καὶ ταῦτα λέγοντες, μόλις κατέπαυσαν τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θέειν αὐτοῖς». Καὶ ὅπως ἰδιαίτερος δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐγιναν ἀξιοὶ θαυμασμοῦ. Βλέπεις δεῖ εἰς αὐτὸ παρέμενον μὲ σκοπὸν νὰ ἀνατρέψουν ἐκείνην τὴν μαρίαν;

Ἐπῆλθον δὲ ἀπὸ Ἀντιχείας καὶ Ἰκονίου Ἰουδαῖοι, καὶ πείσαντες τοὺς ὄχλους, καὶ λιθάσαντες τὸν Παῦλον, ἔσυραν ἐξω τῆς πόλεως, νομίσαντες αὐτὸν τεθνάναι. Ἀληθῶς, τέκνα (ἦσαν) τοῦ διαβόλου! Ὅχι μόνον εἰς τὰς ἰδικὰς των πόλεις, ἀλλὰ καὶ ἐξω ἀπὸ αὐτὰς πράττοντες αὐτὰ καὶ τόσο σπεύδοντες νὰ καταλύσουν τὸ κήρυγμα, ὅσον διαζόμενοι οἱ Ἀπόστολοι νὰ τὸ ἐδραιώσουν.

«Καὶ πείσαντες, λέγει, τοὺς ὄχλους καὶ λιθάσαντες τὸν Παῦλον, ἔσυραν ἐξω τῆς πόλεως». Ἐξῶ ἐκπληρᾶνεται τὸ «ἄρκει σοι ἡ χάρις μου» ἢ γὰρ δύναμις μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται⁴. Μεγαλύτερον αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἔγερσιν τοῦ χωλοῦ. Οἱ μὲν ἔθνικοὶ τοὺς ἐθεώρησαν θεοὺς, αὐτοὶ δὲ ἀφοῦ παρέσυραν τὸν ὄχλον μὲ τὴν γνώμην των (τοὺς) ἔσυραν διότι δὲν ἦτο φυσικὸν νὰ θαυμάζων ὄλοι αὐτούς. Καὶ παρατήρησε, εἰς τὴν ἴδιαν πόλιν, εἰς τὴν ὅποιαν τόσο ἐγιναν ἀξιοὶ θαυμασμοῦ, εἰς τὴν ἴδιαν ὑποφέρουν. Καὶ αὐτὸ ὠφέλει ἐκείνους οἱ ὁ

3. Ἰερεμ. 5, 22 - 24.

4. Β' Κορινθ. 12, 9.

ποίοι ἐβλεπόν. Ὅτι δὲ καὶ δι' αὐτὸ ἐπατρέπετο (ὡπὸ τοῦ Θεοῦ) νὰ ὑποφέρουν, μόθε διὰ αὐτὸ τοῦτο ἐβήλωνε καὶ ἔλεγε: «Ἴνα μὴ εἰς ἐμὲ λογισθῶ τις ὑπὲρ ὃ βλέπει με, ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ»⁵.

«Κυκλωσάντων δὲ τῶν μαθητῶν αὐτὸν, ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν». Βλέπεις προθυμίαν; Βλέπεις πάθον θερμὸν καὶ φλογερὸν; Εἰς τὴν ἴδιαν πόλιν εἰσῆλθεν ἐκ νέου, διὰ νὰ ἀποδειχθῇ, ὅτι καὶ ἂν κάποτε ὑπεχώρει (τὸ ἔπραττε) διότι ἤθελε νὰ σπείρῃ τὸν λόγον καὶ δὲν ἔκρεπε νὰ ἐξάψῃ τὸν θυμὸν των. Αὐτὰ τὰ γεγονότα περισσότερο καὶ ἐνδοξότερους τοὺς καθίσταν καὶ περισσότερο νὰ χαίρουν τοὺς ἐτοιμαζόν. Εἰς οὐδὲν σημείον λέγει ὅτι ἐπέστρεψαν χαίροντες, διότι ἐτέλεσαν θαύματα, ἀλλὰ διότι ἠξιώθησαν νὰ περιφρονηθοῦν διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ αὐτὸ τὸ ἔμαθον ἀπὸ τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος λέγει: «Μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ δαίμονα ὑμῶν ὑποτάσσεται»⁶. Διότι αὐτὴ εἶναι ἡ πραγματικὴ καὶ ἀπόλυτος χαρὰ, τὸ νὰ ὑπεβῆρῃ κόποιος κάτι διὰ τὸν Χριστόν. Ἐπειτα ἦλθον εἰς βλας τὰς πόλεις, εἰς τὰς ὁποίας ὑπέστησαν κινδύνους. «Καὶ τῇ ἑκατέρῳ ἐξῆλθε αὐτὸν τῷ Βαρνάβῃ εἰς Δέρβην, εὐαγγελισάμενοί τε τὴν πόλιν ἑκατέρῳ, καὶ μαθητεύσαντες ἱκανοῦς, ἐπέστρεψαν εἰς Λύστραν καὶ Ἰκόνιον καὶ Ἀντιόχειαν, ἐπιστηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν, παρακαλοῦντες ἐμμένειν τῇ πίστει, καὶ ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ».

§'. Αὐτὸ ἔλεγον, αὐτὰ ἐδείκνυν. «Ἐπιστηρίζοντες, λέγει, τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν». Ὡστε ἦσαν σταθεροί· περισσότερο δὲ τοὺς ὠφέλουν. Τὰ προέλεγον, λοιπόν, διὰ νὰ μὴ σκανδαλισθοῦν. Ὅπως ἀκριβῶς ἔ-

5. Αὐτ. 6.

6. Αὐτ. 16, 20.

πίτηδες γίνεσθαι τὸ ἴδιον ὄχι μόνον διὰ τοὺς Ἀποστόλους, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς μαθητὰς, διὰ νὰ μάθουν ἐξ ἀρχῆς εὐθέως καὶ τὴν δύναμιν τοῦ κηρύγματος καὶ ὅτι πρέπει καὶ αὐτοὶ νὰ ὑποστοῦν τοιαῦτα, καὶ διὰ νὰ σταθοῦν μὲ γενναϊότητα, ὄχι μόνον ἐκκληττόμενοι διὰ τὰ θαύματα, ἀλλὰ καὶ περισσότερο διὰ τοὺς πειρασμούς. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ἔλεγε: «Τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες, οἷον εἶδετε ἐν ἐμοὶ καὶ ἠκούσατε»⁷.

Τοὺς διωγμοὺς ἠκολούθουν διωγμοί, εἰς βλα τὰ μέρη πόλεμοι, μάχαι, λιθοβολισμοί. Ποία παρόρμησις; Πῶς ἐπειθον ὀμιλοῦντες ἐξ ἀρχῆς διὰ βλίψεις; Ἔκειτα καὶ ἄλλη παρηγορία. «Χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν, προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν, παρέθετο αὐτοῦς τῷ Κυρίῳ, εἰς δὲν πεπιστεύκεισαν». Παρητήρησε τὴν θερμότητα τοῦ Παύλου; «Προσευξάμενοι, λέγει, μετὰ νηστειῶν, παρέθετο αὐτοῦς τῷ Κυρίῳ». Ἴδέ, αἱ χειροτοναὶ (ἐγίνοντο) μὲ νηστείας. Πάλιν ἡ νηστεία τὸ ἐξαγνιστικὸν τῶν ψυχῶν μας.

«Καὶ διελθόντες τὴν Πισιδίαν, ἦλθον εἰς Παμφυλίαν» καὶ λαλήσαντες ἐν Πέργῃ τὸν λόγον, κατήντησαν εἰς Ἀντιόχειαν».

Διότι, διὰ νὰ μὴ καταπέσῃ τὸ φρόνημα τῶν μαθητῶν, ὅτι δηλαδὴ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι θεωροῦνται θεοί, τοιαῦτα ὀφίστανται, ἦλθον πρὸς αὐτοὺς καὶ συνωμίλησαν. Καὶ ἰδὲ. Πρῶτον πηγαίνει εἰς τὴν Δέρβην, ἐπιτρέπων εἰς αὐτοὺς νὰ ἀναπνεύσουν ἀπὸ τὸν θυμὸν, καὶ ἔπειτα πάλιν εἰς τὰ Λύστρα καὶ εἰς τὸ Ἰκόνιον καὶ τὴν Ἀντιόχειαν, ὑποχωρῶν ὅταν αὐτοὶ ὀργίζοντο καὶ ἐπιτεθήμενος ὅταν κατέπιπτεν ὁ θυμὸς. Βλέπεις, ὅτι ὄχι βλα διὰ τῆς

7. Φιλ. 1. 30.

χάριτος ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἰδιωτικῆς δραστηριότητος ἐκυθέρωναν:

«Ὡς κεῖθεν ἀπέπλευσαν εἰς Ἀντιόχειαν, ὅθεν ἦσαν παραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ ἔργον, ὃ ἐπλήρωσαν». Διὰ ποῖον λόγον ἔρχονται εἰς Ἀντιόχειαν; Διὰ τὴν ἀναγγελίαν τὰ ὅσα συνέθεσαν ἐκεῖ· ἄλλως τε καὶ τακτοποιεῖται ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας (τὴν προσέλη) ἀπὸ ἐκεῖ σπουδαῖον πρᾶγμα διότι ἔπρεπε εἰς τὸ ἐξῆς νὰ κηρύττῃ μὲ παρρησίαν εἰς τὰ ἔθνη.

Ἔρχονται, λοιπόν, ἀναγγέλλοντες αὐτὰ, διὰ τὴν διηγηθῆναι τὰ γνωρίσασθαι. Καὶ προνοητικῶς τακτοποιεῖται νὰ κατέλθουν ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι τοὺς ἐμπόδιζαν νὰ ὁμιλοῦν εἰς τὰ ἔθνη, διὰ τὴν φύγουν ἐν συνεχείᾳ ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα μὲ παρρησίαν, ἀφοῦ ἔλαβον πολλὴν ἀφοσίαν (τόλμην)· ἢ καὶ διαφορετικῶς, δὲν ἀποδεικνύει τὸν χαρακτήρα αὐτῶν ἀπτόμον. Διότι ἔρχονται ἀποδεικνύοντες καὶ τὴν παρρησίαν, διότι ἐκήρυξαν εἰς τὰ ἔθνη ἄνευ ἐκείνων, καὶ τὴν ὀπακοήν, διότι εἰς αὐτοὺς τὸ ἔκαμαν γνωστόν. Διότι δὲν παρελογίσθησαν, ἐπειδὴ εἶχον τόσα πολλὰ κατορθώσει.

«Ὅθεν ἦσαν παραδεδομένοι, λέγει, τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ». Καὶ θεοτικῶς τὸ Πνεῦμα εἶπεν, ἀλλ' ἐγνώριζεν ὅτι τὰ τοῦ Πνεύματος εἶναι τοῦ Υἱοῦ· διότι μία ἡ ἐξουσία ὅσως ἀκριβῶς καὶ ἡ φύσις καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος μία.

Παραγενόμενοι δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν ἐκκλησίαν, ἀπήγγειλαν ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς μετ' αὐτῶν, καὶ ὅτι ἤνοιξεν ὁ Θεὸς τοῖς ἔθνεσιν θύραν πίστεως. Διέτριβον δὲ ἐκεῖ χρόνον οὐκ ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς. Ἐὐλόγως· διότι ἐνῶ ἦτο μεγάλη ἡ πόλις, εἶχε ἀνάγκην διδασκάλων.

Ἄς ἴδωμεν, λοιπόν, ἐξ ἀρχῆς ὅσα ἐλέχθησαν. Μὲ τὴν ἐμφάνισιν τὴν ἰδίαν τοὺς κατέπληξαν, σχίσαντες τὰ

ἐνδύματα. Αὐτὸ ἔκαμε καὶ ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ διὰ τὴν ἡτταν τοῦ λαοῦ. Μὴ, λοιπόν, θεωρήσῃς ὅτι εἶναι αὐτὴ ἡ πράξις ἀναξία δι' αὐτοὺς καὶ διὰ τὴν σταθερότητα τῶν διότι διαφορετικῶς δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἀντιμεταπίουν τὴν τόσον μεγάλην ὀρμὴν, οὕτως διαφορετικῶς θὰ ἠδύναντο νὰ σθῆσουν τὴν κυράν. Ὅταν, λοιπόν, εἶναι ἀνάγκη κάτι νὰ γίνῃ ἀπὸ τὰ πρόποντα, ἡμεῖς νὰ μὴ παραποιήσῃμεθα.

Ἐάν, λοιπόν, καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ μετὰ δυσκολίας τοὺς ἔπεισαν, ἐάν δὲν ἔπραττον οὕτως, τί δὲν θὰ συνέβαινε; Διότι ἐάν δὲν ἔπραττον οὕτως, θὰ ἐθεωροῦντο ὅτι ὑπερφανεύοντο κατὰ κάποιον τρόπον, καὶ ὅτι περισσότερο ἐπιθυμοῦν τὴν τιμὴν. Καὶ παρατήρησε ὅτι ὁ λόγος εἶναι μετρημένος κατὰ τὴν ἐπίπληξιν καὶ εἶναι γεμάτος συγχρόνως ὁ λόγος μὲ θαυμασμῶν καὶ ἐπίπληξιν. Τοῦτο τοὺς ἠμώδισεν ἰδιαίτερος, τὸ ὅτι εἶπεν: «Καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἔσμεν ὅμιν ἄνθρωποι, εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τῶν ματιῶν τούτων ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν Θεόν». Ὡς νὰ εἴεγον· «Ἄνθρωποι εἰμεθα μὲν, λέγει, ἀνώτεροι δὲ ἀπὸ αὐτῶν· διότι αὐτὰ εἶναι νεκρά». Ἰδέ, ὅτι δὲν ἀνατρέπουσιν μόνον, ἀλλὰ καὶ διδάσκουσι, καὶ δὲν λέγουσι τίποτε περὶ τῶν ἀσάρτων.

«Ὁς ἐποίησε, λέγει, τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐταῖς». Φέρει ὡς μάρτυρας τὰς περιόδους τῆς καρποφορίας. Ὡς τῆς Ἰουδαϊκῆς μανίας! Ἐτόλμησαν νὰ εἰσελθῶν καὶ νὰ λιθοβολήσῃσιν τὸν Παῦλον εἰς πόνον, ἢ ὅποια τόσον πολὺ ἐτίμησε τοὺς Ἀποστόλους. Τὸν ἔσυραν δὲ ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν, διότι δῆθεν ἐφοβήθησαν τὸν λαόν. «Καὶ προσευξάμενοι, λέγει, μετὰ ἡσταιῶν, παρέθεντο αὐτοὺς τῷ Κυρίῳ». Ἐδίδασκον καὶ τὴν ἡσταιῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πειρασμῶν. Δὲν εἶπαν ὅσα οἱ ἴδιοι κατάρθωσαν, ἀλλὰ ὅσα ὁ Θεὸς μαζὶ τῶν. Μαὶ φαίνεται ὅτι

λέγουν (ἀναφέρουν) τούς πειρασμούς. Δὲν ἦλθον ἀνευ λόγου ἐδῶ, ὅτε διὰ τὴν ἀναπαυθεῖν, ἀλλὰ ὁδηγοῦμενοι ἀπὸ τοῦ Πνεύματος κατ' οἰκονομίαν, διὰ τὴν ἐξασφαλίσθῃ τὸ κήρυγμα εἰς τὰ ἔθνη.

Καὶ βιαστέ, λέγει, δὲν ἐχειροτόνησαν πρεσβυτέρους εἰς τὴν Κύπρον, ὅτε εἰς τὴν Σαμάρειαν; Διότι ἐκεῖνη μὲν ἦτο πλησίον τῶν Ἀποστόλων, αὐτὴ δὲ πλησίον τῆς Ἀντιοχείας, καὶ ὁ λόγος ἦτο ἰσχυρός· ἐδῶ ὅμως εἶχον ἀνάγκη πολλῆς κερηγορίας καὶ ἰδιαίτερος οἱ προσερχόμενοι ἀπὸ τὰ ἔθνη, οἱ ὅποιοι εἶχον ἀνάγκη πολλὰ νὰ διδασκῶν. Ἦλθον διδάσκοντες, ὅτι ἐχειροτονήσαν εὐλόγως ὑπὸ τοῦ Πνεύματος. Καὶ ἰδὲ τὴν θερμότητα τοῦ Παύλου. Δὲν ζητεῖ νὰ μάθῃ ἂν πρέπει νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὰ ἔθνη, ἀλλὰ ἀμέσως ὁμιλεῖ δι' αὐτὸ λέγων «Ὁ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι»⁸.

γ'. Πράγματι μέγα ἀγαθὸν ἢ θλίψις καὶ εἶναι ἐπιτυχία μεγάλης καὶ γενναίας ψυχῆς. Πόσοι ἐπίστευσαν μετὰ ἀπὸ αὐτὸ καὶ οὐδεὶς ἔγινε τῶσον λαμπρός; Τοιοῦτοτρόπως ἔχομεν ἀνάγκη προθυμίας πανταχοῦ, πολλῆς θερμότητος, ψυχῆς ἢ ὅποια νὰ εἶναι τεταγμένη εἰς μάχην πρὸς τὸν θάνατον· διότι διαφορετικῶς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτύχῃ κανεὶς τὴν Βασιλείαν, ἂν δὲν σταυρωθῇ. Μὴ ἐξαπατῶμεν τὸν ἑαυτὸν μας· διότι, ἂν εἰς τὸν πόλεμον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σωθῇ κανεὶς, ὅταν ζῆ μαλθακῶς καὶ κερδοσκοπῇ καὶ ἀπατᾷ καὶ ἀμελεῖ, πολὺ περισσότερον εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον. Ἡ νομίζετε ὅτι δὲν ὑπάρχει τῶρα πόλεμος, ἐξ ὅλων τῶν πολέμων δυσκολώτατος; «Οὐκ ἔστιν ἡμῖν, λέγει, ἢ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα»⁹. Καὶ εἶναι παρὸν ὁ ἔχθρος καὶ

8. Γαλάτ. 1, 16.

9. (Ἑφεσ. 6, 12).

εἰς τοὺς γευματικῶνας καὶ εἰς τοὺς θαδίζοντας καὶ εἰς τοὺς λουομένους· διότι δὲν γνωρίζει ἐπαχθὴν ἀνακαωχῆς, εἰ μὴ μόνον κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὕπνου, καὶ τότε πολλάκις πολεμεῖ, ἐμβόλλων σκέψεις ἀκαθάρτους καὶ αἰσχροτέρας δημιουργῶν μὲ τὰ ὄνειρα. Ἡμεῖς δὲ, ὡς νὰ πρόκειται περὶ μικροῦ πράγματος, διὰ τὸ ὅποιον ἐκεῖνος πολεμεῖ, δὲν εἴμεθα ἐν ἐγρηγόρσει, οὔτε ἐγειρόμεθα, οὔτε παρατηροῦμε τὸ πλῆθος τῶν ἐναντιῶν εἰς ἡμᾶς δυνάμεων οὔτε κατανοοῦμεν, ὅτι αὐτὸ τὸ Ἰδιον εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς μεγίστης ἀπραξίας, ἀλλὰ, ἐνῶ εἴμεθα κυκλωμένοι ἀπὸ τῶσον μεγάλους πολέμους, ζῶμεν μαλθακῶς ὡς νὰ εὑρισκόμεθα εἰς ἐποχὴν εἰρήνης.

Πιστεύσατέ με, εἶναι δυνατόν νὰ πάθωμε τῶρα δυσκολώτερα, ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὅποια ὄπασθη ὁ Παῦλος. Ἐκεῖνοι τὸν ἐκτύπησαν τότε μὲ λίθους· καὶ τῶρα εἶναι δυνατόν νὰ κτυπηθοῦμε μὲ λόγια φοβερότερα τῶν λίθων. Τί, λοιπόν, πρέπει νὰ πράττωμεν; Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐπραξεν καὶ ἐκεῖνος· διότι δὲν ἐμίσησε τοὺς κτυπῶντας, ἀλλὰ ἐνῶ τὸν ἔσυραν ἔξω, ἦλθε πάλιν εἰς τὴν πόλιν, διὰ νὰ εὐεργετήσῃ αὐτούς, οἱ ὅποιοι διέπραξαν τοιαύτας ἀδικίας. Ἄν ὑπομείνης καὶ σὺ τὸν ἄγριον ὄφρησιν, ὁ ὅποιος ἀδίκως ἐδημιούργησεν αὐτὰ εἰς θάρος σου, τότε καὶ σὺ ἐλιθοβολήσῃς. Διότι μὴ εἴπῃς ὅτι «αὐδεμίαν ἀδικίαν διέπραξα». Διότι ὁ Παῦλος ποῖαν ἀδικίαν ἔκαμε, διὰ νὰ λιθοβοληθῇ; Βασιλείαν ἀνήγγειλλε, ἀπεμάκρυνε ἀπὸ τὴν πλάνην, εἰς τὸν Θεὸν ἀδήγει· αὐτὰ εἶναι ἀξία στεφάνων, αὐτὰ ἀξία ἀνακηρύξεως, αὐτὰ ἀξία μυρίων ἀγαθῶν, ἄχι ἀξία λίθων· ἀλλ' ὅμως ὀπίσθη τὰ ἀντίθετα. Διότι αὐτὴ εἶναι ἡ λαμπρὰ νίκη.

«Καὶ ἔσυραν αὐτόν», λέγει. Καὶ σὲ πολλάκις σὲ σῶρουν, ὅμως μὴ ὀργισθῆς, ἀλλὰ κήρυξε τὸν λόγον μὲ τὴν ἐπεικίαν. Σὲ ὄφρησε; Σιώπησε, καὶ ἂν ἤμπορῃς

διήλιθε με καλωσύνην, και κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκήρυξες και σὺ τὸν λόγον, ἐδίδαξες ἐπιεικίαν, ἐδίδαξες πραότητα.

Γνωρίζω καλῶς ὅτι πολλοὶ ὑποφέρουν ὄχι τόσοσ ἀπὸ τραύματα, ὅσον ἀπὸ τὴν πληγὴν τὴν ὁποῖαν δημιουργοὺν τὰ λόγια· διότι αὐτὸ μὲν τὸ τραῦμα τὸ ὀφίσταται τὸ σῶμα, ἐκεῖνο δὲ ἡ ψυχή· Ἄλλὰ ἄς μὴ πονέσωμεν, μῆλλον δὲ ὅταν πονέσωμεν ἄς ὑπομένωμεν. Δὲν θέλετε τοὺς πυγμάχους, οἱ ὁποῖοι ἂν και ἔχουν τραυματιομένας τὰς κεφαλὰς, τοὺς ὀδόντας ἐσφυγμένους, τόσοσ ἡρέμως ὑπομένουσ τοὺς πόνους; Ἐβῶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τριζῆ κανεῖς τοὺς ὀδόντας οὔτε εἶναι ἀνάγκη νὰ δαγκάσῃ Ἐνθουμὸς τὸν Δεσπότην σου και ἀμέσως ἔσθαι τὸ φάρμακον εἰς τὴν μνήμην, ἐνθουμὸς τὸν Παῦλον, κατανόησε ὅτι σὺ ἐνίκησας, ὁ κτυπόμενος, ἐκεῖνος δὲ ἔχει νικηθῆ, ὁ κτυπήσας, και τὸ πᾶν δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἐθεράπευσε. Μιὰ στιγμή εἶναι, μὴ παρασυρθῆς και τὸ πᾶν ἀμέσως ἐπέτυχας, μὴ κινήσῃς και τὸ πᾶν διέλυσες.

Μεγάλῃ παρηγορία εἶναι τὸ νὰ κόψῃς τι διὰ τὸν Χριστὸν δὲν κηρύττεις τὸν λόγον τῆς πίστεως, ἀλλὰ κηρύττεις τὸν λόγον τῆς χριστιανικῆς ζωῆς. Ἄλλὰ ὅσον θέλει τὴν ἐπιεικίαν, λέγει, τόσοσ περισσότεροσ ἐπιτίθεται. Δι' αὐτὸ, λοιπὸν, ὑποφέρεις, ἐπειδὴ θὰ σοῦ ἀξίῃσῃ περισσότεροσ τὰς ἀμοιβὰς; Ἄλλὰ, λέγει, γίνεταί θρασύς. Αὐτὸ εἶναι δικαιολογία τῆς μικροψυχίας τοῦ καθενὸς. Κατ' ἄλλον τρόπον γίνεταί θρασύς, ἂν ἀνταποδῆσῃς.

Ἐάν ὁ Θεὸς ἠγνώριζεν ὅτι γίνονται οἱ ἄδικοι θρασεῖς μετὰ τὸ νὰ μὴ ἀνταποδῶμεν, δὲν θὰ διέταξε τοῦτο, ἀλλὰ θὰ ἔλεγε: «Ἐπερὸσπερ τὸν ἑαυτὸν σου». Ἄλλὰ γνωρίζει ὅτι τοιοῦτοτρόπος ὑπάρχει περισσότεροσ ἀφέλεια. Μὴ νομοθετῆς ἀντίθετα πρὸς τὸν Θε-

ὸν ἔχει ἐμπιστοσύνην εἰς ἐκεῖνον. Δὲν εἶσα σὺ ἀγαθότερος τοῦ δημιουργοῦ μάς. Εἶπε: «Ὅταν ὀθρίζεσαι νὰ ὑπομένης» και σὺ λέγεις: «Ἄνταποδῶ τὰς ὕβρεις, διὰ νὰ μὴ γίνῃ θρασύς». Σὺ, λοιπὸν, φροντίζεις περισσότεροσ ἀπὸ αὐτόν; Αὐτὰ τὰ λόγια εἶναι τοῦ πάθους και τῆς σκληρότητος και τοῦ ἐγωῖσμοῦ και τῶν ἀντιθέτων νομοθετημάτων πρὸς τὸν Θεόν. Διότι και ἂν ἐβλάπτετο, δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπακούσῃ; Ὅταν ὁ Θεὸς διατάσῃ κάτι, ἡμεῖς ἄς μὴ νομοθετῶμεν ἀντίθετως.

ἘΑπόκρισις, λέγει, ὑποπίπτουσα ἀποστρέφει ὀργὰς¹⁰. Ἐπομένως πράττει τοῦτο, ὅταν ὑποκύπτῃ και ὄχι ὅταν ἐναντιώνεται. Ἐάν ὠφελῆ σέ, και ἐκεῖνον ὠφελεί; Ἐάν δὲ θλάπτῃ σέ, ὁ ὁποῖος πρόκειται νὰ διορθώσῃς ἐκεῖνον, πολὺ περισσότεροσ (θλάπτει) ἐκεῖνον. Ἐἰσπνέ, θεράπευσον σεαυτόν¹¹. Ἐκακολόγησε; Σὺ νὰ τὸν ἐπαινέσῃς. Ὑβρίσῃς; νὰ τὸν ἐγκαμιάσῃς. Ἐσκέφθῃ κακόν; εὐεργέτησε, πρόσφερε εἰς αὐτόν τὰ ἀντίθετα, ἔάν θεθαίως ἰδιαιτέρως φροντίζῃς διὰ τὴν σωτηρίαν του, και νὰ μὴ θέλῃς νὰ ἐκδικηθῆς τὸ πάθος σου.

Και θεθαίως πολλάκις, λέγει, ἔγινε χειρότερος, ἂν και ἀπήλαυσε ἀνοχῆς. Τοῦτο ὄχι, ἐξ αἰτίας σου ἀλλὰ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ. Θέλεις νὰ μάθῃς ὁποῖα ἔπαθεν ὁ Θεός; Κατέσκαψαν τὰ θυσιαστήρια του, ἐφόνευσαν τοὺς προφήτας, και διὰ τὰ ὑπέφερε. Δὲν ἠβόνατο νὰ ρίψῃ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν κεραυνόν; Ἄλλὰ ὅταν ἔστειλε τοὺς προφήτας και τοὺς ἐφόνευσαν, τότε ἔστειλε τὸν Υἱόν του· ὅταν ἐβείξαν μεγαλύτεραν ἀσέβειαν, τότε περισσότεροσ τοὺς ἐδηργέτησε. Και σὺ ἂν τὸν ἴβῃς νὰ σκληρύνεται, τότε ὑποχώρησε περισσότεροσ διότι ἡ μακρία αὐτῆ ἔχει ἀνάγκην μεγαλύτερας παρηγορίας. Ὅσον ὀθρι-

10. Παροιμ. 15, 1.

11. Ἄουκ. 4, 23.

ζει σκληρότερον, τόσον έχει ανάγκην περισσότερας ἐπεικειάς. Καί ὅπως ἀκριβῶς ἔστιν ἐπέλεθθαι ὁ πυρετός με φόβρότητα τότε ὑπάρχει ἀνάγκη τοῦ ὀπωραοῦτος, τοιοῦτοτρόπως καί ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θυμῶναι. Ὁταν γίνεται πολύ ἄγχιον τὸ θηρίον, ὄλοι ἀνεξαιρέτως τὸ ἀποφεύγομεν οὕτω καί ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ὀργίζεται.

Μὴ θεωρήσῃς, ἔτι ταῦτο εἶναι τιμητικόν διότι τιμῶμεν καί τὸ θηρίον, τιμῶμεν, λοιπόν, καί τοὺς παράφρονας ἔστιν (τούς) ἀποφεύγομεν; Οὐδὲν ἄλλο; αὐτὸ εἶναι στερησις τιμῆς καί προσβολή, περισσότερο δὲ οὐχὶ στερησις τιμῆς καί προσβολή, ἀλλὰ συμπάθεια καί φιλανθρωπία. Δὲν φλέπεις ἔτι οἱ ναῦται, ἔστιν πνεύση σφοδρὸς ἄνεμος, καταβάλλουν τὰ ἴστια, διὰ νὰ μὴ καταθυβισθῇ τὸ σκάφος; Τούς ἴππους, ἔστιν παρασύρουν τὸν ἀναβάτην, ἔτι αὐτὸς ὀπωραεῖ μαζί των καί δὲν σφύρει τοὺς χαλινοὺς, διὰ νὰ μὴ ἀφαιρέσῃ ἀποτόμως τὴν δύναμιν;

Β'. Πρῶτα καὶ οὐ αὐτὰ. Εἶναι πῦρ ὁ θυμός, εἶναι φλόξ δυνατή, ἢ ὁποῖα ἔχει ἀνάγκην ξύλων πρὸς καῦσιν μὴ παρέχῃς εἰς τὸ πῦρ τὴν τροφήν, καί ἐσθίσεις ταχέως τὸ κακόν. Δὲν ἔχει ἢ ὀργὴ δύναμιν ἰδικήν της, ἂν δὲν ὑπάρχῃ ἄλλος, ὁ ὁποῖος τὴν τρέφει. Δὲν ὑπάρχει διὰ σὲ οὐδεμίαν δικαιολογίαν. Ἐκεῖνος κατέχεται ἀπὸ τὴν μονίαν καί δὲν γνωρίζει τί πράττει· οὐ, φλέπων αὐτόν, ἔστιν περιπέσης εἰς τὰ ἴδια, καί δὲν συνετισθῆς ἀπὸ ἐκεῖνον, ποῖαν συγγνώμην (θὰ ἀξιώσῃς); Ἐάν, ἔστιν εὐρεθῇ κάποιος εἰς συμπόσιον, ἴσῃ κάποιον εἰς τὴν ἀλλήν μεθυσμένον καί συμπεριφερόμενον ἀπρεπῶς καί ἔπειτα ἂν καί ὁ ἴσῃς περιπέσῃ εἰς παρομοίαν κατάστασιν δὲν θὰ εἶναι ἀσυγχώρητος πολὺ περισσότερο, ἐπειδὴ μεθῶ ἔπειτα ἀπὸ ἐκεῖνον; Τοιοῦτοτρόπως καί ἐδῶ ἄς μὴ νομιζώμεν ἔτι εἶναι δικαιολογία τὸ νὰ λέγῃ κάποιος, ἔτι «ἐν ἑκαμίαν ἀρχὴν ἐγὼ» ταῦτο εἶναι ἐ-

ναντίον μας, διότι οὐδὲν ἄλλο παρεδειγματισθῆμεν ἂν καί εἶδομεν ἐκεῖνον· ὅπως ἀκριβῶς θὰ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ κάποιος· «Δὲν ἐφόνευσα πρῶτος ἐγὼ». Διότι δι' αὐτὸ εἶσαι ἄξιος τιμωρίας, διότι, ἂν καί εἶδες τὸ παράδειγμα, οὐδὲν ἄλλο συνεκράτησες τὸν ἑαυτὸν σου.

Ἐάν ἴσῃς τὸν μεθυσμένον νὰ κἀνῃ ἔμετόν, νὰ καταστρέφῃ, νὰ σχίξῃ τὰ ἐνδύματά του, νὰ ἔχῃ ἐξαγριωμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς, νὰ γεμίξῃ τὴν τράπεζαν με ἀκαθαρσίας, νὰ τὸν ἀποφεύγουν ὄλοι, ἔπειτα ἂν περιπέσῃ εἰς τὰ ἴδια, ἂν θὰ εἶσαι περισσότερο μισητός; Τοιοῦτος εἶναι καί ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ὀργίζεται· τεντώνει τὰς φλέβας περισσότερο ἀπὸ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος κάνει ἔμετον, φλογίζει τοὺς ὀφθαλμοὺς, καταστρέφει τὰ σπλάγχνα, κάνει ἔμετον λόγια πολὺ περισσότερον ἀκαθάρτα ἀπὸ ἐκεῖνην τὴν τροφήν, τὰ πάντα λέγει ἀνεξέλεγκτα, τίποτε ἐπεξεργασμένον, (διότι δὲν ἐπιτρέπει ὁ θυμός), ἀλλὰ ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖ πολλὰς ἢ ἀφθονία ὄργων, ἐπειδὴ ἐνώχλησε τὸν στόμαχον, ἔλα τὰ ἀπέθαλε, τοιοῦτοτρόπως καί ἐδῶ ἀμέτρητος ὀργή, ἐπειδὴ ἐνώχλησε τὴν ψυχὴν, δὲν ἐπιτρέπει νὰ κρύπῃ, ὅσα εἶναι καλὸν νὰ ἀποσιωπῶ, ἀλλὰ λέγει καί ἐκείνα τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ λέγωνται καί ὅσα δὲν πρέπει, ἐντροπιάζων (ὁ λέγων) οὐχὶ τοὺς ἀκροατάς, ἀλλὰ τὸν ἑαυτὸν του.

Ὅπως, λοιπόν, ἀποφεύγομεν ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι κάνουν ἔμετον, οὕτω καί ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι ὀργίζονται. Τί πράττοντες; Ἄς ρίπτωμε σκάνιν εἰς τὸν ἔμετον αὐτῶν, σιωπῶντες ἄς καλοῦμε τοὺς σκύλους, διὰ νὰ φάγουν τελείως αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἐξήμεσε.

Γνωρίζω ἔτι ἀκούοντες (αὐτὰ) ὑποφέρετε ἀπὸ ναυτίαν· ἀλλὰ ἐπιθυμῶ σῆς νὰ πάθετε ταῦτο, ὁσάκις θλέπετε νὰ γίνωνται αὐτὰ, καί νὰ μὴ εὐχαριστήσῃ με αὐτὸ τὸ πρῶγμα. Περισσότερον ἀκάθαρτος ὁ ὄβριότης

ἀπὸ τὸν σκόλον, ὁ ὁποῖος ἐπιστρέφει εἰς τὸν ἔμετόν του· βιάτι ἐάν μὲν, ἀφοῦ ἐμέση μίαν φορὸν, ἔπαυε, δὲν θά ἦτο πρὸς κατηγορίαν του, ἐάν δὲ πάλιν τὰ ἴδια κάνη ἔμετον, εἶναι φανερόν ὅτι ἐπειδὴ ἔφαγε τὰ ἴδια.

Τί, λοιπόν, (ὁπάρχει) περισσότερο σιχαμερὸν ἀπὸ τὸ τοιαῦτο; τί δὲ περισσότερο ἀκάθαρτον ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ στόμα, τὸ ὁποῖον τρώγει τοιοῦτου εἶδους τροφάς; Ἄν καὶ τούτο εἶναι ἔργον τῆς φύσεως, ἐκεῖνο δὲ ἔχει μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὸ καὶ ἐκεῖνο (εἶναι) παρὰ φύσιν. Πῶς; Διότι δὲν εἶναι τὸ νὰ ὄβριζῃς ματαίως σύμφωνα μὲ τὴν φύσιν, ἀλλὰ παρὰ φύσιν· τίποτε, λοιπόν, δὲν λέγει ὡς ἄνθρωπος, ἀλλὰ ἄλλοτε μὲν ὡς θηρίον, ἄλλοτε δὲ ὡς παράφρων. Ὅπως, λοιπόν, ἀκριβῶς ἢ ἀσθένεια τῶν σωμάτων (εἶναι) παρὰ φύσιν, τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτό. Καὶ βτι εἶναι παρὰ φύσιν, (ἰδοὺ ἢ ἀπόδειξις), ἐάν παραμείνῃ ἀρκετὸν χρόνον εἰς αὐτό (τὸ σῶμα), θά καταστραφῇ συντόμως· ἐάν δὲ παραμείνῃ εἰς αὐτὸ οὐμφάνως μὲ τοὺς νόμους τῆς φύσεως, δὲν θά καταστραφῇ.

Θά προετιμῶν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος διατρέφεται μὲ ἀκαθαρσίας, νὰ μετάσῃ εἰς τὴν τράπεζαν, παρὰ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος λέγει τοιαῦτα. Δὲν ἔλεπετε τοὺς χοίρους νὰ τρώγουν ἀκαθαρσίαν; Τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτοί. Διότι τί (ὁπάρχει) θρωμερότερον ἀπὸ τοὺς λόγους, τοὺς ὁποῖους λέγουν οἱ ὄβρισται; Αὐτοὶ φροντίζουν νὰ μὴ εἴπουν οὐδὲν ὀγιές, οὐδὲν καθαρὸν, ἀλλ' ἐάν ὑπάρχῃ κάτι αἰσχρὸν, ἐάν κάτι ἀσχημον, αὐτὸ (φροντίζουν) καὶ νὰ πράξουν καὶ νὰ εἴπουν.

Καὶ τὰ κατ' ἐξοχὴν φροερότερον, βτι, ἐνῶ ἐντροπιάζουν περισσότερο τοὺς ἑαυτοὺς των, νομίζουν βτι ἐντροπιάζουν τοὺς ἄλλους; διότι ἀπὸ ἐκεῖ εἶναι φανερόν, βτι ἐντροπιάζουν τοὺς ἑαυτοὺς των. Διότι μὴ μοῦ ἀναφέρῃς ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι λέγουν ψεύδη, ἀλ-

λὰ ἂς εἶναι κάποια πόρνη καλὴ γνωστή, ἢ καὶ ἄλλος ἀπὸ τὸ θέατρον, καὶ βς φιλονικῆ μὲ κάποιον, ἔπειτα ἐκεῖνος βς λέγῃ ταῦτα εἰς αὐτόν καὶ ἐκεῖνος πάλιν τὰ ἴδια, ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ὄβρισθη περισσότερο μὲ τὰ λόγια; Διότι ἐκεῖνος μὲν, βσα ἀκριβῶς εἶχε, ἤκουσεν, αὐτὸς δὲ βσα δὲν εἶχε· ἐπομένως εἰς ἐκεῖνον μὲν τίποτε ἐπὶ πλέον δὲν ἔχει γίνεῖ εἰς λόγους ἐντροπῆς, εἰς αὐτόν δὲ προσετέθη πολλὴ ἀπρέπεια. Ἄλλὰ βς εἶναι πάλιν μερικὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν προχθῆ καὶ βς τὰ γνωρίζῃ μόνον ὁ ὄβριστής, ἔπειτα, ἐνῶ σιωπῶ ἐνώπιον αὐτοῦ, βς ὄβριζῃ, καὶ τοιοῦτοτρόπως περισσότερο ἔχει ὄβρισθῆ ὁ ἴδιος. Πῶς; Ἐπειδὴ ἔγινε κήρυξ τῆς κακίας, ἐπειδὴ ἀπέκτησε φήμην τῆς ἀσυνειδησίας ἐνός ἀπίστου καὶ ἄλλους θά τοὺς ἴσῃς νὰ κατηγοροῦν καὶ νὰ λέγουν πανταχοῦ τοιαῦτα. Διότι ἐάν, λοιπόν, ἐγνωρίζῃ κάποιον φόνον, λέγει, ἔπρεπε τὰ πάντα νὰ ἀναφέρῃ· καὶ αὐτὸν μὲν τὸν περιφρονοῦν ὡς νὰ μὴ εἶναι ἄνθρωπος, τὸν μισοῦν, ἰσχυρίζονται βτι εἶναι ἀγριον καὶ τραχὺ θηρίον, αὐτὸ δὲ περισσότερο συγχωροῦν παρὰ ἐκεῖνον· διότι δὲν μισοῦμεν τόσον βσους ἔχουν σφάλματα, βσον ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι σκεύθουν νὰ τὰ ἀποκαλύψουν καὶ νὰ τὰ φανερώσουν. Τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτὸς προσέβαλεν βχι μόνον ἐκεῖνον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἑαυτόν του καὶ τοὺς ἀκροατὰς καὶ τὴν κοινὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων· ἐκτόπησε τὸν ἀκροατῆν, οὐδὲν καλὸν ἐπραξε.

Δι' αὐτὸ λέγει ὁ Παῦλος· «Εἰ τις ἀγαθὸς λόγος πρὸς οἰκοδομὴν, ἵνα διῶ χάριν τοῖς ἀκούουσιν»¹². Ἄς ἀποκτήσωμε γλῶσσαν ἑπαινετικὴν, βιὰ νὰ εἰμεθα ἐπιθυμητοὶ καὶ ἀγαπητοί· βιότι βλα γενικῶς ἐφθασαν εἰς

¹² Ἐφεσ. 4, 29.

τοιοῦτο σημεῖον κακίας. Ἔστε, δι' ἧσα ἔπρεπε νὰ καλύπτῃ (κανεῖς) τὰ πρόσωπόν του, δι' αὐτά πολλοὶ ὑπερφηανεύονται· διότι ἧσα ἀπειλοῦν οἱ πολλοί, τοιοῦτου εἴδους εἶναι.

«Δὲν δύναται νὰ ὑποφέρῃ τὴν γλῶσσαν μου», λέγει. Εἶναι λόγια γυναικῆς, γριᾶς μεθυομένης, ἢ ὁποῖα φέρεται ἀπρεπῶς, τῶν αὐρομένων εἰς τὴν ἀγοράν, τοῦ παρρακινουόντος εἰς κορνεῖαν.

Τίποτε δὲν εἶναι περισσώτερον ἀισχρὸν ἀπὸ αὐτὰ τὰ λόγια, τίποτε πλέον ἀνανδρὸν, τίποτε περισσώτερον ἀρμόζον εἰς τὰς γυναῖκας, ἀπὸ τὸ νὰ ἔχη (κανεῖς) τὴν δύναμιν εἰς τὴν γλῶσσαν, ἀπὸ τὸ νὰ ὑπερφηανεύεται διὰ τὰς ὕβρεις, ὅπως ἀκριβῶς οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὰς πανηγύρεις, ὅπως οἱ μῦθοι καὶ παράδοτοι καὶ κέλακες. Περισσώτερον εἶναι χοῖροι παρά ἄνθρωποι, ὅσοι διὰ τοῦτο ὑπερφηανεύονται.

Εἶναι πρέπον νὰ θάψῃς τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ ἂν κάποιος ἄλλος ἐμφορτῆρὲς αὐτὰ εἰς σέ, εἶναι πρέπον νὰ ἀποφύγῃς τὴν κατάθεσιν ὡς μισητὴν καὶ ἀνανδρὸν, οὐ δὲ ἔχεις γίνεαι διαλαλήτης (κήρυξ) τῶν ὕβρων ἄλλὰ δὲν θὰ δυνηθῆς νὰ προξενήσῃς οὐδεμίαν ἐλάσθην εἰς ἑκείνον ὃ ὁποῖος κακολογεῖται.

Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, ἀφοῦ κατανοήσωμεν πόση εἶναι ἡ κακία, καὶ διὲ πολλοὶ ὑπερφηανεύονται, ἅς συνέλθωμεν, ἅς διορθώσωμεν τοὺς τόσοσ παραφρονοῦντας, ἅς καταργήσωμεν αὐτὰ τὰ συνέδρια ἀπὸ τὴν πόλιν, ἅς στολίσωμεν τὴν γλῶσσαν μας, ἅς (τὴν) ἀπαλλάξωμεν ἀπὸ κάθε κακὸν λόγον, διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν, ἀφοῦ γίνωμε καθαροὶ ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, νὰ προσελκόσωμε τὴν ἐξ οὐρανοῦ εὐνοίαν καὶ νὰ ἀξιοθῶμεν τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς χάριτος καὶ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς

τὸν Πατέρα, συγχρόνως εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκουν ἡ βόεα, ἡ δύναμις, ἡ τιμὴ, τὰρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΑΒ' (32)

(Πράξ. ιδ', 28 — ιε', 11)

«Διέτριβον δὲ ἐκεῖ, φησί, χρόνον οὐκ ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς».

«Καὶ τινες, καταλήθοντας ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, ἐβίβασκον τοὺς ἀδελφοὺς διὰ, ἐὰν μὴ περιτέμνησθε τῷ ἔθει Μωυσέως, οὐ δύνασθε σωθῆναι»¹.

α'. Παρατήρησε διὲ πανταχοῦ εἰσάγεται ἀπὸ αὐτοῦ ἀναγκαῖα ἡ ἐναρκεῖς τῆς μεταβάσεως εἰς τὰ ἔθνη. Πρὶν ἀπὸ αὐτὸ δεῖαν κατηγορεῖτο ἀπελογηθῆ καὶ κατὰ τὴν τάξιν τῆς ἀπολογίας εἶπε τὸ πᾶν (τὸ ὁποῖον ἔκαμε τὸν λόγον παραδεκτόν), ἔπειτα, ἐπειδὴ ἐστράφησαν ἀλλοχοῦ οἱ Ἰουδαῖοι, τοιοῦτοτρόπως ἦλθεν εἰς τὰ ἔθνη. Ἐδῶ πάλιν βλέπωμε νὰ παρουσιάσεται ἄλλη ὑπερβολή, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον προβάλλει τὸν νόμον. Ἐπειδὴ δὲ συνωμίλουν μεθ' αὐτοῦ ἀνεξαιρέτως, διότι ἐκ τοῦ Θεοῦ τὸ ἐδιδάχθησαν, αὐτὸ παρεκίνησε τοὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων προερχομένους εἰς ζηλοτυπίαν. Καὶ δὲν ἐβίβασκον μόνον τὴν περιτομήν, ἀλλὰ διὲ οὕτως νὰ σωθῆτε δύνασθε. Τὸ ἀντιθετὸν τοῦ ὁποῖου ἦτο καταλλήλοτερον νὰ λέγουν, διὲ δεῖαν περιτέμνησθε δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σωθῆτε.

Βλέπωμε τοὺς πειρασμοὺς συνεχεῖς καὶ ἀπὸ μέσα καὶ ἀπὸ ἔξω; Τακτοποιεῖται δὲ αὐτὸ καλῶς, ἐνῶ εἶναι

1. Πράξ. 14, 28 - 15, 1.

παρών ὁ Παῦλος, διὰ τὴν ἐναντιωσὴν. Καὶ δὲν εἶπε ὁ Παῦλος· «Διατί; Δὲν εἶμαι ἄξιος ἐμπιστοσύνης μὲ τόσας ἀποδείξεις;», ἀλλὰ ἐπέισθη πρὸς χάριν ἐκείνων. Καὶ πρόσεξε, πληροφοροῦνται, λοιπόν, ὅλοι καὶ οἱ Σαμαρείται τὰ ὅσα ἔχουν συμβῆ εἰς τοὺς ἔθνικούς καὶ ἔχαιρον.

Ἐγενομένης οὖν στάσεως καὶ ζητήσεως οὐκ ὀλίγη τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβῳ πρὸς αὐτοὺς, ἔταξαν ἀναθεῖναι τὸν Παῦλον καὶ Βαρνάβαν καὶ τινὰς ἄλλους ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς Ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους εἰς Ἱερουσαλὴμ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Οἱ μὲν οὖν, προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, διήρχοντο τὴν Φοινίκην καὶ Σαμαρείαν, ἐκδιηγούμενοι τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἔθνῶν· καὶ ἐποίουν χαρὰν μεγάλην πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς. Παραγεγόμενοι δὲ εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἀπεδέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀνήγγελλάν τε ὅσα ὁ Θεὸς ἐποίησε μετ' αὐτῶν. Ἰδὲ πῶς τακτοποιεῖται· «Ἐξανέστησαν δὲ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἵρέσεως τῶν Φαρισαίων πεπιστευκότες, λέγοντες ὅτι δεῖ περιτέμνειν αὐτοὺς, παραγγέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον Μωυσέως. Συνήχθησαν δὲ οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου. Πολλῆς δὲ συζητήσεως γενομένης, ἀναστάς Πέτρος εἶπε πρὸς αὐτούς· Ἄνδρες ἀδελφοί, ὑμεῖς ἐπίστασθε διὰ τῶν ἡμερῶν ἀρχαίων ὁ Θεὸς ἐν ὑμῖν ἐξελέξατο διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ πιστεῦσαι.

Παρατήρησε ὅτι ὁ Πέτρος ἐξ ἀρχῆς ἔχει ἀποχωρισθῆ ἀπὸ τὴν ὀρθοῦσαν καὶ ὅτι μέχρι τῶρα συμπεριφέρεται ἰουδαϊκῶς. «Ἔμεις ἐπίστασθε», λέγει. Ἰσως παρευρίσκοντο καὶ οἱ κατηγορήσαντες αὐτὸν παλαιότερον εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Κορνηλίου, καὶ οἱ ὁποῖοι εἶχον εἰσέλθει μαζὶ του· δι' αὐτὸ τούτους φέρει ὡς μαρτυρας.

«Ἄφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ἐν ὑμῖν ὁ Θεὸς ἐξελέξατο. Τί σημαίνει· «Ἐν ὑμῖν»; Ἀπλαθῆ, λέγει, εἰς τὴν Παλαιστίνην ἢ καθ' ὅν χρόνον εἰσεθε παρόντες.

«Διὰ στόματός μου». Ἰδὲ πῶς παρουσιάζει τὸν Θεὸν τὰ ὀμίλη δι' αὐτοῦ καὶ τίποτε τὸ ἀνθρώπινον. «Καὶ ὁ καρδιογνώστης Θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς», (ὡδηγεῖ αὐτοὺς εἰς τὴν πνευματικὴν μαρτυρίαν), «ἔδωκε αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καθὼς καὶ ἡμῖν». Πρόσεξε πῶς ἐξισώνει πανταχοῦ τοὺς ἔθνικούς. «Καὶ οὐδὲν διέκρινε μετὰ τῶν ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, τῇ πίστει καθαρῆσας τὰς καρδίας αὐτῶν». Λέγει, ἐπέτυχον τὰ ἔθνη μὲ μόνην τὴν πίστιν. Καὶ δι' ἐκείνους αὐτὰ (εἶναι) προτραπετικά· περισσότερο δὲ δύνανται νὰ διδάξουν ἐκείνους, ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα μόνη ἡ πίστις καὶ οὐχὶ τὰ ἔργα ὅτε ἡ περιτομή· διότι θεθαίως δὲν λέγουν αὐτὰ μόνον ἀπολογούμενοι ὑπὲρ τῶν ἔθνικῶν, ἀλλὰ διδάσκοντες καὶ ἐκείνους νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὸν νόμον· ἀλλὰ μέχρι τώρα δὲν τὸ λέγουν.

«Νῦν οὖν εἰ πειράζετε τὸν Θεὸν ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ἐν ὅτε οἱ πατέρες ἡμῶν, ὅτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βαστάσαι; Ἄλλα διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ πιστεύομεν σωθῆναι καθ' ὃν τρόπον κἀκεῖνοι». Τί σημαίνει· «Πειράζετε τὸν Θεόν»; «Διατί θείχνετε ἀπιστίαν εἰς τὸν Θεόν; λέγει. Διατί θέζετε εἰς πειρασμὸν αὐτόν, ὡς νὰ μὴ δύνανται νὰ σώσῃ διὰ τῆς πίστεως; Ἐπομένως εἶναι ἀπιστία τὸ νὰ προβάλλῃ τὸν νόμον. Ἐπειτα ἀποδεικνύει, ὅτι καὶ αὐτοὶ δὲν ὠφελοῦνται οὐδὲως καὶ τὸ πᾶν στρέφει πρὸς τὸν νόμον, οὐχὶ πρὸς αὐτούς, καὶ μετριάξει τὴν κατηγορίαν.

«Ὅν οὐκ ἰσχύσαμεν ἡμεῖς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν, λέγει, βαστάσαι· ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ πιστεύομεν σωθῆναι καθ' ὃν τρόπον κἀκεῖνοι». Μὲ πό-

σην δύναμιν είναι πλήρη αυτά τὰ λόγια! "Όσα ακριβώς ὁ Παῦλος εἶπε διὰ πολλῶν εἰς τὴν ἐπιστολὴν του πρὸς Ρωμαίους, αὐτὰ καὶ αὐτος.

«Εἰ γὰρ Ἀθραάμ, λέγει, ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν Θεόν»². Βλέπεις ὅτι αὐτὸ εἶναι περισσότερον διδαχὴ δι' αὐτοῦ παρά ἀπολογία διὰ τὰ ἔθνη; Ἀλλὰ, ἐάν μὲν εἶλεγε αὐτὰ ἀνευ προφάσεως, ἴσως οὐδόλως ἦτο ὑποκτος, ἀφοῦ δὲ ἔκαμεν ἀρχὴ ἀπὸ ἐθῶ, εἰς τὸ ἐξῆς ὁμιλεῖ ἀνευ φόβου. Καὶ ἰδὲ πανταχοῦ ὅτι γίνονται τὰ ἐκ μέρους τῶν ἔθνων μαζί με αὐτὰ· διότι ἐάν ἐκείνοι δὲν ἐθημούργουν ζήτημα, δὲν θὰ ἐλέγοντο αὐτὰ, οὔτε τὰ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ. Ἀπὸ ἐβῶ μαθαίνουν ὅτι, καὶ ἂν δὲν ἤθελον τὰ ἔθνη νὰ προσέλθουν, δὲν ἔπρεπε αὐτοὶ νὰ τὰ παραδέλονται. Ἀλλὰ ἅς ἴδωμε τὰ λεχθέντα ἐξ ἀρχῆς.

«Ἐν ὧν, λέγει, ἐξελέξατο, καὶ ἀπ' ἡμερῶν ἀρχαίων». Εἶπεν αὐτὸ, δεικνύων ὅτι ἀπὸ παλαιότερον καὶ οὐχὶ τώρα. Δὲν εἶναι μικρὸν πρῶγμα δὲ τὸ νὰ ἀποκηρύξη τοῦτο, ἂν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι (τὸ) ἐπίστευον. Μὲ αὐτὸ τὸ ὅποιο τοὺς λέγει δύο πράγματα ἐπιθεωρεῖ, διὰ τὸν καιρὸν καὶ τὸν τόπον. Καὶ τὸ «ἐξελέξατο» καλῶς (εἶπεν)· ὅπως δὲν εἶπε σχετικῶς μετὰ αὐτὰ. «ἠθέλησεν», ἀλλ' «ἐξελέξατο». Ἀπὸ τοῦ τοῦτο εἶναι φανερόν; Ἀπὸ τὸ Πνεῦμα, λέγει. "Ἐπειτα ἀποδεικνύει ὅτι τοῦτο ἔγινε μαρτυρία εἰς αὐτάς, ὅχι ἀπλῶς τῆς χάριτος ἀλλὰ καὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ ὅτι δὲν παρεῖχε εἰς αὐτοὺς τίποτε ὀλιγώτερον· διότι, λέγει, τίποτε δὲν διαχωρίζει ἡμᾶς καὶ αὐτοῦς. Ἐπομένως πρέπει πανταχοῦ νὰ ζητῶμεν καρδιάς.

Καὶ καταλλήλως εἶπεν· «Ὁ καρδιογνώστης Θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς», ὅπως καὶ ἐκεῖ· «Σὺ, Κύριε, καρ-

1a. Rom. 4, 2.

διογνώστα πάντων, ἀνάδειξον»². "Ὅτι δὲ τοῦτο ἐπιθυμῶ, παρατήρησα τί προσθέτει· ὅτι «δὲν κάνει διάκρισιν μεταξύ ἡμῶν καὶ αὐτῶν». "Ὅταν ἀνέφερε τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, τότε εἶπε ταῦτα τὸ σπουδαῖον, τὸ ὅποιον ἀκριβῶς λέγει ὁ Παῦλος· «Ὅτε περιτομὴ τι ἰσχύει, οὐτε ἀκροβυστία»³ καὶ «ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν αὐτοῖς»⁴.

"Ὅταν αὐτῶν τῶν λόγων τὰ σπέρματα εὐρίσκονται εἰς τὴν ὁμιλίαν τοῦ Πέτρου. Καὶ δὲν εἶπε· «τῶν ἐκ περιτομῆς», ἀλλὰ «μεταξὺ ἡμῶν», δηλαδὴ τῶν Ἀποστόλων. "Ἐπειτα διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι εἶναι ὕβρις τὸ «οὐδέν», συμπληρῶναι· «ἵσταται καθαρῶς τὰς καρδίας αὐτῶν» καὶ δι' αὐτοῦ καταργεῖ τὴν ὑπερίαν. Ἐκαθάρισαν ἐντελῶς προηγουμένως τὸν λόγον καὶ τότε ἀποδεικνύει δὲχι τὸν νόμον κουραστικόν, ἀλλὰ αὐτοῦς ἀδυνάτους.

θ'. Πρόσεξε πῶς κατέληξεν εἰς κάτι φοβερόν. Συνομιλεῖ μετὰ αὐτοὺς χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ τίποτε ἀπὸ πῶς προφήτας, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ παρόντα γεγονότα, τῶν ὁποίων οἱ ἴδιοι ἦσαν μάρτυρες. Εὐλόγως λοιπὸν καὶ αὐτοὶ καταθέτουν τὴν μαρτυρίαν των καὶ κόνουν τὸν λόγον δυνατώτερον μετὰ ὅσα ἤδη ἔγιναν.

Καὶ ἰδὲ, συμφωνεῖ νὰ γίνῃ πρῶτα εἰς τὴν ἐκκλησίαν συζήτησις πρὸς διευκρίνησιν καὶ τότε ὁμιλεῖ. Ἐπειδὴ, λοιπόν, δὲν εἶπε· «τῶν ἐκ περιτομῆς», ἀλλὰ «τῶν ἐθνῶν», (βίβαιο ταῦτα, ὀλίγον κατ' ὀλίγον προστιθέμενον, ἐγένετο δυνατώτερον, ἐκείνο δὲ ἦτο διὰ τὸν δοκιμάζοντα, ἐάν εἶναι δυνατὸν ὁ νόμος καὶ ἔπειτα νὰ σώσῃ), πρόσεξε τί πράττει. Δεικνύει ὅτι αὐτοὶ εὐρίσκονται εἰς κίνδυνον, ἐάν θεσπῆται, ἐκείνο τὸ ὅποιον δὲν ἠδυνήθη ὁ νόμος, ἠδυνήθη ἢ πῆσις. Ἐάν δὲ αὐτὴ ἐπέ-

2. Πράξ. 1, 24.

3. Α' Κορινθ. 7, 19.

4. Ἔβρο. 2, 13.

ση, είναι αναπόφευκτον αὐτοὶ νὰ χαθοῦν. Καὶ δὲν εἶπε: «Ἀπιστεῖτε», τὸ ὅποιον ἦτο βαρύτερον, καὶ αὐτὰ ἐνῶ εἶχε ἐξαιτασθῆ τὸ πρᾶγμα.

Εἰς μὲν τὰ Ἱεροσόλυμα, λοιπόν, δὲν ὄπηρχον μερικοὶ ἀπὸ τὰ ἔθνη, εἰς δὲ τὴν Ἀντιόχειαν φυσικὸν εἶναι νὰ ὄπηρχον. Διὰ τοῦτο καὶ φεύγουν καὶ περνοῦν ἐκεῖ ἀρκετὸν χρόνον.

Ἐσηκώθησαν δὲ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Φαρισαίους, ἀκόμη πάσχοντες ἀπὸ φιλαρχίαν, καὶ θέλοντες νὰ ἔχουν τοὺς ἐξ ἔθνῶν ἀντιθέτους πρὸς αὐτούς. (Καίτοι καὶ ὁ Παῦλος ἦτο νομομοθῆς, ἀλλὰ δὲν ἔπαθεν αὐτὸ ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἦλθε καὶ τὸ δόγμα ἔγινε περισσότερον ἀκριβές)· διότι ἐὰν οἱ ἐρισκόμενοι εἰς Ἱεροσόλυμα οὐδὲν τοιοῦτου εἴδους διατάσσουσιν, πολὺ περισσότερον αὐτοὶ. Βλέπεις, ὅσοι δὲν ἐπιθυμοῦν τὴν ἐξουσίαν, χαίρουν εἰς τὴν πίστιν; Δὲν εἶναι, λοιπόν, αἱ διηγήσεις αὐταὶ διὰ φιλοδοξίαν οὔτε δι' ἐπιβίειν, ἀλλὰ δι' ἀπολογία(σπεράσπαιν) τοῦ κηρύγματος εἰς τὰ ἔθνη; διὰ τοῦτο καὶ δὲν λέγουν τίποτε ἐξ ὧν ἔχουν συμφῆ εἰς τοὺς Ἰουδαίους.

Πολὸς ὁ ἔρεθισμὸς τῶν Φαρισαίων, ἐπειδὴ νομοθετοῦν ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν πίστιν καὶ δὲν πείθονται εἰς τοὺς Ἀποστόλους. Ἀλλὰ πρόσεξε πῶς ἐκεῖνοι μὲ ἐπιείκειαν καὶ ἔχι μὲ ἐξουσίαν συνομιλοῦν· διότι τὰ τοιοῦτου εἴδους εἶναι ἐπιθυμητὰ καὶ περισσότερον ἔχουν γίνε σταθερά. Βλέπεις, οὐδόλως ἀπόδειξιν λόγων, ἀλλὰ τὴν ἀπόδειξιν διὰ τῶν γεγονότων, διὰ τοῦ Πνεύματος; Ἀλλὰ ὅμως, ἂν καὶ ἔχουν τοιαύτας ἀποδείξεις, ἀκόμη μὲ ἐπιείκειαν συνομιλοῦν. Καὶ ἰδὲ. Δὲν φεύγουν, συκοφαντοῦντες τοὺς ἐρισκόμενους εἰς Ἀντιόχειαν, ἀλλὰ ἀπὸ ἐκεῖνο λαμβάνουν πάλιν ἀφορμὴν τοιοῦτοτρόπως ἐσκέπτοντο τὴν φιλαρχίαν, αὐτοὶ οἱ ὅποιοι κατηγορήσαν καὶ χωρὶς νὰ γνωρίζουν οἱ

Ἀπόστολοι. Ἀλλὰ ὅμως τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν κατηγορήσαν αὐτοὶ, ἀλλὰ, ὅταν ἔφερον τὰς ἀποδείξεις, τότε γράφουν μὲ περισσώτερον σφοδρότητα.

Διότι ἡ ἐπιείκεια πανταχοῦ εἶναι μέγα καλόν. Ἐπιείκεια λέγω, ἔχι ἀδιαφορίαν ἐπιείκεια, ἔχι κολακείαν· διότι πολὺ διαφέρουν αὐτὰ μετὰ τῶν. Τίποτε δὲν ἔκαμε σκληρὸν τὸν Παῦλον, τίποτε τὸν Πέτρον. Ὅταν ἔχης ἀποδείξεις, διατὶ ὀργίζεσαι; ἢ, διὰ νὰ τὰς κάμης καὶ αὐτὰς ἀναξιόπιστους; Δὲν εἶναι δυνατὸν ἐκεῖνος ὁ ὅποιος ὀργίζεται νὰ πεισῆ ποτέ.

Καὶ χθὲς ὁμιλήσαμε διὰ τὴν ὀργὴν, τίποτε δὲν ἐμποδίζει καὶ σήμερον· διότι ἡ συνέχεια ἴσως φέρη κάτι καλόν. Διότι καὶ τὸ φάρμακον, τὸ ὅποιο ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ θεραπεύσῃ τραῦμα, ἂν δὲν τίθεται συνεχῶς, τὸ πᾶν ἔχασε. Μὴ νομίσατε, λοιπόν, ὅτι εἶναι διὰ σὲς κατηγορία τὸ νὰ ὁμιλοῦμε συνεχῶς διὰ τὰ ἴδια· διότι ἐὰν εἴχαμε κατηγορηθῆ, δὲν θὰ ὁμιλοῦσαμε· τώρα δὲ μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι σὲς ὠφελεῖσθε κατὰ πολὺ, λέγομεν αὐτὰ. Εἶθε συνεχῶς νὰ ἐλέγουμε διὰ τὰ ἴδια· εἶθε νὰ μὴ ὄπηρχε κάποια ἄλλη ἐνασχόλησις λόγων ἢ φροντίς, ἀλλὰ πῶς θὰ νικήσωμε τὰ πάθη μας! Διότι πῶς δὲν εἶναι παράλογον, εἰς μὲν τοὺς βασιλεῖς, οἱ ὅποιοι διάγουν βίον μὲ μαλθακότητα καὶ μὲ τὴν τιμὴν, νὰ μὴ ὀπάρῃ ἄλλη συζήτησις, οὔτε εἰς τὴν τράπεζαν, οὔτε εἰς οὐδεμίαν ἄλλην εὐκαιρίαν, ἀλλὰ μόνον πῶς πρέπει νὰ κατανικήσουν τοὺς ἐχθρούς, καὶ δι' αὐτὸ κάθε ἡμέραν νὰ κάνουν πολεμικὰ συμβόλια, καὶ νὰ συγκεντρῶνουν στρατηγούς καὶ στρατιώτας, καὶ νὰ ζητοῦν φόρους, καὶ νὰ νομίζουσιν ὅτι αὐτὰ αἱ δύο αἰτίαι εἶναι ἀναγκαῖαι ἀπὸ τὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις, πῶς καὶ ἐκεῖνους μὲ τοὺς ὁποίους πολεμοῦν θὰ κατανικήσουν, καὶ τοὺς ὀπτικούς πῶς θὰ ἔχουν εἰς εἰρήνην, ἡμεῖς δὲ νὰ μὴ βέλωμεν νὰ λέγωμεν δι' αὐτὰ οὔτε εἰς τὸ ἐνε-

ρον, αλλά πῶς θὰ ἀγοράσωμεν ἀγρόν, καὶ πῶς δοῦ-
λους, καὶ πῶς θὰ κἀνωμε μεγαλυτέραν τὴν περιουσίαν,
κάθε ἡμέραν ὁμιλοῦντες ἐπὶ μίᾳ καταλαβάνῃ κορε-
σμός, διὰ δὲ τὰς ἐσωτερικὰς μας ὑποθέσεις καὶ διὰ
τὰς πραγματικὰς προσωπικὰς οὕτε οἱ ἴδιοι θέλομεν
νὰ ὁμιλώμεν, οὕτε ἀνεχόμεθα νὰ ἀκούωμεν ἄλλους νὰ
ὁμιλοῦν;

Περὶ ποίου, λοιπόν, πράγματος, εἰπέ μου, θέλεις
νὰ συζητήσῃς; Περὶ φαγητοῦ; Ἄλλὰ αὐτὰ εἶναι λόγια
τῶν μαγείρων. Περὶ χρημάτων; Ἄλλὰ αὐτὰ εἶναι τῶν
μικρεμπόρων καὶ τῶν ἐμπόρων. Περὶ οικοδομημάτων;
Ἄλλὰ αὐτὰ διὰ τοὺς τεχνίτας καὶ τοὺς οἰκοδόμους.
Διὰ τὴν γῆν; Ἄλλὰ αὐτὰ διὰ τοὺς γεωργούς. Δὲν ὄ-
πάρχει ἄλλη καμμία πρέπουσα ἀσχολία δι' ἡμᾶς, πα-
ρὰ πῶς θὰ ἀποκτήσωμε πλοῦτον διὰ τὴν ψυχὴν. Ἄς
μὴ γίνῃ, λοιπόν, ὁ λόγος βαρᾶτος.

Διότι διατὶ δὲν κατηγορεῖ οὐδεὶς τὸν ἱατρόν, ὁ ὁ-
ποῖος ὁμιλεῖ πάντοτε περὶ τῆς ἱατρικῆς, οὕτε τοὺς ἄλ-
λους τεχνίτας, οἱ ὅποιοι ὁμιλοῦν διὰ τὰς ἰδικὰς τῶν
τέχνας; Διότι ἐάν μὲν τοιουτοτρόπως εἶχον ἐπιτευχθῆ
ἀπὸ ἡμᾶς τὰ σχετικά μὲ τὰ πάθη, ὥστε νὰ μὴ χρειάζ-
ωνται ὀπενθύμειαν, εὐλόγως κάποιος θὰ κατηγοροῦ-
σε ἡμᾶς διὰ φιλοδοξίαν καὶ ἐπίδειξιν, μᾶλλον δὲ οὕτε
τοιουτοτρόπως διότι καὶ ἂν συντελοῦντο, καὶ τοιου-
τοτρόπως ἔπρεπε νὰ συζητῶμεν, ὥστε νὰ μὴ ὑποπέ-
σωμεν πάλιν ἐπειδὴ καὶ οἱ ἱατροὶ δὲν συνομιλοῦν μὲ
τοὺς ἀσθενεῖς ἀλλὰ καὶ μὲ τοὺς ὑγιεῖς, καὶ ὑπάρχουν
δι' αὐτοὺς θεήλια τοιαύτης ἐπιμελοῦς σπουδῆς, διὰ τοὺς
μὲν, διὰ νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν, διὰ τοὺς
δὲ, διὰ νὰ προφυλάξωσιν τὴν ὑγίαν. Ἐπομένως, καὶ ἂν
εἰμεθα ὑγιεῖς, οὕτε οὕτως ἔπρεπε νὰ ἀπομακρυνθῶμεν,
ἀλλὰ τὰ πάντα νὰ πράττωμεν, διὰ νὰ διατηρηθῇ εἰς ἡ-
μᾶς ἡ ὑγεία.

γ'. Καὶ ὅταν εἰμεθα ἀσθενεῖς, εἶναι διπλὴ ἡ ἀνάγκη
τῶν λόγων πρῶτη μὲν, νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὴν ἀ-
σθένειαν, δεύτερον δὲ νὰ μὴ ὑποπέσωμεν ἐκ νέου, ἐνδὲ
ἀππλόγημεν. Βεβαίως συζητοῦμε τώρα διὰ θεραπευ-
τικὴν μέθοδον, οὐχὶ διὰ πραγματείαν περὶ ὑγείας. Πῶς,
λοιπόν, θὰ ἀπέκοπτε κάποιος αὐτὸ τὸ κακὸν πάθος;
πῶς θὰ ἠλάττανε τὸν ὑπερφθαικὸν πυρετόν; Ἄς ἴω-
μεν ἀπὸ ποῖαν αἰτίαν ἐγεννήθη καὶ ἄς ἐξαλείψωμεν τὴν
αἰτίαν. Ἀπὸ ποῦ συνήθως γεννᾶται; Ἀπὸ ὑπερηφάνει-
αν καὶ πολλὴν ἀφροσύνην. Αὐτὴν, λοιπόν, τὴν αἰτίαν
ἄς ἐξαλείψωμεν καὶ θὰ ἐξαλειφθῇ μαζί καὶ ἡ νόσος.

Τί εἶναι ἡ ὑπερηφάνεια; ἀπὸ ποῦ προέρχεται; (διό-
τι ἴσως πλησιάζομεν νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς ἄλλην πάλιν
ἀρχὴν. Βεβαίως ἐκείνην τὴν ὅποιαν ὁ λόγος θὰ ἐξιστο-
ρήσῃ, αὐτὴν ἄς θαδίζωμεν, διὰ νὰ ἐκκριθῆ ἀπὸ κάτω
καὶ ἀυρρίζον τὸ κακόν). Ἀπὸ ποῦ, λοιπόν, ἡ ἀλαζονεία;
Ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἐξετάζομεν ἐπιμελῶς τὰ ἰδικὰ μας, ἀλ-
λὰ περὶ τοῦ εἴδους μὲν τῆς γῆς, ἂν καὶ δὲν εἰμεθα γε-
ωργοί, ἀσχολούμεθα πολὺ, καὶ περὶ τοῦ εἴδους τῶν φυ-
τῶν, καὶ περὶ τοῦ εἴδους τοῦ χρυσοῦ, ἂν καὶ δὲν εἰμεθα
ἐμποροὶ, καὶ διὰ τὰ ἐνδύματα, καὶ δι' ἄλλα διὰ δὲ τοὺς
ἑαυτοῦς μας καὶ τὴν φύσιν μας οὐδέποτε ἀνεχόμεθα νὰ
πρόξωμεν τοῦτο. Καὶ ποῖος δὲν γνωρίζει, λέγει, τὸν χα-
ρακτήρα του; Πολλοὶ ἴσως δὲ ὄλοι ἐκτός ἀπὸ ὀλίγους
καὶ ἂν θέλατε, ἀπὸ ἐδῶ θὰ ἐλέγξω.

Διότι εἰπέ μου, τί τέλος πάντων εἶναι ὁ ἄνθρωπος;
Ἐάν κάποιος ἤρωτάτο: «Εἰς τί διαφέρει ἀπὸ τὰ ἄλογα
ζῶα, πῶς εἶναι συγγενὴς τῶν ὄντων εἰς τὸν οὐρανόν,
τί εἶναι δυνατὸν νὰ γεννηθῆ (νὰ προέλθῃ) ἀπὸ τὸν ἄν-
θρωπον;», μήπως θὰ ἠμπορέσῃ ἀπ' εὐθείας νὰ ἀποκρι-
θῇ; Οὕτε ἐγὼ νομίζω διότι ὅπως ἀκριβῶς εἰς κάθε β-
λην, τοιουτοτρόπως καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἡ μὲν ὑπό-
στασις (εἶναι) ὁ ἄνθρωπος, ἠμπορεῖ δὲ νὰ γίνῃ καὶ ἀγ-

γελος και θηριον. Ἐὰν γὰρ δὲν φαίνεται ὅτι εἶναι παράξενος ὁ λόγος αὐτός; Καὶ ὅμως πολλάκις τὸν ἠκούσατε εἰς τὰς Γραφάς. Διότι περὶ μερικῶν ἀνθρώπων ἔλεγετο ὅτι «ἄγγελος Κυρίου ἐστὶ» καὶ ἐκ χειλέων λέγει, αὐτοῦ ζητήσουσι κρίσιν⁵, καὶ πάλιν «Ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου⁶, περὶ δὲ μερικῶν «Ὁφεί, γεννήματα ἐχιδνῶν»⁷.

Λοιπὸν ἀπὸ τούτων δοκιμάζοντας εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ τὸ πᾶν καὶ ἄγγελος καὶ ἄνθρωπος. Τί λέγω ἄγγελος; Καὶ τέκνον Θεοῦ· ἐγὼ γὰρ εἶπα, λέγει, θεοὶ ἐστε, καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες⁸. Καὶ τὸ μεγαλύτερον θεοθεῖως (εἶναι) ὅτι διὰ τὸ νὰ γίνῃ καὶ θεὸς καὶ ἄγγελος καὶ τέκνον Θεοῦ ἔχει εἰς τὰς χεῖρας τοῦ τὴν ἐξουσίαν ὁ ἴδιος. Καὶ εἶναι ὁ ἄνθρωπος δημιουργὸς ἀγγέλου. «Ἰσως σὰς ἐτάραξε ὁ λόγος; Ἀλλὰ ἀκούετε τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ· «Ἐν τῇ ἀναστάσει οὐτε γαμοῦσιν οὐτε γαμίσκονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι»⁹ καὶ πάλιν «Ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρεῖται»¹⁰. Ἐξ ὀλοκλήρου δὲ ἡ ἀρετὴ κάμνει ἄγγελους, αὐτῆς δὲ ἡμεῖς εἰμεθα κύριοι, ἐπομένως δυνάμεθα νὰ δημιουργῶμεν ἄγγελους, κὶ ἂν οὐκ κατὰ τὴν φύσιν, ὅμως κατὰ τὸν χαρακτήρα· διότι εἴταν αὐτὴ ἀπουσίῃ, οὐδόλως ὠφελεῖ νὰ εἶναι ἄγγελος κατὰ τὴν φύσιν, (καὶ φανερώνει αὐτὸ ὁ διάβολος, ὁ ὁποῖος ὑπῆρχε πρὸ αὐτοῦ) εἴταν δὲ αὐτὴ εἶναι παρούσα, οὐδεμία θλάθῃ εἶναι τὸ νὰ εἶναι ἄνθρωπος κατὰ τὴν φύσιν καὶ τὸ φανερώνει ὁ Ἰωάννης, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀν-

5. Ματθ. 2, 7.

6. Αὐτὸς. 3, 1.

7. Ματθ. 23, 38.

8. Ψαλμ. 81, 6.

9. Ματθ. 22, 30.

10. Αὐτὸς. 19, 12.

θρώπος, καὶ ὁ Ἠλίας, ὁ ὁποῖος ἀνῆλθεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶλοι ὅσοι πρόκειται νὰ ἀπέλθουν ἐκεῖ· διότι αὐτοὶ μὲν καὶ μετὰ τὸ σῶμα δὲν ἠμποδίσθησαν νὰ κατοικοῦν τὸν οὐρανόν, ἐκεῖνοι δὲ, ἂν καὶ δὲν εἶχαν σῶμα, δὲν ἠμπόρεσαν νὰ μείνουν εἰς τὸν οὐρανόν.

Οὐδαί, λοιπὸν, ἂς μὴ στενοχωρῆται καὶ ἂς μὴ ἀγονακτῇ ἐναντίον τῆς φύσεως, διότι εἴθην ἐμποδίζει, ἀλλὰ ἐναντίον τῆς διαθέσεως. Ἐκεῖνος ἔγινε λέων ἀπὸ ἀσώματος· (διότι ἰδοῦ, λέγει· «ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν, ἂς λέων ἀρῶμενος περιέρχεται, ζητῶν τίνα καταπήν»¹¹, ἡμεῖς ἄγγελοι ἀπὸ σώματα. Διότι ὅπως ἀκριβῶς, ἐὰν κάποιος ὁ ὁποῖος ἤρε πολῦτιμον ὀλικόν, ἐνῶ δὲν εἶναι τεχνίτης, ἂν τὸ περιφρονῆσῃ, θὰ ζημωθῇ πολὺ, (ὅπως ἡ μαργαρίτα ἢ περὶ τὴν ἢ ἀπὸ τοιαύτου εἶδους), ταισσοτρόπως καὶ ἡμεῖς ἂν δὲν γνωρίσωμεν τὴν φύσιν μας, θεσπαιότατα θὰ τὴν περιφρονῆσωμεν, ἂν δὲ τὴν γνωρίσωμεν, θὰ δείξωμεν μεγάλην φροντίδα, καὶ τὰ μεγαλύτερα θὰ ἀπολαύσωμε· διότι ἀπὸ αὐτῆν τὸ ἔνθεμα γίνεται βασιλικόν, ἀπὸ αὐτῆν ἡ οἰκία βασιλική, ἀπὸ αὐτῆν γίνονται τὰ ἀνθρώπινα μέλη βασιλικά· τὰ πάντα βασιλικά.

Μὴ, λοιπὸν, κάνωμε κακὴν χρῆσιν τῆς φύσεώς μας πρὸς θλάθην. «Βραχὺ τι παρ' ἀγγέλου ἡμᾶς ἠλάττωσε»¹² ὡς πρὸς τὸν ἄνακτον ἐνοῶν· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἔχομε δεχθῆ ὀλίγον. Τίποτε, λοιπὸν, δὲν ὑπάρχει τὸ ὅποιον μᾶς ἐμποδίζει νὰ προσεγγίσωμε τοὺς ἄγγελους, ἂν θέλωμε. Ἐὰς θελήσωμεν λοιπὸν, ἂς θελήσωμεν, καὶ ἀφοῦ ἐξασκηθῶμεν, ἂς ἀναπέμψωμε δοξολογίαν εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τᾶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

11. Α' Κοθολ. Πέτρ. 5, 8.

12. Ψαλμ. 8, 6.

ΟΜΙΛΙΑ ΑΓ' (33)

(Πράξ. ιε', 13 - 38)

«Μετά δὲ τὸ σιγήσαι αὐτοὺς ἀπεκρίθη Ἰάκωβος, λέγων· Ἄνδρες ἀδελφοί, ἀκούσατέ μου. Συμεὼν ἐξηγήσατο καθὼς πρῶτον ὁ θεὸς ἵκετο· ἐπειδή μοι λαθεῖν ἐξ ἔθνων λαὸν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. Καὶ τούτῳ συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν¹.

α'. Ἦτο ἐπίσκοπος αὐτὸς (ὁ Ἰάκωβος) τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων, διὰ τοῦτο καὶ τελευταῖος ὁμιλεῖ καὶ τὸ «ἐπὶ στόματος δύο ἢ τριῶν μαρτύρων σταθίσεται πᾶν ῥῆμα»² ἐδῶ ἐκπληροῦται. Πρόσεξε δὲ καὶ αὐτοῦ τὴν φρόνησιν, ὁ ὁποῖος ἐξασφαλίζει διὰ τὸν ἑαυτὸν του τὴν ὁμιλίαν συμφώνως πρὸς τοὺς νέους καὶ τοὺς παλαιούς προφήτας. Διότι δὲν ἤθύνοντο νὰ δεῖξῃ κάποιο γεγονός, ὅπως ὁ Πέτρος καὶ ὅπως ὁ Παῦλος. Καὶ καλῶς κατ' οἰκονομίαν τακτοποιεῖται νὰ γίνουσι αὐτὰ ἀπὸ ἐκείνου, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἐνδημοῦν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ αὐτὸς ὁ ὁποῖος τοὺς διδάσκει νὰ μὴ ἔχη εὐθύνῃ, μῆτε θεαίως νὰ ἀποχωρισθῇ τῆς ἀποφάσεως. Καὶ τί λέγει;

«Ἄνδρες ἀδελφοί, ἀκούσατέ μου. Συμεὼν ἐξηγήσατο». Μερικοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει λεχθῆ ὑπὸ τοῦ Λουκᾶ· ἄλλοι δὲ (ὅτι εἶναι) ἄλλος συνώνυμος πρὸς αὐτόν. Εἴτε δὲ εἶναι αὐτὸς εἴτε ἐκεῖνος, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀκριβολογοῦμε, ἀλλὰ μόνον νὰ δεχθῶμε ὡς ἀναγκαῖα, ὅσα λεπτομερῶς διηγήθη. «Ἄνδρες, λέγει, ἀδελφοί». Μεγάλη ἡ ἐπεικεία τοῦ ἀνδρός καὶ αὐτὴ ἡ ὁμιλία πληρεστερά, ἐπειδὴ θεαίως θέτει τέλος εἰς τὰς ὑποθέσεις.

1. Πράξ. 15, 13.

2a. Δευτερ. 19, 15 καὶ Ματθ. 18, 16.

«Καθὼς πρῶτον ὁ θεὸς ἐπεσκέψατο λαθεῖν ἐξ ἔθνων λαὸν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. Καὶ τούτῳ συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν». Ἐπειδὴ ἐκεῖνος μὲν ἦτο φανερόν ὅτι ἀπείχε τοῦ χρόνου, δὲν εἶχε δὲ ἀξιοπιστίαν ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι δὲν ἦτο παλαιός, προσθέτει καὶ παλαιὰν προφητείαν, λέγων· «Καθὼς γέγραπται· Μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω, καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαβὶδ τὴν πεπτακυῖαν, καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω, καὶ ἀνορθώσω αὐτήν, ὅπως ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν Κύριον, καὶ πάντα τὰ ἔθνη, ἐφ' ὧς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτούς, λέγει Κύριος, ὁ ποιῶν πάντα»².

Τι λοιπὸν; ἐσηκώθησαν ἀπὸ τὴν θέσιν των τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀλλὰ μᾶλλον δὲν κατεστράφησαν ἐκ θεμελίων; Ἀλλὰ αὐτὰ δὲν ἐλέγησαν ὑπ' αὐτοῦ διὰ τὰς αἰτίας ταύτας. Καὶ ποῖαν ἔγερσιν, λέγει, ἀναφέρει; Τὴν μετὰ τὴν Βαβυλωνίαν αἰχμαλωσίαν. «Γνωστὰ ἀπ' αἰῶνός ἐστι τῷ Θεῷ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ». Ἐπειτα τὴν ἀξιοπιστίαν τοῦ λόγου, ὅτι τίποτε δὲν εἶναι νέον, ἀλλὰ αὐτὰ ἔχουν προφητευθῆ ἐξ ἀρχῆς.

Καὶ πάλιν ἡ ἀρχή, «Διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἔθνων ἀποστρέφουσιν ἐπὶ τὸν Θεόν, ἀλλ' ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων καὶ τῆς πορνείας καὶ τοῦ πνικτοῦ καὶ τοῦ αἵματος· Μωϋσῆς γάρ ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν τοὺς κηρέσσοντας αὐτὸν ἔχει ἐν ταῖς συναγωγαῖς κατὰ πᾶν Σάββατον ἀναγινωσκόμενος». Ἐπειδὴ δὲν εἶχον ἀκούσει τὸν νόμον, εὐλόγως αὐτὰ διατάσσει ἐκ τοῦ νόμου, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι τὸν καταργεῖ. Καὶ ἴδε πῶς δὲν ἀφήνει αὐτοὺς νὰ τὰ ἀκούσουσιν ἀπὸ τὸν νόμον, ἀλλὰ ἄ-

2. Ἀμώς 9, 11, 12.

πρὸ τὸν ἑαυτὸν του, εἰπὼν «Ἥρῖνον ἐγὼ», δηλαδή, «ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου ἀφοῦ ἠκουσα καὶ οὐχὶ ἀπὸ τὸν νόμον».

Ἔπειτα, λοιπὸν, ἡ ἀπόφασις γίνεται κοινή. «Τότε ἔδοξε τοῖς Ἀποστόλοις καὶ πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς Ἀντιόχειαν σὺν Παύλῳ καὶ Βαρνάβᾳ, Ἰούδαν, τὸν ἐπικαλούμενον Βαρσαβᾶν, καὶ Σίλαν, ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς, γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν τάδε».

Πρόσεξε ὅτι αὐτοὶ δὲν νομοθετοῦν ἀπλῶς αὐτὰ διὰ τὴν γίνῃ δὲ ἡ ἀπόφασις ἀξιόπιστος, ἀποστέλλουν τοὺς ἰδικούς των καὶ διὰ τὴν μὴ ὀπταίνονται εἰς τὸ ἐξῆς οἱ περὶ τὸν Παῦλον. Καὶ ἰδὲ πᾶς ἐνοχλητικῶς κατηγοροῦντες ἐκείνους παραγγέλλουν. «Οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῖς κατὰ Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν χαίρειν. Ἐπειδὴ ἠκούσαμεν ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν ἐξελεθόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς, λόγοις ἀνασκευάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, λέγοντες περιτέμναι αὐτοὺς τὰ τέκνα, καὶ τηρεῖν τὸν νόμον, οἷς οὐ διστειλόμεθα. Ἐπειδὴ εἶναι ἀρκετὴ ἀσθένεια ἡ κατηγορία διὰ τὴν ἀπερισκεψίαν ἐκείνων, καὶ ἄξια διὰ τὴν ἐπιείκειαν τῶν Ἀποστόλων, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν εἰπεῖ τίποτε περισσότερον. «Ἔδοξεν ἡμῖν, γενομένοις ὁμοθυμαδόν, ἐκλεξαμένους ἄνδρας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς, σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν Βαρνάβᾳ καὶ Παύλῳ, ἀνδράσι παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Διὰ τὴν νὰ δεῖξουν ὅτι οὐχὶ δεσποτικῶς, ὅτι εἰς ἑλοὺς αὐτὰ φαίνονται καλὰ, ὅτι μετὰ ἐπιμελοῦς ἐξετάσεως αὐτὰ γράφουν. Ἀφοῦ ἐξελέξαμεν, εἶπεν, ἄνδρας ἀπὸ ἡμᾶς. Ἔπειτα, διὰ τὴν νὰ μὴ θεωρηθῇ ὅτι εἶναι συκοφαντία διὰ τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν τὸ νὰ ἀποσταλοῦν ἐκεῖνοι, παρατήρησε τοὺς ἐπαίνους αὐτῶν.

«Ἀνθρώποις, λέγει, παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀπεστάλακαμεν οὖν Ἰούδαν καὶ Σίλαν, καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά. Ἔδοξε γὰρ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν» (ἐπομένως τίποτε τὸ ἀνθρώπινον, ἐὰν αὐτὰ φαίνονται καλὰ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα), «μηδὲν πλέον ἐπιτιθεσθαι ὑμῖν θάρος». (ὀνομάζει πάλι θάρος τὸν νόμον) ἔπειτα καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς ἴδιους ἀπολογεῖται, «πλὴν τῶν ἐπάναγκες τούτων, ἀπέχεσθαι εἰδωλοθῶτων καὶ πνικτοῦ καὶ πορνείας καὶ αἵματος, ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτοὺς, εὖ πράξετε. Αὐτὰ δὲν τὰ ὠρίζεν ἡ Καινὴ Διαθήκη (διότι οὐδόλως ὠμίλησεν περὶ αὐτῶν ὁ Χριστός), ἀλλὰ τὰ παίρνουν ἀπὸ τὸν νόμον. «Καὶ πνικτοῦ», λέγει. Ἔδω ἀναγκαιτίζει τὸν φόνον.

«Οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντες ἦλθον εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ συναγαγόντες τὸ πλῆθος, ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολήν. Ἀναγνόντες δὲ, ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει». Ἔπειτα, φανεράνων ὅτι καὶ ἐκεῖνοι τοὺς παρηγόρησαν, προσέθεον «Ἰούδας τε καὶ Σίλας, καὶ αὐτοὶ προφήται ὄντες, διὰ λόγου πολλοῦ παρεκάλεσαν τοὺς ἀδελφούς, καὶ ἐπειστήριξαν. Ποίησαντες δὲ χρόνον, ἀπελύθησαν μετ' εἰρήνης ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς Ἀποστόλους».

β'. Οὐχὶ πλέον διαφανία καὶ φιλονικία διὰ τοῦτο καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐξησφάλισαν ἔφυγον μετ' εἰρήνην διότι πρὸς τὸν Παῦλον συμπεριφέροντο μετ' ἐπιεικέστεραν φιλονικίαν διὰ τὸν Παῦλον, καὶ ὁ Παῦλος, λοιπὸν, διδάσκει. Ταισσοτρόπως οὐδεμία ἀλαζονεία ὄψιχεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ μεγάλη ἦτο ἡ παιδαγωγία. Καὶ ἰδὲ, ὁ Παῦλος μετὰ τὸν Πέτρον ὁμιλεῖ, καὶ οὐδεὶς ἐμποδίζει ὁ Ἰάκωβος ἀνέχεται καὶ δὲν ἀπομακρύνεται διότι ἐκεῖνος εἶχε ἀναλάβει τὴν ἐξουσίαν. Τίποτε ἐδῶ ὁ Ἰωάννης, τίποτε οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι δὲν λέγουν, ἀλλὰ σιωποῦν καὶ δὲν ἀγανακτοῦν τὸσον ἀπληλαγμένη ἦτο

ή ψυχή των από την φιλοδοξίαν. Ἄλλὰ ἅς ἴωμεν ἐξ ἀρχῆς τὰ λεχθέντα.

«Μετά δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτούς, λέγει, ἀπεκρίθη Ἰάκωθος, λέγων· Συμῶν ἐξηγήσατο καθὼς πρώτον ἐπεσκέφατο ὁ Θεός· ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὁ μὲν Πέτρος ὠμίλει μὲ σφοδρότητα, αὐτὸς δὲ ἥπιώτερον. Τοιοῦτοτρόπως πρέπει πάντοτε νὰ πράττῃ ὁ εὐρισκόμενος εἰς μεγάλην ἐξουσίαν, νὰ ἀφήνῃ, δηλαδὴ, τὰ βαρετὰ εἰς ἄλλους, ὁ Ἰδιος δὲ νὰ ὁμιλῇ περισσότερον ἥπιως.

Καλῶς εἶπε· «Συμῶν ἐξηγήσατο», ὥστε νὰ λέγῃ καὶ ἐκεῖνος γνώμην ἄλλων. Ἴδὲ πῶς δειχνεῖ ὅτι εἶναι αὐτὸ παλαιόν. «Λαθεῖν δὲ ἐθνῶν λαόν, λέγει, τῷ ὀνόματι αὐτοῦ». Ὅχι ἀπλῶς «ἐξελέξατο», ἀλλὰ «τῷ ὀνόματι αὐτοῦ» δηλαδὴ, «διὰ τὴν δόξαν του». Δὲν ἐντρέπεται νὰ ἀποκαλῆ τὸ ὄνομα αὐτοῦ δόξαν ἕνεκα τῆς δεισιδαιμονίας τῶν ἐθνῶν. Διότι τοῦτο ἦτο μεγαλύτερα δόξα. Καὶ ἐδῶ μέγα τι ὀπαινίσσεται. Ποῖον (εἶναι) αὐτό; Ὅτι, λέγει, πρὸ πάντων αὐτοῖ.

«Μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω, καὶ ἀνοικοδομήσω, λέγει, τὴν σκηνὴν Δαβὶδ τὴν πεπτωκυῖαν». Ἐάν κάποιος ἐξετάσῃ μὲ προσοχὴν, θὰ εὕρῃ τώρα νὰ ὑπάρχῃ ἡ θασιλεία τοῦ Δαβὶδ· διότι ἐνῶ θασιλεύει ὁ ἀπόγονος αὐτοῦ αὕτη πανταχοῦ ἔχει ἐδραιωθῆ. Διότι ποία ὠφέλεια (ὀπάρχει) ἀπὸ τὰ οἰκοδομήματα καὶ ἀπὸ τὴν πόλιν, ὅταν δὲν ὑπάρχουν οἱ ἠπῆκοοι; ποία δὲ θλάθῃ ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως ἂν καὶ ὅλοι θέλουν νὰ προσφέρουν τὴν ζωὴν των; Ἐπομένως ὄχι μόνον ἔχει ἐδραιωθῆ, ἀλλὰ καὶ ἔχει γίνεῖ λαμπροτέρα πάντων· διότι εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς οἰκουμένης τώρα διαδίδεται. Ἐκεῖνο ἐξεπληρώθη· λοιπὸν καὶ τοῦτο πρέπει νὰ ἐκπληρωθῆ. Ὅταν εἶπε δὲ· «Καὶ ἀνοικοδομήσω», συμπληρώνει καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ διατί, λέγων· «Ὅπως ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν Κύριον». Ἐάν, λοιπὸν,

διὰ τοῦτο ἐξηγέρθη ἡ πάλις διὰ τὸν προερχόμενον ἀπὸ αὐτούς, φανερόν εἶναι ὅτι αἰτία τῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς πόλεως ἔχει γίνεῖ τὸ νὰ κληθεῖν τὰ ἔθνη. Ποῖοι εἶναι οἱ κατάλοιποι; Ὅσοι ὄνταίοντο τότε.

Ἄλλὰ πρόσεξε ὅτι αὐτὸς καὶ τὴν τάξιν διατηρεῖ καὶ εἰσάγει αὐτούς δευτέρως. «Λέγει Κύριος, ὁ ποιῶν, λέγει, ταῦτα πάντα». Δὲν λέγει μόνον, ἀλλὰ καὶ πράττει· ἐπομένως ἡ κλήσις τῶν ἐθνῶν εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ. Ἄλλο ἦτο αὐτὸ τὸ ὅποιον ἐζητεῖτο, τὸ ὅποιον ἀκριβῶς σαφέστερον καὶ ὁ Πέτρος εἶλεγε· δὲν πρέπει αὐτοὶ νὰ περιτέμνωσιν. Διατί, λοιπὸν, αὐτὰ λέγει; Διότι δὲν ἔλεγον θεοβιάως αὐτό, ὅτι δηλαδὴ δὲν πρέπει νὰ τοὺς δέχωνται, ἐνῶ πιστεύουν, ἀλλὰ ὅτι (πρέπει) μὰζι μὲ τὸν νόμον. Καὶ αὐτὸ ὁ Πέτρος καλῶς εἶπεν· ἀλλὰ, ἐπειδὴ τοῦτο ἐτάρασσε περισσότερον ἀπὸ ὅλα τοὺς ἀκρατάς, καὶ αὐτὸ πάλιν ἐεραπέθει. Καὶ ἴδὲ, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἔπρεπε νὰ νομοθετηθῆ, ὅτι δηλαδὴ δὲν πρέπει νὰ φυλάσσουν τὸν νόμον, ὁ Πέτρος τὸ εἰσήγαγε· τὸ δὲ ἴδικόν μας, καὶ τὸ ὅποιον παλαιότερον εἶχε γίνεῖ ἀσθεκτόν, αὐτὸ λέγει ὅστος, καὶ ἀσχολεῖται μὲ ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὅποιον τίποτε δὲν ἔχει γραφῆ, διὰ νὰ εἰσαγάγῃ καὶ αὐτὸ κατὰλλήλως, ἀφοῦ ἐκαλλιέργησε τὴν σκέψιν αὐτῶν, δι' αὐτοῦ τὸ ὅποιον εἶχον ἀποδεχθῆ.

«Διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσι» δηλαδὴ «νὰ μὴ ἐμποδίζωμε»· διότι ἐάν ὁ Θεὸς ἐκάλεσε, αὐτὰ δὲ αἱ παρατηρήσεις ἐμποδίζουν, μαχόμεθα ἐναντίον τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁρθῶς εἶπε· «Τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσι», φανερώων καὶ τὴν ἀνωθεν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ δι' αὐτούς, καὶ τὴν τελείαν ἐμπιστοσύνην αὐτῶν καὶ τὴν προθυμίαν των εἰς τὴν κλῆσιν.

Τί σημαίνει· «Κρίνω ἐγὼ»; ἀντί τοῦ «μὲ ἰσθύν λέγω ὅτι εἶναι αὐτό». «Ἄλλ' ἐπιστελεῖται αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι,

λέγει, από τῶν ἀλισθημάτων τῶν εἰδῶλων καί τῆς πορνείας καί τοῦ πικτικοῦ καί τοῦ αἵματος· διότι αὐτά ἀν καί ἀφοροῦν εἰς τὸ σῶμα, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ φυλάττωνται, ἐπειδὴ προεκάλουν μεγάλα κακά. Καί διὰ νὰ μὴ προσβόλη κάποιος τὸ ἐρώτημα· «Διατί δὲν παραγγέλλομε τὰ αὐτά καί εἰς τοὺς Ἰουδαίους;» προσέθεσε λέγων «Μωϋσῆς ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν τοὺς κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει· δηλαδή, ἐὼ Μωϋσῆς συνεχῶς ὁμιλεῖ εἰς αὐτούς· τοῦτο σημαίνει τὸ «κατὰ πᾶν Σάββατον ἀναγιγνωσκόμενος». Ἴδὲ πόση ἡ συγκρατήσις. Ἐκεῖ ὅπου οὐδόλως ἔθλαπτε ὥρισεν εἰς αὐτοὺς θεόσκαλον, καί τοὺς ἔκοιμε χάριν, ἡ ὁποία οὐδόλως ἠμπούει, μὲ τὸ νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τοὺς Ἰουδαίους νὰ τὸν ἀκούουν καθ' ὅλα (τὸν νόμον) καί μὲ τὸ νὰ ἀπομακρύνῃ τοὺς ἐθνικούς. Ἔπειτα δι' αὐτῶν τὰ ὁποῖα ἐφάνη ὅτι αὐτὸς τιμῆ καί ὅτι ὀρίζει εἰς τοὺς ἰδικούς του, δι' αὐτῶν ἀπεμάκρινε τὰ ἔθνη ἀπὸ αὐτῶν (τὸν νόμον). Διατί, λοιπόν, νὰ μὴ μινθάνουν ἀπὸ αὐτῶν; Ἐξ αἰτίας τῆς ἰδικῆς τῶν ἀνωτακοῦς. Ἀπὸ ἐδῶ ἀποδεικνύει ὅτι καί οὗτοι δὲν πρέπει τίποτε περισσότερο νὰ φυλάττωνται. Ἐάν δὲ δὲν παραγγέλλομεν, ὅχι διότι αὐτοὶ οφείλουν νὰ φυλάττωνται κατὰ περισσότερο, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔχουν αὐτὸν ὁ ὁποῖος (τοὺς) ὁμιλεῖ. Καί δὲν εἶπε· «Μὴ σκαιδαλίζω αὐτοὺς μηδὲ καταστρέφω»³ τὸ ὁποῖον λέγει εἰς τοὺς Γαλάτας ὁ Παῦλος, ἀλλὰ «μὴ παρενοχλεῖν, τὸ ὁποῖον δεικνύει ὅτι δὲν ἦτο τίποτε τὸ ἐπίτευγμα, παρὰ μόνον ἐνόησις.

Τοιοῦτοτρόπως ἐξωμάλυνε τὸ πᾶν. Καί φαίνεται μὲν ὅτι τηρεῖ καί τὸν νόμον, ἕνεκα τοῦ ὅτι ἔλαθεν αὐτὰ ἐξ αὐτοῦ, κατηγοροῦ δὲ αὐτόν, ἐπειδὴ ἔλαθεν αὐτὰ μόνον. Καί ὅμως πολλάκις συνωμίλησε μὲ αὐτοὺς περὶ

3. Γαλάτ. 4, 17.

τούτων, ἀλλά, διὰ νὰ φανῇ ὅτι καί τὸν νόμον σέβεται, καί αὐτὰ ὅχι ὡς νὰ τὰ λέγῃ ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, καί διὰ νὰ πολλαπλασιάσῃ τὰς ἐντολάς, διήρσε τὴν μίαν. Αὐτὸ κατ' ἐξοχὴν τοὺς ἀνεκούφισεν. Κατ' οἰκονομίαν δὲ ἔχει γίνεαι καί ἡ ἀντίρρηση, διὰ νὰ γίνῃ μετὰ τὴν ἀντίρρησην ἡ ἀπόφασις σταθερωτέρα.

«Τότε ἔδοξε τοῖς Ἀποστόλοις, λέγει, ἀνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς πέμψαι». Οὐχὶ τοὺς ὁποιουδήποτε, ἀλλὰ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εἶχον πρωτεύουσαν θέσιν ἀποστέλλουσαν, ἀπὸ τοὺς ἐξέλεξαν. «Τοῖς κατὰ Ἀντιόχειαν, λέγει, καί Συρίαν καί Κιλικίαν», ὅπου ἐγεννήθη τὸ νόσημα.

γ'. Παρατήρησε ὅτι δὲν λέγουσιν τίποτε τὸ θεαρετὸν ἐναντίον ἐκείνων, ἀλλὰ ἀποθέλπουσιν εἰς ἓν μόνον, νὰ ἀνατρέψωσιν αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἔχει γίνεαι· διότι τοῦτο ἔκοιμε καί τοὺς ἐκεῖ διαφωνοῦντας νὰ τὸ παραδεχθοῦν. Δὲν εἶπαν ὅτι οἱ ἀπατεῶνες, οἱ καταστροφεῖς, καί ὅσα ὁμοῖα ἂν καί, ὅπου ἐπρέπε, τὸ κάμνει ὁ Παῦλος, ὅπως, ὅταν λέγῃ· «Ὡ πλήρης παντὸς βόλου»⁴ ἐδῶ ὅμως ἐπειδὴ (τοῦτο) ἐπετεύχθη, δὲν ὑπῆρχε πλέον ἀνάγκη.

Καί πρόσθε, δὲν γράφουσι ὅτι μερικοὶ ἀπὸ ἡμῶν οὕτως προέτρεψαν νὰ φυλάττεται τὸν νόμον, ἀλλ' ἐτάραξαν ὁμάς, λόγους ἀνασκευάζοντες». Τίποτε τὸ ὁποῖον νὰ ἔχη περισσότερο κύρος ἀπὸ τὴν λέξιν (τὸ λεχθέν). Οὐδεὶς τοιοῦτοτρόπως εἶπε. Τὰς ἤδη στερεωθεῖσας ψυχὰς, λέγει, κλονίζοντες, ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὴν οἰκοδομήν, γράφοντες εἰς τὴν ἐπιστολὴν τὰ ὅσα ἀπὸ ἐκείνων ἔχουσι γίνεαι.

«Οἱς, λέγει, οὐ διεστειλάμεθα. Ἔδοξεν οὖν ἡμῖν,

4. Πράξ. 13, 10.

γενομένοις δορυμαδόν σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς. Ἐάν εἶναι ἀγαπητοί, δὲν θὰ τοὺς περιφρονήσουν δὲν ἐξέθεσαν εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν των, καὶ αὐτοὶ εἶναι ἀξιοί ἐμπιστοσύνης. «Ἀπεστάλκαμεν οὖν, λέγει, Ἰούδαν καὶ Σίλαν, καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά. Διότι ἔπρεπε νὰ μὴ φθῶσιν μόνον ἡ ἐπιστολή, διὰ νὰ μὴ λέγουν ὅτι τοὺς παρέσυραν καὶ ὅτι εἶπαν ἄλλα ἀντ' ἄλλων. Ὁ Ἐπιανὸς διὰ τὸν Παῦλον τοὺς ἐκλείσσε τὰ στόματα· διότι δι' αὐτὸ οὗτε ὁ Παῦλος ἔρχεται μόνον, οὗτε ὁ Βαρνάβας, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ νὰ μὴ ἐμπνεύσῃ ὑποψίας, ἐπειδὴ αὐτὸς συμμετεῖχεν εἰς τὴν ἀπόφασιν, οὗτε μόνον αὐτοί, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα.

Δεικνύει πῶς εἶναι ἀξιοί ἐμπιστοσύνης οὗτε ἰσοπεδώνοντες ἑαυτούς, λέγει· Δὲν εἶναι τὸσον εἰς κατάστασιν μονίας. Διὰ τοῦτο θεσπείας καὶ τὸ «ἀνθρώποις παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προσέθεσε» καὶ ἔνεκα τοῦ λόγου εἶπεν «Ἐδοξε τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν, ἂν καὶ ἦτο ἀρκετὸν νὰ εἶπῃ «τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι»; Τὸ μὲν «τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, διὰ νὰ μὴ νομίσουν ὅτι εἶναι κάτι ἀνθρώπινον, τὸ δὲ «ἡμῖν» διὰ νὰ διδασκοῦν, ὅτι καὶ οἱ ἴδιοι ἀποδέχονται, ἂν καὶ εἶναι περιτετηγμένοι.

«Μὴδὲν πλέον, λέγει, ἐπιτέθεσθαι θάρος ὑμῖν». Λέγουν αὐτά, ἐπειδὴ ὁ λόγος ἀπευθύνεται εἰς ἀνθρώπους ἀδυνάτους ἀκόμη, καὶ οἱ ὅποιοι ἔχουν φοβηθῆ αὐτούς· διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸ ὑπάρχει ἀκόμη. Δεικνύει δὲ ὅτι δὲν εἶναι ὁ λόγος ἀπὸ συγκυριότητος, οὗτε ἐπειδὴ τοὺς λυποῦνται, οὗτε ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατοι, ἀλλὰ τὸ ἀντίθετον· διότι πολλή ἦτο καὶ τῶν διδασκάλων ἡ συστολή· διότι ἐκεῖνο ἦτο θάρος περιττόν.

Ἰδὲ ἐπιστολὴν αὐτομαθ, οὐδὲν περιττόν ἔχουσαν, οὗτε ἐπινοήσεις, οὗτε συλλογισμοὺς, ἀλλὰ προστασίην·

διότι ἦτο ἡ νομοθεσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸ τέλος ὀνομάζουσι θάρος. Καὶ πάλιν «συναγαγόντες τὸ πλῆθος, ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολήν». Ἐπειτα ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν καὶ οἱ ἴδιοι τοὺς ἐνισχύουσι διὰ τοῦ λόγου· διότι ἔπρεπε νὰ γίνῃ καὶ αὐτὸ, ὥστε νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ κάθε ὑποψίας.

«Καὶ αὐτοί, λέγει, προφήται ὄντες, διὰ λόγου πολλοῦ παρεκάλεσαν τοὺς ἀδελφούς». Ἐδῶ δεικνύει τὴν ἀξιοπιστίαν· διότι ἠμποροῦσε καὶ ὁ Παῦλος, ἀλλὰ αὐτοὶ ἔπρεπε.

«Ποιήσαντες δὲ χρόνον, ἀπελύθησαν μετ' εἰρήνης». Οὐχὶ πλέον διαφανία, οὐχὶ πλέον ἀποστροφή. Ἐδῶ νομίζω ὅτι ἔχουν λάθει αὐτοὶ τὴν δεξιὰν χεῖρα, ὅπως ὁ ἴδιος λέγει· «Δεξιὰς ἔβωκαν ἡμεῖς καὶ Βαρνάβας κοιτώντας». Ἐπειτα λέγει ὅτι «οὐδὲν μοι προσανέθεντο»· διότι τὴν γνώμην του ἀπεδέχθησαν, αὐτὴν ἐπήνεσαν, καὶ ἐθαύμασαν. Ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι θανάτων τοῦτο νὰ γίνῃ ἀντίληπτόν καὶ ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινον λογικόν, ὅχι μόνον ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὅτι δηλαδὴ διέπραξαν ἀμάρτημα, τὸ ὅποιον δὲν ἦτο εὐκολόν νὰ διορθωθῆ· διότι τὰ τοιοῦτου εἴδους δὲν ἔχουν ἀνάγκη τοῦ Πνεύματος. Ἀποδεικνύει ὅτι τὰ ἄλλα δὲν εἶναι ἀναγκαῖα, ἀλλὰ περιττά, ἂν θεσπείας αὐτὰ εἶναι ἀναγκαῖα.

«Ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτούς, λέγει, εἰ πράξετε». Δεικνύει ὅτι τίποτε δὲν λείπει ἀπ' αὐτούς, ἀλλὰ εἶναι ἀρκετὸν τοῦτο· διότι ἦτο μὲν θανάτων καὶ ἀνευ ἐπιστολῆς, ἀλλὰ στέλλουσι ἐπιστολήν, ὥστε νὰ εἶναι ἡ ἀπόφασις ἐγγραφός. Καὶ πάλιν, ὥστε νὰ εἶναι ἡ ἀπόφασις, καὶ εἰς ἐκείνους ἔλεγαν, καὶ ἐκεῖνοι αὐ-

5. Γαλάτ. 2, 8.

6. Αὐτόθ. 8.

τὸ ἔπραττον, καὶ «μετ' εἰρήνης». Ἄς μὴ σκανδαλιζώμεθα ἀπὸ τοῦ ἀρετικοῦς⁷ διότι παρατήρησε εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ κηρύγματος πᾶσα σκάνδαλα· δὲν λέγων τὰ προερχόμενα ἀπὸ τοῦ ἔξω, (διότι αὐτὰ δὲν ἦσαν τίποτε), ἀλλὰ τὰ ἀπὸ μέσα⁸ ἔκως, πρῶτον ὁ Ἀνανίας, ἔπειτα τὰ παράπονα (τῶν Ἑλληνιστῶν), ἔπειτα ὁ Σίμων ὁ Μάγος, ἔπειτα οἱ κατηγοροῦντες τὸν Πέτρον ἐνεκα τοῦ Κορινθίου, ὕστερα ἡ πείνα, ἔπειτα αὐτὸ τοῦτο τὸ σπουδαιότερον ἀπὸ τὰ κακὰ διότι δὲν εἶναι δυνατόν ἕταν γίνῃ κάτι καλὸν νὰ μὴ συνυπάρχῃ καὶ τὸ κακόν.

Ἄς μὴ παρασώμεθα, λοιπόν, ἐάν μερικοὶ σκανδαλιζῶνται, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὰ ἄς εὐχαριστοῦμε τὸν Θεόν, διότι μᾶς καθιστᾷ περισσότερον καρποφόρους⁹ διότι ἔχει μόνον αἱ θλίψεις, ἀλλὰ καὶ οἱ ἔνιοι οἱ πειρασμοὶ μᾶς κάνουν λαμπροτέρους¹⁰ διότι ὁ μὲν, ἐνῷ δὲν ὑπάρχει ὁ ἐξαπατῶν, καὶ κατέχει τὴν ἀλήθειαν, δυνατόν νὰ μὴ εἶναι μεγάλως λάτρης τῆς ἀληθείας, ὁ δὲ, ἐνῷ πολλοὶ τὸν παρασύρουν, αὐτὸς ἀποδεικνύεται δοκιμὸς.

Τί λοιπόν; δι' αὐτὸ συμβαίνουν τὰ σκάνδαλα; Δὲν λέγω, ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὰ πράττει, μὴ γένοιτο! ἀλλὰ καὶ ὅτι μᾶς εὐεργετῆ ἀπὸ τὴν πονηρίαν ἐκείνων¹¹ ἐπειδὴ οὐδὲν ἠθελε νὰ γίνῃ. «Δὸς αὐτοῖς, λέγει, ἵνα ἔν ᾧ οἴσιν»¹² ἐπειδὴ δὲ συμβαίνουν τὰ σκάνδαλα, οὐδὲν αὐτοὺς θλάπτουν ἀλλὰ καὶ ὠφελοῦν. Ὅπως ἀκριθῶς, λοιπόν, καὶ τοῦς μάρτυρας ὠφελοῦν παρὰ τὴν θέλησίν των ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι τοὺς σύρουν εἰς τὸ μαρτύριον, δὲν ὠθοῦνται θεσβαίως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτό, τοιοῦτοτρόπως, λοιπόν, καὶ ἐδῶ ἄς μὴ ἴδωμεν ὅτι σκανδαλιζοῦνται. Αὐτὸ τοῦτο εἶναι ἀπόδειξις ὅτι εἶναι σημαντικόν τὸ δόγμα, τὸ ὅτι δηλαδὴ πολλοὶ μᾶς παριστάνουν καὶ

7. Ἰωάν. 17, 21.

μᾶς μιμοῦνται¹³ διότι δὲν θὰ μᾶς παρίστανον, ἐάν δὲν ἦτο καλόν. Καὶ θὰ σᾶς τὸ κάνω πλέον ἐμφανές.

δ'. Τὰ εὐδὲν μόρα αὐτὰ ἔχουν ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι τὰ νοθεύουν, ἔπως τὸν ἀρωματικόν κισσὸν τὸν ἀμπελῖνον¹⁴ διότι ἐπειδὴ εἶναι σπάνια καὶ ἀναγκαῖα, κατασκευάζονται καὶ πολλὰ νόθα. Οὐδεὶς, λοιπόν, θὰ προετίμα κάποιο ἄλλο νὰ νοθεύσῃ ἀπὸ τὰ φθηνά. Ὁ ἀνεπίληπτος εἶδος ἔχει πολλοὺς οἱ ὅποιοι τὸν νοθεύουν¹⁵ οὐδεὶς δὲ θὰ προετίμα νὰ παριστᾷ τὸν ζῶντα ἀσχημον θιον, ἀλλὰ τὸν διάγοντα θιον ἐξαιρέτων.

Τί, λοιπόν, θὰ ἠβυνάμεθα νὰ εἰπωμεν πρὸς τοὺς ἔθνικους; Ἐρχεται ἔθνικὸς καὶ λέγει ὅτι «θέλω νὰ γίνω Χριστιανός, ἀλλὰ δὲν γνωρίζω μὲ ποῖον νὰ συμφωνήσω, πολλὴν διαμάχη ὑπάρχει εἰς σᾶς καὶ διαφωνία, πολλὺς θόρυθος, ποῖον δόγμα νὰ ἐκλέξω; τί θὰ προτιμήσω; Ὁ καθεὶς λέγει ὅτι ἐγὼ ἔχω τὴν ἀλήθειαν¹⁶ ποῖον νὰ πιστεύσω, ἐπειδὴ δὲν γνωρίζω τίποτε ἐντελῶς ἀπὸ τὰς Γραφάς». Καὶ ἐκεῖνοι τὸ ἴδιον προβάλλουν ὡς ἐπιχειρημα ἀπὸ θεσβαίως εἶναι παλὸ ὑπὲρ ἡμῶν διότι ἐάν ἐλέγομεν νὰ δώσῃς ἐμπιστοσύνην εἰς σκέψεις, εὐλόγως θὰ ἐταράσσοιο, ἐάν δὲ λέγομεν νὰ πιστεύῃς εἰς τὰς Γραφάς, αἴται δὲ εἶναι ἀπλοῖ καὶ ἀληθεῖς, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον κρίνεται σοῦ εἶναι εὐκόλον. Ἐάν κάποιος συμφωνῇ μὲ ἐκεῖνας, αὐτὸς εἶναι Χριστιανός· ἐάν κάποιος καταπολεμῇ, αὐτὸς εἶναι μακρὰν αὐτοῦ τοῦ κριτηρίου.

Τί λοιπόν θὰ συμβῇ ἂν ἐκεῖνος, ἀφοῦ ἔλθῃ, εἴπῃ, ὅτι αὐτὸ ἔχει ἡ Γραφή, σὺ δὲ ἂν λέγῃς ὅτι ἄλλο, καὶ διαφορετικῶς παρερμηνεύετε τὰς Γραφάς, παρασύρουντες τὰς σκέψεις των; Σὺ, λοιπόν, εἰπέ μου, νοῦν καὶ κρίσιν δὲν ἔχεις; Καὶ πῶς θὰ ἠβυνάμην, λέγει, χωρὶς νὰ γνωρίζω νὰ κρίνω τὰ ἱδικά σας; θέλω νὰ γίνω μασήτης, σὺ δὲ μὲ καθιστᾷς ἥδη διδάσκαλον. Ἄν ἰσχυρίζε-

ται αυτά λέγει, τί νά ἀπαντήσωμε; πῶς θά τόν κάνωμε νά πεισθῆ; Ἄς ἐρωτήσωμεν ἂν δέν εἶναι αὐτά δι-
καιολογία καί πρόφασις; Ἄς ἐρωτήσωμεν, ἂν περι-
φρόνησε τοὺς ἔθνικοὺς. Ἐξάπαντος κάτι θά εἴπῃ δι-
τι θεθαίως ἂν δέν περιφρόνησε, δέν θά φθάσῃ εἰς τὰ
ἴδικά μας. Ἄς ἐρωτήσωμε τὰς αἰτίας, ἕνεκα τῶν ὁ-
ποίων περιφρόνησε; διότι δέν περιφρόνησε θεθαίως
ἀπλῶς. Καταφανές ὅτι θά εἴπῃ ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι εἶναι
κτίσματα καί δέν εἶναι Θεός ἄκτιστος, Ὁρθῶς. Ἄν, μὲν,
λοιπόν, εὖρη αὐτὸ εἰς τὰς ἄλλας αἰρέσεις, τὸ δὲ ἀντί-
θετον εἰς ἡμᾶς, ποίου λόγου ὑπάρχει ἀνάγκη;

Ὅλοι ὁμολογοῦμεν ὅτι ὁ Χριστός (εἶναι) Θεός.
Ἄλλὰ ἄς ἴδωμεν ποιοὶ πολεμοῦν καί ποιοὶ δέν πολε-
μοῦν. Ἡμεῖς, ὀνομάζοντες Θεόν, ἄξια διὰ τὸν Θεόν καί
ὁμλοῦμεν, ὅτι ἔχει ἐξουσίαν, ὅτι δέν εἶναι δοῦλος, ὅτι
εἶναι ἐλευθερός, ὅτι πράττει τὰ πάντα μόνος του· ἐκεί-
νος δὲ τὸ ἀντίθετον. Ἐρωτῶ πάλιν, ἂν ἐπρόκειτο νά
σπουδάσῃ ἰατρός, ἀρά γε ἀπλῶς καί τυχαίως, εἰπέ
μου, θά παρεδέχεσο ὅσα λέγονται; καί ὅμως πολλά
ὑπάρχουν δόγματα εἰς ἐκείνους. Ἐάν μὲν, λοιπόν, μόν-
ον αὐτὰ τὰ ὅποια θά ἀκούσης, παραδέχεσαι, δέν εἶναι
τοῦτο ἴδιον ἀνδρός, ἂν δὲ ἔχη κρίσιν καί νοῦν, ἐξά-
παντος θά γνωρίσῃ τὸ ὀρθόν.

Υἱὸν ἡμεῖς λέγομεν, ἀποδεικνύμεν ἀληθές ἐκεῖνο
τὸ ὅποιον λέγομεν ἐκεῖνοι δὲ λέγουν μὲν, δέν ὁμολο-
γοῦν δέ. Διὰ τὸ εἶπαι δὲ καί περισσότερον σαφῶς, ἐ-
κεῖνοι ἔχουν μερικῶς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὀνομάζονται,
δηλαδὴ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς αἰρέσεως, ὁ-
μοίως καί ἐκάστη αἰρέσις; εἰς ἡμᾶς οὐδεὶς ἀνθρωπος
ἔδωκε ὄνομα, ἀλλὰ ἡ ἴδια ἡ πίστις.

Ἄλλὰ αὐτὸ εἶναι δικαιολογία καί πρόφασις. Διότι
διατί, ἐπέ μου, ἂν μὲν πρόκειται νά ἀγοράσῃ ἔνδυ-
μα, ἂν καί εἶσαι ἀπειρος τῆς ὀφρακτικῆς τέχνης, δέν λέ-

γεις αὐτὰ τὰ λόγια, ὅτι «ἂν γνωρίζω νά ἀγοράσω, μὲ
ἐμπαίζου», ἀλλὰ πράττεις τὰ πάντα ὥστε νά μάθῃς;
Καί ἂν ὁτιδήποτε ἄλλο θελήσῃς νά ἀγοράσῃς, τὰ πάν-
τα πράττεις ἄφοῦ ἐξετάσῃς ἐπὶ πολὺ ἐδῶ δὲ αὐτὰ λέ-
γεις. Ἐπομένως δι' αὐτὸν τὸν λόγον δέν θά ἀποδεχθῆς
τίποτε ἐντελῶς. Διότι ἄς εἶναι κάποιος, ὁ ὅποιος δέν
ἔχει οὐδῶς δόγμα, ἂν καί ἐκεῖνος λέγῃ, ἐκεῖνο τὸ ὁ-
ποῖο σὺ περὶ τῶν Χριστιανῶν «ὑπάρχει τόσον πλῆθος
ἀνθρώπων, καί ἔχουν διάφορα δόγματα» ὁ μὲν εἶναι ἔ-
θνικός, ὁ δὲ Ἰουδαῖος, ὁ δὲ Χριστιανός, δέν πρέπει οὔτε
ἓνα δόγμα νά ἀποδεχθῶ, (διότι μάχονται μεταξύ των)
ἐγὼ δὲ εἶμαι μαθητῆς, καί δέν θέλω νά εἶμαι κριτῆς,
οὔτε νά κατηγορῶ ἕξ ἓνα δόγμα», δέν ἰσχύει πλέον
διὰ σέ αὐτὴ ἡ πρόφασις; διότι ὅπως ἀκριβῶς ἠδυνήθη-
σαν νά ἐκβάλουν τὸ νοθευμένον, τοιοῦτοτρόπως θά δυ-
νηθῆς καί ἐδῶ ἄφοῦ ἔλθῃς νά ἐξετάσῃς τὸ ὀφελίμον
διότι ὁ μὲν, οὐδὲν ἐντελῶς δόγμα κατηγορήσας, μὲ εὐ-
κολίαν θά εἴπῃ αὐτὰ, ὁ δὲ κατηγορήσας, καί ἂν τίπο-
τε δέν ἔχη ἐκλέξει, θαδίζων τὴν ὁδόν, θά ἠμπορήσῃ νά
ἀντιληφθῆ τὸ πρῆπον. Ἄς μὴ προσποιώμεθα, λοιπόν,
οὔτε νά προφασίζόμεθα; διότι ἔλα εἶναι εὐκολα.

Θελεῖς νά σοῦ ἀποδείξω ὅτι αὐτὰ εἶναι πρόφασις;
Τὰ ὅσα πρέπει νά πράττωνται καί ὅσα δέν πρέπει νά
πράττωνται, τὰ γνωρίζεις; Διατί, λοιπόν, δέν πράττεις
αὐτὰ τὰ ὅποια πρέπει νά πράττῃς, ἀλλὰ τὰ μὴ πρέπον-
τα; Πρῶτε ἐκεῖνα καί μὲ ὀρθᾶς σκέψεις ζήτησας ἀπὸ
τῶν Θεῶν, καί αὐτὸς ὁπωσδήποτε θά σοῦ φανερώσῃ.
«Οὐκ ἔστι προσωπολήπτης, λέγει, ὁ Θεός, ἀλλ' ἔν παν-
τί ἔσθαι ὁ φοβούμενος αὐτόν, καί ἐργαζόμενος δικαιο-
σύνην δεκτὸς αὐτῷ ἔστιν». Δέν εἶναι δυνατὸν νά μὴ πει-

σθῆ εκείνος ὁ ὁποῖος ἀκούει χωρὶς προκατάληψιν διότι ὅπως ἀκριβῶς, ἐάν ὑπῆρχε κάποιος κανὼν, συμφώνως πρὸς τὸν ὁποῖον ἔπρεπε ὁ καθείς νὰ εὐθυγραμμισθῆ, δὲν ἐχρειάζετο πολλὴ σκέψις, ἀλλὰ ἦτο εὐκόλουν νὰ συλλάβῃ (τις) ἐκείνουν ὁ ὁποῖος σφάλλει, τοιοῦτοτρόπως καὶ τώρα.

Πῶς, λοιπόν, δὲν ἀντιλαμβάνονται; Πολλὰ δημιουργεῖ καὶ ἡ προκατάληψις καὶ αἱ ἀνθρώπινα αἰτίαι. Αὐτὸ καὶ δι' ἡμᾶς, λέγει, καὶ ἐκείνοι τὸ λέγουν. Πῶς; Μήπως διότι ἔχομεν ἀποσχισθῆ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν; μήπως διότι ἔχομεν ἀρχηγούς αἱρέσεων; μήπως διότι ἐλάθωμεν τὸ βυνομα ἀπὸ ἀνθρώπους; μήπως διότι ὑπάρχει κάποιος ἀπὸ ἡμᾶς, ὁ ὁποῖος προσεζάρχει, ὅπως ἀκριβῶς εἰς ἄλλους μὲν ὁ Μαρκίαν, εἰς ἄλλους δὲ ὁ Μαρινχάσιος, εἰς ἄλλους δὲ ὁ Ἄρειος, εἰς ἄλλους δὲ κάποιος ἄλλος ἀρχηγὸς αἱρέσεως; Ἐάν δὲ καὶ ἡμεῖς ἔχομεν βυνομασίαν κάποιου, ἀλλὰ ὄχι ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἔκαμαν ἀρχὴν τῆς αἱρέσεως, ἀλλὰ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι προΐσταντο ἡμῶν καὶ οἱ ὁποῖοι ἐκυβέρνησαν τὴν Ἐκκλησίαν. Δὲν ἔχομεν ἐπὶ γῆς διδασκάλους, μὴ γένοιτο! Ἐὰν ἔχομεν, τὸν οὐράνιον. Καὶ ἐκείνοι, λέγει, τὰ ἴδια, προτείνουν ὡς πρόφασιν. Ἀλλὰ ἔχει παρουσιασθῆ τὸ βυνομα, τὸ ὁποῖον τοὺς κατηγορήσει καὶ ἐφραξῆ τὰ στόματα.

Πολλοὶ ἔθνικοι ἔχουν γίνεαι Χριστιανοὶ καὶ οὐδεὶς αὐτὰ ἠρώτησε, καὶ εἰς τοὺς φιλοσόφους ὑπῆρχαν αὐτὰ, καὶ οὐδεὶς ἠμποδίσθη ἀπὸ δούου εἶχον τὴν ὀρθὴν ἐκλογὴν. Διατί δὲν εἶπον, ὅταν αὐτὰ ἀνεκίνουν, ὅτι καὶ αὐτοὶ καὶ ἐκείνοι (εἰναὶ) Ἰουδαῖοι, εἰς τί πρέπει ἡμεῖς νὰ πεισθῶμεν; Ἀλλὰ ἐπέισθησαν, ὡς ἔπρεπε.

Λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ὅς ἔχομεν ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅς πράττωμεν τὰ πάντα ὅπως φαίνεται καλύτερον εἰς τὸν Θεόν, καὶ ὅς ζῶμεν κατὰ τὸ θέλημά του, ὅσον ἀκόμη εὐρισκόμεθα εἰς τὴν παροῦ-

σαν ζωὴν, διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν ἀφοῦ διέλθωμεν τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς μας μὲ ἀρετὴν, νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα ἔχει ὑποσχεθῆ εἰς τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν, καὶ μαζὶ μὲ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εὐφρόνησαν εἰς αὐτόν νὰ ἀξιωθῶμεν τῆς τιμῆς μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ τοῦ Πατριάρχου καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματος, τῆς μῆδ' αὐτῶν καὶ ἀληθοῦς θεότητος, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ὈΜΙΛΙΑ ΛΔ' (34)

(Πράξ. ιε', 35 — ις', 19)

«Παῦλος δὲ καὶ Βαρνάβας διέτρεβον ἐν Ἀντιοχείᾳ, διδάσκοντες καὶ ἐπαγγελλόμενοι μετὰ καὶ ἐτέρων πολλῶν τὴν λόγον τοῦ Κυρίου. Μετὰ δὲ τινος ἡμέρας εἶπε Παῦλος πρὸς Βαρνάβαν ἐπιστρέψαντας δὴ ἐπισκεψόμεθα τοὺς ἀδελφοὺς κατὰ πόσων πόλιν, ἐν αἷς καταγγελλομεν τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, πῶς ἔχουσιν».

α'. Πρόσεξε πάλιν τὸ ταπεινὸν τῶν φρόνημα, πῶς μεταδίδουν τὸν λόγον καὶ εἰς ἄλλους. Καὶ διὰ τὸν χαρακτήρα τῶν ὑπολοίπων Ἀποστόλων μᾶς ἔγραψεν ἡ δὴ ὁ Λουκᾶς, δεικνύων ὅτι ὁ μὲν ἦτο ἠπιάτερος καὶ περισότερον συγχωρητικὸς, αὐτὸς δὲ προσεκτικώτερος καὶ αὐστηρότερος (διότι εἶναι διαφορετικὰ τὰ χαρίσματα) ὅτι εἶναι δὲ καὶ τοῦτο χάρισμα, εἶναι φανερόν. Ἀλλὰ ἐκείνου μὲν ταιριάζει εἰς ἄλλους χαρακτηριστὰς ἀνθρώπων, αὐτὸ δὲ εἰς ἄλλους καὶ ἂν τὸ μετατρέψουν, ἔχει γίνεαι εἰς τὸ ἐξῆς χωρὶς χρησιμότητα. Καὶ φαίνεται

ἔτι ὑπάρχει μὲν κάποιος ἑρεθισμός, τὸ πᾶν δὲ εἶναι πρόνοια διότι τοῦτο γίνεται, ὥστε νὰ ἀναλάβῃ ἕκαστος τοὺς ἀρμόζοντας τόπους. Ἄλλως τε δὲ ἔπρεπε νὰ μὴ ἀπολαμβάνουν ὅλοι τὴν ἴδιαν τιμὴν, ἀλλὰ ὁ μὲν νὰ κυβερνᾷ, ὁ δὲ νὰ κυβερνᾶται· καὶ τοῦτο κατ' οἰκονομίαν διότι οἱ μὲν Κύριοι δὲν παρουσίασαν τίποτε τοιοῦτου εἰδους, ὅπως οἱ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν καὶ οἱ ὑπόλοιποι· καὶ ἐκεῖνοι εἶχον ἀνάγκην περισσότερον ἡπιοτέρου χαρακτήρος, αὐτοὶ δὲ τοῦτου.

«Βαρνάβας δὲ ἐβουλεύσατο συμπαραλαβεῖν καὶ Ἰωάννην, τὸν καλούμενον Μάρκον Παῦλος δὲ ἤξιον τὸν ἀποστάνα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ Παμφυλίας, καὶ μὴ συνελθόντα αὐτοῖς εἰς τὸ ἔργον, μὴ συμπαραλαβεῖν τοῦτον. Ἐγένετο οὖν παροξυσμός, ὥστε χωρισθῆναι αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, τὸν τε Βαρνάβαν παραλαβόντα τὸν Μάρκον, ἐκπλεῦσαι εἰς Κύπρον Παῦλος δὲ, ἐπιλεξάμενος Σίλαν, ἐξῆλθε, παραδοθείς τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ ὅπῃ τῶν ἀδελφῶν». Τοιοιούτρόπως καὶ εἰς τοὺς προφήτας εὐρίσκομεν διαφόρους γνώμης καὶ χαρακτήρας· ὅπως ὁ Ἥλιος αὐστηρός, ὁ Μωϋσῆς πρῶτος. Καὶ ἐδῶ, λοιπόν, ὁ Παῦλος εἶναι ἄρμητικώτερος. Ἀλλὰ ἰδὲ καὶ οὕτω τὴν ἐπιεικειάν του. «Ἡξίου, λέγει, τὸν ἀποστάνα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ Παμφυλίας μὴ συμπαραλαβεῖν». Διότι ὅπως ἀκριβῶς κάποιος στρατηγός δὲν θὰ προετίμα νὰ ἔχη τὸν μεταφέροντα τὰς ἀποσκευὰς πάντοτε τραχύν, τοιοιούτρόπως οὕτε ὁ Ἀπόστολος. Αὐτὸ καὶ τοὺς ἄλλους ἐδίδασκε καὶ ἐκεῖνον τὸν ἴδιον καθοδῆγει. Λοιπόν, λέγει, κακὸς εἶναι ὁ Βαρνάβας; Οὐδόλως· ἀλλὰ καὶ λίαν ἐσφαλμένον τὸ νὰ νομίζῃ κάποιος αὐτό. Πῶς δὲν εἶναι ἐσφαλμένον νὰ λέγῃ ἔτι ἔτινε αὐτὸς κακὸς διὰ τὸσον ἀσημαντον πράγμα; Ἀλλὰ παρατήρησε πρῶτον μὲν ὅτι δὲν ἔχει γίνεαι οὐδὲν κακόν, ἔάν, ἐπειδὴ ἐπήρουν δι' ὀλίκληρα ἔθνη, ἀπεχωρίσθησαν μεταξύ των, ἀλλὰ καὶ

μέγα ἀγαθόν· ἔπειτα δτι, ἔάν δὲν ἦτο αὐτό, δὲν θὰ προετίμων εὐκόλως νὰ ἀφήσουν ὁ εἰς τὸν ἄλλον. Σὺ δὲ νὰ τὸν θαυμάσης αὐτὸν ἐπειδὴ δὲν ἔκρυψε οὔτε αὐτό. Ἀλλὰ ἂν καὶ ἔπρεπε νὰ χωρισθοῦν, λέγει, ἀνευ ἑρεθισμοῦ.

Ἰδιαίτερος λοιπὸν καὶ ἀπὸ ἐδῶ φανεράνεται τὰ ἀνθρώπινα· διότι ἔάν τοῦτο ἔπρεπε νὰ γίνῃ εἰς τὴν περιπτῶσιν τοῦ Χριστοῦ, πολὺ περισσότερον ἐδῶ· ἄλλως τε δὲ ὁ ἑρεθισμός δὲν θὰ ἦτο ἀσχημος, ἔταν ὁ καθεὶς διαφανῆ διὰ τοιοῦτου εἰδους πράγματα, καὶ μὲ δίκαιον λόγον. Ἐάν μὲν, λοιπόν, κάποιος ἐξ αὐτῶν παρωργίζετο, ἐπειδὴ ἐξῆτει τὸ ἰδικόν του καὶ τὴν τιμὴν διὰ τὸν ἑαυτὸν του, καλῶς ἔάν δέ, ὁ καθεὶς ἐκ τῶν δύο, θέλων νὰ παιδαγωγῆσθῃ καὶ νὰ διδάξῃ, ὁ μὲν ἐπορεύετο αὐτὴν τὴν ὁδόν, ὁ δὲ ἐκείνην, αὐτὸ ποῖον κακόν ἦτο; Πολλὰ ἔπραττον καὶ διὰ τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως· διότι δὲν ἦσαν λιθοὶ ἡ ζῶλα. Καὶ ἰδὲ τὸν Παῦλον νὰ κατηγορῆ καὶ νὰ λέγῃ τὴν αἰτίαν διότι ἐσέθετο τὸν Βαρνάβαν ἕνεκα τῆς πολλῆς ταπεινοφροσύνης, διότι εἶχε συμμετάσχει μὲ αὐτὸν εἰς τόσας περιστάσεις καὶ ἦτο μαζί του· ἀλλὰ δὲν τὸν ἐσέθετο τόσον, ὥστε νὰ παραθλήσῃ τὸ πρέπον.

Ποῖος μὲν, λοιπόν, ἐσκέπτετο τὸ ἄριστον, δὲν εἶναι ἰδικόν μας ἔργον νὰ ἐκφράσωμε γνώμη· ἕως τῶρα δέ, δτι ἔχει γίνεαι μεγάλη μέριμνα, ἔάν θεοείως αὐτοὶ μὲν ἐπρόκειτο νὰ ἀξιοθῶν ἐπισκέψεως διὰ δευτέραν φοράν, ἐκεῖνοι δὲ οὔτε μίαν φοράν.

Δὲν ἔμενον ἀπλῶς εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, ἀλλὰ ἐδίδασκον. Τί ἐδίδασκον; τι ἐκηρύττον; Καὶ τοὺς πιστοὺς πλέον, καὶ αὐτοὺς οἱ ὅποιοι δὲν ἦσαν ἀκόμη. Διότι, ἐπειδὴ ὑπῆρχον πλεῖστα σκάνδαλα, ὑπῆρχεν ἀνάγκη τῆς παρουσίας των. Αὐτὸ τὸ ὅποιον ζητοῦμεν εἶναι ὅχι δτι εἶχον διαφορὰς εἰς τὰς γνώμης, ἀλλὰ δτι κατεδέχθησαν νὰ ἴδουν ὁ εἰς τὸν ἄλλον. Τοιοιούτρόπως μεγαλῶ-

τερον αγαθόν ἔγινε τὸ νὰ χωρισθοῦν, καὶ ἔλαβε τὸ πρᾶγμα ἀπὸ αὐτὸ ἀφορμῆν.

Τί λοιπὸν; ὡς ἐχθροὶ ἔφυγαν; Μὴ γίνονται! Διότι βλέπετε μετὰ ἀπὸ τοῦ Βαρνάβαν νὰ ἀπολαμβάνη πολλῶν ἐπαίνων ἀπὸ τὸν Παῦλον εἰς τὰς ἐπιστολάς, «Παρρησιασμός, λέγει, ἐγένετο», ὅχι ἐχθρότης, οὕτε ἐρις. Τόσην δύναμιν εἶχεν ὁ ἐρεθισμός, ὥστε νὰ χωρίσουν. Καὶ εὐλόγως διότι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ὁ καθείς θεώρησεν ὅτι εἶναι ὠφέλιμον, αὐτὸ μετὰ ταῦτα δὲν (τὸ) διεκινδύνευσε διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν πρὸς ἐκεῖνον.

6'. Εἰς ἐμὲ φαίνεται ὅτι ἔχει γίνεαι ὁ χωρισμὸς μὲ φρόνησιν, καὶ ὅτι εἶπον μετὰ τοῦ τῶν ὅτι, «ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν θέλω, οὐ δὲ θέλεις, διὰ νὰ μὴ φιλονικώμεν, ὡς χωρισώμεν τοὺς τόπους». Ὡστε, ὀπωχωροῦντες πολὺ μετὰ τοῦ τῶν, τὸ ἔπραττον αὐτό. Διότι ἤθελε νὰ ἐπικρατήσῃ τὸ θέλημα τοῦ Παύλου ὁ Βαρνάβας, διὰ τοῦτο καὶ ἔφυγε ἤθελε καὶ ὁ Παῦλος ὁμοίως τὸ θέλημα ἐκείνου, δι' αὐτὸ τὸ ἴδιον πράττει καὶ φεύγει. Εἶθε καὶ ἡμεῖς νὰ ἐχωρίζομεθα τοιοῦτοτρόπως, ὥστε νὰ ἀπερχώμεθα μὲ σκοπὸν τὸ κήρυγμα.

«Παῦλος δὲ, λέγει, ἐπιλεξάμενος τὸν Σίλαν, ἐξήλθε, παραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν». Ἀξιοθαύμαστος αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος καὶ πολὺ ἀξιόλογος. Πολὺ δὲ ὠφέλει τὸν Μάρκον αὐτῇ ἡ διαμάχῃ διότι ἡ ἀοπηρὸς μὲν τοῦ Παύλου τὸν ἐπανέφερε, ἡ δὲ ἡπιότης τοῦ Βαρνάβαν τὸν ἔκαμε νὰ μὴ ἀποχωρήσῃ πλέον, ὥστε διαφωνοῦν μὲν, πρὸς ἕνα δὲ σκοπὸν καταλήγει ἡ ὠφέλεια καθ' ὅσον βλέπων τὸν Παῦλον νὰ προτιμᾷ νὰ ἀπομακρυνθῆ, πολὺ θὰ ἐφοβήθη καὶ κατεφρόνησε τὸν ἑαυτὸν του, καὶ πάλιν βλέπων τὸν Βαρνάβαν τοιοῦτοτρόπως νὰ τὸν κρατῆ πλησίον του, πολὺ θὰ τὸν ἠγάπησεν καὶ ἐβελτιούτο ὁ μαθητὴς ἀπὸ τὴν διαμάχην τῶν διδασκάλων· τόσο μακρὰν ἦτο ἀπὸ τὸ νὰ σκανδα-

λισθῆ. Διότι ἐὰν μὲν ἔπραττον αὐτὸ διὰ τὴν τιμὴν πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ τῶν, εὐλόγως ἐὰν δὲ διὰ τὴν σωτηρίαν του, καὶ δι' ἕν πρᾶγμα φιλονικούν, ὥστε νὰ ἀποβαίξουν ὅτι ἐκεῖνος ὁ ὅποιος τὸν ἐτίμησε, καλῶς ἔχει σκεφθῆ, ποῖον εἶναι ἐσφαλμένον;

γ'. Παρατήρησε τὴν φρόνησιν τοῦ Παύλου, δὲν ἐργεταὶ προηγουμένως εἰς ἄλλας πόλεις, πρὶν νὰ ἐπισκεφθῆ ἐκεῖνας αἱ ὅποιαι ἐδέχθησαν τὸ κήρυγμα. «Διήρχετο δὲ τὴν Συρίαν καὶ Κιλικίαν, ἐπιστηρίζων τὰς Ἐκκλησίας».

«Κατήνησε δὲ εἰς Δέρβην καὶ Λύστραν» καθ' ὅσον εἶναι ἴδιον μωρίας νὰ τρέχῃ ματαίως. Αὐτὸ καὶ ἡμεῖς ὡς πράττωμεν κατὰ πρῶτον ὡς παιδαγωγῶμεν τοὺς πρῶτους, διὰ νὰ μὴ γίνουιν αὐτοὶ ἐμπόδιον εἰς τοὺς μετέπειτα.

Ἐπισκεψάμεθα, λέγει, πῶς ἔχουσι. Καὶ τοῦτο δὲν τὸ ἐγνώριζεν εὐλόγως, διὰ νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ ἐπισκεφθῆ τοὺς ἀδελφούς. Ἰδὲ ὅτι αὐτὸς πάντοτε ἦτο ἐν ἐργηγόρῳ, ἐφρόντιζε, δὲν ἠμποροῦσε νὰ καθῆσθαι, ἀν καὶ ὑπέφερε ἀπειροὺς κινδύνους. Βλέπετε, ὅτι δὲν ἦτο προῖδον βειλίας τὸ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν; Διότι ἐπήγαινε ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἰατρὸς πρὸς τοὺς ἀσθενοῦντας καὶ ἐφανέρωσε τὴν ἀνάγκην τῆς ἐπισκέψεως, εἰπὼν «Ἐν αἷς κατηγγειλᾶμεν τὸν λόγον».

Ἀπεμακρύνθη ὁ Βαρνάβας καὶ πλέον δὲν ἦλθε μαζὶ τῶν. Ἐπιλεξάμενος, λέγει, τὸν Σίλαν, καὶ παραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ. Τί σημαίνει αὐτό; Προσημύθησαν, λέγει, παρεκάλεσαν τὸν Θεόν. Ἰδὲ ὅτι πανταχοῦ μεγάλα δύναται ἡ προσευχὴ τῶν ἀδελφῶν.

Καὶ ἐθάδιζε, λοιπὸν, πεζός, καὶ ἐπειδὴ ἤθελε καὶ διὰ τῆς ὁδοιπορίας νὰ ὠφεληθῆ ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι τὸν ἔβλεπον. Εὐλόγως διότι δταν ἐθιάζοντο, ἔπλεον τῶρα δὲ οὐχὶ πλέον. «Καὶ ἰδοὺ μαθητὴς τις ἦν ἐκεῖ, ὀνόματι

Τιμόθεος, υιός γυναικός 'Ιουδαίας πιστής, πατρός δὲ 'Ελληνος' ὅς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν Λύστροις καὶ 'Ικονίῳ ἀδελφῶν. Τοῦτον ἠθέλησεν ὁ Παῦλος σὺν αὐτῷ ἐξελεῖν, καὶ λαθῶν περιέτεμεν αὐτὸν διὰ τοὺς 'Ιουδαίους, τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις· ἤδυσαν γὰρ ἅπαντες τὸν πατέρα αὐτοῦ ὅτι 'Ελλην ὤπῃσεν.

Εἶναι ἄξιον νὰ μᾶς προκαλέσῃ κατὰ πληξιν ἡ συνέσις τοῦ Παύλου. Αὐτὸς ὁ ὁποῖος τόσους ἀγῶνας ἔκαμε διὰ τὸ θέμα τῆς περιτομῆς, αὐτὸς ὁ ὁποῖος διατάραξε τὰ πάντα καὶ ὁ ὁποῖος δὲν παρητήθη, ἕως οὗτου ἐπέτυχε, ἐνῶ ἔχει ἐπικυρωθῆ ἡ ἀπόφασίς, περιτέμνει τὸν μαθητήν. "Οχι μόνον δὲν ἐμποδίζει ἄλλους, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος τὸ ἐκτελεῖ αὐτό. Τίποτε δὲν ὑπάρχει περισσότερον φρόνιμον ὅπῃ τὸν Παῦλον· ὥστε ἔθλεπε τὰ πάντα διὰ τὸ συμφέρον· τίποτε δὲν ἔπραττε ἀπλῶς ἕνεκα προκαταλήψεως.

«Τοῦτον ἠθέλησε, λέγει, ἐξελεῖν σὺν αὐτῷ». Αὐτὸ εἶναι τὸ ἄξιον θαυμασμοῦ, ὅτι καὶ ἐπῆρε μὲ τὸ μέρος τοῦ αὐτόν. «Διὰ τοὺς 'Ιουδαίους, λέγει, τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις». Αὐτὴ ἦτο ἡ αἰτία τῆς περιτομῆς· διότι δὲν θὰ ἠμείλιγον νὰ ἀκούσουν τὸ κήρυγμα ἀπὸ μὴ περιτετμημένων. Καὶ τί; 'Ἰδὲ τὸ ἐπίτευγμα· ἔκανε περιτομὴν, διὰ νὰ καταργήσῃ τὴν περιτομὴν· διότι ἐκήρυττε τὰς ἀποφάσεις τῶν Ἀποστόλων. Βλέπεις διαφρονία καὶ διὰ τῆς διαφωνίας πνευματικῆν ὀφέλειαν; Χωρὶς νὰ πολεμοῦνται ἀπὸ ἄλλους καὶ οἱ ἴδιοι πράττοντες τὰ ἀντίθετα, τοιοῦτοτρόπως ὀφέλουσιν τὴν 'Εκκλησίαν. Ἐπισηγήθησαν δόγμα νὰ μὴ περιτέμνουσιν, καὶ περιτέμνει.

«Καὶ ἐπερίσσευσεν, λέγει, τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν». Ἐίδες τὴν ὀφέλειαν ἀπὸ τῆς περιτομῆς; "Ἐπειτα, λοιπόν, δὲν χρονοτριθεῖ μὲ αὐτούς, ἐπειδὴ ἦλθε νὰ τοὺς ἐπισκεφθῇ, ἀλλὰ τί; Μακρὰν προχωρεῖ.

«Ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις, παρεβίδουν αὐ-

τοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα, τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἐν 'Ιερουσαλήμ. Αἱ μὲν οὖν 'Εκκλησίαι ἑσπερευόντο τῇ πίστει, καὶ ἐπερίσσευσεν τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν. Διελθόντες δὲ τὴν Φρυγίαν καὶ τὴν Γαλατικὴν χώραν, κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λαλῆσαι τὸν λόγον ἐν τῇ Ἀσίᾳ, τὴν Φρυγίαν καὶ τὴν Γαλατίαν ἀφέντες, εἰς τὴν μεσόγειαν ἔσπευσον. Ἐλθόντες κατὰ τὴν Μυσίαν, ἐπείραζον εἰς τὴν Βιθυνίαν πορεύεσθαι, καὶ οὐκ εἴσαεν αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα·

Διὰ ποῖον, λοιπόν, λόγον ἠμποδίσθησαν δὲν λέγει, εἶπε δὲ ὅτι ἠμποδίσθησαν, παιδαγωγῶν ἡμᾶς νὰ πεινώμεθα μόνον καὶ νὰ μὴ ζητῶμεν τὰς αἰτίας, καὶ δαικνύων ὅτι πολλὰ ἔπραττον καὶ μὲ τὴν ἀνθρωπίνην προσπάθειαν.

«Παρελθόντες δὲ τὴν Μυσίαν, κατέβησαν εἰς Τρωάδα. Καὶ ὄραμα διὰ τῆς νυκτὸς ὄφθη τῷ Παύλῳ· Ἄνθρωπος ἦν Μακεδὼν ἑστώς, παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων Διαβάς εἰς Μακεδονίαν, βοήθησον ἡμῖν». Διατί ὄραμα, καὶ δὲν παρώτρυνε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα; Ἦθελε καὶ τοιοῦτοτρόπως αὐτοὶ νὰ ὀδηγηθῶν· ἐπειδὴ καὶ εἰς τοὺς Ἁγίους παρουσιάσθη δεινὸν καὶ ὁ ἴδιος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς εἶδεν ὄραμα, δηλαδὴ ἄνδρα, ὁ ὁποῖος εἰσήλθε καὶ ἔδυσεν ἐπ' αὐτοῦ τὰς χεῖρας. "Ἐπειτα καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον τὸν ὀδηγεῖ ἐκεῖ, διὰ νὰ ἐπεκτείνεται τὸ κήρυγμα. Ἄλλως τε καὶ δι' αὐτὸ ἐμποδίζεται νὰ παραμείνῃ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις, διότι ὁ Χριστὸς τὸν παρεκίνησε· διότι αὐτοὶ μὲν ἐπρόκειτο νὰ ὀφελήθωσιν ἀπὸ τῶν Ἰωάννην καὶ δι' ἀρκετὸν χρόνον, καὶ Ἰωῶς δὲν εἶχον πλεόν ἀνάγκην, ἔπρεπε δὲ ἐκεῖ νὰ ἀπέλθῃ. Καὶ ὄραμα ἐπέρασε, λοιπόν, ἀπέναντι ἐξήλθεν.

«Ὡς δὲ τὸ ὄραμα εἶδεν, εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελεῖν εἰς Μακεδονίαν, συμβιβάζοντες ὅτι προσκέκληται

ἡμᾶς ὁ Κύριος εὐαγγελισασθαι αὐτούς. Ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ Τρωάδος, εὐθυδρομήσαμεν εἰς Σαμοθράκην, τῆ τε ἐπιούσῃ εἰς Νεάπολιν, ἐκεῖθὲν τε εἰς Φίλιππους, ἧς τε ἐπιούσῃ τῆς Μακεδονίας πόλις κολώνεια. Ἥμεν δὲ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει διατρίβοντες ἡμέρας τινάς. Τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Χριστὸς παρουσιάζεται εἰς αὐτὸν λέγων ὅτι «Καίσαρ σε βεῖ παραστήναι»¹. Ἔπειτα ἀναφέρει καὶ τοὺς τόπους, ἐπειδὴ ἀφηγγεῖται ἱστορίαν καὶ δεικνύει ποῦ ἔμεινε περισσότερον χρόνον καὶ δεικνύει ὅτι εἰς τὰς μεγαλύτερας, τὰς δὲ ἄλλας παρέρχεται. Εἶναι τιμὴ διὰ τὴν πόλιν νὰ εἶναι ρωμαϊκὴ ἀποικία. Ἀλλὰ ἄς ἴδωμεν ἐξ ἀρχῆς τὰ λεχθέντα.

Προβάλλει εἰς τὸν Βαρνάβαν τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναχωρήσεως, λέγων «Ἐπισκεψόμεθα τὰς πόλεις, ἐν αἷς κατηγγελαμεν τὸν λόγον» ἂν καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ ἀξιώνη ἄν' αὐτόν, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο μετὰ ἀπὸ αὐτὰ νὰ τὸν κατηγορήσῃ.

δ'. Αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Μωυσῆος, ὁ μὲν προβάλλει τὴν ἀξίωσιν, ὁ δὲ ἀργίζεται ὅπως δταν λέγῃ «Εἰ ὁ πατήρ αὐτῆς ἐνέπτυσεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῆς»² καὶ πάλιν «Ἄφες με, καὶ θυμωθεὶς ἐξαλείψω τὸν λαὸν τοῦτον»³ καὶ ὁ Σαμουὴλ, δταν πένθη τὸν Σαούλ⁴. Διότι καὶ διὰ τῶν δύο χωριστὰ γίνονται μεγάλα ἀγαθὰ.

Οὕτω, λοιπόν, καὶ ἐδῶ ὁ μὲν ἀργίζεται, ὁ δὲ οὐδόλως. Τοῦτο καὶ εἰς ἡμᾶς συμβαίνει. Καὶ εὐλόγως ὁ ἐρεθισμός, διὰ νὰ διδαχθῇ ἐκεῖνος καὶ νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀπλοῦν ἐπιεισόδιον διότι δὲν ἦτο

1. Παρ. 27, 24.

2. Ἀρθ. 12, 14.

3. Ἐεδ. 32, 33.

4. Α' Βασιλ. 15, 35.

δυνατὸν νὰ μὴ ὑποχωρήσῃ αὐτὸς ὁ ὅποιος πανταχοῦ ὑπεχώρει, ὁ ἀγαπῶν τόσον τὸν Παῦλον, ὥστε νὰ τὸν ζητήσῃ εἰς τὴν Ταρασόν πρὸ αὐτοῦ, καὶ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τοὺς Ἀποστόλους, καὶ τὴν ἐλεημοσύνην ἀπὸ κοινοῦ διενήργησαν καὶ τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸ δόγμα ἀπὸ κοινοῦ ἀπεδέχθησαν. Δὲν δὲ ἀργίζεται, λοιπόν, διὰ τοιοῦτου εἴδους πρᾶγμα, ἀλλὰ χωρίζονται ὁ εἰς ἀπὸ τοῦ ἄλλου, ὥστε νὰ διδάξουν καὶ νὰ καταρτίσουν διὰ τοῦ χωρισμοῦ ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀνάγκην τῆς διδασκαλίας ἀπὸ αὐτούς ὅπως λοιπὸν καὶ ἄλλοχοῦ πράττει, λέγων «Ὑμεῖς δὲ μὴ ἐκκακίετε τὸ καλὸν ποιοῦντες»⁵. Καὶ ἐπιπλήττει μὲν ἄλλους, προτρέπει δὲ νὰ πράττουν τὸ καλὸν πρὸς ἄλλους.

Αὐτὸ πράττομε καὶ εἰς τὴν καθημερινὴν ζωὴν. Ἐδῶ φαίνεται εἰς ἐμέ ὅτι καὶ ἄλλοι ἠγωνάκησαν μαζί μὲ τὸν Παῦλον. Καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἀφοῦ ἔλαθεν ἐκεῖνους ἰδιαιτέρως τὰ πάντα πράττει, καὶ προτρέπει καὶ συμβουλεύει. Ἡ ὁμόνοια πολλὰ κατορθώνει, πολλὰ ἡ ἀγάπη· καὶ ἂν ἔχης ἀξίωσιν διὰ μέγαρα, καὶ ἂν εἶσαι ἀνάξιος, δὲ εἰσακουσθῆς ἀπὸ τὴν καλὴν διάθεσιν, μὴ φεθήσαι.

«Διήρχετο, λέγει, τὰς πόλεις. Καὶ ἰδοὺ ἦν μαθητῆς, ὀνόματι Τιμόθεος, ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν Ἀστροῖς καὶ Ἰκονίῳ ἀδελφῶν. Μεγάλῃ ἡ πίστις τοῦ Τιμοθέου, διότι ἀπὸ ἄλλους ὁμολογεῖται. Ὅταν ἀπεμακρύνθη ὁ Βαρνάβας, εὗρίσκει ἄλλον ἰσοδύναμον. Περὶ αὐτοῦ λέγει «Μεμνημένος σου τῶν θαυμάτων καὶ τῆς ἀνυποκρίτου σου πίστεως, ἧς ἐνώκησε πρῶτον ἐν τῇ μάμῃ σου Λωῖδι, καὶ τῇ μητρὶ σου Ἐδνίκη»⁶. «Καὶ λαθῶν, λέγει, περιέτεμεν αὐτόν». Ἐνεκα τοιοῦ λόγου αὐτὸς συμπλή-

5. Β' Θεσσαλ. 3, 13.

6. Β' Τιμόθ. 1, 4, 5.

ρῶναι, λέγων· «Διὰ τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκεῖνοις; Διὰ τοῦτο, λοιπόν, περιτέμνεται, ἢ καὶ διὰ τὸν πατέρα του· διότι παρέμεινε νὰ εἶναι Ἕλλην. Ἐπομένως δὲν ἦτο περιτετημένος. Ἴδὲ ὅτι ὁ νόμος ἤδη καταργεῖται. Εἰς μερικοὺς φαίνεται ὅτι αὐτὸς ἀνεγεννήθη μετὰ τὸ κήρυγμα, ἀλλὰ δὲν συνέβη ταχέως αὐτό· ἀπὸ θρέφους γάρ, λέγει, τὰ ἱερὰ Γράμματα οἶδας»⁷.

Ἐκεῖνο, λοιπόν, εἶναι δυνατόν νὰ εἴπῃ, παρὰ, ἐὰν ὄχι αὐτό, ὅτι ἐπρόκειτο νὰ τὸν κἀνῃ ἐπίσκοπον, καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ εἶναι μὴ περιτετημένος. Ἔως τῶρα δὲ τὰ ἔθνη δὲν ἔπρεπε νὰ φυλάττουσιν τίποτε ταιούτων. Καὶ δὲν ἦτο αὐτὸ ἀσήμενον, τὸ ὁποῖον θεοαίως καὶ μετὰ τόσον χρόνον καὶ αὐτὸ τοὺς ἐσκανθάλλεν. Ἀρχὴ καταργήσεως ἦτο τὸ νὰ μὴ τηροῦν τὰ ἔθνη αὐτά, καὶ οὐδὲν νὰ ἐλάττωσιν, οὔτε νὰ ὀπλοεῖσθαι εἰς τὴν πίστιν· μὲ τὴν θέλησίν των, λοιπόν, ἀπεμακρύνθησαν. Ἐπειδὴ, λοιπόν, ἐπρόκειτο νὰ κηρύττῃ, διὰ νὰ μὴ δώσῃ διπλοὺν κτύπημα εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἔκαμῃ περιτομὴν εἰς αὐτόν, ἃν καὶ κατὰ τὸ ἡμῶν ἦτο, (διότι ἦτο ἀπὸ πατέρα Ἕλληνα καὶ μητέρα πιστῆ), ἀλλ' ὅμως, ἐπειδὴ ἦτο σημαντικόν ἐκεῖνο τὸ ἐπίτευγμα τὸ ὁποῖον ἔγινε εἰς τὰ ἔθνη, δὲν ἐφρόντιζε δι' αὐτό· διότι ἔπρεπε νὰ κατασπαρῇ ὁ λόγος· διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς τοῦ ἔκαμῃ περιτομῆν.

Ἴδὲ καὶ ἐδῶ ὅτι ἔγινε μεγάλο τι ἀγαθὸν ἀπὸ τὴν ἀντιθεσιν. «Καὶ ἐπερίσσειον τῷ ἀριθμῷ», λέγει. Βλέπεις ὅτι ὄχι μόνον εἰς τίποτε δὲν ἐβλάψεν ἡ περιτομὴ, ἀλλὰ τὰ πλείστα ἀφέλησε; «Ὡς δὲ τὸ ὄραμα εἶδεν, εὐθέως, λέγει, ἐξητήσαμεν ἐξελεθεῖν εἰς τὴν Μακεδονίαν, συμψιθάζοντες ὅτι προσκέκληται ἡμᾶς ὁ Κύριος».

7. Αὐτῶς. 3, 15.

ος». Πρόσεξε, ὄχι δι' ἀγγέλου, ὅπως εἰς τὸν Φίλιππον, ὅπως εἰς τὸν Κορνήλιον, ἀλλὰ τι; Παρουσιάζεται εἰς αὐτόν, λοιπόν, δι' ὄραματος περισσότερο ἀνθρωπίνως καὶ ὄχι θεϊκῶς. Διότι ἐκεῖ μὲν ὅπου εἶναι εὐκολώτερον τὸ νὰ πεισθῇ, περισσότερο ἀνθρωπίνως (φαίνεται)· ἐκεῖ δὲ ὅπου πολλὴ ἡ δυσκολία, περισσότερο θεϊκῶς. Διότι ὅπου μὲν ἐθιάζετο νὰ κηρύξῃ μόνον, εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν παρουσιάζεται μὲ ὄνειρον εἰς αὐτόν, ὅπου δὲ δὲν συγκρατεῖτο νὰ μὴ κηρύξῃ, εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα φανερώσει.

Τοιοῦτρόπως καὶ ἐκεῖ εἰς τὸν Πέτρον· «Ἀναστάς κατάθῃθι»⁸. Διότι ὄχι θεοαίως, καὶ τὰ εὐκολὰ ἔφερον εἰς πέρας τὸ Πνεῦμα, ἀλλὰ ἦτο ἀρκετὸν εἰς αὐτόν καὶ τὸ ὄνειρον. Καὶ εἰς τὸν Ἰωσήφ δὲ, ὁ ὁποῖος εὐκόλως ἐπειθετο, εἰς ὄνειρον παρουσιάζεται, εἰς δὲ τοὺς ἄλλους μὲ δράμα. Τοιοῦτρόπως καὶ εἰς τὸν Κορνήλιον, καὶ εἰς αὐτόν τὸν Ἰβνὸν.

«Καὶ Ἰβὸς, λέγει, ἀνὴρ Μακεδὸν ἐστὼς, παρακαλῶν καὶ λέγων». Δὲν εἶπε «διατάσων», ἀλλὰ «παρακαλῶν»· δηλαδὴ, ὑπὲρ αὐτῶν οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀνάγκη τῆς σωτηρίας.

Τί σημαίνει «Συμψιθάζοντες»; Σκεπτόμενοι, λέγει. Διότι καὶ ἐκ τοῦ ὅτι εἶδεν ὁ Παῦλος καὶ οὐδεὶς ἄλλος, καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἠμπούθησαν ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, καὶ ἐκ τοῦ ὅτι εὐρίσκοντο πλησίον τῶν συνόρων, ἀπὸ ἅλα αὐτὰ συνεφέρναν ταῦτα· ἄλλως τε καὶ τὸ διὰ θαλάσσης ταξίδι αὐτὸ ἐφανέρωνε· δὲν παρήλθε πολὺς χρόνος, ὅθεν φθάνουν εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῆς Μακεδονίας.

Ὡστε ὁ ἐρεθισμὸς τακτοποιεῖται διὰ νὰ γίνῃ κατὰ τὸ συμφέρον· διότι δὲν θεὰ ἐλήργει τὸ Ἅγιον Πνεῦ-

8. Πρῶτ. 10, 20.

μα, δὲν θά ἐβέγετο τὸν λόγον ἢ Μακεδονία. Ἡ τόσον μεγάλη δὲ πρόβος εἶναι ἀπόδειξις ὅτι τὸ συμβᾶν δὲν ἦτο κατὰ ἀνθρώπινον. Ἄν καὶ δὲν εἶπεν ὅτι ὁ Βαρνάβας ἠρεθίσθη, ἀλλὰ «μεταξὺ αὐτῶν παροξυσμὸς ἐγένετο». Ἐὰν αὐτὸς δὲν ἠρεθίσθη, οὕτε ἐκεῖνος.

ε'. Αὐτὰ γνωρίζοντες, ἅς μὴ διαλέγωμεν ἀπλῶς αὐτά, ἀλλὰ ἅς διδασκώμεθα καὶ ἅς παιδαγωγώμεθα· διότι δὲν ἔχουν γραφῇ τυχαίως. Εἶναι μεγάλο κακὸν ἢ ἀγνοια τῶν Γραφῶν ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὅποια πρέπει νὰ ὠφελοῦμεθα, ἀπὸ αὐτὰ θλαπτόμεθα. Τοιοῦτοτρόπως παλλάκις καὶ τὰ φάρμακα, ἐνῶ ἔχουν θεραπευτικὴν ἰδιότητα, ἐπειδὴ δὲν γνωρίζουν νὰ τὰ χρησιμοποιήσουσι ὀρθῶς ὅσοι κάμνουν χρήσιν, καταστρέφουν καὶ ἀφανίζουν καὶ θήλα τὰ ὅποια ἤμποροῦν νὰ διαφυλάξουν, ἂν κάποιοι δὲν γνωρίζῃ νὰ τὰ ἀναλάβῃ, φονεύεται ἀπὸ αὐτά. Ἡ αἰτία δὲ εἶναι, ὅτι τὰ πάντα ἐπιδιώκομεν περισσότερο ἀπὸ τὴν ὠφέλειαν τῆς ψυχῆς, καὶ τὰ εἶναι περισσότερο ἐξετάζομεν ἀπὸ τὸ ἰδικόν μας συμφέρον. Καὶ ἐπιδιώκομεν παλλάκις μὲν τὴν δημιουργίαν οἰκίας, καὶ δὲν δὲ ἀνεχώμεθα νὰ τὴν ἴδωμεν νὰ γίνεταί παλαιά, οὕτε νὰ πίπτῃ οὕτε νὰ ἀπειλῆται ἀπὸ τὰς κακοκαίριαις, διὰ τὴν ψυχὴν δὲ οὐδὲν ἐνδιαφέρουν, ἀλλὰ καὶ ἂν ἴδωμεν τὰ θεμέλιά της νὰ ἀποσυντίθενται, καὶ ἂν τὸ κτίριον καὶ τὴν στέγην, οὐδεμία συζήτησις γίνεταί ἀπὸ ἡμᾶς.

Ἄν πάλιν ἔχομεν ἵππους, ζητοῦμεν τὸ συμφέρον τῶν, καὶ ἵπποτρόφους καὶ ἵππιάτρους καὶ τὰ πάντα μεταχειρίζομεθα, καὶ φροντίζομεν τὰς οἰκίας, καὶ συμβουλεύομεν ἄλλοις εἰς τοὺς ὁποίους τοὺς ἔχομεν ἐμπιστευθῆ, ὥστε νὰ μὴ ὀδηγοῦν ἀπλῶς καὶ τυχαίως, οὕτε νὰ θέτουσι ἐπ' αὐτῶν ἄραρος, οὕτε νὰ ὀδηγοῦν ἐξω ἀργὰ τὰς νύκτας, οὕτε νὰ ἔμπορεύονται τὰς τροφάς, καὶ πολλοὶ νόμοι λοχούσι εἰς ἡμᾶς διὰ τὸ συμφέρον τῶν ἀλό-

γων ζώων· διὰ τὴν ψυχὴν δὲ οὐδεὶς λόγος.

Πάλιν διατὶ λέγω διὰ τὰ ἄλογα ζῷα, τὰ ὅποια μᾶς εἶναι χρήσιμα; Ὑπάρχουν πολλοὶ, οἱ ὅποιοι ἔχουν μικρὰ πτηνά, τὰ ὅποια δὲν ἔχουν οὐδεμίαν χρησιμότητα, ἀλλὰ ἀπλῶς προσφέρουν εὐχαρίστησιν, καὶ δι' ἐκεῖνα πολλοὶ νόμοι, καὶ τίποτε δὲν εἶναι χωρὶς φροντίδα καὶ τάξις, καὶ τὰ πάντα φροντίζομεν περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἑαυτοὺς μας. Τόσον εἴμεθα ἀπὸ ἄλλους ἀνοσιώτεροι τιμῆς. Καὶ ἂν μὲν κάποιοι προσθάλλων ἡμᾶς εἴπῃ· «Κύων», στενοχωρούμεθα, ἡμεῖς δὲ, ἐνῶ προσθάλλομεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ὅχι μὲ λόγια, ἀλλὰ μὲ ἔργα, καὶ δὲν δίδομεν μερίδιον εἰς τὴν ψυχὴν τσασούτης ἐπιμελείας, ὅσης εἰς τοὺς σκύλους, δὲν θεωροῦμεν ὅτι παθαίνομεν τίποτε φοβερόν.

Βλέπετε ἀπὸ πόσον σκότος τὰ πάντα ἔχουν γεμίσει; Πόσοι φροντίζουν τοὺς σκύλους, ὥστε νὰ μὴ φάγουν περισσότερο τοῦ πρέποντος, ὥστε νὰ εἶναι γρήγοροι καὶ κυνηγετικοί, ὅταν δὲ πιέζονται ἀπὸ τὴν ἀσιτίαν καὶ τὴν πείναν, δὲν φροντίζουν τοὺς ἑαυτοὺς των, οὕτε διατάσσουσι ὥστε νὰ μὴ διάγουν τρυφήλον βίον· καὶ τὰ μὲν ἄλογα (τὰ) διδάσκουσι νὰ φιλοσοφοῦν, οἱ ἴδιοι δὲ ἀνέχονται νὰ ὀδηγοῦνται εἰς τὴν ἀγριότητα τῶν ἀλόγων.

Εἶναι ἀνίγιμα τὸ πρᾶγμα. Καὶ πῶς εἶναι φιλόσοφα τὰ ἄλογα; λέγει. Ἡ δὲν σοφ φαίνεται ὅτι εἶναι ἴδιον μεγάλης φιλοσοφίας, ὅταν σκύλος, ἐνῶ πλήττεται ἀπὸ τῆς πείνης, ἐπειτα ἀπὸ τὴν σύλληψιν καὶ τὸ κυνήγιον, ἐνῶ εἶναι ἐμπρὸς ἢ τροφῇ, καὶ βλέπει τὴν τράπεζαν νὰ εἶναι πλησίον, καὶ ἐνῶ πιέζει ἢ πείνα, περιμένει τὸν κύριον; Ἐντραπήτε τοὺς ἑαυτοὺς σας διδάξατε τὰς ἰδικὰς σας κοιλίας νὰ εἶναι τοιοῦτοτρόπως φιλόσοφοι.

Δὲν ὑπάρχει εἰς σὰς ἀπολογία. Ἐνῶ ἠδυνήθης νὰ ἐμβόλης τόσην φιλοσοφίαν εἰς τὴν ἄλογον φύσιν, ἢ ὁ

ποία ούτε διμυεί, ούτε έχει σκείνν, πολύ περισσότερο θά ήμπορέσης εις τόν έαυτόν σου. Διότι θτι είναι άποτέλεσμα ανθρώπινης έπιμελείας και όχι τής φύσεως, άποδεικνύεται έκ του θτι έπρεπε όλοι γενικώς οι σκύλοι νά τό έχουν αυτό. Γίνετε, λοιπόν, όπως οι σκύλοι. Σεις μέ άναγκάζετε νά φέρω άπό εκεί παραδείγματα; διότι έπρεπε μέν (νά φέρω παραδείγματα) άπό τό ούράνια, έπειδή δέ, άν είπω τοιοϋτον, λέγετε θτι εκείνα είναι μεγάλα, διά τούτο δέν λέγω τίποτε άπό τό ούράνια. Καί άν είπω τόν Παύλον, λέγετε θτι εκείνος ήτο 'Απόστολος, δι' αυτό δέν αναφέρω ούτε τόν Παύλον έάν αναφέρω άνθρωπον, λέγετε θτι εκείνος ήτο Ικανός; δι' αυτό δέν αναφέρω άνθρωπον, αλλά θηρίον, και θηρίον τό όποιον δέν έχει αυτό έκ φύσεως, διά νά μή είπητε θτι έπέτυχε αυτό έκ φύσεως και όχι διά τής έλευθέρως βουλήσεως και τό αξιοθαύμαστον θεθείας, όχι διά τής προσωπικής έλευθέρως βουλήσεως, αλλά διά τής Ιδικής σου έπιμελείας. Δέν αναλογίζεται, θτι κατέβαλε προσπάθειας, ούτε θτι κατεπηγήθη έκ του δρόμου, ούτε τό έπέτυχε μέ προσωπικούς κόπους αυτό; αλλά, άφου όλα αυτά τά έγκαταλείψη, φυλάττει τήν διαταγήν του κυρίου και γίνεται άνώτερος τής κοιλίας. Ναί, λέγει; διότι περιμένει νά έπαινεθί, περιμένει νά άπολαύση μεγαλύτερας τραπέζης.

Είπέ, λοιπόν, και εις τόν έαυτόν σου θτι ό σκύλος ένεκα έλπίδος μελλοντικής ευχαριστήσεως περιφρονεί τήν παρούσαν; ου δέ δέν θέλεις μέ τήν έπίδα τών μελλοντικών αγαθών νά περιφρονήσης τά παρόντα, αλλά εκείνος μέν γνωρίζει, θτι άν εις άκατάλληλον καιρόν δοκιμάση τήν τροφήν παρά τήν γνώμην του κυρίου, και εκείνην θά στερηθί και ούτε θά έχη τήν καθωρισμένην, άφου λάθρη κτυπήματα άντι τής τροφής, ου δέ ούτε τούτο ήμπορείς νά ίδης και, εκείνο τό όποιον άπό συ-

νήθειαν έμαθεν αυτός, αυτό ου δέν έπιτυγχάνεις μέ τήν κρίσιν. "Ας μνησθώμε τούς σκύλους. Αυτό λέγουν θτι πράττουν και οι Ιερακες και οι άσσοί. Έκείνο τό όποιον εις τά άλογα και εις τας ελάφους εκείνοι, αυτό πράττουν εις τά πτηνά αυτοί; και αυτοί πάλιν άπό τήν ανθρώπινην άσκησιν. Αυτά είναι δυνατόν νά μάς καταδικάσουν, αυτά νά μάς καταστρέψουν.

Και άλλο θά αναφέρω όταν λάθουν Ιππους άγρίους και άνημέρους, οι όποιοι τινάσσουν και κτυποϋν διά τών ποδών και δαγκώνουν, εις όλίγον χρόνον τοιούτοτρόπως τούς εκπαιδεύουν οι έχοντες πείραν, ώστε νά ευχαριστήται ό αναθάτης, ό όποιος κάθεται, έξ αίτίας του φρονίμου τής θαθείας; τήν ψυχήν δέ ουδεις φροντίζει, όταν άτάκτως θαδίξη, αλλά και πηδᾶ και κλωτσᾶ και σύρεται κάτω, όπως ακριβώς τό παιδί, και φέρεται άρκετά άπρεπώς και ουδεις περιβάλλει αυτήν μέ άλυσίδας, ούτε μέ σχοινία τών ποδών, ούτε μέ χαλινοϋς, ούτε καθίζει τόν έμπειρον αναθάτην, τόν Χριστόν έννοᾶ. Δι' αυτό θεθείως όλα έχουν γίνει άνω - κάτω; διότι όταν εκπαιδεύης τούς σκύλους νά κυριαρχοϋν τής κοιλίας, και δαμάζης τόν θυμόν εις τόν λέοντα, και τήν άταξίαν εις τούς Ιππους, και εις τά πτηνά τό ώραϊον κελάθημα, πώς δέν είναι παράδοξον νά εμθάλλωμεν μέν εις τας άλόγους φύσεις λογικά έπιτεύγματα, εις τας λογικάς δέ νά εισάγωμεν τά πάθη τών άλόγων;

Δέν υπάρχει δι' ήμεις, δέν υπάρχει συγχώρησις. "Ολοι όσοι έχουν έπιτύχει μάς κατηγοροϋν, και οι πιστοί και οι άπιστοί; διότι και οι άπιστοι έπέτυχον, και τά θηρία, και οι σκύλοι, όχι μόνον οι άνθρωποι; και ήμεις θά κατηγορήσωμεν τούς έαυτούς μας, διότι, όταν θέλωμε μέν, έπιτυγχάνομεν, όταν δέ εμμεθα άκηροί, (συρόμεθα πρός τό κάτω) παρασυρόμεθα; καθ' όσον και πολλοί άπό εκείνους οι όποιοι εδρίσκονται εις μεγά-

λην φαυλότητα πολλάκις, όταν ήβλησαν, ήλλαξαν. Ή δὲ αἰτία, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εἶπα, ὅτι περιπλανώμεθα, ἐπιδιώκοντες τὰ συμφέροντα τῶν ἄλλων, ὄχι τὰ ἰδικά μας.

Ἄν οἰκοδομήσης οἰκίαν μεγαλοπρεπή, ἀπέθλεψες εἰς τὸ συμφέρον τῆς οἰκίας, ὄχι εἰς τὸ ἰδικόν σου· ἂν λάθῃς ἐνδυμα ὄραϊον, εἰς τὸ συμφέρον τοῦ σώματος, ὄχι τὸ ἰδικόν σου· ἂν ἵππον καλόν, ὁμοίως. Οὐδεὶς σκέπτεται πῶς θὰ εἶναι ἡ ψυχὴ καλὴ, ἂν καὶ, ὅταν εἶναι αὐτὴ καλὴ, δὲν ἔχη ἀνάγκην οὐδενὸς ἀπὸ ἐκεῖνα, ὅταν δὲν εἶναι δὲ, οὐδεμία ἀπὸ ἐκεῖνα προέρχεται ὠφέλεια. Ὅπως ἀκριθῶς (συμφαίνει) καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς νόμφης, καὶ ἂν οἱ νυμφικοί θάλαμοι εἶναι ἀπὸ χρυσοῦ παραπετάσματα, ἂν οἱ χοροὶ ἀποτελοῦνται ἀπὸ γυναικας ὄραϊας καὶ εὐμόρφους, καὶ ἂν τριαντάφυλλα, καὶ ἂν στέφανα, καὶ ἂν ὁ γαμβρὸς εἶναι ὄραϊος, καὶ ἂν αἱ ὑπηρέτριαι καὶ αἱ φίλαι, καὶ ἂν ὄλοι εἶναι ἐμφανίσμοι, ἐκεῖνὴ δὲ εἶναι ἀσχημος, οὐδεμία ἡ ὠφέλεια. Ὅπως, λοιπόν, δὲν θὰ ἐγίνετο κάποια ὁλόθη ἀπὸ αὐτά, ἂν ἦτο ὁμορφῆ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀντίθετον· διότι ἀπὸ ἐκεῖνα μὲν, ἂν ἦτο ἀσχημος, ἀσχημότερα θὰ ἐφαίνετο, ἀπὸ αὐτὰ δὲ (ἂν ἦτο ὄραϊα) θὰ ἐγίνετο ὄραιότερα.

Τοιοιότρόπως λοιπόν, καὶ ἡ ψυχὴ, ὅταν εἶναι καλὴ, ὄχι μόνον δὲν ἔχει ἀνάγκην οὐδενὸς ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ καλῶτε διασκιάς τὰ πάντα τὸ κάλλος τῆς. Διότι τὸν φιλόσοφον ὄχι τὸσον εἰς τὰ πλοῦτη, ὅσον εἰς τὴν πενίαν θὰ τὸν ἴδωμεν νὰ διαπρέπῃ. Διότι ἐκεῖ μὲν αὐτὸ πολλοὶ θὰ τὸ ἀποδώσουν εἰς τὰ χρήματα καὶ εἰς τὸ ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην χρημάτων, ὅταν δὲ συζῆ μὲ τὴν πτωχείαν, καὶ δι' ἄλλων διαπρέπῃ, καὶ τίποτε αἰσχρὸν δὲν ἀναγκάζεται νὰ πράξῃ, οὐδεὶς ἄλλος πλέον δὲν μοιράζεται μαζί του τὸν στέφανον διὰ τὴν φιλοσοφίαν.

Αὐτὴ, λοιπόν, ὡς καλλωπίζωμεν, ἂν θεοφίως θέλωμεν νὰ πλουτίζωμεν. Ποιά ἡ ὠφέλεια, ὅταν οἱ ἡμίονοι εἶναι μὲν λευκοὶ καὶ πλήρεις σφρίγγους καὶ εἰσωμοί, σὺ δὲ ὁ ὅποιος κάθεται λεπτός καὶ ἀτελής καὶ ἀσχημος; Ποῖον δὲ τὸ κέρβος, ὅταν τὰ στρώματα εἶναι ἀπαλά καὶ ὄραϊα, καὶ πλήρη πολλῆς ποικιλίας καὶ τέχνης, ἡ δὲ ψυχὴ εἶναι περιθεθλημένη μὲ ῥάκη καὶ (εἶναι) γυμνὴ καὶ αἰσχρά; Ποῖον τὸ κέρβος, ὅταν ὁ μὲν ἵππος θαβίζῃ μὲ τάξιν καὶ ὁμοιάζῃ περισσότερον μὲ χορεύοντα παρὰ μὲ θαβίζοντα, καὶ μὲ τὴν συνοδεῖαν εἶναι στολισμένος μὲ στολισμὸν νυμφικόν, ὁ δὲ ἀναβάτης χορεύῃ περισσότερον ἀπὸ τοὺς χαλούς καὶ εἶναι διαστρεβλωμένος εἰς τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας περισσότερον ἀπὸ τοὺς μεθυσμένους καὶ τοὺς τρελλούς; Ἐπέ μου, λοιπόν, ἂν κάποιος σοῦ εἶδε ὄραϊον ἵππον καὶ (σοῦ) κατέστρεφε τὸ σῶμα, ποῖα ἡ ὠφέλεια; Τώρα ἔχεις ψυχὴν κατεστραμμένην καὶ δὲν σὲ ἐνδιαφέρει;

Ἄς φροντίσωμεν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας κάποτε, παρακαλῶ. Ἄς μὴ κάνωμε τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀτιμότερους ὄλων. Καὶ ἂν μὲ λόγια κάποιος μᾶς ὄβριζῃ, ἐρεθίζόμεθα καὶ στενοχωρούμεθα, ὅταν δὲ ὄβριζώμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας μὲ ἔργα, δὲν μεταβαλλόμεθα.

Ἄς συνέλαβωμεν, λοιπόν, ἐπὶ τέλους, διὰ νὰ ἡμπορέσωμεν, ἀφοῦ ἐπιμεληθῶμε τὴν ψυχὴν, καὶ ἀφοῦ ἀποκτήσωμεν τὴν ἀρετὴν, νὰ ἐπιτιχώμε τὰ αἰῶνια ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀνήκει δόξα, δόναμις, τιμὴ, τῶρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΑΕ' (35)

(Μαρκ. ε΄, 13 - 24)

«Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῶν Σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πόλεως κατὰ κοινόν, ὡς ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι, καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συναλλοθούσαις γυναίξιν. Καὶ τις γυνὴ, ὀνόματι Λυδία, πορφυράπωλις, πόλεως θυατείρων, σεβομένη τὸν Θεόν, ἤκουεν ἤς ὁ Κύριος ἤνοιξε τὴν καρδίαν προσέχειν ταῖς λαλοούμεναις ὑπὸ τοῦ Παύλου.»

α'. Ἰδὲ πάλιν ὅτι συμπεριφέρεται ὁ Παῦλος ἰουδαϊκῶς καὶ ἀπὸ τῶν χρόνων καὶ ἀπὸ τῶν τρόπων. «Ὁὐ ἐνομίζετο, λέγει, προσευχὴ εἶναι» διότι ὄχι ἔθου ἦτο μόνον συναγωγή, ἀλλὰ καὶ ἔξω προσήχοντο, ὡς νὰ ἐξεχώριζον κάποιον τόπον, ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν περισσότερο συνδεδεμένοι μὲ τὰ ὕλικά.

«Τῇ ἡμέρᾳ δὲ τῶν Σαββάτων», ὅταν ἦτο φυσικὸν νὰ συγκεντρωθῆ καὶ ὄχλος. «Καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συναλλοθούσαις γυναίξιν. Καὶ τις γυνὴ, ὀνόματι Λυδία, πορφυράπωλις, πόλεως θυατείρων, σεβομένη τὸν Θεόν, ἤκουεν ἤς ὁ Κύριος ἄνοιξε τὴν καρδίαν προσέχειν ταῖς λαλοούμεναις ὑπὸ τοῦ Παύλου». Πρόσεξε πάλιν τὴν ταπεινότητα. Γυναίκα καὶ ὄσημος αὐτῇ, καὶ εἶναι φανερόν ἀπὸ τὴν ἐργασίαν ἀλλὰ παρατήρησε τὴν ἀγάπην τῆς πρὸς τὴν ἀλήθειαν διότι πρῶτον μὲν τοῦτο δι' αὐτὴν ἔδωκεν μαρτυρίαν, τὸ ὅτι σέβεται τὸν Θεόν, ἔπειτα τὸ ὅτι αὐτὴ ἐκάλεσε τοὺς Ἀποστόλους.

«Ὡς δὲ ἔθαπτισθη αὐτὴ καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρέκάλεσε, λέγουσα Κύριοι μου, εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν τῷ Κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου μένατε. Καὶ παρεβιάσατο ἡμᾶς». Ὡς δὲ ἔθαπτισθη, λέγει, αὐτὴ καὶ ἡ οἰκία αὐτῆς. Ἐξέτασε πῶς ὄλους τοὺς εἰπεισε ἔπειτα παρατήρησε φρόνησιν, πῶς ἵκετεύει τοὺς

Εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ΟΜΙΛΙΑ ΑΕ' (Κεφ. 16) 118

Ἀποστόλους, μὲ πόσῃ ταπεινώσει εἶναι πλήρεις οἱ λόγοι, μὲ πόσῃ σοφίᾳ. «Εἰ κεκρίκατέ με, λέγει, πιστὴν τῷ Κυρίῳ». Τίποτε δὲν εἶναι περισσότερο προτροπικόν. Ποῖον δὲν θὰ ἐμαλάκωναν αὐτὰ τὰ λόγια; Δὲν προσέβαλε ἀξιώσειν, δὲν παρεκάλεσε ἀπλῶς, δὲν τοὺς ἄφησε νὰ εἶναι κύριοι (μόνοι), ἀλλὰ καὶ τοὺς ἠνάγκασεν ἐντόνως διότι αὐτὸ σημαίνει τὸ «παρεβιάσατο ἡμᾶς» δηλαδὴ «μὲ αὐτὰ τὰ λόγια».

Παρατήρησε πῶς ἀμέσως ἔφερε καρπούς, καὶ θεωρεῖ μεγάλην ὠφέλειαν τὴν κλησίαν. Ὅτι δὲ πιστὴν μὲ ἔθεωρήσατε, εἶναι φανερόν ἐκ τοῦ ὅτι μοῦ προσεφέρατε τοιαῦτα μυστήρια, διότι δὲν θὰ προσεφέρατε, ἐάν δὲν μὲ ἐκρίνατε τοιαύτην. Καὶ δὲν ἐτόλμησε νὰ τοὺς καλέσῃ πρὸ αὐτοῦ, ἀλλὰ ὅταν ἔθαπτισθη, φανεροῦσα ἐκ τούτου, ὅτι διαφορετικῶς δὲν θὰ τοὺς ἔπειθε.

Διατὶ δὲν ἤθελον οἱ περὶ τὸν Παῦλον, ἀλλ' ἠρνοῦντο ὥστε καὶ νὰ πεισθοῦν οἱ Ἰβῆοι; Ἡ θεοβίως παρακινούντες ἔκεινην εἰς μεγαλυτέραν προθυμίαν, ἢ ἐπειδὴ εἶπεν ὁ Χριστός «Εἰς ἦν ἂν πόλιν εἰσέλθῃτε, εἰς ἔστιν ἀξίος ἐρωτήσατε, καὶ ἐκεῖ μένετε»¹. Ὡστε τὰ πάντα ἔπραττον κατ' ὁκοινοίαν.

Ἐγένετο δὲ, πορευομένων ἡμῶν εἰς προσευχὴν, παιδίσκην τινά, ἔχουσαν πνεῦμα Πύθωνος, ἀπαντήσασαι ἡμῖν, ἧτις ἐργασίαν πολλὴν παρέειχε ταῖς κυρίαῖς αὐτῆς μαντευομένη. Αὕτη, κατακολουθήσασα τῷ Παύλῳ καὶ ἡμῖν, ἔκραζε, λέγουσα Ὅστοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου εἰσίν, οὕτινας καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας. Διατὶ τέλος πάντων καὶ ὁ δαίμων ἔλεγεν αὐτά, καὶ ὁ Παῦλος τὸν ἠμύδαζε; Καὶ ἐκεῖνος ἔπραττε μὲ κακίαν καὶ αὐτὸς μὲ σύνεσιν διότι ἤθελε νὰ τὸν κἀν ἀναξίωτιστον διότι ἂν παρεδέχετο

1. Μαρκ. 10, 11.

τήν μαρτυρίαν του ὁ Παῦλος πολλούς ἀπό τοὺς πιστοὺς βιά ἐξηπάτα, ἐπειδὴ ἔγινε ὡπ' ἐκείνου δεκτός δι' αὐτὸ ἀνέχεται νὰ εἴπῃ τὰ φθορῶντα εἰς αὐτοὺς, διὰ νὰ στερεώσῃ τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς χρησιμοποιοῖ συγκατάθεσιν ἔναντι τοῦ ὀλέθρου.

Κατὰ πρῶτον, λοιπόν, ὁ Παῦλος δὲν τὸν παρεδέχετο, ἀλλὰ τὸν περιεφρόνησε, ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ ῥίψῃ τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὰ δαιμονικά σημεῖα, ἐπειδὴ δὲ ἐπέμενε πράττων αὐτὸ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καὶ εἰδείκνυε τὸ ἔργον λέγων «ὅσοι οἱ ἄνθρωποι, δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου εἰσὶν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας, τότε τὸ διάταξε νὰ ἐξέλθῃ.

«Διαπονηθεὶς δὲ ὁ Παῦλος, καὶ ἐπιστρέψας, τῷ πνεύματι εἶπε Παραγγέλλω σοι ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐξελεθὲν ἀπ' αὐτῆς. Καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ. Ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν ἡ ἐλπίς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν, εἴλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ προσαγαγόντες αὐτοὺς τοῖς στρατηγῶσι, εἶπον· Ὅσοι οἱ ἄνθρωποι ἐκταράσσουν ἡμῶν τὴν πόλιν, Ἰουδαῖοι ὑπάρχοντες, καὶ καταγγέλλουσιν ἔθνη, ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν παραδέχεσθαι οὐδὲ ποιεῖν, Ῥωμαῖοις ὅσιν. Πανταχοῦ αἴτια τῶν κακῶν (εἶναι) τὰ χρήματα. Ὡς τῆς σκληρότητος τῆς ἑλληνικῆς! ἤθελον νὰ κατέχευται ὑπὸ δαίμονος ἢ κορασίς, διὰ νὰ κερδίζουν χρήματα. «Ἐπιλαθόμενοι, λέγει, τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν, ἔλεγον Ὅσοι οἱ ἄνθρωποι ἐκταράσσουν ἡμῶν τὴν πόλιν». Τί πράξαντες; Διὰ τὴν, λοιπόν, δὲν τοὺς εἰσάρατε πρὶν ἀπὸ αὐτῶν; Ἰουδαῖοι, λέγει, ὑπάρχοντες ὅσον εἶχε συκοφαντηθῆ τὸ βίωμα. Καὶ καταγγέλλουσιν ἔθνη, ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν παραδέχεσθαι οὐδὲ ποιεῖν, Ῥωμαῖοις ὅσιν. Ἐφερον τὸ πρᾶγμα εἰς ἐσχάτην προδοσίαν.

«Καὶ οὐνεπέστη ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν». Ὡς τῆς ἀφο-

σύνης! δὲν τοὺς ἐξήτασαν, δὲν τοὺς ἔδωκαν τὸν λόγον καὶ ὁμῶς, ἀφοῦ ἔγινε τοιαύτου εἴδους θαῦμα, ἔπρεπε νὰ τοὺς προσκυνήσουν, ἔπρεπε νὰ τοὺς ἔχουν ὡς σωτήρας καὶ εὐεργέτας; διότι ἐάν ἠθέλετε χρήματα, διὰ τὴν ἐνῶ εὗρήκατε τοιοῦτον πλοῦτον, δὲν ἐτρέξατε; Τοῦτο τοὺς κάνει λαμπροτέρους, τὸ νὰ ἠμποροῦν δηλαδὴ νὰ ἀποδιώκουν δαίμονας, παρὰ νὰ πείθονται εἰς αὐτούς. Ἰδοὺ καὶ θαύματα, καὶ ἡ φιλοχρηματία ἦτο περισσώτερον ἰσχυρά.

«Καὶ οἱ στρατηγοί, περιρρήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν, ἐκέλευον ραβδίζειν πολλὰς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγὰς, ἔβαλον εἰς φυλακὴν, παραγγέλλοντες τῷ δεσμοφύλακι ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτούς». Ὁ μὲν, λοιπόν, Παῦλος τὸ πᾶν ἔκανε, καὶ τὰ θαύματα καὶ τὴν διδασκαλίαν, καὶ ὁ Σίλας δὲ μετέβη εἰς τοὺς κινδύνους. Τί σημαίνει; Διαπονηθεὶς δὲ ὁ Παῦλος; Ἐπειδὴ τὴν δολιότητα τοῦ δαίμονος, λέγει, καθὼς ὁ ἴδιος εἰς ἄλλον σημείον λέγει· «Ὁὐ γὰρ αὐτὸ τὰ νόηματα ἀγνοοῦμεν».

Διὰ τὴν δὲν εἶπον ὅτι «τὸν δαίμονα ἐξεδίωξαν, ὅτι ἐφάνησαν ἀσεβεῖς εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ στρέφονται εἰς τὴν ἐσχάτην προδοσίαν; Ἦττα ἦτο τοῦτο δι' αὐτούς. Τοιοῦτοτρόπος ἔλεγον καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Χριστοῦ· «Ὁὐκ ἔχομεν ἐσσιλέειν, εἰ μὴ Καίσαρα. Πᾶς ὁ ἑαυτὸν ποιῶν θεοσιλέει ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι».

«Καὶ ἔβαλον αὐτούς, λέγει, εἰς φυλακὴν». Πολλὴ ἡ ὀργή. «Ὁς παραγγέλλαν τοιαύτην εὐληφᾶς, ἔβαλεν αὐτούς εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφαλιστο εἰς τὸ ἔθλον». Ἰδέ, καὶ ἐκεῖνος πάλιν τοὺς ἐγκλείει εἰς τὴν ἐνδοτέραν φυλακὴν, καὶ τοῦτο

2. Β' Κορινθ. 2, 11.

3. Ἰωάν. 19, 12.

κατ' οίκονομίαν. Διότι, επειδή ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ μέγα θαῦμα, κρίνεται κατέλληλος ὁ τόπος διὰ τὴν ἀκρόασιν ὁ ὁποῖος ἦτο ἔξω τῆς πόλεως καὶ ἦτο ἀπληλαγμένος ἀπὸ πειρασμοῦ καὶ κινδύνου.

Πρόσεξε πῶς δὲν ἐντρέπεται νὰ ἀναφέρῃ τὰ ἐπαγγέλματα ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος γράφει τὴν ἱστορίαν. Ἐπειδὴ, λοιπόν, ἦτο ἀργία, περισσότερον βδίδον προσοχὴν εἰς τὰ λεγόμενα⁴ καὶ δὲν ἦτο μεγάλη αὐτὴ ἡ πόλις τῶν Φιλιππησίων. Αὐτά, λοιπόν, ἀπὸ διδασχθῶμεν καὶ ἡμεῖς, ἅς μὴ ἐντρέπώμεθα δι' αὐθέντα. Πλησίον θυροσδέφου μένει ὁ Πέτρος, πλησίον πορφυροπόλιδος ὁ Παῦλος. Ποῦ εἶναι ὁ ἐγωισμός; Ἐπομένως ἅς ἱκετεύωμεν τὸν Θεόν, ὥστε νὰ ἀνοίξῃ τὴν καρδίαν⁵ ὁ Θεὸς δὲ ἀνοίγει τὰς καρδίας αἱ ὁποῖαι ἐπιθυμοῦν⁶ διότι εἶναι θυσιστὸν νὰ ἴδῃ τις καὶ ἡκρωτηριασμέναν.

Ἄλλὰ ἅς ἴδωμεν ἐξ ἀρχῆς τὰ λεχθέντα. «Ἦν δὲ, λέγει, πορφυρέκαλις, ἦς ὁ Κύριος ἤνοιξε τὴν καρδίαν, προσέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ τοῦ Παύλου». Τὸ νὰ ἀνοίξῃ, λοιπόν, ἦτο τοῦ Θεοῦ, τὸ νὰ προσέχῃ, ἰδικόν της⁷ ἐπομένως ἦτο καὶ θεῖον καὶ ἀνθρώπινον. «Ὡς δὲ ἐθαπίσθη, λέγει, παρεκάλεισε, λέγουσα» Εἰ κεκρίκατέ με, Ἰβέ, καὶ θαπτεῖται, καὶ δέχεται τοὺς Ἀποστόλους μετὰ τόσης παρακλήσεως, μετὰ περισσότερας ἀπὸ τὸν Ἀθραάμ. Καὶ δὲν εἶπεν οὐδεμίαν ἄλλην ἀπόδειξιν, ἀλλὰ ἐκεῖνο, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐσώθη⁸ δὲν εἶπεν «ἐάν σπουδαίαν γυναῖκα, ἐάν εἰσεσθῆ με ἔχετε κρίνει», ἀλλὰ τί; «Πιστὴν τῷ Κυρίῳ» ἐάν πιστὴν εἰς τὸν Κύριον, πολὺν περισσότερον εἰς σᾶς, ἐάν δὲν ἔχετε ἀντιθετὸν γνώμην. Καὶ δὲν εἶπε: «Πλησίον μου», ἀλλὰ «εἰς τὴν οἰκίαν μου μένοντα», ὥστε νὰ δείξῃ, ὅτι τοῦτο ἔπραττε μὲ μεγάλην προθυμίαν.

Πραγματικῶς πιστὴ ἡ γυναῖκα. Εἶπέ μου, λοιπόν, ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ δαίμων; Θεός, λέγει, μὲ μαντικᾶς

ἱκανότητος τοιοῦτοτρόπως λέγεται ἀπὸ τὸν τόπον. Βλέπετε οὖν καὶ ὁ Ἀπόλλων εἶναι δαίμων; Καὶ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τοὺς θάλῃ εἰς πειρασμούς, ὥστε περισσότερον νὰ τοὺς ἐρεθίσῃ, τὴν παρεκίνησε νὰ λέγῃ.

θ'. «Ὡ σιχαμερὲ καὶ ἀκάθαρτε! Ἐάν, λοιπόν, γνωρίζῃς ὅτι κηρύσσουν ὁδὸν σωτηρίας, διὰτὶ δὲν παρομνήσεις ἔκουσως; Ἄλλὰ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἤθελεν ὁ Σέμων, λέγων «ἴδοτε μοι, ἴνα, ὦ ἐάν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας, λαμβάνῃ Πνεῦμα ἁγίου»⁹, αὐτὸ καὶ οὗτος ἔπραττεν ἐπειθὴ τοὺς εἶδε νὰ φέρουν καρπούς, καὶ ἐδῶ προσπειεῖται, τοιοῦτοτρόπως ἐνόμιζεν ὅτι δὲ ἀφεσθῆ εἰς τὸ σῶμα, ἐάν τὰ ἴδια ἐκήρυττε. Ἐάν δὲ ἀπὸ ἀνθρώπων, εὐδὲν ἀραῖος ὁ αἶνος ἐν τῷ στόματι ἀμαρτωλοῦ»¹⁰, πολὺν περισσότερον ἀπὸ τὸν δαίμονα¹¹ ἐάν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου δὲν δέχεται ὁ Χριστὸς τὴν μαρτυρίαν, οὔτε ἀπὸ τὸν Ἰωάννην, πολὺν περισσότερον δὲν δέχονται ἀπὸ τὸν δαίμονα διότι τὸ κήρυγμα δὲν εἶναι ἔργον ἀνθρώπινον, ἀλλὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Ἐπειδὴ, λοιπόν, ἐσφρόντο μὲ ἀλαζονείαν κραυγάζοντες, ἐνόμισαν ὅτι δὲ καταπλήξουν μὲ τὴν κραυγὴν, λέγοντες: «Ὅσοι οἱ ἄνθρωποι ἐκταράττουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν. Τί λέγεις; πείθεσαι εἰς τὸν δαίμονα; διὰτὶ οὐ καὶ ἐδῶ; Ἐκεῖνος λέγει ὅτι «δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ β-ψίστου», σὺ λέγεις ὅτι «ἐκταράττουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν» ἐκεῖνος λέγει ὅτι «καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας», σὺ λέγεις: «Παραδιδάσιν ἡμῖν βῆθ, ἅ οὐκ ἔξεστι παραδέχεσθαι». Παρατήρησε ὅτι οὐτε εἰς τὸν δαίμονα αὐτοὶ προσηλοῦνται, ἀλλὰ ὅτι εἰς τὸν ἀποθλιπτον, τὴν φιλαργυρίαν.

4. Πράξ. 6, 10.

4α. Σοφ. Σφ. 15, 9.

«ΕΔουκούν τε αυτούς, λέγει, εις την αγοράν επί τούς άρχοντας και συναπέστη ό όχλος κατ' αὐτών». 'Ι- δέ βε αὐτοί ουτε άποκρίνονται ουτε άπολογούνται, διά να άξιωθούν μεγαλυτέρου θαύματος: «εταν γάρ, λέγει, άσθενώ, τότε δυνατός ειμι. 'Αρκει σοι ή χάρις μου ή γάρ εύνοιάς μου εν άσθενεία τελειούται»⁵. "Ωστε έ- πρεπε να γίνουιν θαυμαστοί αὐτοί και εξ αίτίας τής έπικεικίας. "Όσον γίνεται ή φυλακή αούστηρότερα, τό- σον τό θαύμα λαμπρότερον. "Ιως, έπραττον αὐτό, έ- πειδή ήθελον να σταματήσουν την συμπλοκήν. "Επειδή ειδον να έχη παρουσιασθή ό όχλος, με τά κτυπήματα ήθελον να σταματήσουν έπ' όλιγον τόν θυμόν των, με τό να τούς ρίψουν δε εις τό δεσμοτήριον και με τό να παραγγείλουιν να τούς φυλάττουιν με ασφάλειαν, ήθε- λον να πληροφορηθούν την ύπόθεσιν.

«Και ήσφαλίσατο, λέγει, εις τό ζύλον», όπως θα έ- λεγε κάποιος. «Εις τόν νέβρον»⁶. Πόσων δακρύων ει- ναι άξια τά παρόντα; 'Εκείνοι μόν ύπέστησαν, οσα ύ- πέστησαν, ήμεις δε ζώμεν τρυφήν θιον, ήμεις εις τά θέατρα. Διά τούτο και χανόμεθα και καταβυθίζόμε- θα, ζητούντες πανταχού ανάπαυσιν και μη άνεχόμενοι να λυπηθούμε διά τόν Χριστόν μέχρι χλευασμού, ουτε μέχρι ενός λόγου. "Ας ένθυμούμεθα συνεχώς αυτούς, παρακαλώ, οσα έσθον, οσα ύπέμειναν, πώς δέν έτα- ράσσοντο, πώς δέν έσκανδαλιζοντο. Τό έργον του Θε- ού έπραττον και αὐτά ύφίσταντο. Δέν Ελεγον «Διατί αὐτό κηρύσσομεν, και δέν μάρ προστατεύει ό Θεός»; 'Αλλά και τούτο τούς ώφέλει, και χωρίς την βοήθειαν με αὐτό τό πράγμα καθίστα αὐτούς σιθαρατώτερος, δυ-

5. Β' Κορινθ. 12, 10, β.
6. νέβρον: ζύλον θαλασσιου.

νατωτέρους, άπτόητους. «'Η θλίψις, λέγει, ύπομονήν κα- τεργάζεται»⁷.

"Ας μη επιδιώκωμεν, λοιπόν, τρυφήν και εκλυ- τον θιον διότι όπως είδα, θηπλούν είναι τά καλόν, ότι θηλαθή και ισχυροί γίνονται και μεγάλοι είναι αί ά- μοιβαι, τοιουτοτρόπως εκεί θηπλούν τό κακόν, ότι θη- λαθή και μαλθακώτεροι καθίστανται και ότι (δέν χρη- σιμοποιούνται) εις τίποτε αγαθόν, αλλά και εις τό κα- κόν. Διότι τίποτε δέν θα ύπήρχε άχρειότερον άνθρώ- που, ό όποιος περνά θιον τόν χρόνον με ανάπαυσιν και τρυφήλότητα διότι (είναι) άνθρωπος, λέγει, άποκίμα- στος και κίβηλος, κίβηλος ότι εις τούς άγώνας αὐ- τούς, αλλά και εις όλους τούς άλλους.

"Αχρηστον πράγμα ή ανάπαυσις, και εις την ίδίαν την τρυφήλότητα τίποτε τόσοσ άκατάλληλον, όσον τό να ζή τις τρυφήν θιον διότι είναι θαρατόν. Ουτε από τά φαγητά τοσαύτη ευχαρίστησις, ουτε από την ανά- παυσιν, αλλά οσα εξαλείφονται και εξαφανίζονται. "Ας μη επιδιώκωμεν, λοιπόν, αὐτήν διότι αν θελήσωμεν να εξετάσωμεν ποιος διάγει περισσότερον ευχαρίστως, ό καταπονούμενος και ό ταλαιπωρούμενος ή ό ζών εὐ- χαρίστως, αὐτόν θα εβρωμεν περισσότερον διότι κα- τά πρώτον μεν τό σωμα τό ίδιον του τοιούτου είναι ά- κόλαστον και πλασάρν, έπειτα και αί αισθήσεις του σώματος δέν είναι καθαροί ουτε όγιείς, αλλά πλασα- ραί και μολθοναί: εταν δε δέν υπάργουν αὐταί, ουτε τό αγαθόν τής όγιείας θεωρείται εὐχαρίστησις.

Ποιός ιππος είναι χρησιμος, ό τρυφήλος ή ό γυμνα- ζόμενος; ποιόν πλοϊον, εκείνο τό όποιον πλείει ή εκείνο τό όποιον μένει άργόν; ποιόν εβρα, τό ρέον ή τό στά-

7. Ρωμ. 5, 3.

σιμον; ποίος σίδηρος^α, ὁ ἐργαζόμενος ἢ ὁ μὴ; δὲν εἶναι λαμπερός ὁ μὲν καὶ ὁμοιάζει μὲ τὸν ἀργυρον, ἐνῶ ὁ ἄλλος σκωριάζει· ἐπειδὴ εἶναι ἄχρηστος πανταχοῦ, καὶ ἐπειδὴ χάνει μέρος τῆς ἰδίας του τῆς ὕλης; Κάτι παρόμοιον συμβαίνει εἰς τὴν ἀργὴν ψυχὴν· κάποια σκωρία χύνεται ἐπ' αὐτῆς καὶ κατατρώγει καὶ τὴν λαμπρότητα καὶ δὲν τὰ ἄλλα. Μὲ ποῖον τρόπον, λοιπόν, θὰ ἠμποροῦσε κάποιος νὰ ἀποσπογγίσῃ αὐτὴν τὴν σκωρίαν; Μὲ τὴν ἀκόνην τῶν θλίψεων· αὐτὰ καθιστοῦν τὴν ψυχὴν χρήσιμον, δι' ἄλλα κατέλληλον. Διότι, εἰπέ μου, πῶς θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἀποκόψῃ τὰ πάθη, ὅταν ἡ δύναμις ἐξασθενήσῃ καὶ λυγρῆ ὅπως ὁ μόλυθος; πῶς θὰ τρειμώσῃ τὸν διάβολον; Εἰς ποῖον δὲν εἶναι ἀηδιαστικός ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος καλλιεργεῖ πολυσαρκίαν, αὐρόμενος ὅπως ἡ φώκια;

γ'. Δὲν λέγω αὐτὸ δι' αὐτοὺς οἱ ὅποιοι εἶναι ἐκ φύσεως, ἀλλὰ δι' αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι ἔκαναν τοιαῦτα τὰ σώματα ἕνεκα τοῦ τρυφηλοῦ θίου, ἐνῶ ἦσαν ἐκ φύσεως λεπτοί. Ἀνέτειλε ὁ ἥλιος, ἐσκόρπισε πανταχοῦ τὰς φωτεινὰς ἀκτίνας, ἐσήκωσε τὸν κάθε ἕνα διὰ τὴν ἐργασίαν· ὁ γεωργός, ἀφοῦ λάθῃ τὴν ἀξίνην, ἐξέρχεται, ὁ γαλοκουργὸς τὸ μεταλλινὸν ἐργαλεῖον, καὶ ἕκαστος ἐκ τῶν τεχνιτῶν τὸ κατέλληλον, καὶ θὰ εὕρῃς νὰ χρησιμοποιοῖ ὁ καθεὶς τὰ ἰδικά του ἐργαλεῖα ἢ γυνὴ τὴν ρόκην ἢ τὰ ὑφάσματα αὐτὸς δέ, ὅπως ἀκριβῶς ὁ χοῖρος, ἀμέσως ἀπὸ τὸ πρῶν ἐξέρχεται διὰ τροφὴν τῆς κοιλίας, ἐπιζητῶν πῶς θὰ ἐτοιμώσῃ πολυτελεῖ τράπεζαν, ἂν καὶ εἶναι ἴδιον μόνον τῶν ἐλόγων ζώων νὰ τρέφονται ἀπὸ τὸ πρῶν, ἐπειδὴ διὰ τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι χρήσιμα, ἀλλὰ

α. Μῆλλον ἐνοοῦνται ὄργανα ἐκ σιδήρου, ὡς μάχαιρα, δρέπανον, ὄπλο κ.λπ., τὸ ὅποιο ἐκ τῆς χρεώσεως ἀπαιτεῖται σπληνότητα, ἄλλως ἀεζοῦσθαι.

διὰ τὴν σφαγὴν. Ἐξ αὐτῶν τὰ πρὸς μεταφορὰν καὶ ἐργασίαν ἀναλαμβάνοντα ἐξέρχονται καὶ αὐτὰ διὰ τὸ ἐργον ἀπὸ τὴν ὑκτα· αὐτὸς δέ, ἀφοῦ σηκωθῆ ἀπὸ τὴν κλίνην, ἐνῶ ἐγέμισε τὴν ἀγορὰν ὁ ἥλιος, καὶ ἐνῶ ὅλοι ἐχώρτασαν ἀπὸ τὴν ἐργασίαν των, ἐγείρεται καὶ τευτάνεται πραγματικῶς ὅπως ὁ χοῖρος, ὁ ὁποῖος παχύνεται, ἀφοῦ κατηγάωσε τὸ θρίστον μέρος τῆς ἡμέρας εἰς τὸ σκότηδι· ἔπειτα κάθεται, πολλὴν ὥραν ἐπὶ τῆς κλίνης, πολυλάκις μὴ θυνώμενος νὰ συνέλθῃ ἀπὸ τὴν ἐσπερινὴν μέθην, ἀφοῦ κατεδαπένησε τὸν περισσότερον χρόνον εἰς αὐτὰ· ἔπειτα καλλοπίζεται, καὶ ἐξέρχεται ὡς θέατρον ἀσχημίας, χωρὶς νὰ ἔχη τίποτε ἀνθρώπινον, ἀλλὰ πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ θηρίου ἀνθρωπομόρφου, οἱ δὲ φθαλμοὶ ἐντελῶς ὄγροι, τὸ στόμα ἀναδίδον κακοσίαν αἰνου, ἡ δύστυχος ψυχὴ ὡς νὰ ἔχη ριθθῆ εἰς τὴν κλίνην ἀπὸ τῆς ἀνευ μέτρου χυνομένης ἐυλοκρασίας^β, περιφέρουσα τὸ μέγεθος τοῦ σώματος, ὅπως ὁ ἔλεφος· ἔπειτα ἀφοῦ εἴθῃ κάθεται εἰς τόπους, καὶ λέγει καὶ πράττει τοιαῦτα, ὅτι εἶναι καλότερον νὰ κοιμῆται αὐτὸς ἀκόμη παρὰ νὰ εἶναι εἰς ἐργήγορον.

Ἄν ἀναγγελθοῦν δυσκολία, γίνεται περισσότερον μολθακὸς ἀπὸ κάθε μικρὰν κόρη· ἂν ἀσία, περισσότερον πλοσάρῳ καὶ ἀπὸ κάθε παιδίον γεμίζει τὸ πρόσωπόν του ἀπὸ γάσημα. Παροδίδεται εἰς ὅλους οἱ ὅποιοι θέλουν νὰ εὐέλπου, ἂν καὶ ἔχι εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀλλὰ εἰς τὰ πάθη, καὶ ὁ θυμὸς εὐκόλως τὸν τοιοῦτον διεγείρει καὶ ἡ ροπή πρὸς ἀπόλαυσιν καὶ ἡ κακολογία καὶ τὰ πάντα. Ὅλοι τὸν καλακεῶδον, ὅλοι τὸν περιποιοῦνται καθιστάντες τὴν ψυχὴν περισσότερον μολθακὴν ἀπὸ ὅ,τι εἶναι· καὶ καθημερινῶς ἐξέρχεται,

β. Ἐυλοκρασία: Ζωὴν παλαιῶν καὶ ἐπιχυνόμενον εἰς τοὺς μεθυσθέντας χόρην παθῶν καὶ μεταφορικῶς ἡ κρασήλη.

ἀποκτῶν ἀρκετὸν μέρος ἀπὸ τῆς νόσῃμα. Ἐὰν ἐμπλοκῇ εἰς δυσκόλους περιστάσεις, γίνεται σπάκτη καὶ σκόνη, οὐδόλως τὸν ὠφελῶν τὰ μεταξωτὰ ἐνδύματα.

Αὐτὰ δὲν οὐκ ἐλέχθησαν ἀπλῶς, ἀλλὰ διὰ τὸ νὰ διδάξωμεν νὰ μὴ ζῆ οὐδεὶς ἰσοθῶς καὶ ἀνευ σκοποῦ διότι ἡ ἀργία καὶ ἡ τρυφή τῆς δόξης εἰς ἐργασίαν ἀκατάλληλον, μόνον εἰς δόξαν, εἰς ἡβονήν. Πῶς βλοὶ δὲν θὰ κατηγορήσουσιν τὸν τοιοῦτον καὶ οἱ οἰκτεῖοι καὶ οἱ φίλοι καὶ οἱ συγγενεῖς; ποῖος δὲ θὰ εἴπῃ ἀδίκως: «Βάρος αὐτὸς τῆς γῆς, ματαίως ἤλθεν εἰς τὸν κόσμον ὁ τοιοῦτος μῦλλον δὲ οὐκ ἔματαιας, ἀλλὰ διὰ τὸ κακὸν τοῦ ἑαυτοῦ του, διὰ ἰδικήν του καταστροφὴν καὶ διὰ θλάσθη τῶν ἄλλων»:

Τί, λοιπὸν, γλυκύτερον εἰς αὐτὸν, ἅς ἴδωμεν διότι αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ζητεῖται, ἀργία καὶ ἀδράνεια. Καὶ τί θὰ ἠπῆργε περισσότερο δυσάρεστον ἀπὸ τὸν ἀδράνεια, ὁ ὅποιος δὲν δύναται νὰ πράττῃ οὐδέν; τί ἀθλιώτερον, εἰ δυστυχέστερον; Δὲν εἶναι αὐτὸ χειρότερον ἀπὸ ἀπειρα δεσμὰ, τὸ νὰ χασιμάται δηλαδὴ καὶ νὰ εἴπῃ ἀνοικτὸν τὸ στόμα, καθημένος συνεχῶς εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ θάλεπον τοὺς διεργομένους;

Διότι ἡ ψυχὴ, ἅκ φύσεως ἐπειδὴ ἔχει τὸ χαρακτηριστικὸν νὰ κινήται συνεχῶς, δὲν ἔμπορεῖ νὰ μὴ ἐνεργῇ. Ἀραστήριον ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς αὐτὸ τὸ ζῶον, καὶ εἶναι ἡ ἐργασία σύμφωνος πρὸς τὴν φύσιν του. Ἐξω δὲ ὅπῃ τὴν φύσιν του ἡ ἀργία. Ἐὰς μὴ ἐξετάζωμε τὰ πράγματα ἀπὸ αὐτοὺς οἱ ὅποιοι νοσοῦν, ἀλλὰ ἅς δοκιμάσωμεν τὸ πρᾶγμα.

Οὐδὲν περισσότερο ὀθλιον ὅπῃ τὴν σκρὰβαν, οὐδὲν ἀπὸ τὴν ἀργίαν. Δι' αὐτὸ ὁ Θεὸς μᾶς ἐδημιούργησε μὲ τὴν ἀνάγκην δι' ἐργασίαν διότι τὰ πάντα θλάπτει ἡ ἀργία, καὶ αὐτὰ τὰ μέλη τοῦ σώματος κατὰ κάποιον τρόπον θλάπτει. Καθ' ἕσπον καὶ ὁ ὀφθαλμὸς, ἐὰν δὲν ἔκανε τὴν ἰδικήν του ἐργασίαν καὶ τὸ στόμα, καὶ ἡ

κοιλία, καὶ ὁτιδήποτε θὰ ἀνέφερε κάποιος ἀπὸ τὰ μέλη, πίπτει εἰς τὴν χειρίστην ἀσθένειαν. Τίποτε δὲ τόσον, ἕσον ἢ ψυχὴ. Ὅπως ἀκριβῶς δὲ ἡ ἀργία (εἶναι) κακόν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ ἐργασία ἢ ἀπρεπὸς. Διότι ὅπως, ἐὰν τις δὲν τρώγῃ, ἐλαττεται εἰς τοὺς ὀδόντας, καὶ ἂν τρώγῃ ἕσα δὲν πρέπει, τοὺς κάνει νὰ μουδιάζουσι, τοιοῦτοτρόπως, λοιπὸν, καὶ ἐδῶ καὶ ἂν δὲν ἐργάζεται καὶ ἂν ἐργάζεται τὰ μὴ ἀρμόζοντα, χάνει τὴν δύναμιν τῆς

λοιπὸν ἅς προσπαθήσωμεν νὰ ἀποφύγωμεν καὶ τὰ δύο, δηλαδὴ καὶ τὴν ἀργίαν καὶ τὴν ἐργασίαν ἢ ὅποιος εἶναι φοβερωτέρα τῆς ἀργίας. Ποία εἶναι δὲ αὕτη; Ἄν πλεονεξία, ὁ θυμὸς, αἱ κακολογίαι καὶ τὰ ὑπόλοιπα ἀπὸ τὰ πάθη. Εἰς αὐτὰ ἅς ἐπιδιώκωμεν τὴν ἀργίαν, διὰ τὸ ἐπιτύχωμεν τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια μᾶς ἔχει ὑποσχεθῆ ὁ Θεὸς διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα (ἀνήκει) δόξα, δύναμις, τιμὴ, γῶραι καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ὈΜΙΛΙΑ ΛΣ' (36)

(Πράξ. ΙΣ', 25 - 40)

Ἐκαστὸ δὲ τὸ μεσοκείμενον Πάυλος καὶ Σίλας προσπεχόμενοι ἔβουον τὸν Θεόν καὶ ἐπικραῶντο αὐτῶν οἱ δόξοι. Ἄρνοι δὲ σεις μὲς ἐγένετο μέγας, ὅστε σαλευθῆναι τὸ θεμέλιον τοῦ θεσπιστηρίου ἀνεχώρησάν τε παρεχρήμα αἱ θῆραι πᾶσαι, καὶ πάντων τὰ θεῖα ἀνέθη'.

α'. Τί θὰ ἦτο ἀντάξιον διὰ τὰς ψυχὰς αὐτὰς; Ἐμαστιγώθησαν, πληγωθέντες πολλὴ, ὀφρίσθησαν, ἐκιν-

δύνευσαν μέχρι θανάτου, ἐρρίφθησαν εἰς τὸ ἐξόν του θασσανισμοῦ, εἰς τὴν ἐωυτέραν φυλακὴν, καὶ δὲν ἠδύνατο οὔτε τοιουτοτρόπως νὰ ἡσυχάζουν, ἀλλὰ ἐφαλλον ἅλην τὴν νύκτα. Ἐλέπετε πόσον ἀγασθὸν εἶναι ἡ θλίψις; Ἡμεῖς δέ, (δὲν ψάλλομεν) οὔτε ἐνθ' εὐρισκόμεθα εἰς μαλακὰ στρώματα χωρὶς νὰ φοβοῦμεθα αὐθέντα δῆλην τὴν νύκτα κοιμώμεθα. Ἰσως διὰ ταῦτα ἐφαλλον δῆλην τὴν νύκτα, ἐπειδὴ εὐρίσκοντο εἰς αὐτάς τὰς δυσκολίας. Δὲν τοὺς ἐκυρίευσεν ἡ δύναμις τοῦ ὕπνου, οὔτε ὁ πόνος τοὺς ἐλύγισεν, οὔτε ὁ φόθος τοὺς ἔρριπεν εἰς ἀμηχανίαν, ἀλλὰ αὐτὰ τὰ ἴδια πολὺ περισσότερον τοὺς ἀφύπνιζον καὶ τοὺς ἐγέμιζον μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν.

«Κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον ὕμνου τὸν Θεόν, λέγει, ἐπικροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ θεσμοὶ» διότι ἐφαίνετο ὅτι εἶναι παράξενον καὶ ἀπροσδόκητον.

«Ἄφνω δὲ σεισμός ἐγένετο μέγας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμοτηρίου· ἀνεώχθησάν τε παρακρήμα πᾶσαι αἱ θύραι, καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη». Ἐγίνε σεισμός, ὥστε νὰ ἀφυπνισθῇ ἕκείνος καὶ αἱ θύραι ἤνοιξαν, ὥστε νὰ θαυμάσῃ τὸ γεγονός. Αὐτὰ οἱ φυλακισμένοι δὲν τὰ ἐθέλεον διότι θεθαίως βλοῖ ἦτο θυνατὸν νὰ φύγουν.

«Ἐξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ, καὶ ἰδὼν ἀνεφωμένους τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος μάχαιραν ἐμελλεν ἐαυτὸν ἀναρῆναι, νομίζων ἐκπεφευγέναι τοὺς δεσμίους. Ἐφώνησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ ὁ Παῦλος, λέγων Μηδὲν πράξεις σεαυτῷ κακόν· ἀπαντες γάρ εἰμεν ἐνθάδε». Ἐθαύμασε περισσότερον τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Παύλου ἠπόρησε μὲ τὴν γενναιότητα, διότι δὲν ἐφυγεν, ἀν καὶ ἠδύνατο νὰ φύγῃ, καὶ διότι τὸν ἠπόδησεν ἀπὸ τὴν αἰματοχυσίαν. «Αἰτήσας δὲ φῶτα εἰσαπήδησε, καὶ ἔντρομος ὑπάρχων προσέπεσε τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλῳ, καὶ προσαγῶν αὐτοὺς ἔξω, εἶπε· Κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν, ἵνα σωθῶ; Ἐίδες πῶς τὸν ἐκυρίευσεν τὸ θαῦ-

μα; «Οἱ δὲ εἶπον Πίστευσον ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ σωθήσῃ, οὐ καὶ ὁ οἶκός σου. Καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ». Ἔνεκα τοῦ ὅτι ἐκήρυξαν εἰς αὐτὸν ἀμέσως ἐφανερώσαν τὴν πρὸς αὐτὸν φιλανθρωπίαν.

«Καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτός, ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν. Καὶ ἐσαπίσθη αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες παρακρήμα. Ἀναγῶν τε αὐτοὺς, εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, παρέθηκε τράπεζαν, καὶ ἠγαλλίετο πανοικί πεπιστευκῶς τῷ Θεῷ». Τοὺς ἔπλυνε, ὡς νὰ ἐξεπλήρωσε τὴν εὐεργεσίαν καὶ ὡς νὰ τοὺς ἐτίμα δι' ὅσων ἔπραττε.

«Ἡμέρας δὲ γενομένης, ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς ραβδούχους, λέγοντες Ἀπόλυσον τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους». Ἐγνώρισαν ἰσως οἱ στρατηγοὶ τὸ συμβάν, καὶ δὲν ἐτόλμαν νὰ τοὺς ἀπολύσουν οἱ ἴδιοι. Ἐπίτηγαι δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους τούτους πρὸς τὸν Παῦλον, φήσας ὅτι ἀπεστάλκασιν οἱ στρατηγοὶ, ἵνα ἀπολυθῆτε. Νῦν οὖν ἐξεληθόντες πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ. Ὁ δὲ Παῦλος ἔφη πρὸς αὐτούς· Δείραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ ἀκατακρίτους, ἀνθρώπους Ῥωμαίους ὑπάρχοντας, ἐβάλον εἰς φυλακὴν, καὶ νῦν λόθρα ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν; Οὐ γὰρ ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἐξαγαγέτωσαν. Ἀνήγγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ραβδοῦχοι τὰ ῥήματα ταῦτα καὶ ἐφοβήθησαν, ἀκούσαντες ὅτι Ῥωμαῖοί εἰσι. Καὶ ἐξεληθόντες παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξαγαγόντες ἡρώτων ἐξελεθῆναι τῆς πόλεως. Ἐξεληθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς, εἰσῆλθον πρὸς τὴν Λυβίαν, καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελφοὺς παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξῆλθον». Ἄν καὶ εἰσποίησαν ἐπισήμως οἱ στρατηγοὶ, ὁ Παῦλος δὲν ἐξέρχεται ταχέως διὰ τὴν Λυβίαν καὶ τοὺς ἄλλους ἀδελφοὺς, ἡ καὶ διὰ νὰ τοὺς φοβίσῃ, διὰ νὰ μὴ θεωρηθοῦν ὅτι ἔχουν ἐλευθερωθῆ ἐπειδὴ προσέβαλον ἀξίωσιν καὶ

διά να καταστήσουν και τους άλλους θαρραλέους.

Τριπλούν ήτο τὸ ἄδικημα, ἀγαπητοί, ἔτι και Ρωμαίους, και χωρίς να καταδικασθῶν και δημοσίως τοὺς ἔβαλον εἰς τὴν φυλακὴν. Βλέπεις ὅτι συνέθετον και πολλὰ ἀνθρώπινα ἐπιχειρήματα.

Ἄς συγκρίνωμεν πρὸς ἐκείνην τὴν νύκτα αὐτὰς τὰς νύκτας, ὅπου διασεκδάσεις και μέθαι, και ἀκαλοσταί, ὅπου ὁ ὕπνος δὲν ἔχει οὐδεμίαν διαφορὰν ἀπὸ τὸν θάνατον, ὅπου αἱ ἀγρυπνίαι εἶναι φοβερώτεραι τοῦ ὕπνου· διότι αὐτοὶ μὲν ἠσυχάζουν, χωρίς να γίνονται αἰσθητοί, ἐκείνοι δὲ εὐρίσκονται εἰς ἐγρήγορσιν φάουλως και ἀθλίως, κατασκευάζοντες πανουργίας, μεριμνῶντες διὰ χρήματα, ἐνδιαφερόμενοι πῶς θὰ ἀποκρούσουν ἐκείνους τοὺς ὀκλοὺς ἀδικῶν, σκεπτόμενοι τὸ μῖσος, ἀναλογιζόμενοι καθημερινῶς λόγια ὀβριστικά*.

Παρατήρησε πῶς ὁ Πέτρος ἐκοιμήατο. Κατ' οἰκονομίαν ἔχει γίνεαι ἐκεῖνο· διότι ὁ ἄγγελος παρευρίσκατο και δὲν ἔπρπε να ἴβῃ οὐδεὶς τὸ συμβάν· και αὐτὸ ὁρῶς πάλιν, διὰ να ἐμποδισθῇ ὁ δεσμοφύλαξ να αὐτοκτονήσῃ. Και διὰτι δὲν ἔγινε κάποιον ἄλλο θαῦμα; Διότι τοῦτο κατ' ἐξοχὴν ἦτο ἱκανὸν να ἐλκύσῃ και να πείσῃ αὐτόν, καθ' ὅσον θεθαίως και ὁ ἴδιος ἐκινδύνευε, ἂν δὲν εἶχε γίνεαι. Διότι δὲν μάς κυριεύουν τόσον τὰ θαύματα, ὅσον τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν σωτηρίαν μας. Διὰ να μὴ φανῇ ὅτι ἔγινεν ὁ σεισμός τυχαίως ἐπηκολούθησε και αὐτὸ, τὸ ὅποιον ἐμαρτύρει δι' ἐκεῖνο. Και παρουσιάζεται κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός· διότι δὲν ἔπραττον τίποτε δι' ἐπίδειξιν, ἀλλὰ διὰ τὴν σωτηρίαν.

Δὲν ἦτο πανοῦργος ὁ δεσμοφύλαξ· τοὺς ἔβαλε εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν, ἐπειδὴ ἔλαθε τοιαύτην διατα-

* Τοιοῦτοῦρῳ ὀπαυαίλουν τὸ πῦρ τῆς ὀργῆς, πρῶτοντα τὸ ἀνυπόφορα.

γὴν, ὄχι μόνος του. Και διὰτι ὁ Παῦλος δὲν ἐφώναξε πρὶν ἀπὸ αὐτό; Ὁ ἄνθρωπος ἦτο πλήρης συγχύσεως και ταραχῆς, και δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν να τὸ ἀποδεχθῇ. Διὰ τοῦτο ὅταν εἶδε ὅτι ἐπρόκειτο να αὐτοκτονήσῃ, προλαμῶνει και φωνάζει, λέγων «Πάντες ἔσμεν ἐνθάδε». Δι' αὐτὸ και «ἀτήσας φῶτα εἰσεπήδησε, και προσέπεσε τῷ Παύλῳ, λέγει, και τῷ Σίλλῳ». Πίπτει εἰς τοὺς πόδας τοῦ φυλακισμένου ὁ φύλαξ, και τοὺς ὀδηγεῖ ἔξω, και λέγει· «Κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν, να σωθῶ»; Διότι ἢ εἶπον; Ἴδὲ ὅτι συμφωνεῖ αὐτὸς με τοῦτο ὄχι ἐπειδὴ διεσώθη, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξεπλάγη ἀπὸ τὴν δύναμιν.

θ'. Εἶπες τί ἔγινε ἐκεῖ και τί ἐδῶ; Ἐκεῖ ἠλευθερώθη ἀπὸ τὸ πονηρὸν πνεῦμα ἡ μικρὰ κόρη και τοὺς ἐκλείσαν εἰς τὴν φυλακὴν, ἐπειδὴ τὴν ἀπῆλλαξαν ἀπὸ τὸν δαίμονα, ἐδῶ ἔδειξαν μόνον ὅτι ἔχουν ἀνοιχθῇ αἱ θύραι και ἠνοιξε τὰς θύρας τῆς καρδίας του, ἔλυσε διπλὰ δεσμά, ἠγάπησε ἐκεῖνο τὸ φῶς· διότι ἔλαμπε τὸ φῶς εἰς τὴν καρδίαν του. Και ἐπήδησεν ἐντὸς τῆς φυλακῆς και ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας, και δὲν ἐρωτᾷ· «Πῶς ἔχει γίνεαι αὐτό; τί ἔχει συμβῆ;» ἀλλὰ ἀμέσως λέγει· «Τί με δεῖ ποιεῖν, να σωθῶ»; Τί λέγει, λοιπόν, ὁ Παῦλος; «Πιστεύσον ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, και σωθήσῃ, λέγει, οὐ και ὁ οἶκός σου». Ἰδαιτέρως τοῦτο ἐλκύει τοὺς ἀνθρώπους τὸ να σωθῇ και ὁ οἶκος του. «Και ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον, και πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ». Τοὺς ἔλυσε και ἐλούσθη· ἐκείνους μὲν τοὺς ἔλυσε ἀπὸ τὰ τραύματα, αὐτὸς δὲ ἐκαθαρίσθη ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας. Ἐθρεψε και ἐτρέφη, «καὶ ἠγαλλιᾶτο», λέγει· ἂν κι δὲν ἦτο τίποτε, ἀλλὰ μόνον λόγοι και ἐλπιδες αἰσῆαι. Αὐτὸ ἦτο ἀπόδειξις ὅτι εἶχε πιστεύσει αὐτός, ὅτι δηλαδὴ ἀπεχωρίσθη ἀπὸ ἐλα.

Τι χειρότερον ἀπὸ τὸν δεσμοφύλακα; τί περισσότερον τραχὺ, τί περισσότερον ἀπολιτίστον; Ἄλλ' ὁμοῦς τοὺς ὑπεδέχθη μετὰ μεγάλης τιμῆς. Ὅχι ἐπειδὴ ἐσώθη,

εὐφράνηθη, ἀλλὰ «πειστωκῶς τῷ Θεῷ». «Πιστευσον, λέγει, ἐπὶ τὸν ἡμίονον». Δι' αὐτὸ εἶπε· «Πειστωκῶς τῷ Θεῷ», διὰ τὴν μὴ φανῆναι ἡλευθερώθη ὡς τὸ κατὰ φύσιν, ἀλλ' ὡς τὸ εἶχε διατρέχει σφάλμα. Διὰ τοῦτο λέγουσιν «λείποντες ἡμᾶς δημοσίᾳ ἀκατακρίτους ἀνθρώπους, θέλοντες εἰς φυλακὴν» διὰ τὸ μὴ εἶναι μόνον τῆς χάριτος ἐπίτευγμα, ἀλλὰ καὶ ἰδικόν των τὸ πρῶγμα. Ἰδὲ ὅτι ἡ χάρις τακτοποιεῖ κατ' οἰκονομίαν διαφόρως, πῶς ἐτήληεν ἐκείνους, πῶς αὐτὸς ἂν καὶ οἱ δύο ἦσαν Ἀπόστολοι.

«Ἐφοθήθησαν», λέγει. Φοβούνται, διότι ἦσαν Ῥωμαῖοι, οὐχὶ διότι τοὺς ἐφυλάκισαν ἀδικῶς. «Καὶ ἠρώτων αὐτοὺς ἐξελθεῖν ἀπὸ τῆς πόλεως». Ἐζήτησαν αὐτὴν τὴν χάριν. Αὐτοὶ δὲ ἀφοῦ ἐπήγαν εἰς τὴν Λυδίαν καὶ ἀφοῦ τὴν ἐστήριξαν, τοιοῦτοτρόπως ἀνεχώρησαν· διότι δὲν ἔπρεπε νὰ ἀφήρουν αὐτὴν ἢ ὅποια τοὺς περιποιήθη ὡς ἐάνους εἰς ἀγωνίαν καὶ ἀνησυχίαν. Ἐφυγον δὲ οὐχὶ ἐπειδὴ ὀπήκουσαν εἰς ἐκείνους, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐσιάζοντο διὰ τὸ κήρυγμα, ἀφοῦ ἀφελήθη ἀρκούντως ἡ πόλις ἀπὸ τοῦ θαύματος δὲν ἔπρεπε, λοιπόν, νὰ μείνουν εἰς τὸ ἐξῆς· διότι τὸ θαῦμα φαίνεται μεγαλύτερον, ἐπειδὴ ἂν καὶ ἀπεχώρησαν αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι τὸ ἐπέτελεσαν τὸ ἴδιον περισσότερο φοβ'· διότι ἡ πίστις τοῦ θεομοφύλακος ἦτο εἰς ἀντικατάστασιν τῆς φωνῆς.

Τι εἶναι ὁμοῖον πρὸς αὐτό; Δεσμεύεται¹⁵ καὶ δεσμευμένος ἐλευθερώνει, λύει σπιλοῦν δεσμῶν, ἔλυσε ἐκείνους ὁ ὁποῖος τὸν ἔδεσε μὲ τὸ νὰ δεθῆ. Πραγματικῶς εἶναι αὐτὰ ἔργα τῆς θείας χάριτος. «Νῦν οὖν, λέγει, ἐξελεύσθε, παρεύσατε ἐν εἰρήνῃ» δηλαδὴ, «μὲ ἀσφάλει-

14. Ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἀπ. Πέτρου ἐκ τῆς φυλακῆς. Ἰδὲ Πρῶθ. 12. 8 κ. εἴ.

15. Ὁ Παῦλος ἑνοῦσται.

αν καὶ χωρὶς νὰ φοβηθῶν οὐδέν». Ἄλλως τε δὲ ἐπιθυμοῦν νὰ εὐρεθῆ αὐτὸς ἐκτὸς κινδύνου, διὰ τὸ μὴ καταγορήται μετὰ ἀπὸ αὐτὰ.

Καὶ δὲν λέγουσιν «Μας ἔρριψαν εἰς τὴν φυλακὴν ἀφοῦ μᾶς ἐκτέπησαν, ἂν καὶ ἐπέτελέσαμεν θαύματα», (διότι δὲν ἐβίβον προσοχὴν εἰς αὐτὰ, ἀλλὰ, ἐκείνο τὸ ὅποιον κατ' ἐξαχὴν ἠδύνατο νὰ ταραχῆ τὴν σκέψιν των, «ἀκατακρίτους», λέγει, καὶ Ῥωμαίους ὑπάρχοντες». Ἄς ἐνθυμούμεθα πάντοτε αὐτὸν τὸν θεομῶτην, οὐχὶ τὸ θαῦμα. Τί θὰ εἶπουν οἱ Ἕλληνες; πῶς ἐνῶ ἦτο θεομῶτης ἐπεισε τὸν θεομοφύλακα; Καὶ ποῖος, λέγει, ἔπρεπε νὰ πεισθῆ παρὰ ἀνθρώπου θεαυρῶς καὶ ἀλλως καὶ χωρὶς σκέψιν, ἀλλὰ πλήρης ἀπαίρων κακῶν καὶ εὐκολόπιστος; Ἀκόμη καὶ αὐτὰ ἐκατομίζου. Διότι ποῖος, (ἐπίστευσε) παρὰ θυροδοῆφης, παρφυροπόλις, εὐνοῦχος, θεομοφύλαξ, δοῦλοι ἐπίστευσαν καὶ γυναῖκες; Τί, λοιπόν, θὰ ἠμπορέσουν νὰ εἶπουν, ὅταν παρουσιάσωμεν καὶ δσοὺς εἶχον ἀξιώματα, τὸν ἑκατόνταρχον, τὸν ἀνθύπατον, τοὺς ἀπὸ τότε μέχρι τώρα, αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ἐξουσιάζουσι, τοὺς βασιλεῖς; Ἐγὼ δὲ λέγω ἄλλο μεγαλύτερον ἀπὸ αὐτὸ· ὅς ἴδωμεν αὐτοὺς τοὺς ἀσημάντους. Καὶ ποῦ εἶναι τὸ ἀξίον θαυμασμοῦ; λέγει. Αὐτὸ μὲν, λοιπόν, εἶναι ἀξιοθαύμαστον· διότι ἂν πεισθῆ κάποιος διὰ τὰ συνήθη πράγματα, τίποτε ἀξιοθαύμαστον, ὅταν δὲ διὰ τὴν ἀνάστασιν, διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, διὰ χριστιανικὸν θῆλον ὁμιλῆ τις εἰς ἀνθρώπους ἀσημάντους καὶ πειθῆ, θὰ εἶναι περισσότερο θαυμαστόν, παρὰ ἐάν ἐπιθεῖ σοφός· διότι ὅταν δὲν ὑπάρχῃ κίνδυνος, καὶ πειθῆ κάποιος, ὀρθῶς προβάλλου τὴν μαρτίαν, ὅταν δὲ λέγῃ εἰς τὸν δοῦλον, κατὰ τὴν γνώμην σου ὅτι, «ἂν πεισθῆς εἰς ἐμένα, διατρέχεις κίνδυνον, θὰ ἔχῃς τοὺς πάντας ἐχθρούς, πρέπει σοὶ νὰ πεθάνῃς, νὰ ὀπισθῆς ἀπειρα κακῶς», ἔπειτα τοιοῦτοτρόπως κυριεύεις τὴν ψυ-

χὴν του, δὲν εἶναι αὐτὸ ἀποτέλεσμα πλέον μωρίας· διότι ἂν μὲν τὰ δόγματα εἶχον εὐχαρίστησιν, εὐλόγως θὰ ἤθύναιτο νὰ εἴπῃ κάποιος αὐτό, ἂν δέ, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον δὲν θὰ προετίμων οἱ φιλόσοφοι νὰ μάθουν, αὐτὸ ὁ δοῦλος ἀφομοιώνει, μεγαλύτερον τὸ θαῦμα.

Καὶ ἂν θέλετε, ἄς προβάλλωμεν τὸν ἴδιον τὸν θυροσοδέτην² καὶ ἄς ἴδωμεν τί λέγει εἰς αὐτὸν ὁ Πέτρος· ἢ, ἂν θέλῃς αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν δεσμοφύλακα. Τί τοῦ εἶπε, λοιπόν, ὁ Παῦλος; "Ὅτι ἀνέστη ὁ Χριστός, λέγει, ὅτι ὑπάρχει ἀνάστασις νεκρῶν, ὅτι βασιλεία καὶ τὸν ἔπεισε εὐκόλως, ἐπειδὴ ἦτο εὐκολόπιστος. Τί λοιπόν; διὰ τὴν ζωὴν δὲν εἶπε τίποτε, ὅτι πρέπει νὰ εἶναι σώφρων, ὅτι πρέπει νὰ εἶναι κύριος τῶν χρημάτων, νὰ μὴ εἶναι σκληρός, νὰ διδῇ τὰ ἰδικὰ του εἰς τοὺς ἄλλους; Διότι θεθαίως δὲν εἶναι χαρακτηριστικὸν μωρίας καὶ τὸ νὰ πεισθῇ εἰς αὐτά, ἀλλὰ καὶ μεγάλης ψυχῆς. Διότι ἔστω ὅτι τὰ δόγματα αὐτοὶ (τὰ) παραδέχονται περισσότερο ἀπὸ μωρίαν τὸ νὰ ἀποδέχωνται τὸσον ἀσκητικὴν τὴν ζωὴν, ποίας μωρίας ἦτο χαρακτηριστικόν!

"Ὅτε ὅσο καὶ ἂν εἶναι ἀλόγιτος ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος πείθεται, πείθεται δὲ εἰς αὐτά, εἰς τὰ ὅποια οὔτε οἱ φιλόσοφοι δὲν ἠβυνήθησαν νὰ πείσουν τοὺς φιλοσόφους, γίνεται μεγαλύτερον τὸ θαῦμα, ἰδιαιτέρως δέ, ὅταν καὶ γυναῖκες καὶ δοῦλοι πείθωνται, καὶ ὅταν αὐτὰ δεικνύωνται μὲ ἔργα, εἰς τὰ ὅποια οἱ Πλάτωνες καὶ ὅλοι ἐκείνοι δὲν κατώρθωσαν νὰ πείσουν οὐδένα. Καὶ διατί λέγω ὅτι οὐδένα; Ὅτε τοὺς ἑαυτοὺς των. Διότι ὁ Πλάτων ἔπεισε ὅτι δὲν πρέπει νὰ περιφρονῶμεν τὰ χρήμα-

2. Ἀναφέρεται εἰς τὸν θυροσοδῆτην Σίμων, ὅστις ἐπιλαμβάνει τὸν Ἅπ. Πέτρον, ὅταν κήρυκετο εἰς Ἱερουσ. Ἰβὶδ. Πρὸς Ε. 43 κ. εἶ.

τα, μὲ τὸ νὰ διατηρήσῃ τὸσον μεγάλην περιουσίαν καὶ κοσμήματα χρυσᾶ καὶ δοχεῖα· ὅτι δὲ δὲν πρέπει νὰ περιφρονῶμεν τὴν δόξαν ἐκ μέρους τῶν πολλῶν, ὁ Σωκράτης εἰς αὐτοὺς τὸ ἀποδεικνύει, ἂν καὶ ἀπειρα περὶ αὐτοῦ φιλοσοφῇ· διότι τὰ πάντα ἐπράττει ἀποθλέπων εἰς τὴν δόξαν. Καὶ, ἂν θεθαίως ἐγνωρίζετε καλῶς τοὺς λόγους ἐκεῖνου, θὰ ἠβυνάμην πολὺ νὰ παρατείνω τὸν λόγον δι' αὐτά, καὶ θὰ ἀπεδεικνύουν ὅτι ὑπάρχει πολλὴ προσποίησις εἰς αὐτούς, ἂν θεθαίως πρέπει νὰ πείθεσθε εἰς ὅσα λέγει ὁ μαθητὴς του, καὶ πῶς ὅλα τὰ γράπτὰ αὐτοῦ ἔχουν τὴν θέσιν εἰς τὴν κενοδοξίαν.

γ'. Ἀλλὰ, ἀφοῦ ἀφήσωμεν ἐκείνους, ἄς ἐπιλήσωμεν πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς μας. Διότι μαζί με ὅσα ἐλάχθησαν, καὶ αὐτὸ εἶναι δυνατόν νὰ εἴπωμεν, ὅτι δηλαδὴ ἐπειθοντο εἰς αὐτά καὶ με κινδύνουν. Μὴ, λοιπόν, φέρεσαι μὲ ἀναισθησίαν, ἀλλὰ ἄς ἐνοήσωμεν ἐκείνην τὴν νόκτα, τὸ ἔθλον τοῦ θασσανισμοῦ, τοὺς θύμους, καὶ ἄς φροντίζωμεν καὶ ἡμεῖς αὐτὸ νὰ πράττωμεν, καὶ θὰ ἀνοίξωμεν εἰς ἡμᾶς ὅχι τὸ δεσμητήριον, ἀλλὰ τὸν οὐρανόν. Ἄν προσευχάμεθα, θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ἀνοίξωμεν καὶ τὸν οὐρανόν. Ὁ Ἰησοῦς διὰ τῆς προσευχῆς καὶ ἐκλείσει καὶ ἠνοιξε τὸν οὐρανόν. Ὑπάρχει καὶ εἰς τὸν οὐρανόν δεσμητήριον. "Ὅσα ἂν θήσῃτε ἐπὶ τῆς γῆς, λέγει, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ". Ἄς προσευχάμεθα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός καὶ θὰ λύσωμεν αὐτά τὰ δεσμά· διότι εἰ προσευχαὶ συγχωροῦν ἁμαρτήματα, ἄς μᾶς πείθῃ ἡ χῆρα³, ἄς μᾶς πείθῃ ἐκεῖνος ὁ φίλος⁴, ὁ ὁποῖος ἐπέμενε καὶ ἔκρουε κατὰ τὴν θεθεῖαν νόκτα, ἄς μᾶς πείθῃ ὁ Κορνήλιος, («αὶ προσευχαί

3. Ματθ. 18, 18.

4. Λουκ. 10, 3 κ. εἶ.

5. Λουκ. 11, 5 κ. εἶ.

σου γάρ, λέγει, και αὐ ἐλεημοσύνη σου ἀνέθησαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ)⁶, ὡς μὲν πείθη ὁ Παῦλος, ὁ ὁποῖος λέγει· «Ἡ δὲ ἄνωγος χίρα και μεμονωμένη ἤλτικεν ἐπὶ τὸν Θεὸν και προσμένει ταῖς δεήσεσι νυκτὸς και ἡμέρας». Ἐάν ἐκεῖνος δὲ λέγη αὐτὰ διὰ χίρην, γυναῖκα ἀσθενή, πολὺ περισσότερον διὰ τοὺς ἀνδρας.

Και ἦδη σὰς ὠμίησα, και τώρα θὰ εἶπω· «Ἄς ἐγειρώμεθα τὴν νύκτα και ἂν δὲν κἀνης πολλὰς προσευχὰς, μίαν κάμε μετὰ νηφελιότητος, και ἀρκεῖ δὲν ζητῶ τίποτε περισσότερον» και ἂν δὲ εἶναι μεσονύκτιον, λοιπόν, κατὰ τὸν ὄρθρον. Δεῖξε δτι δὲν εἶναι ἡ νύκτα μόνον διὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ και διὰ τὴν ψυχὴν· νὰ μὴ ἀνεχθῆς νὰ διέλθῃ αὐτὴ ὀκνηρῶς, ἀλλὰ πρόσφερε εἰς τὸν Δεσπότην αὐτὴν τὴν ἀνταπόδοσιν, περισσότερον δὲ και αὐτὴ εἰς σὲ ἐπανέρχεται.

Εἰπέ μου, λοιπόν, δὲν θὰ περιέλθωμεν εἰς δύσκολον κατάστασιν, ἀπὸ ποῖον δὲν ἀπαιτοῦμε; και ἂν ἐπιτόχωμεν τὴν αἴτησιν ταχέως, ἀνακουφίζομεθα. Ποῖος θὰ σοὺ κάμῃ τὴν χάριν νὰ εἶναι πρόθυμος ἐκεῖνος ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀπαιτεῖς νὰ σοὺ ἀφελῇ εὐγνωμοσύνην, ἐπειδὴ ἀπαιτεῖς; Ποῖος θὰ σοὺ κάμῃ τὴν χάριν νὰ μὴ περιέρχῃσαι και νὰ ζητῆς ἀπὸ ποῖον νὰ ἀπαιτήσης, ἀλλὰ νὰ τὸν εὖρης πρόθυμον; νὰ μὴ ἔγῃ ἀνάγκη ἄλλων, διὰ νὰ ζητήσης ἀπὸ ἐκείνους; Τί μεγαλύτερον ἀπὸ αὐτό; Διότι αὐτὸς τότε κατ' ἐξοχὴν πράττει, ὅταν δὲν παρακαλέσωμεν ἄλλους· ὅπως ἀκριθῶς ὁ ἀληθὴς φίλος τότε ἰδιαίτερος μᾶς κατηγορεῖ· ἐπειδὴ δὲν ἔγομεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν φιλίαν του, ὅταν τὸν παρακαλέσωμεν ἐνδὲ εἶναι ἄλλοι αὐτοὶ οἱ ὅποιοι τοῦ ζητοῦν. Τοιοῦτοτρόπως και ἡμεῖς πράττομεν εἰς ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἀπαιτοῦν ἀπὸ ἡ-

6. Πρὸς 10, 4.

7. Α' Τιμῶν 5, 5.

μᾶς. Τότε ἰδιαίτερος προσφέρωμε δῶρα εἰς αὐτοὺς, δταν μᾶς πλησιάζουν μόνον των και ὄχι διὰ μέσου ἄλλων.

Τί λοιπόν, λέγει, ἂν ἔχω κτυπήσει; Νὰ σταματήσης νὰ κτυπᾷς, και δάκρυσε και τοιοῦτοτρόπως πλησίασε και ταχέως θὰ τὸν κἀνης εὐσπλαγχνικὸν διὰ τὰ προηγούμενα. Εἰπέ μόνον δτι «ἐκτόπησα»· εἰπέ ἀπὸ θάψους ψυχῆς και ἀπὸ καθαρὸν νοῦν, και ἔλα ἔχουν λυθῆ. Δὲν ἐπιθυμοῦμε αὐτὸς νὰ συγχωρηθοῦν αἱ ἁμαρτίαι σου, ὅσον αὐτὸς ἐπιθυμεῖ νὰ σοὺ συγχώρησῃ τὰ ἁμαρτήματα· διότι δτι δὲν ἐπιθυμοῦμε σὺ, κατανόησε δτι δὲν καταδέχεται οὐτε νὰ μείνης ἀγρυπνος, οὐτε ἀπορρήπτεις τὰ χρήματα· αὐτὸς δὲ διὰ τὰ συγχώρησῃ τὰς ἁμαρτίας μας, δὲν ἐλυπήθη τὸν Μονογενῆ Του, τὸ ἀληθινὸν τέκνον, τὸν σύνθρονον. Εἰλέπεις δτι αὐτὸς ἐπιθυμεῖ περισσότερον νὰ σοὺ συγχώρησῃ τὰς ἁμαρτίας;

Μὴ, λοιπόν, διατάζωμε, μὴτε νὰ ἀναθέλωμε δι' ἄλλον χρόνον. Εἶναι φιλάνθρωπος και ἀγαθός· ὡς τοῦ δώσωμεν μόνον σφοδρὴν, και αὐτὸ, διὰ νὰ μὴ μείνωμεν ἀχρησιμοποίητοι· ἐπειδὴ και χωρὶς αὐτοῦ θὰ ἠδύνατο νὰ συγχώρησῃ· ἀλλὰ ὅπως ἀκριθῶς ἡμεῖς διὰ τοὺς ὀπηρέτας μας ἀπειρα ἐπινοοῦμε και ἐφευρίσκομεν τοιοῦτοτρόπως και αὐτὸς πράττει διὰ τὴν σωτηρίαν μας. «Προφθάσωμεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει»⁸, διότι εἶναι ολκτίμων και ἐπικεικός. Ἐάν δὲ δὲν καλέσης εἰς σὸςθεῖαν μὲ εὐκρινεῖαν, μὴτε θέλῃς νὰ εἴπῃς ἐκ καρδίας «συγχώρησε», ἀλλὰ μόνον μὲ τὸ στόμα, τί θὰ κἀνης αὐτός;

Τί σημαίνει, «νὰ καλῆς μὲ εὐκρινεῖαν»; Μὲ εὐθεῖραν ἐκλογὴν, μὲ θέλῃσαι, μὲ εὐκρινῆ σκέψιν ὅπως λέγουν διὰ τὰ μύρα, εἶναι γνήσιον, δὲν ἔχει νοθευθῆ· τοιοῦτοτρόπως και ἔκει. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τὸν καλεῖ

8. Ὁσάμ. 94, 2.

εις θεήθειαν πραγματικῶς καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος πραγματικῶς τὸν παρακαλεῖ κάθεται (ἐπιμένει) πλησίον του συνεχῶς καὶ δὲν ἀπομακρύνεται ἕως θτου λάθη· αὐτὸς δὲ ὁ ὁποῖος ἀπλῶς προσηλώνεται, ἐκπληρώνωντας μὲ αὐτὸ τοῦτο τὸν νόμον, δὲν παρακαλεῖ ἀληθῶς. Ὅποιοςδὴποτε καὶ ἂν εἴσαι, μὴ λέγῃς ὅτι «εἰμαι ἁμαρτωλὸς» μόνον, ἀλλὰ καὶ φροντίζε νὰ ἀπαλλάξῃς τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ αὐτὸ τὸ ὅποιον νομίζεις (ὅτι εἴσαι)· μὴ λέγῃς, ἀλλὰ καὶ νὰ ποιῇς. Ἐάν ποιῇς, προσκαθεῖς· ἐάν δὲν προσκαθεῖς, δὲν ποιεῖς· ἐάν δὲν ποιῇς, περιπατῆεις. Ποῖος, ὁ ὁποῖος λέγει ὅτι «ὄσπερῶ ἀπὸ νόσημα», δὲν κάνει τὰ πάντα διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ; Μέγα ὄπλον ἢ προσευχῇ. «Εἰ ὑμεῖς οἴδατε, λέγει, δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσω μᾶλλον ὁ Πατήρ ὑμῶν;». Διατί δὲν θέλεις νὰ πλησιάσῃς; Σὲ ἀγαπᾷ, περισσότερον ἀπὸ βίου, ἔχει τὴν δυνατότητα, καὶ θέλει, καὶ ἠμπορεῖ, τί εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἔμποδίζει; Τίποτε.

Λοιπὸν, ἄς προσέλθωμεν μὲ πίστιν, ἄς προσέλθωμεν, προσφέροντες τὰ δῶρα, τὰ ὅποια θέλει, συγχωρητικότητα, καλωσύνην, πραότητα. Καὶ ἂν εἴσαι ἁμαρτωλὸς, μὲ παρηγοίαν νὰ τοῦ ζητήσῃς τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτημάτων, ἐπειδὴ ἠμπορεῖς νὰ ἀποδείξῃς ὅτι αὐτὸ ἔχει γίνει ἀπὸ σέ· ἂν δὲ εἴσαι δίκαιος, καὶ δὲν ἔχῃς αὐτὸ, δηλαδὴ τὸ νὰ συγχωρῇς, εἰς τίποτε δὲν ὠφέλησας. Δὲν εἶναι δυνατόν ἐνθρῶπος, ὁ ὁποῖος συνεχώρησε τὸν πλησίον, νὰ μὴ τύχῃ ἀσφαλοῦς συγχωρήσεως· διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἀσυγκρίτως περισσότερον φιλόνητος ἀπὸ ἡμᾶς· αὐτὸ εἶναι φανερὸν εἰς βίου. Τί λέγεις; Ἐάν εἴπῃς: «Ἠδικήθην, ἐκυριάρχησα τῆς ὀργῆς, ὑπέμεινα τὴν κακὴν ἐπίδρασιν τοῦ θυμοῦ πρὸς χάριν τοῦ θελή-

ματός του» δὲν θὰ συγχωρῆσῃ καὶ αὐτός; Ὅπωςδὴποτε θεοβαίως θὰ συγχωρῆσῃ.

Ἐπομένως ἄς καθαρίσωμεν τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὴν μη-σικακίαν. Αὐτὸ μᾶς εἶναι ἀρκετὸν διὰ νὰ εἰσακουσθῶμεν, καὶ ἄς προσευχόμεθα μὲ νηφαλιότητα καὶ μὲ πολλὴν ἐπιμονήν, ἵνα, ἀφοῦ ἀπηλαύσαμε τῆς γενναιοδῶρου φιλανθρωπίας του, ἀξιωθῶμεν τῶν ἀγαθῶν τὰ ὅποια μᾶς ἔχει ὑποσχεθῆ μὲ τὴν χάριν καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὅποιου εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει δόξα, βύναμις, τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΑΖ' (37)

(Πράξ. ιζ', 1 - 15)

«Ἀποδείξαντες δὲ τὴν Ἀμφίπολιν καὶ Ἀπολλωνίαν, ἦλθον εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν ἡ συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων. Κατὰ δὲ τὸ εὐαγγέλιον τῆ Παύλου εἰσῆλθε πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἐπὶ Σάββατα τρία διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν Γραφῶν, δεικνύων καὶ παρατιθέμενος ὅτι τὸν Χριστὸν εἶναι παθεῖν, καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ εἶναι ὁθεὸς ἔστιν ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς, ὃν ἐγὼ καταγγέλω ὑμῖν»¹.

α'. Πάλιν μὲν παρατρέχοντες τὰς μικρὰς πόλεις, σπεύδουν δὲ εἰς τὰς μεγαλυτέρας, διότι ἀπὸ ἐκεῖ, ὅπως ἀπὸ κάποια πηγὴν πρόκειται ὁ λόγος νὰ ἐπεκταθῇ εἰς τὰς πλησίον. Κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ Παύλου εἰσῆλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων. Ἄν καὶ εἶπε ὅτι «στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη»², δὲν τοὺς ἐγ-

κατέλειψε²· διότι είχε μεγάλην αγάπην πρὸς αὐτούς· ἄκουε, λοιπὸν, αὐτὸν νὰ λέγῃ· «Ἀδελφοί, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας, καὶ ἡ βέησις ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ὅπερ τοῦ Ἰσραὴλ ἐστὶν εἰς σωτηρίαν³, καὶ «εὐχόμεν ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὅπερ τῶν ἀδελφῶν μου»³. Ἐπράττε δὲ ταῦτο διὰ τὴν ὑπόσχεσιν καὶ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ νὰ μὴ εἶναι αὐτὸ σκάνδαλον εἰς τοὺς Ἕλληνας.

«Καὶ ἐπὶ Σάββατα τρία διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν Γραφῶν, διανοίγων καὶ παρατιθέμενος ὅτι τὸν Χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Χριστός, ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν». Βλέπεις ὅτι πρὶν ἀπὸ ὅλα κηρύττει τὸ πάθος τοῦ Κυρίου· τοιοῦτοτρόπως δὲν ἐντρέπετο, ἀλλὰ ἐγνώριζον ὅτι αὐτὸ εἶναι αἰτία σωτηρίας· «Καὶ τινες ἐξ αὐτῶν ἐπειθήσαν, καὶ προσεκηρώθησαν τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλῳ, τῶν τε σεβομένων Ἑλλήνων πλῆθος πολὺ, γυναικῶν τε τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι». Τὸ σημαντικώτερον τῆς ἐμιλίας εἶπε· τοιοῦτοτρόπως ἦτο ἄπλοος μὲ τὸ νὰ μὴ λέγῃ πανταχοῦ τὰς ἐμιλίαις του.

«Ζηλώσαντες δὲ οἱ ἀπειθοῦντες Ἰουδαῖοι, καὶ προσλαθόμενοι τῶν ἀγοραίων τινὰς ἀνδρας πονηροὺς καὶ ὀχλοποιήσαντες, ἐβροθύον τὴν πόλιν· ἐπιστάντες τε τῆ οἰκίᾳ Ἰάσονος, ἐζήτουν αὐτοὺς ἀγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον· μὴ εὐρόντες δὲ αὐτούς, ἔσυραν τὸν Ἰάσονα καὶ τινὰς ἀδελφούς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας, δοῶντες ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατάσαντες, οὗτοι καὶ ἐνθάδε πάρευσιν, οὗς ὑποδέδεκται Ἰάσων καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογμάτων Καίσαρος πρᾶσσουσι, βασιλέα ἕτερον λέγοντες εἶναι Ἰησοῦν». Ὡς τῆς κατηγορίας! πάλιν τοὺς ἐ-

2. Ρωμ. 10, 1.

3. Αἰνῶδ. θ, 3.

συκοφάντησαν δι' ἐσχάτην προβοσίαν, «λέγοντες εἶναι, λέγει, ἕτερον βασιλέα Ἰησοῦν, Ἐτάραζαν δὲ τὸν δῆλον καὶ τοὺς πολιτάρχας, ἀκούοντας ταῦτα καὶ λαθόντες τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν, ἀπέλυσαν αὐτούς». Ἀξιολογώτατος ὁ ἄνθρωπος, διότι ὁ Ἰ. βίος διεκινδύνευσε, καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀφῆσε νὰ φύγουν.

«Οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ νυκτὸς ἐξέπεμψαν τὸν τε Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἰς Βέροιαν» οἵτινες παραγενόμενοι εἰς τὴν συναγωγὴν ἀπήσαν τῶν Ἰουδαίων. Ὁδοὶ δὲ ἦσαν εὐγενέστεροι τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ, οἵτινες ἐβέβησαν τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, τὸ καθ' ἡμέραν ἀνακρίνοντας τὰς Γραφάς, εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτως. «Εὐγενέστεροι», λέγει Ἰησοῦς, «περισσότερον καλοδιάθετοι». Καὶ ἰδὲ ὅχι ἀπλῶς, ἀλλὰ μὲ προσεκτικότητα ἠρεῶν τὰς Γραφάς, διότι αὐτὸ σημαίνει τὸ «ἀνέκριναν», θέλοντες περισσότερον ἀπὸ αὐτὰς νὰ λάθουν πληροφορίαν διὰ τὸ πάθος· διότι ἦδη εἶχον πιστεύσει.

«Πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν, καὶ τῶν Ἑλληνίδων γυναικῶν τῶν εὐσημῶνων, καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι. Ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης Ἰουδαῖοι ὅτι καὶ ἐν τῇ Βεροίᾳ κατηγγέλη ὁ τοῦ Παύλου ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἦλθον κακὰ ἐσαλεύοντες τοὺς δόχλους. Εὐθέως δὲ τότε τὸν Παῦλον ἐξοπέστελλον οἱ ἀδελφοὶ πορεύεσθαι ὡς ἐπὶ τὴν θάλασσαν ὑπέμενον δὲ ὁ τε Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος ἔκει». Πρόσεξε ὅτι αὐτοὺς καὶ ὑπογῶρᾱ καὶ ἐναντιώνεται, καὶ ὅτι πράττει πολλὰ μὲ ἀνθρώπινον τρόπον. «Οἱ δὲ καθιστίντες τὸν Παῦλον ἤγαγον αὐτὸν ἕως Ἀθηνῶν, καὶ λαθόντες ἐντολὴν πρὸς τὸν Σίλαν καὶ Τιμόθεον, ἵνα ὡς τάχιστα ἔλθωσι πρὸς αὐτὸν, ἐζήτησαν».

Ἄς ἴδωμεν ἐξ ἀρχῆς τὰ λεχθέντα. Ἐπὶ Σάββατα τρία, λέγει, διελέγετο αὐτοῖς, διανοίγων ἀπὸ τῶν Γρα-

φών». Ὁρθῶς, ὅταν εἶχον ἀργίαν διότι αὐτὸ ἔκανε καὶ ὁ Χριστὸς, ὁ ὁποῖος συναμίλει ἀπὸ τὰς Γραφὰς εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸ τέλος, καὶ ἔχει πανταχοῦ ἀπὸ τὰ θεώματα. Διότι, ἐπειδὴ ἠγναντιοῦντο πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἑσκαφάντων ὡς ἀπατεῶνα καὶ ἀγύρτην, δι' αὐτὸ καὶ οὕτως ἠμίλει ἀπὸ τὰς Γραφὰς διότι αὐτὸς μὲν, ὁ ὁποῖος προσπαθεῖ νὰ πείσῃ ἀπὸ μόνου τὰ θεώματα, εὐλόγως θεωρεῖται ὑποπτος, ἐκαίνοσ δὲ ὁ ὁποῖος πείθει ἀπὸ τὰς Γραφὰς δὲν ἐμπνέει αὐτὴν τὴν ὑποψίαν. Καὶ πολλάκις τὸν εὐρίσκομεν νὰ πείθῃ μὲ τὴν διδασκαλίαν καὶ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν συνεκεντρώθη ἕλη ἡ πόλις πλησίον αὐτοῦ ὅταν ἐδίδασκε τοιουτοτρόπως καὶ αὐτὸ εἶναι κατὰ σπουδαίον καὶ ἔχει μικρὸν θαῦμα, ἀλλὰ καὶ λίαν σημαντικὸν εἶναι αὐτὰ. Καὶ διὰ τὰ νὰ μὴ νομίσουν ὅτι οἱ Ἰβιοὶ κατάρθωσαν τὸ πᾶν, ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς νὰ διώκωνται αὐτοί διότι δύο ἀπὸ αὐτὰ συνέβαινον ὅτε ὑπερηφανεύοντο ὡς νὰ κατάρθωσαν οἱ Ἰβιοὶ, ὅτε πάλιν ἐφοβοῦντο ὡς ὑπεύθυνοὶ τοιουτοτρόπως ἦτο τῆς προνοίας καὶ τὸ ὅτι ἐκαλοῦντο εἰς τὴν πίστιν.

«Τῶν τε σεβομένων Ἑλλήνων, λέγει, πολὺ πλῆθος, καὶ τῶν Ἑλληνίδων γυναικῶν τῶν εὐσημόνων ἐπίστευσαν, καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι». Ἐκείνοι δὲ ἀντιθέτως. Πῶς δὲ, ἐνῶ ἔλεγε: «Ἰνὰ ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομὴν»⁴, ὁμιλεῖ εἰς τοὺς Ἰουδαίους; Πράττων τοῦτο ἐκ τοῦ περισσεύματος. Ἐπειδὴ, ἐάν ἔπρεπε νὰ ὁμιλῇ μὲ τοὺς Ἰουδαίους, πῶς ἔλεγε πάλιν: «Ὁ γὰρ ἐνεργήσας ἐκεῖνος εἰς τὴν περιτομὴν, ἀνήργησε καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ ἔθνη»⁵. Ὅπως ἐκείνοι ὁμιλῆσαν καὶ εἰς τὰ ἔθνη, (ἂν καὶ ἦσαν προσωριμῶν διὰ τοὺς

4. Γαλάτ. 2, 9.
5. Αὐτὸθ. 8.

Ἰουδαίους), τοιουτοτρόπως καὶ αὐτός. Τὸ μὲν, λαμπρὸν, περισσότερον μεταξὺ αὐτῶν, ἀλλὰ ὅμως δὲν παρεμέλησεν οὔτε ἐκεῖνους, διὰ τὰ μὴ νομίσουν ὅτι ἔχουν διαχωρισθῆ.

4'. Καὶ πῶς, λέγει, προηγουμένως εἰσῆρχετο εἰς τὰς συναγωγὰς; Ἀλλὰ ἐπειθε διὰ τῶν Ἰουδαίων τοὺς Ἑλληνας, μὲ ὅσους ἐξ αὐτῶν Ἰουδαίους συναμίλει. Ἐγνώριζε δὲ ὅτι αὐτὸ ἦτο κατ' ἐξοχὴν ἐλκυστικὸν πρὸς τὴν πίστιν διὰ τοὺς ἔθνικοὺς. Διὰ τοῦτο ἔλεγε: «Ἐφ' ὅσον εἰμι ἐγὼ ἔθνῶν Ἀπόστολος»⁶. Καὶ αἱ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ δὲ ὅλαι ἐναντιώνονται πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. «Ὅτι τὸν Χριστὸν, λέγει, ἔδει παθεῖν». Ἐάν ἔπρεπε νὰ πάθῃ, ὀκωοδίποτε (ἔπρεπε) καὶ νὰ ἀναστήθῃ διότι αὐτὸ εἶναι πολὺ περισσότερον θαυμάσιον ἀπὸ ἐκεῖνο. Διότι ἐάν παρέβῃ εἰς θάνατον αὐτὸν ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει διαπράξει οὐδεμίαν ἀδικίαν, πολὺ περισσότερον τὸν ἀνέστησε.

«Προσλαβόμενοι δὲ τινὰς τῶν ἀγοραίων οἱ ἀπειθοῦντες Ἰουδαῖοι, ἐθορύβουν τὴν πόλιν», λέγει. Ἐπομένως ἦσαν περισσότεροὶ οἱ Ἑλληνας. Καὶ λαμβάνουν μαζί τινὰς μερικοὺς, ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἐνόμισαν ὅτι δὲν ἔπαρκουν οἱ Ἰβιοὶ διὰ τὴν συμπλοκήν, καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶχον αἰτίαν δικαιολογημένην. Διὰ τοῦ θορύβου πάντοτε κατορθώνουν τὰ τοιροῦτου εἶδους καὶ διὰ τῆς προσλήψεως ἀνδρῶν φαύλων. «Μὴ εὐρόντες δὲ αὐτούς, λέγει, ἔσυραν τὸν Ἰάσονα». Ὡς τῆς καταδυναστεύσεως! τοὺς ἔσυραν ἀπὸ τὰς οἰκίας ἀνοήτως. «Ὅσοι πάντες ἀπέναντι τῶν τοῦ Καίσαρος δογμάτων πράσσουσι, θασιλία, λέγει, λέγοντες ἕτερον εἶναι Ἰησοῦν». Ἐπειδὴ οὐδὲν ἔλεγον ἀντίθετον πρὸς τὰ παραβεβηγμένα, οὔτε παρεκίνουν τὴν πόλιν, τοὺς ὄδηγουν δι' ἄλλο ἀδίκην

6. Ρωμ. 11, 13.

μα, και τους αποκρυφιστάς δι' ἐσχάτην προδοσίαν. Και τι φοβείσθε, εάν θεοβαίως ἔχη ἀποπάναι; Γύρσασθε ἔτι πανταχοῦ οἱ διωγμοὶ ἐπεκτείνουσι πανταχοῦ τὸ κήρυγμα.

«Ὅσοι μὲν οὖν, λέγει, εὐγενέστεροι ἦσαν τῶν ἐν Θεσσαλονίκη» δηλαδή, χωρὶς νὰ πράττουν τι φαῦλον· ἀλλὰ αὐτοὶ μὲν ἐπεισήσαν, αὐτοὶ δὲ πράττουν και τὸ ἀντίθετον, ταρασσόντες αὐτούς. «Πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπιστευσαν και τῶν Ἑλληνίδων, λέγει, γυναικῶν». Ἰσάβην ἐδῶ πιστεύουσι Ἑλληνες. Σὺ δὲ ἔλεπε ὅτι ἔφυγον κατ' οἰκονομίαν, χωρὶς νὰ διαλιάζουν διότι ἀληθῶς θὰ ἔκαμον νὰ κηρύττουν και δὲ θὰ τοὺς παρῶργιζον περισσότερο. Ἀλλὰ ἀπὸ αὐτὸ δύο ἔγιναν και ὁ θυμὸς ἐκείνων κατέκλιπε και τὸ κήρυγμα προέκοπτε. Ἀνταξίως δὲ τῆς ἀταξίας των εἶπε ὅτι «ἤλθον κακεὶ σαλεύοντες τοὺς ὄχλους», ὑπαινισσόμενος τὴν ἀσυγκράτητον μανίαν των.

«Εὐθέως δὲ ἐξοπτεύσαν τον Παῦλον οἱ ἀδελφοὶ πορεύεσθαι, λέγει, ὡς ἐπὶ τὴν θάλασσαν». Ἐδῶ, λοιπόν, στέλλουν μόνον τον Παῦλον· διότι δι' αὐτὸν ἐφοβήθησαν μήπως πάθῃ κάτι κακόν, ἐπειδὴ αὐτὸ ἦτο τὸ σημαντικόν δι' αὐτούς· τοιοῦτοτρόπως δὲν ἐνήργει πανταχοῦ ἡ θεία χάρις, ἀλλὰ ἄφηνε νὰ πράττουν αὐτοὶ και κατ' ἀνθρώπινον τρόπον, ἀνορθοῦσα αὐτούς, και ἀφυπνίζουσα, και ὠθοῦσα εἰς φροντίδα. Ἰδὲ, λοιπόν, προεφύλαξε μόνον ἕως τοὺς Φίλιππους, ἀπ' ἐκεῖ δὲ οὐχὶ πλέον.

«Και λαθόντες ἐντολήν, λέγει, πρὸς τον Σίλαν και τον Τιμόθεον, ἵνα ὡς τάχιστα ἔλθωσι πρὸς αὐτόν, ἐξήεσαν». Καὶ τοῦτα εὐλόγως· διότι ἂν και ἦτο Παῦλος, ὁ μὲν εἶχε ἀνάγκη ἐκείνους. Ἐπομένως ὁρθῶς ἐπιέζοντο ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν Μακεδονίαν· διότι, λαμπρὰ ἦτο και ἡ Ἑλλάς πλέον· ἐπειδὴ και ἄλλα περισσὰ ἔπραττε. Ὁ Χριστὸς ἔδωκεν ἐντολήν νὰ ζῶν ἀπὸ τὸ Εἰσαγγέ-

λιον (ἀπὸ τὰς συνδρομάς τῶν πιστῶν), αὐτὸς δὲ δὲν ἐπραττε τοῦτο· ὁ Χριστὸς δὲν τον ἀπέστειλε νὰ θαπτεῖ ζῆ, αὐτὸς δὲ ἐθάπτεν». Ἰδὲ πῶς ἦτο ὁ ἰετρος ἰσχυρὸς πρὸς ὅλους εἰς τοὺς Ἰουδαίους, αὐτὸς εἰς τοὺς ἔθνικοὺς, εἰς τὸ μεγαλύτερον μέρος.

«Και λοθόντες τὸ Ἰκόνον, λέγει, παρὰ τῶν Ἰάσων, ἀπαῶ ἀρκετὰ προσέφερε, ἐφυγάδευσεν τον Ἰσάβην, ὡστε ἔδωκε τὴν ζωὴν του ὑπὲρ αὐτοῦ». Ὅσοι, λέγει, ἦσαν εὐγενέστεροι τῶν ἐν Θεσσαλονίκη» δηλαδή, ἦσαν τοιοῦτοι ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴν και τὴν πίστιν πρὸς τον Θεόν. «Ὅστινες ἐδέξαντο τον λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, λέγει, τὸ καθ' ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς Γραφάς, εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτως». Ὅχι ἀπλῶς ἀπὸ ὀρμῆν και ζήλον. Ἄν και ἦτο μεγαλύτερα ἡ πόλις ὑπῆρχαν εἰς αὐτὴν ἄνθρωποι φαῦλοι· οὐδόπως δὲ (εἶναι) παράδοξον και ἂν ὑπάρχουν εἰς μεγαλύτεραν πόλιν χειρότεροι. Ἰδιαιτέρως μὲν, λοιπόν, φυσικόν εἶναι νὰ ὑπάρχουν εἰς τὴν μεγαλύτεραν χειρότεροι, ὅπου εἶναι πολλοὶ αἱ ἀφορμαὶ τῶν παραχῶν· διότι ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὸ σώμα, ὅταν ἡ ἀσθένεια εἶναι φοβερωτέρα, ἔχει περισσότεραν τὴν τροφήν και τὸ ὑλικόν, τοιοῦτοτρόπως, λοιπόν, και ἐδῶ, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἔγινε εἰς τὸ Ἰκόνιον και τώρα γίνεται. Καὶ ἀναχωρεῖ ὁ Παῦλος διὰ νὰ τιμωρηθοῦν διὰ τὴν ἀπόλειαν των ἄλλων. Δι' αὐτὸ και ἔλεγε ὁ Παῦλος· «Κωλυόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσι λαλεῖν». Καὶ διατί, λέγει, θὲν ἔμειναν ἐδῶ; διατί δὲν ἔκαναν θαύματα; Διότι ἂν ἐκεῖ, ὅπου ἐλιθοβολεῖτο ἔμεινε ἀρκετόν χρόνον, πολλὸ περισσότερο ἐδῶ. Διατί; Δὲν ἦ-

7. Α' Κορινθ. 9, 14.

8. Αὐτόθ. 18, 17.

9. Α' Θεσσαλ. 2, 18.

θελε πάντοτε ὁ Θεὸς νὰ κάνουν αὐτοὶ θαύματα· διότι δὲν ἦτο κατώτερον θαῦμα, ἀπὸ τὸ νὰ κάνουν θαύματα, τὸ ὅτι ἂν καὶ ἐδιώκοντο ὑπερίσχον χωρὶς θαύματα. Ἐπομένως, ὅπως τῶρα ἐπικρατεῖ ἀνευ θαυμάτων, τοιοῦτοτρόπως καὶ τότε ἤθελε εἰς πολλὰς περιστάσεις νὰ ἐπικρατῆ.

Οὕτε, λοιπὸν, καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἦσαν προσκεκολλημένοι εἰς τὰ θαύματα, τὸ ὅποιον ἀκριθῶς, λοιπὸν, καὶ ὁ ἴδιος λέγει, «Ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον»¹⁰. Εἰς αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ζητοῦν θαύματα, εἰς ὄσους σοφίαν, αὐτὰ δίδομεν, τὰ ὅποια δὲν δύνανται νὰ πείσουν οὔτε μὲ θαύματα, καὶ πείθωμεν ὥστε αὐτὸ εἶναι μέγα θαῦμα.

Ἰδὲ, λοιπὸν, ὅταν ἐπεξετάθη τὸ κήρυγμα, πῶς φθάνουν εἰς τὰ θαύματα· διότι ἔπρεπε, λοιπὸν, δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐπίστευσαν νὰ εἶναι περισσότερα τὰ θαύματα ἀπὸ ὅτι διὰ τοὺς ὀπολιτικούς, διὰ τοῦτο καὶ γίνονται· ἀλλὰ τὰ ἔπραττον αὐτὰ μὲ τὸ νὰ ὑποχωροῦν καὶ νὰ ἐπιτιθενται.

Ἐξαπέστειλαν αὐτὸν, λέγει, ὡς ἐπὶ τὴν θάλασσαν. Διατί λοιπὸν; Ὅστε νὰ μὴ εἶναι δι' αὐτοὺς εὐκολὸς ἢ σύλληψις· διότι τοιοῦτοτρόπως μόνοι τῶν θά ἔπραττον κατὰ σπουδαίον, καὶ μὴ ἐκείνον πολλὰ ἔφεραν εἰς πέρας καὶ κατάρθωσαν. Κατὰ πρῶτον ἤθελον νὰ τὸν διασώσουν.

γ'. Πρόσεξε πόσῃ προθυμίᾳ εἶχον οἱ ὑπόλοιποι μαθηταὶ διὰ τοὺς κορυφαίους· ἀλλὰ ὅχι ὅπως τῶρα ἔχομε διαχωρισθῆ, ἔχομε διαιρεθῆ μεγάλοι καὶ μικροί· οἱ μὲν ὑπερηφανεύομεθα, οἱ δὲ φθονοῦμεν δι' αὐτὸ καὶ ἐκείνοι φθονοῦν, διότι ἡμεῖς ἔχομε γίνεαι ἀλαζόνες, δὲν ἀνεχόμεθα νὰ ὀμιλοῦμεν ὡς ἴσοι μαζί μὲ αὐτούς. Δι'

10. Α' Κορινθ. 1, 23.

αὐτὸ ὑπάρχει ἢ συμφωνία εἰς τὸ σῶμα, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει ἐπαροις· ἔνι ὑπάρχει δὲ ἐπαροις, διότι ἔχουν φασαεῖ τὰ μέλη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ χρειάζονται τὸ ἓν τὸ ἄλλο· καὶ ἡ κεφαλὴ ἔχει ἀνάγκην τῶν ποδῶν, καὶ οἱ πόδες τῆς κεφαλῆς.

Καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτὸ ἔκαμαν ὁ Θεός, καὶ οὔτε οὔτω ἀνεχόμεθα· διότι ἔπρεπε μὲν καὶ χωρὶς αὐτοῦ νὰ ὑπάρχη ἀγάπη. Ἐἰ δὲν ἀκούετε αὐτούς, οἱ ὁποῖοι μὴ συκοφαντοῦν ἔξω, ὅταν λέγουν· «Αἱ ἀνάγκαι (εἶναι) φιλίας; Οἱ λαϊκοὶ ἔχουν ἀνάγκην ἡμῶν, ἡμεῖς δὲ πάλιν εἰμεθα δι' αὐτούς. Τοιοῦτοτρόπως καὶ διδάσκαλος καὶ ἀρχὸν δὲν θά ὑπῆρχε, εἴαν δὲν ὑπῆρχον οἱ διδασκόμενοι καὶ οἱ ὑπήκοοι, δὲν θά ἐπαδεικνυε τὰ ἰδικά του· διότι δὲν θά ἦτο δυνατόν. Ὅπως ἀκριθῶς ἡ γῆ ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τὸν γεωργόν, καὶ ὁ γεωργὸς τῆς γῆς, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐδῶ· διότι ποῖαν ἀμοιβὴν ἔχει ὁ διδάσκαλος, ὅταν δὲν ἡμπορῆ νὰ ἐπιδείξῃ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐδιδάχθησαν; ποῖαν δὲ οἱ διδασκόμενοι, ὅταν δὲν ἀπήλασαν ἀρίστης διδασχῆς; Ἐπομένως ὁμοίως πάλιν ἔχομεν ἀνάγκην ὁ εἰς τοῦ ἄλλου, καὶ οἱ ἀρχόντες τῶν ἀρχομένων καὶ ὁ ἡγοούμενος ἐκείνων οἱ ὁποῖοι τὸν ὑπακούουν· διότι οἱ ἀρχόντες (ὁπάρχουν) ἔνεκα τῶν πολλῶν· διότι οὐδεὶς ἐπαρκεῖ νὰ πράξῃ κατὰ μόνος του, καὶ ἂν εἶναι ἀνάγκη νὰ χειροτονήσῃ, καὶ ἂν νὰ ἐξετάσῃ τὰς διαθέσεις καὶ τὰς γνώμας, ἀλλὰ γίνονται ἄλλοι περισσότερας ὑπολήψεως ἀπὸ τὴν συνάθροισην καὶ τὸ πλῆθος. Ὅπως, οἱ πτωχοὶ ἔχουν ἀνάγκην ἐκείνων οἱ ὁποῖοι δίδουν, οἱ ἐλεοῦντες πάλιν (ἔχουν ἀνάγκην) ἐκείνων οἱ ὁποῖοι λαμβάνουν. «Ἀλλήλους, λέγει, κατανοοῦντες εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης, καὶ καλῶν ἔργων»¹¹. Διὰ τοῦτο μεγαλύτερα κατορθώνει τὸ πλήρωμα τῆς ἐκ-

11. Ἐβρ. 10, 24.

κλησίας, και δεσά δέν ἡμπορεῖ τις μόνος του, δεσάν εἶναι μέ τούς ἄλλους ἡμπορεῖ. Δι' αὐτό μάλιστα εἶναι ἀπαραίτητοι αἱ προσευχαί νά γίνωνται ἐδῶ ὑπέρ τοῦ κόσμου, ὑπέρ τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐκτεινομένης εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, ὑπέρ τῆς εἰρήνης, ὑπέρ τῶν εὐρισκομένων εἰς συμφοράς. Καί αὐτό θελῶναι ὁ Παῦλος λέγων «Ἵνα τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα ἐκ πολλῶν προσώπων διά πολλῶν εὐχαριστηθῆ ὑπέρ ἡμῶν»¹². θελαδῆ, δεά νά χάριση εἰς πολλούς. Καί πολλάκις ἐπιζητεῖ τὰς προσευχὰς αὐτῶν. Ἰδέ, τί λέγει ὁ Θεός καί εἰς τήν περίπτωσιν τῶν Νινευιτῶν «Ἐγὼ δέ οὐ φείσομαι τῆς πόλεως, ἐν ἣ κατοικοῦσι πλείους ἢ δώδεκα μυριάδες»¹³. «Ἵπου δύο ἢ τρεῖς εἰσι συνηγμένοι, λέγει, εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν»¹⁴. «Ἐάν δέ οἱ δύο μεγάλα κατορθώσων, πόσον περισσότερον οἱ περισσότεροι;

Ἐάν δέ θά ἔχης ἰσχύν καί ἐνῶ εἶσαι εἰς, ἀλλά δεχι κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον. Διατί δεά καί εἶσαι εἰς; διατί δέν δημιουργεῖς πολλούς; διατί νά μὴ γίνης δημιουργός ἀγάπης; διατί δέν δημιουργεῖς φιλίαν; Δέν ἔχεις τὸν μέγιστον ἔπαινον τῆς ἀρετῆς; διότι δεσως ἀκριβῶς τὸ νά εἶναι οἱ κακοὶ σύμφωνοι περισσότερον παροργίζει τὸν Θεόν, τοιοιτοτρόπως καί τὸ νά ἔχουν οἱ καλοὶ ὁμόνοιαν περισσότερον τὸν εὐχαριστεῖ. «Ὁκ ἔση, λέγει, μετὰ πολλῶν ἐπὶ κακία»¹⁵. «Πάντες ἐξέκλιαν, δεμα ἠχρειώθησαν»¹⁶, καί ἔγιναν δεσ νά δεθουν εἰς τὰς κακίας τῶν.

Δημιούργησε διά τὸν δεαυτὸν σου φίλους περισσό-

12. Β' Κορινθ. 1, 11.

13. Ἰανθ. 4, 11.

14. Μαθ. 18, 20.

15. Ἐσοδ. 23, 2.

16. Ψαλμ. 18, 3.

τερον ἀπὸ τῶν οἰκείους, περισσότερον ἀπὸ δελους τούς ἄλλους. Ἐάν ὁ εἰρηνευτής (εἶναι) υἱός Θεοῦ, πόσον περισσότερον ὁ δημιουργὸν φίλους; εἰάν ὁ συμφιλιῶν τῆς μόνον ὀνομάζεται υἱός Θεοῦ, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος κάνει φίλους τούς συμφιλιωμένους ποῖου δέν εἶναι ἀξίος; Αὐτὴν τὴν συναλλαγὴν δεσ κάνωμε, φίλους μεταξύ τῶν δεσ κάνωμε τούς ἐχθρούς, καί αὐτούς οἱ ὁποῖοι δέν εἶναι μὲν ἐχθροὶ, οὔτε καί φίλοι, καί αὐτούς δεσ ἐνώνομεν καί πρὸ πάντων τούς δεαυτούς μας; διότι δεσως ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει εἰς τὴν οἰκίαν του ἐχθρῶν καί ἔχει διαφωνίας μετὰ τὴν γυναῖκα του, δέν εἶναι ἀξίος ἐμπιστοσύνης δεσάν συμφιλιῶν ἄλλους, ἀλλά θά ἀκούση «Ἰατρέ, θεράπευσον σεαυτὸν»¹⁷, τοιοιτοτρόπως καί ἐδῶ θά ἀκούση. Ποῖα, λοιπόν, εἶναι ἡ εἰς ἡμᾶς ἐχθρα; Ἡ τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ σῶμα, ἡ τῆς κακίας πρὸς τὴν ἀρετὴν. Αὐτὴν δεσ διαλύσωμεν, αὐτὸν τὸν πόλεμον δεσ κατοργήσαμεν, καί τότε θά συνομιλοῦμε καί μετὰ τούς ἄλλους μετὰ εἰρήνην, μετὰ πολὺ θάρρος, διότι δέν θά μᾶς κατηγορή ἡ συνείδησις.

Μάχεται ἡ ἀργὴ πρὸς τὴν ἐπεικείαν, ἀγωνίζεται ἡ ὑπερβολικὴ ἀγάπη δεά τὰ χρήματα μετὰ τὴν περιφρόνησιν τῶν χρημάτων, μάχεται ἡ κακία μετὰ τὴν καλοσύνην. Αὐτὸν τὸν πόλεμον δεσ καταλύσωμεν, αὐτούς τούς ἐχθρούς δεσ καταστρέψωμεν, αὐτὰ τὰ σύμβολα νίκης δεσ στήσωμεν, δεσ δημιουργήσωμεν εἰς τὴν πόλιν μας εἰρήνην; διότι ἔχομεν ἡμεῖς πόλιν, καί πολίτευμα, καί πολίτας, καί ξένους πολλούς; ἀλλά δεσ ἀπομακρύνωμε τούς ξένους, δεσ νά μὴ καταστραφοῦν οἱ οἰκεῖοι. «Ἐσ μὴ εἰσέλθη οὐδὲν ξένον, οὐδὲν μὴ γνήσιον δόγμα, οὐδὲν διανόημα σαρκικόν. Δὲν ἐλέπομεν δεσ δεν συλληφθῆ τις ἐκ τῶν ἐχθρῶν εἰς τὰς πόλεις, δεσ κατὰ-

17. Λουκ. 4, 23.

σκοπος κατηγορείται; Λοιπόν ως απομακρύνουμε τους ξένους; μαλλον δε όχι απομακρυνουν των ξένων μόνον, αλλά ως απομακρύνουμε και τους έχθρους.

Ἄν αντιληφθῶμεν κάποιον, ως παραδώσωμεν ἐκείνην τὴν σκέψιν εἰς τὸν ἄρχοντα νοῦν, ἣ ὅποια εἶναι μὲν ἐσθραυρα, εἶναι δὲ ἐφωδιασμένη με ἔνδυμα κοινόν. Πολλὰ τοιοῦτου εἶδους σκέψεις υπάρχουν εἰς ἡμᾶς, ἐκ φύσεως μὲν ἔχθρικά, περιβεβλημένοι δὲ δέρμα προβάτων. Ὅπως ἀκριβῶς οἱ Πέρσαι, ἀφοῦ ἀφαιρέσουν τὸ ἀνατολικὸν κάλυμμα τῆς κεφαλῆς καὶ τὰς ἀνατολικὰς περικνημίδας καὶ τὰ θαρσαρικά ὀποδήματα, καὶ ἀφοῦ κρυφίως ἐνδυσθῶν τὴν ἄλλην στολὴν τὴν συνήθη εἰς ἡμᾶς, καὶ ἀφοῦ κόψουν τελείως τὰ μαλλιά, καὶ ὀμιλοῦντες εἰς τὴν συνθησιμένην γλῶσσαν, ἀποκρύπτουν με τὴν περιβολὴν τὸν πόλεμον, ἂν δὲ ἀμέσως ἐλέγχῃς, ἀπεκάλυψας ἐκεῖνο τὸ ὅποιον κρύπτεται, τοιοιουτρόπως καὶ ἐδῶ ἐξέτασε λεπτομερῶς ἀπείρους φορές τὴν τοιαύτην σκέψιν, καὶ ταχέως θὰ ἴδῃς τὸ θαρσαρικὸν φρόνημα.

Διὰ τὰς αὐτὰς δεῖξω δὲ τοὺς τοιοῦτου εἶδους κατασκόπους εἰς παράδειγμα, τοὺς ὁποίους τοποθετᾷ ἐκ τῶν προτέρων ὁ Διάβολος, διὰ τὰ ἴδουν τὰ εἰς ἡμᾶς, ἔμπρὸς ως ἐκδύσωμεν ἕνα, καὶ ως ἐξετάσωμεν εἰς τὸ δικαστήριον με ἀκρίθειαν, καὶ, ἂν θέλετε, ως παρουσιάσωμεν μερικαὺς ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἐγίναν ἀντιληπτοὶ ὑπὸ τοῦ Παύλου.

«Ἐτινά ἐστι, λέγει, λόγον μὲν ἔχοντα σοφίας ἐν ἐσθλοθηρηκαίᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ καὶ ἀφειδείᾳ σώματος, οὐκ ἔν τιμῇ τινὶ πρὸς τὴν τλήσμονήν τῆς σαρκός»¹⁸. Δηλαδή, ἤθελε νὰ εἰσαγάγῃ ὁ Διάβολος τὸν Ἰουδαϊσμόν ἐν μὲν, λοιπόν, τὸν εἰσῆγαγεν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του, ἔν θὰ ἐπειθε. Ἰδέ, λοιπόν, πῶς τὸν ἀδημιούργη-

18. Κολοσ. 2. 23.

σε. Πρέπει, λέγει, νὰ μὴ φροντίζωμε τὸ σῶμα. Αὐτὸ εἶναι φιλοσοφία, νὰ μὴ δεχώμεθα δηλαδὴ τὴν τροφήν, ἀλλὰ νὰ τὴν ἐλέπαμεν αὐτὸ εἶναι ταπεινώσις. Καὶ τώρα δὲ πάλιν εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν αἰρετικῶν ἤθελε νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν κτίσιν. Ἰδέ, λοιπόν, πῶς ἐπενόησε τὸ τεχνάσμα; ἔνθ' ἔλεγε ὅτι «προσκύνησε τὴν κτίσιν, θὰ ἐνικᾶτο», ἀλλὰ τί (λέγει); Ὁ Θεός, λέγει, εἶναι κτιστός. Ἀλλὰ ως ἐμφανίσωμε πλησίον τῆς ἀποφάσεως τῶν κρινόντων τὸν νοῦν τῶν Ἀποστολικῶν Γραφῶν ἕκαστὸν τὸν ὀδηγήσωμεν αὐτοὶ θὰ διακρίνουν καὶ τὸ κήρυγμα καὶ τὴν ὀμιλίαν.

Πολλοὶ ἀποκομίζουν κέρδη, κέρδη ἀδίκαια, διὰ τὰ ἠμποροῦν νὰ δίδουν εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ αὐτὴ ἡ σκέψις εἶναι φοβερά. Ἀλλὰ ως τὴν ἀποκαλύψωμεν, ὅς τὴν ἐξετάσωμεν, διὰ τὰ μὴ κυριευθῶμεν ἀλλὰ, ἀφοῦ ἀποφύγωμεν τὰ τεχνάσματα δια τοῦ διαβόλου, ὅς ἠμπορέσωμεν, κατέχοντες με ἀκρίθειαν τὰ ὀρθὰ δόγματα, νὰ φέρωμεν εἰς πέρας τὸν παράντα βίον με σταθερότητα, καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ἀγαθὰ τὰ ὅποια μᾶς ἔχει ὀποσχεθῆ με τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου συγχρόνως εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα (ἀνήκει) δόξα, δύναμις, τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΑΗ' (38)
(Πράξ. ιζ', 16 - 31)

«Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις ἐκδεχομένου αὐτοῦ τοῦ Παύλου, παροξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεωροῦντι κατεῖβαλον οὖσαν τὴν πόλιν. Διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς σεβασμένοις, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ πάσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας»¹.

α', Πρόσεξε ὅτι αὐτὸς ἔχει μεγαλύτερους πειρασμοὺς ἀπὸ μέρους τῶν Ἰουδαίων, παρὰ ἀπὸ μέρους τῶν Ἑλλήνων. Εἰς τὰς Ἀθήνας, λοιπόν, δὲν παθαίνει τίποτε τοιοῦτον, ἀλλὰ τὸ πᾶν ἐφθασε μέχρι χλευασμοῦ, ἀν καὶ ἐπεισε θέσθαια μερικοῦς. Μεταξὺ δὲ τῶν Ἰουδαίων πολλοὶ αἱ εὐσεχεῖται. Οὕτως εἶχον ἐμπλοκὴ εἰς πόλεμον μᾶλλον. Δι' αὐτὸ καὶ λέγει: «Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις ἐκδεχομένου αὐτοῦ τοῦ Παύλου, παροξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεωροῦντι κατεῖβαλον οὖσαν τὴν πόλιν». Εὐλόγως ἐξοργίζεται. Διότι δὲν ἤμποροῦσε νὰ τῆ ἀλλαγῇ τόσα εἶδωλα.

«Διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς σεβασμένοις, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ πάσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας». Παρατήρησε, πάλιν συνομιλεῖ μὲ τοὺς Ἰουδαίους, ἀποστομῶν μὲ πάντα τρόπον αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ἔλεγον ὅτι τοὺς ἐγκατέλειψεν, ἐπειδὴ ἐστράφη πρὸς τὰ ἔθνη. Εἶναι ἀξιοθαύμαστον πῶς δὲν τὸν ἐγλεύασαν οἱ φιλόσοφοι, ὅταν αὐτὸς ὁμιλεῖ τοιοῦτοτρόπως, κατ' εὐθείαν προσβλητικῶς, οὔτε ἀπεμακρόνησαν ἀπὸ τοῦ κήρυγμα μὲ τὸ νὰ εἴπουν: «αὐτὸ ἀπέχει μακρὰν τῆς φιλοσοφίας». Διότι δὲν

ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΟΜΙΛΙΑ ΑΗ' (ΚΕΘ. 17) 161

εἶχε οὐδεμίαν ἀλαζονείαν, καὶ ἄλλωστε διότι δὲν ἂν τελαμῶνόντο, οὔτε ἀντελήφθησαν κατὰ ἐπ' αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἔλεγοντο. Διότι πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἐνησῶν ἐνῶ ἔλεγον ἄλλοι μὲν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι τὸ σῶμα, ἄλλοι δὲ ὅτι μακαριότης εἶναι ἡ ἕβου; «Τινὲς δὲ καὶ τῶν Ἐπικουρεῖων καὶ τῶν Στωϊκῶν φιλοσόφων συνέβαλον αὐτῷ, καὶ τινες ἔλεγον: Τί ἂν θέλοι ὁ σκερμιολόγος οὗτος λέγειν; Οἱ δὲ Ἐξῶν θαιμονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι: ὅτι τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν ἀγγελλίζετο». Διότι ἐνόμουν ὅτι ἡ ἀνάστασις εἶναι κάποιος Θεός, ἐπειδὴ εἶχον συνηθίσει νὰ λατρεύουν καὶ γυναῖκας.

«Ἐκλασόμενοι τε αὐτοῦ, ἐπὶ τὸν Ἄρειον Πάγον ἤγαγον λέγοντες: Δυνάμεθα γινῶναι εἰς ἡ καὶ καὶνὴ ἀθῆ ἢ ὅπὸ σοῦ λαλομένη διδαχὴ; ἐνίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν; θουλόμεθα οὖν γινῶναι τί ἂν θέλοι ταῦτα εἶναι». Ὡδήγησαν αὐτὸν εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον, ὅχι διὰ νὰ μάθουν; ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν τιμωρήσουν, ἐκεῖ ὅπου ἐγίνοντο αἱ δίκαι διὰ φόνους. Πρόσεξε, λοιπόν, πῶς καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ μάθουν καὶ παντοχοῦ ἐπικαλοῦνται τὴν καινοτομίαν.

Ἡ πόλις ἐκεῖνων ἦτο πόλις πολυλόγων. «Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς ἕτερον οὐδὲν εὐκαίρου, ἢ λέγειν τι καὶ ἀκοῦειν καινότερον. Σταθεῖς δὲ ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ Ἄρειου Πάγου, ἔφη: Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς θειοδαιμονιστέρους ὁμᾶς θεωρῶν, ἐισρχόμενος γάρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεθᾶσματα ὑμῶν, εἶδον καὶ θαμῶν, ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο: Ἄγνώστῳ Θεῷ. Ὅν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν». Ὡς νὰ τοὺς ἐπαινεῖ, φαίνεται ὅτι δὲν λέγει εἴποτε θαρῶ. «Ἐως θειοδαιμονιστέρους ὁμᾶς, λέγει, θεωρῶ». Δηλαδὴ «εὐλαβεστέρους». «Ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο: Ἄγνώστῳ Θεῷ». Τί σημαίνει αὐτό; Οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ κατὰ διαφορὸς και-

1. Πράξ. 17, 16 - 17.

ρούς ἐδέχθησαν πολλοὺς θεοὺς καὶ ἀπὸ τῆν πέραν τῶν ὀρίων των χέφραν, βίπας τὸ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς, τὸν Πάνα, καὶ ἄλλους ἀπὸ ἄλλα μέρη, φοβούμενοι μήπως ὀπάρχῃ καὶ ἄλλος, εἰς αὐτοὺς μὲν οὐδόλωσ γνωστός, λατρευόμενος δὲ ἀλλαγῶ, διὰ περισσοτέραν εἶπεν ἀσφάλειαν, ἔστησαν βωμὸν καὶ εἰς αὐτόν. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἦτο γνωστός ὁ θεός, εἶχε γραφῆ· «Ἀγνώστῳ θεῷ». Αὐτός, λοιπόν, λέγει ὁ Παῦλος, εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, μᾶλλον δὲ ὁ θεός τῶν πάντων.

«Ὅν οὖν οὐκ ἀγνοοῦντες, λέγει, ἐδουθεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν». Πρόσεξε πῶς ἀποδεικνύει ὅτι τὸν εἶπον προλόθει. Τίποτε εἶνον, λέγει, τίποτε νέον δὲν φέρω. Εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸ τέλος αὐτὸ εἶπεν ἐκεῖνοι· «Τίς ἡ καινὴ αὐτῆ ἢ λαλουμένη ὀπὸ σοῦ διδασχῆ; ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν». Ἀμέσως, λοιπόν, ἀναιρεῖ τὴν προκατάληψίν των καὶ λέγει· «Ὁ θεός, ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὐτος οὐρανοῦ καὶ γῆς κύριος ὀπάρχων». Ἔπειτα, διὰ τὸ μὴ νομίσουν ὅτι εἶναι εἰς ἐκ τῶν πολλῶν, διορθώνει, λοιπόν, προσθέτων· «Ὅχι ἐν χειροποιήτοις νοαῖς κατοικεῖ, οὐδὲ ὀπὸ χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύεται, προσδεόμενός τις». Παρατηρεῖς πῶς κατ' ἄλλῃον εἰσάγει τὴν γριστιανικὴν διδοχῆν; Πῶς περιγελᾷ τὴν Ἑλληνικὴν κλάνην;

«Δοὺς πᾶσι ζῆλην καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα ἐποίησέ τε εἰς ἐνός σῆματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς». Αὐτὸ εἶναι ἴθιον τοῦ θεοῦ. Πρόσεξε, λοιπόν, ἂν δὲν ἡμποροῦν αὐτὰ νὰ λέγανταὶ καὶ διὰ τὸν γίόν. «Ὀὐρανοῦ, λέγει, καὶ γῆς κύριος ὀπάρχων», τὰ ὀποῖα ἐνόμιζον ὅτι εἶναι θεοί. Ἐδήλωσε καὶ τὴν δημιουργίαν καὶ τοὺς ἀνθρώπους. «Ὀρίσας προστεταγμένους καιροὺς καὶ τὰς ἀραφείας τῆς καταικίας αὐτῶν, ζητεῖν τὸν θεόν, εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτόν. καὶ εἴροειν, καίτοι γε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἐνός ἐκά-

στοῦ ἡμῶν ὀπάρχοντα» ἐν αὐτῷ γάρ ζῶμεν, καὶ κινούμεθα, καὶ ἐσμέν, ὡς καὶ τινες τῶν καθ' ὀμὰς ποιητῶν εἰρήκασι. Τοῦ γάρ καὶ γένος ἐσμέν». Αὐτὸ τὸ εἶπεν ὁ ποιητῆς Ἀρατος. Παρατήρησε ὅτι παρέχει τὰς ἀποδείξεις καὶ ἀπ' αὐτὰ τὰ ὀποῖα γίνονται ἀπ' αὐτοὺς καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὀποῖα ἔχουν λεχθῆ.

«Γένος οὖν ὀπάρχοντος τοῦ θεοῦ, οὐκ ὀφειλομεν νομίζειν χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὀμοιον». Καὶ θεβαίως δι' αὐτό, λέγει, ὀφειλομεν. Οὐδόλωσ. Διότι θεβαίως οὐτε ἡμεῖς εἰμεθα ὀμοιοι, οὐτε αἱ ἰδικαί μας ψυχαι.

Διατὶ τέλος πάντων δὲν εἶναι ἀπροκάλυπτος πρὸς τοὺς φιλοσόφους καὶ δὲν εἶπε· «Ὁ θεός εἶναι ἐκ φύσεως ἀσώματος, ἀόρατος καὶ χωρὶς σχήματος; Διότι ἐνόμιζε ὅτι εἶναι περιττὸν νὰ λέγη αὐτὰ πρὸς ἀνθρώπους, οἱ ὀποῖοι δὲν εἶχον μάθει ἀκόμη ὅτι ὀπάρχει ἔνας καὶ μόνον θεός. Δι' αὐτό, ἀφοῦ παρέλειψε νὰ εἶπῃ ἐκεῖνα, μένει εἰς αὐτό τὸ ὀποῖον ἐπεδίωκε καὶ λέγει· «Τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὀπεριδὼν ὁ θεός, τὰ νῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν, διότι ἔστησεν ἡμέραν, ἐν ἣ μᾶλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνη ἐν ἀνδρὶ, ὀ ἄρισ, πίστιν παρασχῶν πᾶσι, ἀναστήσας αὐτόν ἐκ νεκρῶν. Παρατήρησε, ἀφοῦ συνετάραξε τὴν διάνοιάν των μὲ τὸ νὰ εἶπῃ· «Ἔστησεν ἡμέραν», καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐφόβισε, τότε εἰς κατ' ἄλλῃλον καιρόν, προσθέτει αὐτὸ τὸ «ἀναστήσας αὐτόν ἐκ νεκρῶν». Ἄλλ' ἐς ἔσομεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν αὐτὰ τὰ ὀποῖα ἐλέχθησαν.

«Ἐν δὲ ταῖς Ἀθῆναις ἐκδεχομένου αὐτοὺς τοῦ Πιστοῦ, παρωζόνετο, λέγει, τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ». Ἐθῶ ὁ παρωζυμὸς δὲν εἶναι ὀργῆ οὐτε ἀγανάκτησις, ἀλλὰ φανερώνει ἔξαψιν καὶ ζῆλον, ὀπως ἀκριβῶς καὶ

ἀλλαγαῦ λέγει, «γένητο παροξυσμὸς μετὰ αὐτῶν»².
 ... 6. Πρόσεξε δὲ πῶς τακτοποιεῖται ὑπὸ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ νὰ μείνῃ ἐκεῖ καὶ χωρὶς τὴν θέλησιν τοῦ δια νὰ ἀναμείνῃ ἐκείνους. Τί σημαίνει, λοιπόν, «παρωξύνετο»; Ἀντὶ τοῦ «διεγείρετο». Διότι τὸ χάρισμα ἀπέχει μακρὰν τῆς ὀργῆς καὶ τῆς ἀγανακτήσεως. Δὲν ὄνεφερε, ἀλλ' ἔλειωνε.

«Διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς Ἰουδαίοις, λέγει, καὶ τοῖς σεβομένοις». Παρατήρησε ὅτι πάλιν αὐτὸς συνομιλεῖ μὲ τοὺς Ἰουδαίους. Σεβομένους δὲ ὀνομάζει τοὺς προσηλύτους. Διότι οἱ Ἰουδαῖοι δισκορπίσθησαν πανταχοῦ ἔπειτα ἀπὸ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπειδὴ κατηργεῖτο ὁ νόμος ἐκεῖνος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπειδὴ εἰδασκον τοὺς ἀνθρώπους τὴν ζωὴν τῆς εὐσεβείας. Ἀλλ' ἐκεῖνοι δὲν ἐκέρδιον τιποτε, παρὰ μόνον εἶχον μαρτυρίας τῶν ἱδικῶν των συμφορῶν.

«Τινὲς δὲ, λέγει, τῶν Ἐπικουρείων καὶ τῶν Σταϊκῶν φιλοσόφων συνέβαλον αὐτῷ». Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐχρησιμοποιοῦν πλέον τοὺς ἱδικούς των νόμους, ἐπειδὴ εἶχον ὑποκύψει ἡβὴ εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Καὶ διατὶ ἠθέλησαν αὐτοὶ νὰ συζητήσουν; Ἐπειδὴ ἔβλεπον καὶ ἄλλους νὰ συνομιλοῦν καὶ νὰ ἔχη ὁ ἀνθρώπος (ὁ Παῦλος) δόξαν. Καὶ πρόσεξε ἐπ' εὐθείας περιφρονητικῶς διότι «ψυχικός (μὴ ἀναγεννημένος) ἀνθρώπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος»³. Ἐνῶν δαιμονίων, λέγει, δοκεῖ καταγγελεύς εἶναι. Ὡνόμαζον τοὺς θεοὺς των δαιμόνια. Διότι αἱ πόλεις ἦσαν πλήρεις εἰδώλων.

«Ἐπιλαθόμενοι τε αὐτοῦ, ἐπὶ τὸν Ἄρειον Πάγον ἤγαγον, λέγοντες». (Διατὶ τὸν ἔσυρον εἰς τὸν Ἄρειον

Πάγον; Διὰ νὰ τοῦ πρόξενήσουν φόβον, ἐκεῖ ἔδου ἐδικάζον τὰς δίκας διὰ φόβους). «δυνάμεθα γινῶναι τίς ἢ καινὴ αὐτῇ ἢ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδοχῆ; ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοάς ἡμῶν. Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι, εἰς ὁδὸν ἕτερον ἐκαίρου, ἢ λέγειν τι καὶ ἀκοῦσιν καινότερον». Ἐβῶ ἐκεῖνο φανερόνεται, ὅτι, ὅν καὶ πάντοτε ἠσυχολοῦντο μὲ τοῦτο, μὲ τὸ νὰ ὁμιλοῦν καὶ νὰ ἀκούουν, ὅμως ἐθεώρουν ὅτι εἶναι παράξενα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια οὐδέποτε ἤκουσαν.

«Σταθεὶς δὲ ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ Ἄρειου Πάγου ἔφη: Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς βεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ διερχόμενος γάρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν». Δὲν εἶπε τοὺς δαίμονας ἐμφανῶς, ἀλλὰ προετοιμάζει τὸν δρόμον μὲ τὸν λόγον. Δι' αὐτὸ εἶπε: «Δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ», ἔξ αἰτίας τοῦ θωμοῦ. Ὁ Θεός, λέγει, ὁ ποιήσας τὸν κόσμον, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ. Ἐξέβαλε μίαν φωνήν, διὰ τῆς ὁποίας κατέστρεψε πάντα τὰ τῶν φιλοσόφων. Διότι οἱ μὲν Ἐπικουρεῖοι λέγουσιν ὅτι δια γίνονται ἄνευ αἰτίας καὶ ἀποτελοῦνται ἀπὸ αἰμα, οἱ δὲ Σταϊκοὶ ὅτι εἶναι (τὰ πάντα) σῶμα καὶ ἡβὴ, αὐτὸς δὲ ὀνομάζει τὸν κόσμον ἔργον Θεοῦ καὶ δια δια ὑπάρχουν εἰς αὐτόν. Βλέπετε συντομίαν καὶ εἰς τὴν συντομίαν σαφήνεια; Καὶ πρόσεξε ποῖα ἦσαν παράξενα εἰς αὐτούς. Ὅτι ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον. Αὐτὰ τὰ ὅποια γινώρῳσιν καὶ τώρα μερικὸ ἐκ τῶν τυχόντων, αὐτὰ δὲν τὰ ἐγνώριζον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἐκ τῶν Ἀθηναίων οἱ σοφοί. Διότι ἐὰν ἐδημιούργησεν, εἶναι φανερόν ὅτι εἶναι καὶ Κύριος.

Πρόσεξε τί λέγει ὅτι εἶναι γνώρισμα τῆς θεότητος, τὸ δημιουργικόν. Αὐτὸ τὸ ὅποion ἔχει καὶ ὁ Υἱός. Διότι οἱ προφῆται πανταχοῦ αὐτὸ λέγουσιν, ὅτι γνώρισμα

2. Πράξ. 15, 30.

3. Ἄ' Κορ. 2, 14.

τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ νὰ δημιουργῆ. "Ὅχι ἕως ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ὑποθέτουν ὅτι ἄλλος μὲν εἶναι ὁ δημιουργός, ὅχι δὲ ἐξουσιαστής, ἢ δὲ ὕλη ἀδημιούργητος. Ἐδῶ, λοιπόν, εἶπε τὸ ἰδικόν του αἰνιγματικῶς καὶ τὸ ἔθεσε καὶ καταρρίπτει τὸ ἰδικόν των.

«Ὁὐκ ἐν χειροποιήτοις, λέγει, κατοικεῖ. Διότι κατοικεῖ μὲν μέσα εἰς ναοὺς, ἀλλ' ὅχι εἰς τοιοῦτους, ἀλλ' εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν. Πρόσεξε, ἀνήρесе τὴν λατρείαν τὴν σαματικὴν. Τί λοιπόν; Δὲν κατόκει εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἱεροσολύμων; "Ὅχι θεοαίως, ἀλλ' ἐνήργει ἐκεῖ. Πῶς, λοιπόν, ὑπηρετεῖτο ἀπὸ χειρᾶς ἀνθρώπων ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους; "Ὅχι ἀπὸ χειρᾶς, ἀλλ' ἀπὸ τὴν διάνοιαν, ἐπειδὴ δὲν ἐζήτει ἐκεῖνα τόσο, ὡς νὰ εἶχε ἀνάγκη. «Μὴ φάγομαι γὰρ, λέγει, κρέα τὰύρων, ἢ αἷμα τράγων πίομαι;»⁴. Ἐπειτα, ἀφ' οὗ εἶπε: «Ὁὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύεται, προσβεβημένος τινος», (ἐπειδὴ οὐτε αὐτὸ ἤρκει, τὸ ὅτι δὲν εἶχε ἀνάγκη οὐδενός, τὸ ὅποιον διεκήρυξε διότι εἶναι μὲν θεῖόν καὶ αὐτὸ, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑπάρχη ἐπὶ πλέον καὶ ἄλλο) προσθέτει τὸ αὐτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα.

Δύο ἀποδείξεις θεότητος δεῖκνυται, τὸ ὅτι αὐτὸς δὲν εἶχε ἀνάγκη οὐδενός, καὶ ὅτι παρέχει τὰ πάντα εἰς ἄλους. Φέρε ἐδῶ πλησίον ὅσα ὁ Πλάτων ἐφιλοσόφησε περὶ τοῦ Θεοῦ, ὅσα ὁ Ἐπικουρος, καὶ ὅσα εἶναι φλυαρία ἐναντι αὐτῶν. «Διδοὺς, λέγει, ζωὴν καὶ πνοήν». Ἴδου τὸν καθιστῆ δημιουργόν καὶ τῆς ψυχῆς, ὅχι γεννήτορα. Πρόσεξε πάλιν πῶς καταρρίπτει τὸν λόγον περὶ τῆς ὕλης μὲ τὸ νὰ εἴπῃ: «ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς». Αὐτὰ εἶναι κολύττερα ἀπ' ἐκεῖνα καὶ

4. Ἰωάν. 48, 13.

κατηγορία καὶ τῶν ἀτόμων καὶ τῆς ὕλης.

Ἐδῶ δεῖκνυται ὅτι δὲν εἶναι κεχωρισμένη οὐτε ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸ δὲ τὸ ὅποιον λέγουσιν ἐκεῖνοι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι αὐτὸ δημιουργός. Ὅταν δὲ λέγῃ ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ὑπηρετεῖται ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων, ὁπαινίσσεται ὅτι λατρεύεται διὰ τῆς διανοίας καὶ τοῦ νοῦς. «Ὅστις, λέγει, οὐρανοῦ καὶ γῆς κύριος». Βεβαίως ὅχι οἱ κεχωρισμένοι δαίμονες. «Ὁ Θεός, ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ». Ἀφ' οὗ εἶδεν προηγουμένως πῶς εἶχε γίνε ὁ οὐρανός, τότε διεκήρυξε ὅτι δὲν κατοικεῖ εἰς χειροποιήτους (ναοὺς) ὡς νὰ εἴπῃ: «Ἐάν εἶναι ἕσός, εἶναι φανερόν ὅτι ἐδημιούργησε τὰ πάντα ἑάν δὲ δὲν ἐδημιούργησε, δὲν εἶναι Θεός». «Θεοί, οἱ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, λέγει, οὐκ ἐποίησαν, ἀπολέσθωσαν». Παρουσιάζει πολὺ μεγαλυτέρας διδασκαλίας ἀπὸ ἐκείνας (ἐν καὶ δὲν εἶπεν ἀκόμη τὰς μεγάλας. Διότι δὲν ἦτο ἀκόμη καιρός ἀλλὰ συνομιλεῖ ὡς πρὸς παιδας), τὴν δημιουργίαν, τὴν ἐξουσίαν, τὸ ὅτι δὲν εἶχε οὐδεμίαν ἀνάγκη.

γ'. Μὲ τὸ νὰ εἴπῃ δὲ «πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων ἐξ ἑνὸς αἵματος ἐποίησε», ἐφανέρωσε τὸ αἷτιον ὄλον τῶν ἀγαθῶν. Ποῖον εἶναι ἕμοιον πρὸς αὐτὸ τὸ ὀφηλόν; Διότι εἶναι μὲν ἀξιοθαύμαστον καὶ τὸ νὰ δημιουργῆσιν τῶσους ἐξ ἑνός, τὸ δὲ νὰ συγκρατῆ αὐτὸς ἄλους, εἶναι πολὺ θαυμαστότερον «διδοὺς γὰρ, λέγει, πᾶσι πνοὴν καὶ ζωήν».

Τι σημαίνει: «Ὅρισας προστεταγμένους καιροὺς, καὶ τὰς ὁρθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν, ζητεῖν τὸν Θεόν, εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὐροῖεν;». Ὅτι δὲν ὑπεχρεῖτο κάποιος, λέγει, νὰ περιφέρεται καὶ νὰ ζητῆ τὸν Θεόν. "Ἢ, ἂν ὅχι αὐτὸ, ὅτι ὥριος νὰ ζητῆ τὸν Θεόν. Ἀλλὰ δὲν τὸ ὥρισεν αὐτὸ διὰ πάντοτε, ἀλλὰ «προστεταγμένους καιροὺς». Αὐτὸ δὲ τὸ λέγει δεῖκνυται

ων ότι ούτε τώρα τὸν εἶρον ἐπειθὴ τὸν ἐζήτησαν, ἂν καὶ ἦτο τόσο φανερώς διὰ τὴν εὐρίσκειται, ὡς νὰ ἦτο εἰς τὸ μέσον κατὰ τὸ ὅποιον ψηλαφᾶται. Διότι οὐτε ἐδῶ μὲν ὄπηρχε οὐρανόσ, ἀλλοχοῦ δὲ ἔχει. Ὅστε κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον ὄπηρχε, κατ' ἄλλον δὲ ἔχει. Ὅστε καὶ εἰς κάθε καιρὸν καὶ εἰς κάθε τόπον εἶναι δυνατόν νὰ τὸν εὕρου.

Τοιοῦτρόπως ἐτακτοποίησε τὸ νὰ ἀναζητῆται, ὥστε νὰ μὴ ἐμποδίζεται κάποιος οὐτε ἀπὸ τὸν τόπον, οὐτε ἀπὸ τὸν χρόνον. Καὶ αὐτὸ, λοιπόν, τὸ ἴδιον περισσότερον τοὺς ἀφέλει, ἐὰν θεσπιάσῃ ἡθελον, τὸ ὅτι ὁ οὐρανὸς ὑπάρχει πανταχοῦ, τὸ νὰ παραμένῃ εἰς κάθε χρόνον. Δι' αὐτὸ καὶ εἶπεν οὕτως: «καίτοι γε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἐνὸς ἐκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα», ἀλλ' ὅτι εὐρίσκειται πλησίον εἰς ἕλους. Αὐτὸ δὲ τὸ ὅποιον λέγει εἶναι ταῦτα. «Δὲν ἔδωσε μόνον τὴν ζωὴν καὶ τὴν πνοὴν καὶ τὰ πάντα, ἀλλὰ καὶ τὸ σπουδαιότερον ὄλων, ὡδήγησεν εἰς τὴν γνῶσιν αὐτοῦ, ἀφοῦ ἔδωσε αὐτά, διὰ τῶν ὁποίων ἠμποροῦμε νὰ τὸν εὕρωμεν καὶ νὰ τὸν ἀντιληφθῶμεν». Ἀλλὰ δὲν ἠβελήσαμεν νὰ τὸν ζητήσωμεν, ἂν καὶ εὐρίσκειται ἐνώπιόν μας. «Οὐ μακρὰν, λέγει, ἀπὸ ἐνὸς ἐκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα». Πῶ, πῶ! λέγει ὅτι εἶναι πλησίον ὄλων, οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης. Τί εἶναι μεγαλύτερον ἀπ' αὐτό; Πρόσεξε πῶς καὶ καταρρίπτει μερικῶς. Τί λέγω μακρὰν. Τόσο πλησίον εἶναι, ὥστε χωρὶς αὐτὸν νὰ μὴ ζῆ κανεὶς: «ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν». Ὡς εἰς παράδειγμα σωματικόν λέγει αὐτὸ περίπου. «Ὅπως ἀκριβῶς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀγνοήσωμεν τὸν ἀέρα, ὁ ὁποῖος εἶναι πανταχοῦ διασκορπισμένος, καὶ δὲν εἶναι μακρὰν ἀπὸ τὸν κάθε ἕνα ἀπὸ ἡμᾶς, μάλλον δὲ εὐρίσκειται καὶ ἐντὸς ἡμῶν, τοιοῦτρόπως, λοιπόν, καὶ τὸν δημιουργόν τῶν ὄλων».

Παρατήρησε πῶς λέγει ὅτι εἶναι ἕλα ἰδικά του. Ἡ πρόνοια αὐτοῦ, λέγει, καὶ ἡ συγκράτησις, καὶ ἡ ὑπαρξίς ἀπ' αὐτόν, τὸ νὰ ἐνεργῶμε καὶ τὸ νὰ μὴ ἐξαφανιζόμεθα. Καὶ δὲν εἶπε: «Δι' αὐτοῦ», ἀλλ' αὐτὸ τὸ ὅποιον ἦτο πλησιέστερον «Ἐν αὐτῷ». Ὁ ποιητὴς ἐκεῖνος δὲν εἶπε τίποτε ὀρθὸν ὅταν εἶπε: «τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν». Ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν εἶπε περὶ τοῦ Διὸς, αὐτὸς δὲ τὸ λαμβάνει αὐτὸ περὶ τοῦ Δημιουργοῦ, χωρὶς νὰ λέγῃ τὸν ἴδιον μὲ ἐκείνον λόγον, μὴ γένοιτο! ἀλλὰ προσαρμόζων αὐτὰ κυρίως τὰ ὅποια ἐλέγχθησαν δι' αὐτόν. Ἐπειδὴ εἶπε καὶ ἑωμόν αὐτοῦ, ἔχει ἐκείνου, τὸν ὅποιον ἐλάτρευον. Διότι ἔχουν μὲν λεχθῆ μερικά καὶ πράττονται εἰς αὐτόν, ἀλλὰ δὲν γνωρίζουν οἱ Ἕλληνες ὅτι ἀποδίδονται εἰς αὐτόν, ἀλλὰ εἰς ἄλλον τὰ ἔχουν ἀποδώσει. Διότι εἰπέ μου, περὶ τίνος θὰ ἐλέγετο κυρίως «ἀγνώστῳ Θεῷ», περὶ τοῦ Δημιουργοῦ ἢ περὶ τοῦ δαίμονος; Εἶναι φανερόν ὅτι περὶ τοῦ Δημιουργοῦ, ἂν καὶ τὸν μὲν ἠγνοῦν, τὸν δὲ τὸν ἐγνώριζον. Ὅμοιως καὶ ὅτι ἐδημιούργησε τὰ πάντα, θὰ ἦτο κατάλληλον νὰ ἔχη λεχθῆ περὶ τοῦ Θεοῦ, παρὰ περὶ τοῦ Διὸς, κάποιου ἀνθρώπου σιχαμεροῦ καὶ ἐβελουροῦ καὶ ἀγύρτου.

Τοιοῦτρόπως ὁ Παῦλος δὲν εἶπεν ὁμοίως πρὸς ἐκείνον, μὴ γένοιτο! καὶ τὸ «τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν», ἀλλὰ μὲ ἄλλην ἔννοιαν. Διότι εἶπεν ὅτι εἴμεθα γένος τοῦ Θεοῦ ἡμεῖς Δηλαδὴ «οἰκείοι, ἐγγύτατοι» ἢ, ὅπως θὰ ἔλεγε κάποιος: «Πάροικοι καὶ γείτονες». Καὶ διὰ νὰ μὴ λέγουν πάλιν «Ξενίζοντα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἐκοὰς ἡμῶν», (διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε τόσο ἀντιθετὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους) φέρει εἰς τὸ μέσον τὸν ποιητὴν. Καὶ δὲν εἶπε: «Δὲν πρέπει νὰ νομίζετε ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὅμοιος πρὸς τὸν χρυσόν ἢ τὸν ἄργυρον, σιχαμεροὶ καὶ παμμάρσοι» ἀλλὰ ἠπιώτερον «αὐτὸ οὐκ ὀφειλομέν νομίζεσθαι», λέγει, ἀλλὰ ὑπεράνω ἀπ' αὐτόν.

Τί είναι, λοιπόν, τὸ ὑπεράνω ἅπ' αὐτό; Ὁ Θεός. Ἄλλ' οὔτε αὐτό, (διότι τὸ ὄνομα εἶναι ἐνδεικτικὸν ἀνεργείας), ἀλλ' ἕως τῶρα αὐτά. Ὅμως δὲν λέγομεν ὅτι ὁ Θεός εἶναι ὁμοίος πρὸς αὐτό. Διότι ποῖος θὰ τὸ ἐλεγεν;

Πρόσεξε πῶς εἰσηγήθη τὸ ὅτι δὲν ἔχει σῶμα (ὁ Θεός)· διότι ἡ διάνοια εἶναι σκεφθῆ σῶμα, ὁποῦσε καὶ ἀπόστασιν. Ἐάνος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ Θεοῦ, οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν, λέγει, χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐιδυμῆσεως ἀνθρώπου, τὸ Θεῖον εἶναι ὁμοίον. Ἄλλὰ θὰ ἔλεγε κάποιος; Ἐάν τὸ νομίζομεν αὐτό· διατί, λοιπόν, τὰ λέγει αὐτά; Ἄλλὰ ὁ λόγος τοῦ ἦτο πρὸς τοὺς πολλοὺς· καλῶς ὠμίλησε τοιοῦτοτρόπως. Διότι ἔάν ἡμεῖς δὲν εἴμεθα ὁμοιοὶ πρὸς ἐκεῖνα ὡς πρὸς τὴν ψυχὴν, πολὺ περισσότερον ὁ Θεός. Κατὰ πρῶτον ἀπομακρύνει αὐτοὺς ἀπὸ τὴν γνώμην αὐτῆν. Ὅχι δὲ μόνον ὁ Θεός δὲν εἶναι ὁμοίος πρὸς χάραγμα (ἀγαλμα) τέχνης, ἀλλ' οὔτε ὑποτάσσεται εἰς κάποιον ἑλλην ἀνθρωπίνην σκέψιν. Διότι ἡ ἢ τέχνη ἢ ἡ διάνοια τὸν εἶρε. Δι' αὐτὸ ὠμίλησε τοιοῦτοτρόπως· «Ἄν, λοιπόν, αὐτὸ τὸ ὅποιον εἶρε ἡ ἀνθρωπίνη τέχνη ἢ σκέψις, αὐτὸ εἶναι ὁ Θεός, καὶ εἰς τὸν λίθον ἢ οὐσίαν τοῦ Θεοῦ, πῶς λοιπόν, ἔάν ζῶμεν ἐν αὐτῷ, δὲν τὸν εὐρίσκομεν»; Τὸ σφάλμα εἶναι διπλοῦν, καὶ διότι δὲν εἶδον ἐκεῖνον καὶ διότι εἶδον τοιοῦτους Θεούς. Οὐδαμοῦ ἢ διάνοια εἶναι ἀξία ἐμπιστοσύνης μόνῃ της. Ἄλλὰ, ἐπειδὴ συνετέραξε τὴν ψυχὴν των, ἀφοῦ τοὺς ἀπέδειξε ὅτι εἶναι ἀναπολόγητοι, πρόσεξε τί προσθέτει· «Τοὺς μὲν χρόνους τῆς ἀγνοίας ἐπεριδόν, τανῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν».

Τί λοιπόν; Οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν τιμωρεῖται; Οὐδεὶς ἐξ ἑσων θέλουσιν νὰ μετανοήσουν. Περὶ αὐτῶν λέγει, ὄχι δι' αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ἀπέθανον, ἀλλὰ δι' αὐτοὺς εἰς

τοὺς ὁποίους παραγγέλλει. Δὲν ζητεῖ ἀπὸ ὁμᾶς λόγον, λέγει. Δὲν εἶπεν· «Ἐκεῖνος παρῆδες»· δὲν εἶπε· «ἐπέτρεψεν», ἀλλ' «ὁμῆς ἠγνοήσατε». Δηλαδὴ δὲν τὸ ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν. Ἐάν ζητεῖ τιμωρίαν, ἐπειδὴ ἔργον ἀξιοί τιμωρίας. Ἦγινώσατε. Καὶ δὲν λέγει· «θεληματικῶς ἐπράξατε τὸ κακόν», ἀλλ' αὐτὸ τὸ εἶδεις διὰ τῶν προηγουμένων μὲ τὸ νὰ εἶπῃ· «πανταχοῦ μετανοεῖν». Ἐβῶ ὑπαινίσσεται ἄλην τὴν οἰκουμένην.

Β'. Πρόσεξε πῶς τοὺς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὰ ἐπὶ μέρους (τὰ φθαρτά). «Διότι ἔστησεν ἡμέραν, λέγει, ἐν ἣ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ». Παρατήρησε, εἶπε πάλιν τὴν οἰκουμένην, ὀνομάζων οὕτω τοὺς ἀνθρώπους. «Ἐν ἀνδρὶ ὦ ὄριον, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν». Πρόσεξε πῶς πάλιν ἐφανέρωσε τὸ πάθος (τοῦ Χριστοῦ) μὲ τὸ νὰ ἀναφέρῃ τὴν ἀνάστασιν. Ὅτι δὲ εἶναι ἀληθὴς ἡ μέλλουσα κρίσις, εἶναι φανερόν ἐκ τῆς ἀναστάσεως. Διότι ἀπὸ κοινοῦ ἐτοιμάζονται. Καὶ ὅτι ἅλα τὰ εἶπεν ἀληθῶς εἶναι φανερόν ἐκ τοῦ ὅτι ἀνεστήθη. Ὅτι δὲ καὶ πρὸς ὅλους προσέφερον αὐτὴν τὴν πίστιν, τὸ ὅτι ἀνεστήθη αὐτὸς ἐκ νεκρῶν, καὶ αὐτὸ λοιπὸν εἶναι φανερόν.

Αὐτὰ μὲν ἐλέγθησαν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, εἰς κατὰλληλον δὲ περίστασιν θὰ ἠδύνατο νὰ λέγεται καὶ πρὸς ἡμᾶς, ὅτι ἅλα πρέπει, πανταχοῦ νὰ μετανοώμεν, ὅτι καθῶρισαν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὅποιαν κρῖνεται νὰ κρίνῃ τὴν οἰκουμένην.

Πρόσεξε πῶς τὸν παρουσιάζει καὶ δικαστὴν, καὶ ὅτι προνοεῖ διὰ τὸν κόσμον, καὶ φιλόανθρωπον, καὶ συγχωρητικόν, καὶ δυνατόν καὶ σοφόν καὶ ὅτι ἔχει ἅλα γενικῶς τὰ ἰδιώματα τοῦ Δημιουργοῦ. Ἐδῶσεν ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ἀνεστήθη οὕτως ἐκ νεκρῶν αὐτὰ τὰ ὅποια ἐλέγθησαν. Ἄς μετανοήσωμεν λοιπόν. Διότι πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ κριθῶμεν. Ἐάν δὲν ἀνεστήθῃ ὁ Χριστός,

δὲν κρινόμεθα, ἐὰν ὁμοῦ ἀνεστήθῃ, ὅπως ὅποτε κρινόμεθα. «Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἀπέθανεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριέσῃ»^β λέγει, καὶ πάλιν «Πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ ἔθματι τοῦ Χριστοῦ, ἵνα ἕκαστος κομίσῃται πρὸς ἃ ἐπραξε»^γ.

Μὴ νομίσατε θεσβαίως ὅτι αὐτὰ εἶναι λόγοι μόνου Ἰησοῦ παρουσιάσας καὶ τὸν λόγον περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν πάντων. Διότι δὲ κρινέται κατ' ἄλλον τρόπον ἢ οἰκουμένη. Καὶ τὸ «ἀναστήσας δὲ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν» εἰχει λεχθῆ περὶ τοῦ σώματος. Διότι αὐτὸ ἦτο καὶ νεκρὸν, αὐτὸ καὶ ἔχει πέσει. Ἀπὸ τοῦς Ἑλληνας, ὅπως ἀκριβῶς τὰ περὶ τῆς δημιουργίας, τοιουτοτρόπως καὶ τὰ περὶ κρίσεως ἀπορρίπτονται. Αὐτὰ δὲ εἶναι ἐφευρέσεις παιδῶν καὶ ἀνθρώπων οἱ ὅποιοι μεθοῦν. Ἄλλ' ἡμεῖς οἱ ὅποιοι γνωρίζομεν περὶ αὐτῶν μὲ ἀκρίθειαν, ὡς πράττωμεν κατὰ χρῆσιν καὶ ὡς φροντίζομεν νὰ γίνωμεν φίλοι τοῦ Χριστοῦ. Μᾶλλον πότε θὰ εἰμεθα ἐχθροὶ πρὸς αὐτόν; Μᾶλλον πότε θὰ τὸν ἀποστρεφόμεθα; Μὴ γένοιτο! λέγει διὰ τὰ λέγεις αὐτά; Δὲν ἤθελα νὰ τὰ λέγω αὐτά, ἐὰν δὲν τὰ ἐπράττετε αὐτὰ οἱσὶ. Τώρα δὲ ποῖον εἶναι τὸ κέρφος τῆς αἰγῆς τῶν λόγων, ἐφ' ὅσον τὰ πράγματα κραυγάζουν τοιουτοτρόπως τῶσον ἔμφανως;

Πῶς, λοιπόν, θὰ τὸν ἀγαπήσωμεν; Εἶπα μὲν ἀπειρα μυρίας φορές, θὰ εἰπαμεν δὲ καὶ τώρα. Νομίζω ὅτι ἔχω εὑρεῖ ἕνα τρόπον πολὺ μέγαν καὶ ἀξιοθαύμαστον. Μαζὶ μὲ τὸ νὰ σκεπτόμεθα αὐτὰ τὰ ὅποια γίνονται δημοσίᾳ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, τὰ ὅποια εἶναι τόσα πολλά, ὅσα δὲν ἔμπορεῖ κάποιος οὔτε νὰ ἀριθμῇ, καὶ δι' ὅλα αὐτὰ νὰ ἀναγνωρίζωμεν εἰς αὐτόν ἐγνωμοσύνην, ὡς ἐνθυμούμεθα ὅλοι αὐτὰ τὰ ὅποια ἔχουν γίνε διὰ τὸν κα-

β. Ρωμ. 14, 9.

γ. Ρωμ. 14, 10 καὶ β' Κορ. 5, 10.

θένα ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ ὡς τὰ σκεπτόμεθα καθημερινῶς.

Ἐπειδὴ λοιπόν αὐτὰ ἔχουν μεγάλην δύναμιν, ὁ καθεὶς ἐξ ἡμῶν ὡς ἀναλογίζεται μόνος του καὶ ὡς ἐρευνᾷ μὲ λεπτομέρειαν, ἐὰν κάποτε ἐνῶ εἶχε περιπέσει εἰς κινδύνους, διέφυγε τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν, καὶ νὰ ἔχη τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ ἀναγεγραμμένας ὡς εἰς βιβλίον ὅπως, ἐὰν κάποτε διέφυγε κίνδυνον, ἐνῶ εἶχεν ἐξέλθει εἰς τὸν δρόμον ἀργά. Ἐὰν κάποτε ἐνῶ συνέζητησε μετὰ πονηρῶν ἀνθρώπων, ἔγινεν ἀνώτερος ἀπ' αὐτούς; ἐὰν κάποτε ἐνῶ εἶχε περιπέσει εἰς ἀσθένειαν καὶ ὅλοι εἶχον ἀπελπισθῆ, ἀνέλαθε δυνάμεις. Διότι αὐτὸ ἔχει μεγάλην δύναμιν εἰς τὸ νὰ μᾶς συμπληρώσῃ μὲ τὸν Θεόν. Διότι ἐὰν θεσβαίως ὁ Μαρδοχαίου^δ ἐκεῖνος, τὰ ἀγαθὰ ἔργα τὰ ὅποια εἶχον γίνε ἀπ' αὐτόν, ἀφοῦ τὰ ἐνεθυμήθῃ ὁ βασιλεὺς, τὰ εἶχε πρὸς ὑπεράσπισίν του οὕτως, ὥστε νὰ ἔλθῃ πάλιν εἰς τὴν λαμπρότητα ἐκεῖνην, πολὺ περισσότερο ἡμεῖς, ἂν ἐνεθυμηθῶμεν καὶ ἐξετάσωμεν λεπτομερῶς δύο ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, τί μὲν ἐσφάλαμεν ἡμεῖς εἰς τὸν Θεόν, τί δὲ ἀγαθὸν ἔχει αὐτὸς προσφέρει εἰς ἡμᾶς. Τοιουτοτρόπως καὶ ἐγγνώμονες θὰ εἰμεθα καὶ ὅλα (τὰ σφάλματα) θὰ τὰ ἀποβάλωμεν. Ἄλλὰ οὐδεὶς ἐνθυμεῖται οὐδὲν ἐξ αὐτῶν. Ἄλλ' ὅπως λέγομεν διὰ τὰ ἀμαρτήματα, ὅτι εἰμεθα ἁμαρτωλοὶ, χωρὶς νὰ ἐξετάζωμεν τὸ καθὲν ἀπὸ αὐτὰ, τοιουτοτρόπως καὶ διὰ τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ λέγομεν ὅτι μᾶς ἐσθρέγησεν ὁ Θεός, δὲν ἐξετάζομεν κεχωρισμένως αὐτάς (τὰς εὐεργεσίας), δὲν λέγομεν ποῦ καὶ πῶς καὶ εἰς ποῖον καιρὸν, Ἄλλ' ἀπὸ τώρα θὰ ἐξετάζωμεν μὲ πολλὴν ἀκρίθειαν. Διότι ἂν κάποιος ἔμπορεῖ καὶ τὰ παλαιὰ νὰ ἐπαναφέρῃ, ὅλα νὰ τὰ σκέπτεται μὲ ἀκρίθειαν, διὰ νὰ εἶρῃ μέγαν θησαυρόν.

δ. Περί τῆς διασώσεως τοῦ Μαρδοχαίου καὶ τῆς εὐθυμῶν οὐ τοῦ καὶ τοῦ Ἰουδαίου Ἰθνοῦς 106 Ἐσθῆρ 5, 1 καὶ 12.

Αὐτὸ εἶναι χρῆσιμον εἰς ἡμᾶς καὶ διὰ τὸ μὴ ἀπελπίζομεθα. Διότι ὅταν ἰδῶμεν ὅτι πολλάκις μᾶς ἐπροστάτους, δὲν θὰ ἀπελπισθῶμεν, οὔτε θὰ νομίσωμεν ὅτι ἔχομεν ἀπορριφθῆ, ἀλλὰ θὰ λάβωμεν μέγα ἐνέχυρον αὐτοῦ διὰ τὴν φροντίδα δι' ἡμᾶς, ὅταν κατανοήσωμεν ὅτι ἐνῶ ἡμαρτήσαμεν δὲν τιμωροῦμεθα, ἀλλὰ καὶ προστασίας ἀπολαύομεν.

ε'. Νὰ εἶπω λοιπὸν καὶ ἐγὼ κάτι, τὸ ὁποῖον ἔχω ἀκούσει ἀπὸ κάποιου. Ὑπῆρχε κάπου κάποιος παῖς, καὶ συνέθη κάποτε νὰ εὐρίσκειται αὐτὸς μὲ τὴν μητέρα του εἰς ἀγρὸν, χωρὶς νὰ ἔχουν περάσει ἀκόμη δεκαπέντε ἔτη. Τότε λοιπὸν, ἐπειδὴ συνέθη νὰ πνεύσῃ κάποιος φοβερός ἀνεμος, κατέλαθε πυρετὸς καὶ τοὺς δύο. Διότι ἦτο φθινόπωρον. Τότε λοιπὸν ἡ μὲν μητὴρ ἐπρόφθασε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν, ὁ δὲ παῖς ἐπειδὴ οἱ ἰατροὶ διέταξαν νὰ μείνῃ ἐκεῖ καὶ ὁ πυρετὸς ἔκαιγε, ἤρχισε νὰ πλύνῃ τὸ στόμα, ὅθιθεν ἐγκαρτερῶν, μᾶλλον ἐπειδὴ ἐνόμιζε ὅτι θὰ σῶσῃ τὸ πῦρ, μήπως ἐπιτύχῃ στίβησθε. Ἐπειδὴ, λοιπὸν, ἦτο παῖς, ἀπὸ ἐριστικότητα παράκαιρον δὲν τὸ παρεδέχθη. Ὅταν δὲ ἔφθασε εἰς τὴν πόλιν, παρέλυσε ἡ γλώσσα καὶ ἦτο ἀλαλος διὰ πολὺν καιρὸν, χωρὶς νὰ λέγῃ οὐδὲν ἐναρθρῶν, ἀλλ' ἐδιάβαζε μὲν καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐμαθῆτευσεν εἰς διδασκάλους, ἀπλῶς δὲ καὶ ἀφανῶς.

Ἄλλοι λοιπὸν αἱ ἐλπίδες εἶχον κοπῆ ἀπ' αὐτὸν καὶ ἡ μητὴρ του ἦτο κυριευμένη ἀπὸ πόνου. Καὶ πολλὰ ἐπενόησαν οἱ ἰατροὶ καὶ πολλοὶ πολλὰ ἄλλα, οὐδεὶς δὲ ἠδύνατο, ἕως ὅτου ὁ φίλάνθρωπος Θεὸς ἐθεράπευσεν τὸν γλασσοδέτην καὶ τότε τὸν ἀποκατέστησε καὶ τὸν ἐπανάφερε εἰς τὴν προηγουμένην εὐγλωττίαν καὶ λαμπρότητα.

Διηγῆθη δὲ ἡ μητὴρ αὐτοῦ καὶ ὅτι ὅταν ἦτο παιδίον πολὺ μικρὸν, εἶχε εἰς τὴν μὴτην ἀσθένειαν, τὴν δ-

ποῖαν δυναμάζου πολύποδα. Καὶ πάλιν οἱ ἰατροὶ εἶχον ἀπελπισθῆ καὶ ἡ μητὴρ ἠδοχετο νὰ ἀποθάνῃ, καὶ ὁ πατήρ τὸν κατηράτο (διότι ἀκόμη ἔταχε νὰ ζῆ) καὶ πάλιν ὅλα ἦσαν εἰς δύσκολον θέαν. Αὐτὸς δὲ ἀφοῦ ἔβηξε ἀμέσως ἀπὸ τὸ θογγητὸν ἐξώθησε ἀπὸ τὴν μύτην μὲ τὴν ὀρμὴν τοῦ ἀέρος τὸ θηρίον ἐκεῖνο καὶ ὅλα αἱ δυσκολίαι ἐλύθησαν.

Αὐτὸ ἀφοῦ ἐσθῆθη, μία ροῆ ἡ ὁποία ἔχοντο εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ἐρεθιστικὴ καὶ κολλώδης, ἐδημιούργει τόσας λήμας⁷ καὶ τὸσον μεγάλας ὅστε νὰ γίνουσι εἰς τὴν κόρην ὡς δισφραγμα, καὶ τὸ φοβερὸν (ἦτο αὐτό), ἐσχεδίαζεν (ἡ ἀσθένεια) ἀναπηρίαν καὶ ὅλοι ἐλεγον ὅτι θὰ συμψῆ αὐτό. Ἀλλὰ μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἀπηλλάγη καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀσθένειαν.

Καὶ αὐτὰ μὲν τὰ ὁποῖα ἐπιληροφηρήθη, αὐτὰ δὲ τὰ ὁποῖα γνωρίζω καλῶς ὁ ἴδιος, θὰ εἶπω πρὸς ὑμᾶς. Προεκλήθη κάποτε ὁποῖα τυράννων εἰς τὴν Ἰβικὴν μας πόλιν (τότε δὲ ἦμουν ἀκόμη ἐφηβος) καὶ ἐνῶ εἶχον στρατοπεδεύσει ἐξω ἀπὸ τὴν πόλιν ὅλοι οἱ στρατιῶται, ἴσως εὐκρινῶς ἐζήτουν θιβλίαι γοητικὰ καὶ μαγικά. Καὶ αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἔγραψε τὸ θιβλίον, ἀφοῦ τὸ ἔρριψεν ἀκατασκεύαστον εἰς κάποιον ποταμὸν, συνελήθη καὶ ἐνῶ τοῦ ἐζήτουν δὲν εἶχε νὰ τὸ δώσῃ, ἀλλὰ ὠδηγεῖτο εἰς ἄλην τὴν πόλιν βέσμιος.

Ὅταν δὲ ἐτιμωρήθη, ἐνῶ ἡ ἐξέτασις παρετείνετο, τότε ἐγὼ ἐπειδὴ ἤθελον νὰ πορευθῶ εἰς τὸ μαρτύριον, ἐπανερχόμενος διὰ μέσου τῶν κήπων πλησίον κάποιου ποταμοῦ μαζὶ μὲ κάποιον ἄλλον. Ὅταν δὲ ἐκείνος εἶδε τὸ θιβλίον νὰ ἐπιπλῆ ἐπάνω, εἰς τὴν ἀρχὴν μὲν ἐνδμι-

7. Λήμη = ἡ ὄλη ἡ ὁποία πηγνυται εἰς τὴν ἀκρὴν τῶν ὀφθαλμῶν, κοινῶς τσίμπλο.

8. Γοητικὸ = μαγικὸ, τῶν γοητῶν.

ζε ότι είναι λευκόν θάλασμα, όταν δὲ ἐπληρίασεν ἀντελήφθη ἔτι ἦτο εὐέλκων καὶ ἀφοῦ κατέθη τὸ εἶλασεν. Ἐγὼ δὲ ἐφιλονεῖσκον, διὰ τὰ εἶναι κοινὸν τὸ εὐρημα καὶ ἐχαιρόμουν. Ἄλλ' ἄς ἴδωμεν, λέγει, ὁτιδήποτε καὶ ἂν εἴναι. Ἄναστροι ἐν μέρος τῆς σελίδος καὶ εὐρίσκει ἔτι ἔχον γραφή ἐντός μαγικά.

Συνέθη δὲ κατὰ τὸν χρόνον αὐτὸν νὰ διέρχεται κάποιος στρατιώτης. Ἐπειτα ἀφοῦ τὸ ἔβλεπε ἐντός τῶν ἰματίων του ἀπήρητο καὶ εἶχεν ἀπαλιθωθῆ ἕκ τοῦ φόβου. Διότι ποῖος θὰ ἐπίστευεν ἔτι τὸ ἐσηκώσαμεν ἀφοῦ τὸ ἐπάσαμεν ἀπὸ τὸν ποταμὸν, ἐνῶ τότε ἐκρατοῦντο ἄλλοι καὶ οἱ μὴ δημιουργοῦντες ὄψιν; Καὶ νὰ τὸ ρίψωμεν δὲν εἶχομεν τὸ θάρρος, μήπως μᾶς ἴδωσι, καὶ νὰ τὸ κατατεμαχίσωμεν πάλιν ὄψιν παρόμοιος φόβος. Ἐπέτρεψε, λοιπὸν, ὁ Θεὸς καὶ τὸ ἐρρίψωμεν καὶ εἰς τὸ τέλος ἀπηλλάγημεν τότε ἀπὸ τοῦ κινδύνου.

Καὶ ἀπειρα θὰ ἠμποροῦσα νὰ λέγω, ἂν ἤθελα νὰ τὰ ἀποριεθίσω ἄλλα. Καὶ σὺτὰ τὰ εἶπα ἐξ αἰτίας ὁμῶν, ὥστε ἂν κάποιος καὶ ἂν ἔχη τοιαῦτα, ἀλλὰ μερικὰ ἄλλα ἔχη, αὐτὰ νὰ ἐνθυμηθῆται συνεχῶς. Ὅπως, ἂν κάποτε κάποιος λίθος ὁ ὁποῖος ἐρρίφθη, ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ εἴθῃ ἐπάνω σου, θὲν ἦλθε ἐπάνω σου, αὐτὸ νὰ τὸ ἐνθυμῆσαι πάντοτε. Αὐτὰ δημιουργοῦν εἰς ἡμᾶς μεγάλην φιλίαν πρὸς τὸν Θεόν. Διότι ἂν ὅταν ἐνθυμηθῶμεν ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι μᾶς διέσωσαν, πολὺ στενοχωροῦμεθα, ὅταν δὲν ἠμπορέσωμεν νὰ τοὺς τὸ ἀνταποδώσωμεν, πολὺ περισσότερο εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ εἶναι καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις χρησίμων.

Ὅταν λοιπὸν θέλωμεν νὰ μὴ στενοχωροῦμεθα, ἄς λέγωμεν λοιπὸν. «Εἰ τὰ ἁγασθὰ ἐβεξάμεθα παρὰ Κυρίου, τὰ κακὰ ἀγὺ ὀποίσαμεν»⁹. Καὶ ὁ Παῦλος δι' αὐτὸ

9. Ἰωβ. 2, 10.

ἔλεγεν ἀπὸ τοῦ διεκώθη, διὰ τὰ ὀπνεθυμία (αὐτὸ) καὶ εἰς ἐκεῖνους.

Πρόσεξε καὶ ὁ Ἰακώβ πὸς ἄλλα αὐτὰ τὰ εἶχε εἰς τὸν νοῦν του, δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγεν ἡ Ὁ ἄγγελος ὁ ρυθμὸς με ἐκ νεότητός μου¹⁰. Καὶ ἔχι μόνον ἔτι μᾶς ἐγγύτως, ἀλλὰ νὰ σκεπτόμεθα πὸς καὶ διὰ τί. Παρατήρησε, λοιπὸν, ἔτι καὶ ἐκεῖνος ἐνθυμῆται διὰ τὸν αὐτὸν του τὰς ἐσπεργίας. «Ἐν τῇ ράβδῳ μου, λέγει, διήλθον τὸν Ἰορδάνην»¹¹. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἐνθυμοῦνται πάντοτε καὶ ἄρα συνέθησαν εἰς τοὺς προγόνους των, ἐνθυμοῦμενοι ἄρα συνέθησαν εἰς τὴν Αἴγυπτον.

Λοιπὸν, πολὺ περισσότερο ἡμεῖς τὰ ἰδικὰ μας καὶ ἄρα συνέθησαν εἰς ἡμᾶς, πῶσας φορές εἰς ἑλευθερίας ἐνεργείας καὶ συμφορὰς ἔχομεν πέσει. Καὶ ἂν δὲν εἴδῃμεν ἀνοθεῖν ὁ Θεὸς βοήθειαν, θὰ εἶχομεν καταστραφῆ πρὸ πολλοῦ. Αὐτὰ σκεπτόμενοι ἄλλοι καὶ ἀναλογιζόμενοι καθημερινῶς, ἄς ἀναγωνιζώμεν συνεχῶς τὴν ἐνεργείαν εἰς τὸν Θεόν καὶ ἄλλοι ἀπὸ κοινοῦ ἄς ἀναπέμψωμεν εἰς αὐτὸν δόξαν, καὶ ἄς μὴ παραλείπωμεν νὰ τὸν δοξάζωμεν, διὰ τὰ ἀποκοιμώμεν πολλὴν πληρῶμην διὰ τὴν ἐγνωμοσύνην, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν ἐσπλαγγίαν τοῦ Μονογενοῦς τοῦ Υἱοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ συγχρόνως εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει δόξα, δόξα, τιμὴ, τῶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

10. Γέν. 48, 18.

11. Αὐτόβ. 32, 10.

ΟΜΙΛΙΑ ΑΘ' (39)

(Πράξ. ιζ', 38, — ιη', 17)

«Ακούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν, οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον· Ἄκουσμεθά σου πάλιν περὶ τούτου. Καὶ ὁὗτος ὁ Παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν»¹.

α'. Διατί λοιπόν, ἀρεῶν τοιοιούτῳ ἔπεισαν αὐτός, ὅστε καὶ νῦν εἶπουν οἱ Ἀθηναῖοι· «Ἀκουσόμεθά πάλιν περὶ τούτου» καὶ ἀφοῦ δὲν ὄψιν κίνηνοι, θιάζεται ὁ Παῦλος νῦν ἀφήσῃ τὰς Ἀθήνας; ἴσως ἐγκώριζεν ὅτι δὲν εἶ ἀφελήσῃ πολὺ. Ἄλλως τε ὠδηγεῖτο καὶ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος εἰς τὴν Κόρινθον. «Τινὲς δὲ ἄνδρες, κεληθέντες αὐτῷ, ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρσεπαγίτης, καὶ γυνὴ ὀνόματι Δάμαρις, καὶ ἑταροὶ σὺν αὐτοῖς».

Μετά δὲ ταῦτα χωρισθεὶς ὁ Παῦλος ἐκ τῶν Ἀθηνῶν, ἦλθεν εἰς Κόρινθον. Καὶ εὐρών τινα Ἰουδαῖον, ὀνόματι Ἀκόλαν, Ποικικόν τῷ γένει, προσφάτως ἔηλυθότα ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, καὶ Πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐτοῦ, (διὰ τὸ διατεταγῆναι Κλαύδιον χωρίζεσθαι πάντας τοὺς Ἰουδαίους ἐκ τῆς Ρώμης), προσήλθεν αὐτοῖς καὶ διὰ τὸ ἐρέτεγγον εἶναι ἔμεινε παρ' αὐτοῖς, καὶ εἰργάζετο ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τῆ τέχνης². Εὐλόγως εἰς τὴν Κόρινθον ὠδηγεῖτο ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, ὅπως εἶπα, εἰς τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νῦν μένῃ. Διότι οἱ Ἀθηναῖοι καίτοι ἄρεστοντο εἰς τὴν παράδοξον ἀκρόασιν, ὅμως δὲν εἶδον προσοχὴν. Διότι δὲν ἐφρόντιζον ἐπ' αὐτό, ἀλλὰ διὰ νῦν ἔχουν πάντοτε κάτι νῦν εἶπουν, τὸ ὁποῖον ἀκρι-

1. Πράξ. 17, 32.

2. Πράξ. 18, 1 - 3.

ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΟΜΙΛΙΑ ΑΘ' (ΚΕΘ. 17-18) 198

βῶς τοὺς ἔκαμε νῦν ἀπομακρυνθῶν. Ἄν δὲ αὐτὸ τὸ εἶχον συνήθειαν, πῶς κατηγοροῦν ὅτι «ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεῖς εἶναι»³. Ἄλλ' αὐτὰ ἦσαν πολὺ δυσκολοκατανόητα. Ἄλλ' ὅμως ἔπεισε τὸν Διονύσιον τὸν Ἀρσεπαγίτην καὶ μερικοὺς ἄλλους. Διότι αὐτοὶ μὲν οἱ ὅποιοι ἐφρόντιζον διὰ τὴν ζωὴν των, ταχέως ἐδέχθησαν τὸ κήρυγμα, οἱ δὲ ὑπόλοιποι ὄχι ἀκόμη.

Ἐθεώρησε λοιπόν ὁ Παῦλος ὅτι ἦτο ἀρκετὸν τὸ νῦν σπεῖρῃ ἐπὶ τινα χρόνον τὰ σπέρματα. Διότι τὸ περισσότερο μέρος τῆς ζωῆς του ἐδῶ εἶχε προῆθι. Διότι ἀπέθανε μὲν ἐπὶ Νέρωνος, ἀπὸ δὲ τοῦ Κλαυδίου προητοιμάζετο ὁ πόλεμος πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ἀπὸ μακρὰν μὲν, ὄχι ἀκατάλληλος δὲ, ὅστε τοῦλάχιστον τοιοιούτῳ ἔπος νῦν συνετισθῶν, καὶ καταδιώκοντο ἀπὸ τὴν Ρώμην ὡς διαφθορεῖς. Δι' αὐτὸ προνοεῖται αὐτὸς νῦν ὠδηγηθῆναι ἐκεῖ ὡς δέσμιος, διὰ νῦν μὴ ἐκδιώκεται ὡς Ἰουδαῖος, ἀλλ' ὡς ἄνεργῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς πολιτείας καὶ νῦν φυλάττεται ἐκεῖ.

«Καὶ ἔρπει, λέγει, παρ' αὐτοῖς. Πῶ, πῶ! Ποῖον δικαίωμα εἶρεν, διὰ νῦν συγκατοικῆσθαι! Διότι ἐπειδὴ ἔπρεπε ἐδῶ περισσότερο νῦν μὴ λάθῃ (διὰ τὰ πρὸς τὸ ζῆν), καθὼς λέγει· «Ἰνα, ἐν ᾧ κελυθῶνται, εὐρεθῶσι καθὼς καὶ ἡμεῖς»⁴, τακτοποιεῖται ὑπὸ τῆς Πρωσίας νῦν μὲν αὐτὸς ἐκεῖ.

«Διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν Σάββατον, ἐπειδὴ τε Ἰουδαίους καὶ Ἑλληνας. Ὡς δὲ κατήλθον ἀπὸ τῆς Μακεδονίας ὁ Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος, συνέχετο τῷ Πνεύματι ὁ Παῦλος, διαμαρτυρούμενος τοῖς Ἰουδαίοις τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν. Δηλοσθὲν ἔτιον κληρονομήσαν, τὸν ἠμποδίζον». Ἄλλ' αὐτοὶ μὲν τοιοῦτο-

3. Πράξ. 17, 18.

4. Β' Κορ. 11, 12.

τρόπως (εφέροντο), ὁ Παῦλος ἄμας τί (ἐπραξε); Ἀπομακρύνεται ἐξ αὐτῶν καὶ μὲ πολλὸν φόβον. Δὲν ἦτο ἀκόμη ἀναγκαῖον εἰς ἡμᾶς, λέγει, νὰ κηρυχθῆ τὸ εὐαγγέλιον. Ἀλλὰ καὶ ὁμιλεῖ πρὸς αὐτοὺς ἀνιγματοῦς ὁδῶς.

Ἐναντιασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ φλασφημούτων, ἐκτιναχόμενος τὰ ἱμάτια, εἶπε πρὸς αὐτούς· Τὸ πῆμα ὁμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὁμῶν. Καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ θεῖα πορεύσομαι. Καὶ μεταθὰς ἐκείθεν ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τινός, ὀνόματι Ἰάστου, σεβομένου τὸν Θεόν, οὗ ἡ οἰκία ἦν συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ. Χρῖσπος δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσε τῷ Κυρίῳ σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ· καὶ πολλοὶ τῶν Κορινθίων ἀκούοντες ἐπίστευον καὶ ἐθαπτόζοντο. Πρόσεξε πῶς πάλιν μὲ τὸ νὰ εἴπῃ· Ἐκ τοῦ νῦν οὐτε τοιοῦτοτρόπως τοὺς παραμελεῖ. Ὡστε τὸ εἶπεν αὐτὸ ἐπειδὴ τὸν ἠρέθισαν. Καὶ λοιπὸν ἦλθεν εἰς τὸν Ἰουστον, τοῦ ὁποίου ἡ οἰκία ἦτο γειτονική πρὸς τὴν συναγωγὴν. Ἦτο γειτονική ὥστε νὰ ἔχουν καὶ ζῆλον ἐξ αἰτίας τῆς γειτνιασεως, ἀν θεοβαίως ἤθελον.

Ἐκρίσπος δὲ, λέγει, ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσε τῷ Κυρίῳ σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸ ἦτο κατ' ἐξοχὴν ἀρκετὸν διὰ νὰ προστεθῆ· Ἐἶπε δὲ ὁ Κύριος δι' ὀρόματος ἐν νυκτὶ τῷ Παύλῳ· Μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει, καὶ μὴ σιωπήσῃς, διότι ἐγὼ εἰμι μετὰ σοῦ, καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεται σοὶ τοῦ κακῶσαι σε, διότι λαὸς ἐστὶ μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Παρατήρησε, μὲ πόσα τὸν πείθει, καὶ πῶς, αὐτὸ τὸ ὁποῖον κατ' ἐξοχὴν τὸν κατέβαλλε, αὐτὸ ὑστερον τοῦ λέγει· Ὅτι λαὸς ἐστὶ μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Πῶς λοιπὸν ἐπετέθησαν ἀπὸ κοινοῦ εἰς αὐτόν, θὰ ἔλεγε κάποιος; Καὶ ἄμα δὲν κατώρθωσαν οὐδὲν, ἀλλὰ μόνον τὸν ἀδήγησαν πρὸς τὸν Ἀνθύπατον.

Ἐκάσιέ τε ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἕξ, διδάσκων ἐν

αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Γαλλῖωνος δὲ ἀνθυπατεύοντος τῆς Ἀχαΐας, κατεπέστησαν δημοσιμαδὸν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Παύλῳ, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ θῆμα, λέγοντες ὅτι παρὰ τὸν νόμον ὀτως ἀναπειθεὶ τοὺς ἀσέβους σεβασθαι τὸν Θεόν. Παρατήρησις διατὶ ἐκείνοι πάντοτε δημοσίως ἐπλεον τὰς κατηγορίας; Παρατήρησις λοιπὸν ἐδῶ, ἐνῶ εἶπον αὐτοὶ ὅτι ἀντιθέτως πρὸς τὸν Μωσαϊκὸν νόμον παρασύρει τοὺς ἀνθρώπους νὰ λατρεύουν τὸν Θεόν, δι' οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ἐνδιεφέρθη ὁ ἀνθύπατος, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπολογεῖται ὑπὲρ τοῦ Παύλου. Καὶ ἀκουε πῶς ἀπαντᾷ· Ἐἰ μὲν ἦν τῶν τῆς πόλεως ἀπτόμενον ἀδίκημά τι ἢ ραδιοῦργημα πονηρὸν, ὃ Ἰουδαῖοι, κατὰ λόγον ἀν ἠνεσχόμεν ὁμῶν.

Μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἐπεικὴς ἄνθρωπος αὐτός καὶ εἶναι φανερὸν ἐκ τοῦ ὅτι ἀπαντᾷ συνετῶς. Ἐμέλλοντος δὲ τοῦ Παύλου, λέγει, ἀνοίγειν τὸ στόμα, εἶπεν ὁ Γαλλῖων πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· Εἰ μὲν ἦν ἀδίκημά τι ἢ ραδιοῦργημα πονηρὸν, ὃ Ἰουδαῖοι, κατὰ λόγον ἀν ἠνεσχόμεν ὁμῶν, εἰ δὲ ζήτημά ἐστι περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων καὶ νόμου τοῦ καθ' ἡμᾶς, θεοσεβε αὐτοί· κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ θεόλομος εἶμαι. Καὶ ἀπήλασαν αὐτὸς ὀπὸ τοῦ θήματος. Ἐπιλασόμενοι δὲ πάντες Ἑλληνες Σωσθένην τὸν ἀρχισυνάγωγον ἔπειπον ἔμπροσθεν τοῦ θήματος, καὶ οὐδὲν τούτων τῷ Γαλλῖῳ ἔμελε. Καὶ ἄρ' ἐδῶ πάλιν φαίνεται ἡ ἐπεικεία τοῦ ἀνδρός. Διότι ἐνῶ αὐτὸς ἐκτυπῶτο, δὲν ἐθεώρησεν ὅτι εἶναι ἱδική του προσβολή. Τόσον περιφρονημένοι ἦσαν οἱ Ἰουδαῖοι.

θ'. Ἄς ἴδωμεν δὲ ἐξ ἀρχῆς αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἀνεγνώσθησαν. Ἐκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν, οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον· Ἀκουσόμεθά σου πάλιν. Πόσα μεγάλα καὶ ὕψηλά ἀν καὶ ἤκουσαν, δὲν ἐβίβον προσοχὴν, ἀλλ' ἐχλεύαζον. Ἐχλεύαζον δὲ τὴν ἀνάστασιν ψυ-

χικός γάρ άνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ Πνεύματος»⁸. «Καὶ οὕτω, λέγει, ἐξῆλθεν ὁ Παῦλος ἐκ μέσου αὐτῶν». «Οὕτω» πῶς; Ἐφοῦ ἐπέσει τοὺς μὲν, καὶ χλευαζόμενος ὑπὸ τῶν ἄλλων.

«Χωρισθεὶς δὲ ἀπὸ Ἀθηνῶν, λέγει, ἦλθεν εἰς Κόρινθον. Καὶ εὐρών τινα Ἰουδαίων, ἐνόματι Ἀκύλαν, Ποντικὸν τῷ γένει, προσφάτως ἐληλυθότα ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, εἰμεινε παρ' αὐτοῖς καὶ εἰργάζετο». Παρατήρησε πῶς ὁ νόμος ἀρχίζει νὰ καταργηται, λοιπὸν. Διότι ἀφοῦ ἔκοψε τὰ μαλλιά του, καίτοι ἦτο Ἰουδαῖος αὐτός, εἰς τὰς Κεγχρεάς, μετὰ ἀπ' αὐτὰ ἀναχωρεῖ μαζί μὲ τὸν Παῦλον διὰ τὴν Συρίαν. Ἐπειδὴ ἦτο ἀπὸ τὸν Πόντον, δὲν ἐθιάζετο νὰ ἔλθῃ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, οὕτε πλησίον, ἀλλὰ μακρότερον.

Πλησίον αὐτοῦ μένει, λοιπὸν, καὶ δὲν ἐντρέπεται νὰ μένῃ, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸ μόνον μένει, ἐπειδὴ εἶρε κατέλληλον κατόλιμα. Διότι δι' αὐτὸν ἦτο πολὺ καταλληλότερον ἀπὸ τὰ θραυτικά ἀνάκτορα. Καὶ μὴ γελάσῃ καθὼς ἀκούεις, ἀγαπητέ. Διότι ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὸν ἀθλητὴν ἡ παλαιότερα εἶναι περισσότερον χρήσιμος ἀπὸ τὰ ἀπαλά στρώματα, τοιοῦτοτρόπως καὶ εἰς τὸν πολεμιστὴν τὸ σιδηροῦν εἶδος, ἀλλ' ὄχι τὸ χρυσοῦν. Καὶ εἰργάζετο ἐνῶ ἐκήρυσσε. Ἄς ἐντραπήμεν ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι ζῶμεν νωθρῶς καὶ χωρὶς νὰ κηρύσσωμεν.

«Διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ, λέγει, κατὰ πᾶν Σάββατον, ἐπειθὲ τε Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας. Ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ θλασφομούντων» ἀπεμακρόνη, Ἐνῶ ἐπερμίμενε τοιοῦτοτρόπως νὰ τοὺς ἐλκύσῃ μάλλον, ἀπομακρόνεται. Διότι διατὶ ἀφοῦ ἀφῆσε ἐκείνην τὴν οἰκίαν, ἦλθε πλησίον τῆς συναγωγῆς; Ἄρὰ γὰρ ὄχι δι' αὐτό; Διότι δὲν ἔβλεπεν ἐδῶ κίνδυνον. «Δια-

8. Α' Κορ. 2, 14.

μαρτυρούμενος αὐτοῖς, λέγει. Δὲν διδάσκει πλέον, ἀλλὰ διαμαρτύρεται.

Ἐντιτασσομένων δὲ αὐτῶν, λέγει, καὶ θλασφομούντων, ἐκτιναζόμενος τὰ ἰμάτια, εἶπε· Τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν. Αὐτὸ τὸ πράττει, ὥστε ὄχι μόνον μὲ λόγον, ἀλλὰ καὶ μὲ πράξεις νὰ φοβήσῃ. Καὶ συνομιλεῖ ἔντονώτερον, καθ' ἑσὸν καὶ πολλοὺς εἶχε πείσει. «Καθαρὸς εἰμι, λέγει, ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορεύσομαι».

Ἐπομένως καὶ ἡμεῖς εἴμεθα ὀρεόμενοι διὰ τὸν (πνευματικόν) θάνατον αὐτῶν οἱ ὁποῖοι ἔχουν παραδοθῆ εἰς ἡμᾶς, ἐπειδὴ τοὺς παραμελοῦμεν. Ὡστε καὶ ἔταν λέγῃ· «Τὸ λοιπὸν κόπους μοι μηδεὶς παραχέτω»⁶ τὸ λέγει διὰ νὰ φοβήσῃ. Διότι δὲν τοὺς ἐφόβει τόσον ἡ τιμωρία, ὅσον τοὺς ἐθλίβεν αὐτό. «Καὶ μεταθὰς ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς οἰκίαν Ἰούστου». Πηγαίνει, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τοὺς πείσῃ ὅτι ἐθιάζετο νὰ πορευθῆ πρὸς τὰ ἔθνη.

Ἐκρίστος δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, λέγει, ἐπίστασα τῷ Κυρίῳ αὐν ὀλίγῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. Παρατήρησε ὅτι οἱ πιστοὶ τότε τὸ ἐπραττον αὐτὸ μὲ ὀλόκληρον τὴν οἰκίαν. Ἐφοῦ δὲ ἔγινε αὐτό, ἀμέσως καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἀφοῦ ἐπίστασαν ἐθαπίσθησαν. Αὐτὸν τὸν Κρίστον λέγει τὸν ἀρχισυνάγωγον, περὶ τοῦ ὁποῖου λέγει ἔταν γράφῃ· «οὐδένα ἄλλον ἐθάπτισα, εἰ μὴ Κρίστον καὶ Γάιον»⁷. Νομίζω δὲ ὅτι αὐτὸς ἐλέγετο καὶ Σωσθένης, ὁ ὁποῖος ἦτο τόσον πιστὸς ἀνὴρ, ὥστε καὶ νὰ κτυπῆται καὶ νὰ εὐρίσκειται πάντοτε πλησίον τοῦ Παύλου.

«Εἶπε δὲ, λέγει, ὁ Κύριος δι' ὀράματος τῷ Παύλῳ· Μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λέλειπ. Δι' αὐτὸ μένει πολὺν και-

6. Γαλάτ. 6, 17.

7. Α' Κορ. 1, 14.

ρόν εκεί. Διότι τὸν ἐπειθε μὲν καὶ τὸ πλῆθος, ἀλλὰ ἢ φιλία τοῦ Χριστοῦ περισσότερο. Διότι ἐγένετο ὁ κίνδυνος μεγαλύτερος εἰς τὸ ἐξῆς, ἐπειθεὶ καὶ οἱ περισσότεροι ἐπίστευον καὶ ὁ ἀρχισυνάγωγος.

«Μὴ φοβοῦ», λέγει. Αὐτὸ ἦτο ἀρκετὸν νὰ τὸν ἀνορθώσῃ, διότι ἀπεδείχθη ὅτι ἐφοβείτο, ἢ δὲν ἀπεδείχθη μὲν, ἀλλὰ τοῦ ἐμπνέεται θάρρος, ὥστε νὰ μὴ πάθῃ αὐτό. Διότι δὲν τοὺς ἀφήνει πάντοτε νὰ δυστυχοῦν, ὥστε νὰ μὴ γίνουιν ἀσθενέστεροι. Διότι οὐδὲν ἐλλόπει τόσον τὸν Παῦλον, ὅσον αὐτοὶ οἱ ὅποιοι δὲν ἐκείθουντο, ὅσον αὐτοὶ οἱ ὅποιοι παρετάσσοντο ἐναντίον του. Αὐτὸ ἦτο δι' αὐτὸν χειρότερον καὶ ἀπὸ τοὺς κινδύνους. «Καὶ μὴ σιωπήσῃς, λέγει, διότι λαὸς πολὺς ἔστι μοι ἐν τῇ πόλει ταύτῃ». Ἰσως δι' αὐτὸ καὶ παρουσιάζεται εἰς αὐτὸν ὁ Χριστός.

«Γαλλίανος δὲ, λέγει, ἀνθυκατεύοντας τῆς Ἀχαΐας, κατεπέστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Παύλῳ». Πρόσεξε, ἐπειτα ἀπὸ τὸ ἔν ἔτος καὶ τοὺς ἐξ ἡμῶν ἐπιτίθενται, δταν δὲν ἤδυναντο πλέον νὰ χρησιμοποιοῦν τοὺς Ἰδικούς των νόμους. Αὐτὸ κατ' ἐξοχὴν ἐξεσήκωσε τοὺς Κορινθίους, τὸ ὅτι ἐπέστησαν κυρίως ὅτι ὁ ἀρχὼν δὲν ρίπτει κάτω τὸν ἑαυτὸν του. Διότι δὲν ἤρμαζεν εἰς αὐτὸν τὸ νὰ νικήσῃ ἀπὸ λογομαχίαν, καὶ νὰ μάθουν ἐκεῖνοι ὅτι οὐδὲν τὸν ἐνδιαφέρουν τὰ τῆς ὑποθέσεως. Καὶ παρατήρησε πῶς ἦτο συνετὸς ἐκεῖνος. Διότι δὲν εἶπε δταν ἀπεκρίθη ἀμέσως· «Δὲν με ἐνδιαφέρει», ἀλλὰ τί; «Εἰ μὲν ἦν τι ἀδίκημα ἢ ραδιούργημα πονηρὸν, ὧ Ἰουδαῖοι, κατὰ λόγον ἐν ἡνεσχομένη ἡμῶν, εἰ δὲ ζητημὰ ἔστι περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων, καὶ νόμου τοῦ καθ' ἡμᾶς, ὕψεσθε αὐτοί· κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ θούλωμαι εἶναι. Ἀπετελίσειν (ἀπέφραξεν) αὐτοῖς τὸ δικαστήριον». Ἡ νίκη ἔχει γίνεαι λαμπρά.

Ἐπιλαθόμενοι δὲ Σωσθένην τὸν ἀρχισυνάγωγον,

ἔτυπον ἐμπροσθεν τοῦ θήματος, καὶ οὐδὲν τούτων τῷ Γαλλίῳ ἐμίλεν. Ὡς τῆς ἐντροπῆς, τὴν ὅποιαν ὀπέστησαν ἱ «Καὶ οὐδὲν τούτων, λέγει, τῷ Γαλλίῳ ἐμίλε» ἐν καὶ τὸ πᾶν ἦτο πρὸς Ἰδικὴν του προσβολήν. Ἄλλ' αὐτοὶ κτυποῦν ὡς νὰ ἔλαβον δῆθεν ἐξουσίαν, πράττοντας ἔργον ἀπερισκέπτου θυμοῦ ἐξ αἰτίας τῆς ἀτιμίας.

Καὶ διατὶ ἐκεῖνος δὲν ἐκτόπησε τοὺς κτυπῶντας ἐν καὶ εἶχε καὶ αὐτὸς ἐξουσίαν; Ἄλλ' ἐδιδάσκοντο ν' ἀναζητοῦν τὴν ἀλήθειαν. Δὲν κτυπᾷ δὲ τοὺς κτυπῶντας, ὥστε καὶ ὁ δικαστὴς νὰ μάθῃ ποῖος ἦτο ὁ ἐπιεικέστερος. Αὐτὸ πολὺ ὠφέλησε τοὺς παρόντας. Διότι ἐδίδαξε καὶ ἡ ἐπιείκεια αὐτῶν καὶ ἡ θρασύτης ἐκείνων ὅτι τὰ αὐτοῦ τοῦ εἴβους θέματα ἔχουν ἀνάγκην δικαστικῆς ἀποφάσεως. Ἄλλ' αὐτὰ ἄλλα τὰ πράττουσιν ἀνευ τάξεως. Καὶ δὲν εἶπε· «Δὲν πρέπει, διὰ νὰ μὴ τὸν κωράζουιν πάλιν, ἀλλὰ «οὐ θέλω» κριτὴς γὰρ, λέγει, ἐγὼ τούτων εἶναι οὐ θούλωμαι». Τόσον ἐπιεικὴς ἦτο ὁ ἀνὴρ.

Αὐτὸ ἔλεγε καὶ ὁ Πιλάτος διὰ τὸν Χριστὸν «Λάθετε αὐτὸν ὁμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὁμῶν κρίνατε». Ὁ μὲν προέβαλλε τὴν ἀξίωσιν νὰ κρίνουσιν αὐτοὶ συμφώνως πρὸς τὸν νόμον, οἱ δὲ ὅπως αὐτοὶ οἱ ὅποιοι μεθοῦν καὶ αὐτοὶ οἱ ὅποιοι εἶναι τρελλοί, τισιούτην στάσιν ἐτήρου. Δι' αὐτὸ ἐγκατέλειψε τὰς Ἀθήνας ἐπειθεὶ λαὸς ἦν ἐκεῖ πολὺς. Ἐκτυπᾷτο, καὶ δὲν ἔλεγε τίποτε (ὁ ἀρχισυνάγωγος).

γ'. Αὐτὸν ὡς μμοῦμεθα καὶ ἡμεῖς. Ἄς κτυπῶμεν αὐτοὺς οἱ ὅποιοι μᾶς κτυποῦν μετὰ τὴν ἐπιείκειαν, μετὰ τὴν σιγὴν, μετὰ τὴν μακροθυμίαν. Αὐτὰ τὰ τραύματα εἶναι χειρότερα, μεγαλύτερα ἢ πληγὴ καὶ πλέον ἀνυπόφορος. Διότι τὸ δυσάρεστον δὲν εἶναι τὸ νὰ κτυπᾷ-

ται τὸ σῶμα, ἀλλὰ ἡ θιάνα. Πολλοὺς κυπῶμεν, ἀλλά, ἐπειδὴ γίνεται εἰς κατὰστασιν φιλίας, καὶ εὐχαριστοῦνται. Ἄν δὲ κάποιον τυχαῖον κυπῆσης αὐθαδῶς, ἐπειδὴ ἐπέθρασες εἰς τὴν καρδίαν, πῶλύ τὸν ἐλύπησες. Τοιοῦτοτρόπως περισσότερον κυπῶμεν τὴν καρδίαν των.

Ὅτι δὲ περισσότερον κυπῶ ἢ ἐπιείκεια ἀπὸ τὴν θρασυῖτητα, ἐμπρός ἄς τὸ ἀποδείξωμεν ὅσον εἶναι δυνατὸν μετὰ τὸν λόγον. (Διότι ἢ μὲν ἐμφανῆς ἀπόδειξις γίνεται διὰ τῶν ἔργων καὶ τῆς πείρας, ἂν δὲ φαίνεται καλόν, θὰ ἐξετάσωμεν καὶ διὰ τοῦ λόγου, ἂν καὶ πολλάκις ἄς τώρα ἐξητάσωμεν). Διότι εἰς τὰς προσβολὰς οὐδὲν μᾶς λυπεῖ τόσον, ὅσον ἡ γνώμη ἀπὸ μέρους αὐτῶν οἱ ὁποῖοι ἐλέπουν. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ προσθάλῃται κάποιος δημοσίᾳ καὶ ἰδιαιτέρως, ἀλλὰ ἐκεῖνας μὲν τὰς προσβολὰς τὰς ὁπομένομεν μετὰ εὐκολίαν, ὅταν γίνονται εἰς ἔρημον μέρος, ὅταν πάθωμεν αὐτό, ἐνῶ δὲν ὑπάρχει οὐδεὶς νὰ μαρτυρήσῃ, οὔτε νὰ γνωρίζῃ. Τοιοῦτοτρόπως δὲν εἶναι ἡ φύσις τῆς προσβολῆς αὐτῆ ἢ ὁποῖα ἐρεβίζει, ἀλλὰ τὸ νὰ πάθῃ κάποιος αὐτὸ ἐνώπιον ὄλων. Ὅπως ἐάν κάποιος, ἐνῶ ἐνώπιον ὄλων τιμᾷ, προσθάλῃ ἰδιαιτέρως, καὶ ἐγνωμοσύνην θὰ τοῦ ἀναγνωρίσωμεν.

Λοιπὸν τὸ λυπηρὸν δὲν εἶναι εἰς τὴν φύσιν τῆς προσβολῆς, ἀλλ' εἰς τὴν γνώμην αὐτῶν οἱ ὁποῖοι ἐλέπουν, ὥστε νὰ μὴ θεωρηθῇ ὅτι εἶναι ἄξιος περιφρονησεως. Τί γίνεται λοιπὸν, ὅταν αὐτὴ εἶναι ὑπὲρ ἡμῶν; Δὲν ἔχει προσβληθῆ περιουότερον ὁ προσθάλων, ὅταν ἐκφέρουν γνώμην ὑπὲρ ἡμῶν; Εἰπέ μου ποῖον περιφρονοῦν οἱ παρόντες; Αὐτὸν ὁ ὁποῖος προσθάλει ἢ αὐτὸν ὁ ὁποῖος προσεθλήθη καὶ σιγᾷ; Διότι ὁ μὲν θυμὸς παρουσιάζει ὅτι (περιφρονοῦν) αὐτὸν ὁ ὁποῖος προσθάλεται, τώρα δὲ καθ' ἕν χρόνον εἰμεθα ἀπῆλλαγμένοι ἀπὸ

τὸ πάθος, ἄς προσέξωμεν, διὰ νὰ μὴ παρασυρθῶμεν ποτέ.

Ποῖον λοιπὸν καταδικάζομεν ὄλοι; Εἶναι φανερὸν ὅτι αὐτὸν ὁ ὁποῖος προσθάλει. Καὶ ἂν μὲν εἶναι κατώτερος, θὰ εἰπῶμεν καὶ ὅτι εἶναι τρελλός, ἂν δὲ ἰσότημος, ὅτι εἶναι ἀνόητος, ἂν δὲ ἀνώτερος, οὔτε καθ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ τὸ ἀποδεχθῶμεν. Διότι εἰπέ μου, ποῖος εἶναι ἄξιος ἀποδοχῆς; Αὐτὸς ὁ ὁποῖος ταράσσεται, ταλαιπωρεῖται, ἐξαγριόβηται, ὁ ὁποῖος καθ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀντιμετωπίζει τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἢ αὐτὸς ὁ ὁποῖος μετὰ γαλήνην καὶ ἡρεμίαν καὶ πολλὴν ἐγκαρτέρησιν; Δὲν ὁμοιάζει ὁ μὲν πρὸς ἄγγελον, ὁ δὲ πρὸς ἄνθρωπον; Διότι ὁ μὲν δὲν ἔμπορεῖ νὰ συγκρατήσῃ οὔτε τὰ ἰδικὰ του κακὰ, ἐκεῖνος δὲ καὶ τὰ ξένα. Αὐτὸς δὲν ἔμπορεῖ νὰ ὑποφέρῃ οὔτε τὸν ἑαυτὸν του, ἐκεῖνος δὲ καὶ ἄλλον. Ὁ μὲν εὐρίσκειται εἰς ναυάγιον, αὐτὸς δὲ εἰς ἀσφάλειαν πλέει, ἐνῶ τὸ πλοῖον ὀηγεῖται ἀπὸ εὐνοϊκοῦ δι' αὐτὸν ἀνέμου. Διότι δὲν ἀφῆσε τὸν ἀνεμον τοῦ θυμοῦ, ἀφοῦ ἐμπέσῃ εἰς τὰ ἰστία, ν' ἀνατρέψῃ τὸ σκάφος τῆς διανοίας, ἀλλὰ ἀφοῦ ἐπνευσε κάποια λεπτὴ καὶ εὐχάριστος αἶρα, ὁ ἀνεμος τῆς ἀνεξικακίας, μετὰ πολλὴν ἡσυχίαν δι' αὐτὸν, ὀηγεῖ εἰς τὸν λιμένα τῆς χριστιανικῆς ζωῆς. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς εἰς πλοῖον τὸ ὁποῖον νευσαγεῖ οἱ ναῦται δὲν γνωρίζουν αὐτὰ τὰ ὁποῖα ρίπτουν, καὶ ἂν λάθουν τὰς ἰδικὰς των, ἂν τὸν ξένων τὰς πρὸς φύλαξιν ἀποσκευὰς, ἀλλὰ ὄλα ἕσα εὐρίσκονται ἐντὸς καθ' ὅμοιον τρόπον τὰ πετοῦν ἕξω, καὶ τὰ πολῦτιμα καὶ τὰ μὴ πολῦτιμα, ὅταν δὲ σταματήσῃ ἢ κακοκαιρία, τότε, καθὼς σκέπτονται ὅσα ἐπέταξαν, σακρῶζουσιν, καὶ δὲν αἰσθάνονται τὴν γαλήνην, ἐξ ἀτίας τῆς ζημίας τοῦ ριφθέντος φορτίου, τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ ἐδῶ ὅταν πνευσῇ ὁ θυμὸς καὶ σηκωθῇ κακοκαιρία, δὲν γνωρίζουν νὰ πετοῦν μετὰ τάξιν ὄσα

πρέπαι ἔσαν δὲ σταματήσῃ ὁ θυμός, τότε σκεπτόμενοι ποῖα ἔρριψαν ἔξω, ἀντιλαμβάνονται τὴν ζημίαν, καὶ δὲν αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκαισιν, ἐπειδὴ ἐνθυμοῦνται τοὺς λόγους, διὰ τῶν ὁποίων προσέβαλον τοὺς ἐαυτοὺς τῶν καὶ πολὺ ἐξημιώθησάν, ὅχι ὡς πρὸς χρήματα, ἀλλὰ ὡς πρὸς τὴν φήμην τῆς ἐπικεικίας καὶ τῆς πραότητος.

Πράγματι, ὁ θυμός ἐστὶν σκότος. «Εἶπεν ἄφρων, λέγει, ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ Ὅτι ἐστὶ Θεός»⁹. Ἴσως εἶναι κατάλληλον νὰ εἴπῃ αὐτὸ καὶ δι' αὐτὸν ὁ ὁποῖος θυμῶναι, ὅτι εἶπεν ὁ θυμῶν «Δὲν ὑπάρχει Θεός»· «κατὰ γὰρ τὸ πλῆθος, λέγει, τῆς ὀργῆς αὐτοῦ οὐκ ἐκζητήσῃ»¹⁰. Διότι ὅποιος λογιζομὸς εὐσεβῆς καὶ ἂν ἔλθῃ εἰς τὸν νοῦν, δλους τοὺς ἀποθεῖ καὶ τοὺς ἀποκρούει, δλους τοὺς καταρρίπτει. Ἄν οὐ δὲν ὑποφέρῃς περισσότερον ἀπ' αὐτὸν ὁ ὁποῖος ἐχλευάσθῃ, χλευάζῃ, καὶ ἂν δὲν εἶναι κανεὶς ὁ κατήγορος, παρὰ μόνον τὸ δικαστήριον τῆς συνειδήσεως, ἀφ' οὗ σὲ λάθῃ ἰδιαίτερος, σοὺ δίδει μύριαν μαστιγώσεις.

Ὅταν λοιπὸν ἀκούσῃς ὅτι ὁ χλευαζόμενος δὲν προέφερε οὐδένα λόγον πικρὸν, δὲν πονεῖς περισσότερον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Εἰπέ μου, πῶς ἐξέθρισε μὲ μύριας κακολογίας ἀνθρώπων πρῶον καὶ ταπεινὸν καὶ ἐπικεῖ; Αὐτὰ τὰ λέγομεν συνεχῶς, δὲν θλέπομεν δὲ νὰ παρουσιάζωνται διὰ τῶν ἔργων. Ἐνῶ εἶσαι ἀνθρώπος, χλευάζεις ἀνθρώπων; Ἐνῶ εἶσαι βούλος, τὸν σὺνδουλον; Ἄλλὰ διατί ἀπορῶ δι' αὐτό, καθ' ὅσον θεοσάως πολλοὶ χλευάζουν καὶ τὸν Θεόν;

β'. Αὐτὸ ἄς εἶναι παρηγορία δι' ὁμᾶς οἱ ὁποῖοι

⁹. Ψαλμ. 13, 1.
¹⁰. Ψαλμ. 9, 25.

χλευάζεσθε. Περιφρονεῖσθε; Περιφρονεῖται καὶ ὁ Θεός. Χλευάζεσθε; Χλευάζεται καὶ ὁ Θεός. Καταπτύσεθ; Ἄλλὰ καὶ ὁ ἰδικὸς μας Δεσπότης. Εἰς αὐτὰ μὲν συμμετέχει μαζί μας, εἰς τὰ ἀντίθετα δὲ ὅχι. Διότι ποτὲ δὲν ἐχλεύασεν ἀδίκως, μὴ γένοιτο! οὔτε ἀπλῶς ἐκακολόγησεν, οὔτε ἠδίκησεν. Ὅσα ἡμεῖς εἴμεθα αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ἔχομεν ἐπικοινωνίαν μαζί του, ὅχι ἑσείς. Διότι τὸ νὰ ὑπομένῃ κάποιος δταν χλευάζεται, εἶναι θεϊκόν, τὸ δὲ νὰ χλευάζῃ μόνον, σαυμονικόν.

Ἴδετε τὰς δύο μερίδας. «Δαμιόνιον ἔχεις»¹¹ ἤκουσεν ὁ Χριστός. Ἐρραπίσθη ἀπὸ τὸν βούλον τοῦ ἀρχιερέως¹². Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ ὁποῖοι χλευάζουν ἀδίκως, τάσσονται μαζί μὲ ἐκείνους. Εὐλόγως. Διότι ἂν ὁ Πέτρος ὀνομάσῃ καὶ σατανᾶς¹³ δι' ἕνα λόγον, πολὺ περισσότερον αὐτοὶ δὲ ὀνομασθεῖν Ἰουδαῖοι, δταν πράττουν τὰ τῶν Ἰουδαίων, ὅπως καὶ ἐκεῖνοι: τέκνα τοῦ διαβόλου¹⁴, ἐπειδὴ ἔπραττον τὰ τοῦ διαβόλου.

Χλευάζεις, ἐνῶ εἶσαι τί; εἰπέ μου. Περισσότερον δὲ δι' αὐτὸ χλευάζεις ἐπειδὴ δὲν εἶσαι τίποτε. Διότι οὐδεὶς χλευάζει, ἂν εἶναι ἀνθρώπος. Ὅσα αὐτὸ τὸ ὁποῖον λέγεται εἰς τὰς φύλονικίας: «Σὺ ποῖος εἶσαι;» ἔπρεπε νὰ λέγεται ἀντιθέτως· δηλαδὴ, «χλευάζεις» ἔπρεπε νὰ λέγῃ· διότι δὲν εἶσαι τίποτε. Τώρα δταν ἡμεῖς λέγομεν «Ὡς ποῖος χλευάζεις;», ὡς ἀνώτερός σου» εἶναι δυνατὸν νὰ ἀκούσωμεν ἀπὸ δλους. Καὶ ὁμως ἔπρεπε νὰ λέγῃ τὸ ἀντίθετον. Ἄλλὰ, ἐπειδὴ ἡμεῖς κακῶς ἐρωτῶμεν, δι' αὐτὸ καὶ ἐκεῖνοι κακῶς ἀπαντοῦν, ὥστε ἡμεῖς εἴμεθα αἴτιοι. Διότι ὡς νὰ ἦσαν μεγάλοι ἄνδρες αὐτοὶ οἱ ὁ-

¹¹. Ἰωάν. 7, 20.
¹². Ἀποθ. 18, 22.
¹³. Μάρκ. 8, 33.
¹⁴. Ἰωάν. 8, 44.

ποιοί χλευάζουν, λέγομεν ούτως «Ὡς ποῖος χλευάζεις»; Δι' αὐτό καὶ ἐκείνοι τοιοιτοτρόπως ἀπαντοῦν. Τὸ ἀντίθετον δὲ ἔπρεπε νὰ λέγομεν «Χλευάζεις; χλευάζε· διότι δὲν εἶσαι τίποτε». Πρὸς αὐτοὺς δὲ οἱ ὅποιοι δὲν χλευάζουν, αὐτὰ μᾶλλον ἔπρεπε νὰ λέγεται. «Ὡς ποῖος δὲν χλευάζεις; Ὑπερέβης τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν»; Αὐτὸ εἶναι εὐγένεια, αὐτὸ ἐλευθερία, τὸ νὰ μὴ λέγησθαι τίποτε φαῦλον, καὶ ἂν εἶναι ἄξιος κάποιος νὰ τὰ ἀκούῃ.

Εἰπέ μου λοιπὸν, πόσοι δὲν εἶναι ἄξιοι νὰ φανευθοῦν; Ἄλλ' ὅμως δὲν τὸ πράττει αὐτὸ μόνος του ὁ δικαστής, ἀλλ' ἔρωτά. Καὶ οὕτως αὐτὸ μόνος του. Ἐάν δὲ δὲν εἶναι ὑποφερτὸν αὐτὸς ὁ ὁποῖος δικάζει νὰ συνομιλῇ μὲ ἀνθρώπων πονηρὸν, ἀλλὰ χρησιμοποῖῃ κάποιο μέσον, πολὺ περισσότερον δὲν πρέπει νὰ χλευάζομεν ἡμεῖς οἱ ἰσότητι. Διότι δὲν θὰ ὑπερτερῶμεν ἀπὸ αὐτοῦ τόσοον μὲ τὸ νὰ χλευάζομεν, ὅσον μὲ τὸ νὰ διδασχόμεν, ὅτι ἐχλευάσαμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας. Δι' αὐτὸ τοὺς μὲν πονηροὺς δὲν πρέπει οὔτε νὰ τοὺς χλευάζῃ κανεὶς, τοὺς δὲ αγαθοὺς καὶ δι' ἄλλο, διότι δὲν εἶναι ἄξιοι (χλευασμοῦ). Καὶ τρίτον, διότι δὲν πρέπει νὰ εἶναι χλευαστής.

Τώρα δὲ παρατήρησε πόσα γίνονται. Χλευάζεται καὶ ἀπειλεῖται ἄνθρωπος, καὶ αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἀπειλεῖ εἶναι ἄνθρωπος, καὶ αὐτοὶ οἱ ὅποιοι θλέπου ἀνθρωποι. Τί λοιπὸν; Πρέπει νὰ ἔλθουν εἰς τὸ μέσον τὰ θηρία καὶ νὰ τοὺς διαχωρίσουν; Διότι αὐτὸ ἀπομένει. Διότι ἔταν αὐτοὶ οἱ ὅποιοι εὐχαριστοῦνται μὲ τὴν ἀδικίαν εἶναι ἄνθρωποι, ἢ συμπιλίωσις ἀπομένει εἰς τὰ θηρία. Ὅπως, λοιπὸν, ἔταν οἱ οἰκοδεσπόται φιλονικῶν εἰς τὴν οἰκίαν, ἀπομένει νὰ τοὺς συμπιλιάσουν οἱ ὑπηρέται (διότι αὐτὸ ἀπαιτεῖ ἡ φύσις τοῦ πράγματος, ἂν καὶ δὲν γίνεταί ἴσως τοιοιτοτρόπως), κατ' αὐ-

τὸν τὸν τρόπον καὶ ἐδῶ. Χλευάζεις; Εὐλόγως. Διότι δὲν εἶσαι οὔτε ἄνθρωπος. Δι' αὐτὸ ἐθεωρήθη ὅτι εἶναι κάτι μέγα ἢ ἀλαζονεῖα καὶ ἐθεωρήθη ὅτι ἀρμόζει εἰς τοὺς μεγάλους. Αὐτὸ ὅμως ἀρμόζει περισσότερον εἰς δοῦλους, ὅπως ἀκριβῶς τὸ νὰ ἐπιπῆ κάποιος ἀρμόζει εἰς ἐλευθέρους. Διότι ὅπως τὸ νὰ κακοποιῶν εἶναι γνώρισμα ἐκείνων, τοιοιτοτρόπως τὸ νὰ δυστυχοῦν εἶναι αὐτῶν. Ὅπως εἶναι ἡ κλέπτρια δοῦλη, ἢ ἡποία κρυφίως ὀπιλιπέττει τὰ τοῦ κυρίου της, κάτι τοιοῦτον εἶναι καὶ ἡ ἀλαζονεῖα. Καὶ ὅπως θὰ ἔλαγε κάποιος, ὅπως ὁ κλέπτης, ὁ ὁποῖος εἰσέρχεται μὲ θυσίαν, πανταχοῦ παρατηρεῖ γύρω, προσπαθῶν νὰ κλέψῃ κάτι, τοιοιτοτρόπως καὶ αὐτὸς τὰ ἐξετάζει ὅλα, ἐπειδὴ θέλει κάτι νὰ λέγῃ.

Ἄμεσως θὰ τὸν περιγράψομεν μὲ κάποιο ἄλλο παράδειγμα. Διότι ὅπως ἀκριβῶς; ἂν κάποιος, ὁ ὁποῖος κλέπτει ἀπὸ οἰκίαν ἀκαθάρτα σκευὴ καὶ ὁποῖος τὰ ἐξάγει ἐνώπιον ὄλων, δὲν θὰ ἐδημιούργει ἐντροπὴν τόσοον εἰς τὰ κλασπέτα, ὅσον ὁ ἴδιος εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ἐπειδὴ ἐκλεψε αὐτὰ καὶ τὰ ἐξάγει, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον λοιπὸν καὶ αὐτὸς, ἀφοῦ ἐξεστόμησεν ἐνώπιον ὄλων ἀκαθάρτους λόγους, δὲν ἐδημιούργησεν ἐντροπὴν εἰς ὄλους, ἀλλὰ εἰς τὸν ἑαυτὸν του διὰ τῶν λόγων, ἀφοῦ ἐπαρουσίασε τοιαῦτα καὶ κατεμάλυνε καὶ τὴν γλῶσσαν του καὶ τὴν σκέψιν. Διότι τὸ ἴδιον γίνεται ἔταν φιλονικῶμεν μὲ τοὺς πονηροὺς, ὅπως ἀκριβῶς ἂν κάποιος ἄνθρωπος μολύνη τὸν ἑαυτὸν του πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ κτυπήσῃ αὐτὸν ὁ ὁποῖος ἐβρίσκεται εἰς τὴν σῆψιν, ἀφοῦ ρίψῃ τὰς χεῖρας του εἰς τὸν θόρβρον.

Αὐτὰ λοιπὸν ὅλα σκεπτόμενοι, παρακαλῶ, ὅς ἀποφεύγωμεν τὴν ἐλάθην ἢ ὁποία προέρχεται ἀπ' ἐδῶ καὶ ὅς ἔχωμεν ἐπαινετικὴν γλῶσσαν, ὥστε, ἀφοῦ ἀπὸ κάθε ἀλαζονεῖαν, νὰ ἡμπορέσωμεν νὰ διέλθομεν τὴν πα-

ροῦσαν ζωὴν μὲ δρεθρίτητα καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ἀγαθὰ, τὰ ἐποιοῦ ἔχει ἐποσχεθῆ εἰς αὐτοὺς οἱ ὅποιοι τὸν ἀγαποῦν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα συγχράνας καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει δόξα, βύσμις, τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Μ' (40)

(Πράξ. ιη', 18 — ιθ', 7)

Ὁ δὲ Παῦλος, ἔα προσημίνας ἡμέρας ἰκανὰς, πρὸς ἀδελφοὺς ἀποσταζέμενος, ἐξέλει εἰς τὴν Συρίαν, καὶ σὺν αὐτῷ Πρίσκῳ καὶ Ἀκύλλῳ, κειράμενος τὴν κεφαλὴν ἐν Κεγχρεαῖς· εἶχε γὰρ εὐχήν.

α'. Πρόσεξε πῶς ὁ νόμος ἔχει καταργηθῆ, πρόσεξε πῶς ἦσαν κυριευμένοι ἀπὸ τὴν συνείδησιν. Αὐτὸ ἦτο Ἰουδαϊκόν, τὸ νὰ κουρεύουν τὰς κεφαλὰς συμφῶνας πρὸς τὸ ξύμιον. Ἄλλ' ὅμως ἔπρεπε νὰ γίνῃ καὶ θυσία, ἣ ὅποια δὲν ἔγινε μετὰ ἀπὸ τότε τοῦ ἐκτυπήθη ὁ Σωσθῆνης. Ἐπρεπε νὰ ἀναχωρήσῃ αὐτός, δι' αὐτὸ καὶ θιάζεται. Καὶ ἐνῶ παρεκαλεῖτο νὰ μείνῃ πλησίον των εἰς τὴν Ἔφεσον, δὲν δέχεται. Διὰ ποῖον πρῶγμα λοιπὸν φθάνει εἰς τὴν Ἀντιόχειαν; *Ἀναθάς γάρ, λέγει, καὶ ἀσπασάμενος τὴν Ἐκκλησίαν, κατέθη εἰς Ἀντιόχειαν. Εἶχε ἐπιθυμήσει τὴν πόλιν, ἀφ' ἧς ἔπαθε κατὰ ἀνθρώπων πρὸς αὐτήν. Διότι ἐδῶ ἔλαβον ἐντολήν οἱ μαθηταὶ νὰ ὀνομαζῶνται Χριστιανοί, ἐδῶ παρεδόθη εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἐδῶ ἔφερον εἰς πέρας ἔργα συμφῶ-

1. Πράξ. 18, 18.

νας πρὸς τὴν ἀπόφασιν (τῆς συνόδου). Καὶ αὐτὸς μὲν ἔπλεε πρὸς τὴν Συρίαν, αὐτὸς δὲ τοὺς ἄφησεν εἰς τὴν Ἔφεσον εὐλόγως, διὰ νὰ διδάξουν. Ἄφου παρέμειναν πλησίον του ἐπὶ τὸσον χρόνον, ἔμαθον πολλὰ. Καὶ ὅμως ἀκόμη δὲν τοὺς ἀπαμάκρυνε ἀπὸ τὴν Ἰουδαϊκὴν συνήθειαν.

Ἰδοὺ καὶ γυνή, ἣ ὅποια πράττει ὅμοια πρὸς τοὺς ἀνδρας καὶ διδάσκει. Δι' αὐτὸ ἠμποδίζετο νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἀσίαν, νομίζω, ἐπειδὴ ὠδηγεῖτο πρὸς τὰ πλεόν θιαστικά. Παρατήρησε λοιπὸν ὅτι καὶ ἐδῶ παρακαλεῖται αὐτὸς νὰ μείνῃ καὶ δὲν δέχεται, ἐπειδὴ ἐθιάζετο νὰ φύγῃ. Ὅμως δὲν τοὺς ἄφησεν ἀπλῶς, ἀλλὰ μὲ ὑπόσχεσιν· καὶ ἄκουσε πῶς: «Κατήντησε δὲ, λέγει, εἰς Ἔφεσον, καὶ ἐκείνους κατέλιπε αὐτὸς· αὐτὸς δὲ, εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν, διελέθη τοῖς Ἰουδαίοις. Ἐρωτῶντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ πλείονα χρόνον μείναι παρ' αὐτοῖς, οὐκ ἐπένευσεν, ἀλλ' ἀπετάξατο αὐτοῖς, εἰπὼν· Δεῖ με πάντως τὴν ἑορτὴν τὴν ἔρχομένην ποιῆσαι εἰς Ἱεροσόλυμα· πάλιν δὲ ἀνακάμψω πρὸς ὑμᾶς, τοῦ Θεοῦ θέλοντος. Καὶ ἀνήχη ἀπὸ τῆς Ἐφῆσου, καὶ κατέβη εἰς Καισάρειαν, ἀναθῆς καὶ ἀσπασάμενος τὴν Ἐκκλησίαν, κατέθη εἰς Ἀντιόχειαν καὶ ποιήσας χρόνον τινα, ἐξῆλθε, διερχόμενος καθέξης τὴν Γαλατικὴν χώραν καὶ Φρυγίαν, ἐπιστηρίζων πάντας τοὺς μαθητάς». Καὶ πρόσεξε, πηγαίνει εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνήλθε προηγουμένως.

*Ἰουδαῖος δὲ τις, Ἀπολλῶς ὀνόματι, Ἀλεξανδρεὺς τῶ γενεῖ, ἀνὴρ λόγιος, κατήντησεν εἰς Ἔφεσον, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς Γραφαῖς. Ἰδοὺ καὶ μορφωμένοι ἦσαν πρῶτοι νὰ κηρύττουν, καὶ ἀναχωροῦν ἀπὸ τὴν πόλιν λοιπὸν οἱ μαθηταί. Βλέπετε διάδοσιν τοῦ κηρύγματος; «Ὅστος ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου, καὶ ζέων τῷ Πνεύματι ἐλάλη, καὶ ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ

Κυρίου, ἐπιστάμενος μόνον τὸ θάπτισμα Ἰωάννου. Οὐτός τε ἤρξατο παρρησιάζεσθαι ἐν τῇ συναγωγῇ. Ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ Ἀκύλας καὶ Πρίσκιλλα, προσελθόντες αὐτόν, καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέθεον τὴν τοῦ Θεοῦ ὁδόν. Ἐὰν αὐτὸς ἐγνώριζε μόνον τὸ θάπτισμα τοῦ Ἰωάννου, πῶς ἐφλέγατο ἀπὸ τοῦ Πνεύματος; Διότι τὸ Πνεῦμα δὲν ἐδίδοτο τοιοῦτοτρόπως. Ἄν δὲ καὶ οἱ μετὰ αὐτὸν εἶχον ἀνάγκην τοῦ θαπτίσματος τοῦ Χριστοῦ, πολλὸν περισσότερον αὐτὸς θὰ εἶχεν ἀνάγκη. Τί εἶναι δυνατὸν λοιπὸν νὰ εἰπωμεν; Διότι δὲν τὰ ἔθεον ἀπλῶς εἰς τὴν συνέχειαν ὁ συγγραφεὺς καὶ τὰ δύο. Ἐγὼ νομίζω ὅτι αὐτὸς εἶναι εἰς ἀπὸ τοὺς ἑκατὸν εἴκοσι², οἱ ὅποιοι ἐβαπτίσθησαν μαζὶ με τοὺς Ἀποστόλους. Ἦ, ἂν ὄχι αὐτὸ, αὐτὸ τὸ ὅποιον ἔγινε καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Κορινθίου, ἔχει γίνεαι καὶ εἰς αὐτόν. Ἀλλὰ δὲν θαπτίζεται, παρὰ ὅταν ἐξέθεον εἰς αὐτόν (τὴν διδασκαλίαν) λεπτομερέστερον.

Αὐτὸ δὲ μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀληθές, ὅτι ἔπρεπεν αὐτὸς καὶ νὰ θαπτισθῇ. Ἐπειδὴ οἱ δώδεκα οἱ ἄλλοι οὐδὲν ἐγνώριζον μὲ ἀκριβείαν οὔτε τὰ σχετικὰ μετὰ τὸν Ἰησοῦν. Εἶναι εὐλογον δὲ καὶ νὰ θαπτισθῇ αὐτός. Ἀλλ' ἤμως, ἂν καὶ οἱ ἴδιοι οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου ἐβαπτίζοντο, πάλιν μετὰ τὸ θάπτισμα, ἔπρεπε καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νὰ πράξουν.

Ἐβουλομένου δὲ αὐτοῦ διελθεῖν εἰς τὴν Ἀχαΐαν, προτρέξόμενοι οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς μαθηταῖς ἀποδέξασθαι αὐτόν ὡς παραγενόμενος συνεβάλετο πολλοὺς πεπιστευκόσι διὰ τῆς χάριτος· ἐτόνως γὰρ τοῖς Ἰουδαίοις διακατηλέγετο δημοσίᾳ, ἐπιδεικνύς διὰ τῶν Γραφῶν εἶναι τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν Ἀπολλῶ εἶναι ἐν Κο-

ρίνθῳ, Παῦλον, διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη, ἐλθεῖν εἰς Ἐφεσον. Καὶ εὐρών τινας μαθητάς, εἶπε πρὸς αὐτούς. Εἰ Πνεῦμα ἅγιον ἐλάβετε πιστεύσαντες; Οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν. Ἄλλ' οὐδὲ εἰ Πνεῦμα ἅγιον ἔστιν, ἠκούσαμεν. Εἶπε τε πρὸς αὐτούς· Εἰς τί οὖν ἐβαπτίσθητε; Οἱ δὲ εἶπον Εἰς τὸ Ἰωάννου θάπτισμα. Εἶπε δὲ Παῦλος· Ἰωάννης μὲν ἐθάπτισε θάπτισμα μετανοίας, τῷ λαῷ λέγων, εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτόν ἵνα πιστεύσωσι· τούτεστιν, εἰς τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν. Ἀκούσαντες δὲ ἐθαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ Παύλου τὰς χεῖρας, ἦλθε τὸ Πνεῦμα ἐπ' αὐτούς, ἐλάλουν τε γλώσσαις καὶ προφήτευσον. Ἦσαν δὲ οἱ πάντες ἄνδρες ὡσεὶ δέκα δύο. Πολὺ διέφερον ἔπ' ἐκαίνο αὐτοί, οἱ ὅποιοι δὲν ἐγνώριζον οὔτε ἂν ὀνόμαζον Πνεῦμα ἅγιον. Αὐτοὶ λοιπὸν, οἱ ὅποιοι καὶ ἐξέθεσαν εἰς αὐτόν λεπτομερέστερον τὸν ὅρον τοῦ Κυρίου, καὶ τὸν κατευσδώνουν καὶ τοῦ βίβουν εἰς χεῖρας γράμματα. Ἦθελε λοιπὸν καὶ ὁ ἴδιος νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν Ἀχαΐαν. Πρὶν δὲ τὸν ἐνθαρρύνουν καὶ τοῦ βῶσσαν γράμματα οἱ ἀδελφοὶ δὲν ἀναχωρεῖ.

«Ὅς παραγενόμενος συνεβάλετο, λέγει, τοῖς πεπιστευκόσιν ἐτόνως γὰρ διακατηλέγετο δημοσίᾳ ἐπιδεικνύων διὰ τῶν Γραφῶν εἶναι τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν». Ἐβδ δεικνύει πῶς ὁ Ἀπολλῶς ἦτο δυνατός εἰς τὴν γνώσιν τῶν Γραφῶν. Διότι τοὺς μὲν Ἰουδαίους τοὺς ἀπεστόμωμεν με βόνομιν (διότι αὐτὸ σημαίνει τὸ «διακατηλέγετο»), τοὺς δὲ πιστοὺς τοὺς ἐνεθάρρυνε περισσώτερον, καὶ νὰ παραμένουν σταθεροὶ εἰς τὴν πίστιν.

Ἐγένετο δὲ, λέγει, Παῦλον, διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη, ἐλθεῖν εἰς Ἐφεσον. Αὐτὰ θεθαίως τὰ πρὸς τὴν Καισάρειαν καὶ τὰ ὀπίστωπα. Καὶ εὐρών τινας μαθητάς, εἶπε πρὸς αὐτούς. Εἰ Πνεῦμα ἅγιον ἐλάβετε πι-

2. Πράξ. 1, 15.

στεύσαντες; Ὅτι δὲν ἐπίστευον οὐτε εἰς τὸν Χριστὸν αὐτοὶ εἶναι φανερόν ἐκ τοῦ ὅτι εἶπεν «Εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἵνα πιστεύσωσι». Καὶ δὲν εἶπε: «δὲν εἶναι τίποτε τὸ θάπτισμα τοῦ Ἰωάννου», ἀλλ' ἔτι εἶναι «ἀτελής». Καὶ οὕτε αὐτὸ τὸ προσέθεσεν ἀπλῶς, ἀλλὰ διὰ νὰ διδάξῃ καὶ νὰ πείσῃ αὐτοὺς νὰ βαπτισθοῦν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ. Αὐτὸ καὶ πράττουσιν καὶ λαμβάνουσιν τὸ Πνεῦμα διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ Παύλου· «ἐπιθέντος γάρ, λέγει, αὐτοῖς τοῦ Παύλου τὰς χεῖρας, ἦλθε τὸ Πνεῦμα ἐν αὐτοῖς».

Ὡστε εἰς ὧν τὰς κεφαλὰς ἔθετε τὰς χεῖρας, ἐλάβησαν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ἦτο λοιπὸν εὐλογον νὰ ἔχουν μὲν αὐτοὶ Πνεῦμα, νὰ μὴ φαίνεται θυμὸς. Ἀλλ' ἐκ τῆς ἀνεργείας καὶ ἐκ τῶν γλωσσῶν τὰς ὁποίας ὠμίλουσιν εἰδείκνουν αὐτὸ.

β'. Ἀλλ' ὡς ἴδωμεν ἐν ἀρχῇς αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἀναγνώσθησαν, «Ὁ δὲ Παῦλος ἐξέπλει εἰς τὴν Συρίαν, λέγει, καὶ σὺν αὐτῷ Πρίσκιλλα καὶ Ἀκύλας», τοὺς ὁποίους, ἀφοῦ ἔφθασε εἰς τὴν Ἔφεσον, τοὺς ἄφησε ἐκεῖ. Ἡ ἐπιθεὶ δὲν ἠθέλε νὰ τοὺς περιφέρῃ καὶ δι' αὐτὸ τοὺς ἄφησεν, ἢ μᾶλλον διὰ νὰ μένουν ὡς διδάσκαλοι εἰς τοὺς ἐν Ἐφέσῳ. Αὐτοὶ δὲ ὕστερον ἀπὸ αὐτὰ κατόκησαν εἰς τὴν Κόρινθον, διὰ τοὺς ὁποίους καὶ δίδει σπουδαίας μαρτυρίας, καὶ γράφων ἐπιστολὴν εἰς τοὺς Ῥωμαίους ἀποστέλλει χαιρετισμὸν πρὸς αὐτούς. Δι' αὐτὸ μοῦ φαίνεται ὅτι ἔπειτα ἦλθον αὐτοὶ εἰς τὴν Ῥώμην, ἔπειθ' ἔμεινον εὐχαρίστως εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους, ἀπὸ θου ἐξωρίσθησαν ἐπὶ Νέρωνος.

Καὶ καταθὰς, λέγει, εἰς Καισάρειαν, ἀναθὰς καὶ ἀσπασάμενος τὴν Ἐκκλησίαν, κατέθῃ εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ ποιήσας χρόνον τινὰ, ἐξῆλθε, διερχόμενος τὴν Γαλατικὴν καθέξῃς χώρας καὶ Φρυγίαν». Μοῦ φαίνεται ὅτι καὶ οἱ πιστοὶ ἀκόμη συγκεντρώνονται ἐκεῖ. Διότι δὲν

τοὺς ἀπεμάκρυναν ἀμέσως. Πρόσεξε δὲ πῶς τοὺς ἐπιθυμεί διακαῶς. Καὶ διέρχεται πάλιν ἀπὸ αὐτὰς τὰς χώρας, ὥστε μὲ τὴν παρουσίαν του νὰ στήρῃ τὰς μαθητάς.

Ἰουδαῖος δὲ τις λέγει, Ἀπολλῶς ὀνόματι, κατήνησεν εἰς Ἔφεσον, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς Γραφαῖς. Ὁ ἄνθρωπος εἶχε παρακινήθῃ (ἀπὸ τοῦ Πνεύματος), δι' αὐτὸ καὶ φεύγει εἰς ξένας χώρας χάριν αὐτοῦ τούτου (τοῦ πράγματος). «Ὁς παραγενόμενος, λέγει, εἰς Ἀχαΐαν, εὐτόμως διακατηλέγγετο τοῖς Ἰουδαίοις ἡμασίς».

Ὅταν ἔγραφε περὶ αὐτοῦ, ἔλεγε: «Περὶ δὲ Ἀπολλῶ τοῦ ἀδελφοῦ». Μὲ τὸ νὰ ἐλέγχῃ μὲν δημοσίᾳ φαινετο ἡ παρηρησία, μὲ τὸ δὲ εὐτόμως ἐφανερῶτο ἡ δύναμις, μὲ τὸ νὰ ἀποδεικνῇ δὲ ἀπὸ τὰς θείας Γραφῆς, ἡ ἐμπειρία. Διότι οὐτε ἡ παρηρησία μόνῃ τῆς κατορθῶναι τίποτε, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ δύναμις, οὐτε ἡ δύναμις, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ παρηρησία. Ἐπομένως δὲν ἄφησε τὸν Ἀκόλον εἰς τὴν Ἔφεσον ματαίως, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα ἰσως ἐπρονόησε τοῦτο ἐξ αἰτίας τοῦ Ἀπολλῶ, ὥστε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Κόρινθον ἰσχυρότερος. Καὶ διατὶ λοιπὸν εἰς αὐτὸν μὲν δὲν ἐπραξάν τίποτε, εἰς τὸν Παῦλον δὲ ἐπίτιθενται; Ἐγνώριζον ὅτι ἐκείνος ἦτο ὁ κορυφαῖος, ἢ καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἦτο καλὸ ὀνόμαστός.

Ἐπὶ αὐτῷ δὲ, λέγει, αὐτὸν Ἀκύλας καὶ Πρίσκιλλα, ἀκρεβέστερον αὐτῷ ἐξέβεντο τὴν τοῦ Θεοῦ ὁδόν. Παρατήρησε πῶς ἅλα ἐγίνοντο μὲ πίστιν καὶ οὐδαμοῦ ὑπάρχει φθόνος, οὐδαμοῦ κακολογία. Ὁ Ἀκύλας διδάσκει, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὸς διδάσκεται. Διότι ἐπειθ' ἔμειναν μαζὶ του ἀρκετὸν διάστημα, τοιοῦτο

τρόπως εδιδάχθησαν, ώστε να είναι Ικανοί να διδάσκουν και άλλους.

«Βουλομένου δὲ αὐτοῦ διελθεῖν, λέγει, εἰς τὴν Ἀχαΐαν, ἔγραψαν τοῖς μαθηταῖς ἀποδέξασθαι αὐτόν». Ἐξηγεῖ δὲ αἰτίας ποίου πράγματος στέλλουν γράμματα. «Ἴνα, λέγει, αὐτὸν ἀποδέξωνται». Καὶ ἀπὸ τί εἶναι φανερόν ἐτι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἦσαν εἰς τὴν Ἔφeson εἶχον τὸ θάπτισμα τοῦ Ἰωάννου; Διότι ὅταν ἐρωτῶνται «Εἰς τί θάπτισθητε;» λέγουσιν «Εἰς τὸ Ἰωάννου θάπτισμα». Ἵσως μετέβησαν τότε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἀνεχώρησαν καὶ ἐθαπτίσθησαν. Ἀλλὰ, καὶ ὅταν ἐθαπτίσθησαν, δὲν ἐγνώριζαν τὸν Ἰησοῦν. Καὶ δὲν λέγει εἰς αὐτούς «πιστεύετε εἰς τὸν Ἰησοῦν;», ἀλλὰ τί; «Ἐἰ Πνεῦμα ἅγιον ἐλάβετε;», διότι ἐγνώριζε ἐτι δὲν εἶχον. Καὶ θέλει νὰ εἴπῃ εἰς αὐτούς, διὰ νὰ ζητήσουν, ὅταν μάθουν αὐτὰ τὰ ὅποια εἶχον στερηθῆ.

«Καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς, λέγει, τὰς χεῖρας τοῦ Παύλου, ἦλθε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, καὶ ἐλάλουν γλώσσαις, καὶ προεφήτευον». Προφητεύουσι ἀπὸ αὐτὸ τὸ θάπτισμα. Αὐτὸ δὲ δὲν τὸ εἶχε τὸ θάπτισμα τοῦ Ἰωάννου, δι' αὐτὸ καὶ ἦτο ἀτελής. Καὶ διὰ νὰ ἀξιωθοῦν αὐτῶν, τοὺς προητοίμαξε μᾶλλον. Ὡστε αὐτὸ ἐπεθύμει ὁ Ἰωάννης ὅταν ἐθάπτιζε, νὰ πιστεύσουν εἰς αὐτὸν ὁ ὁποῖος ἤρχετο ἔπειτα ἀπ' αὐτόν.

Ἀπ' ἐδῶ δεκνύεται μέγα δόγμα, ἐτι αὐτοὶ οἱ ὅποιοι βαπτίζονται καθαρίζονται τελείως ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα. Διότι ἂν δὲν ἐκαθαρίζοντο, δὲν θὰ ἐδέχοντο αὐτοὶ τὸ Πνεῦμα, δὲν θὰ ἐγίνοντο ἄξιοι ἀμέσως τῶν χαρισμάτων. Καὶ πρόσεξε ἐτι τὸ χάρισμα ἦτο δωρεὸν καὶ γλωσσολαλίας καὶ προφητείας. Καλῶς δὲ εἶπε τὸ θάπτισμα τοῦ Ἰωάννου θάπτισμα μετανοίας καὶ ἔτι ἀφέσεως, ἀνυψῶν αὐτούς καὶ πείθων ἐτι ἐκεῖνο ἕστερεῖτο αὐτοῦ. Διότι ἡ ὄψις ἔχει γίνῃ ἔργον αὐτοῦ τὸ ὁ-

ποῖον ἐδόθη ἕστερον. Καὶ πῶς αὐτοὶ οἱ ὅποιοι ἐλάβον τὸ Πνεῦμα δὲν ἐδίδασκον, ἀλλ' ὁ Ἀπολλῶς, ἂν καὶ δὲν εἶχε λάθει τὸ Πνεῦμα; Διότι δὲν ἦσαν τόσο θερμοί, οὐτε εἶχον κατηχηθῆ. Ἐκεῖνος δὲ καὶ εἶχε κατηχηθῆ καὶ ἦτο πολὺ θερμὸς. Ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι καὶ ἡ παρρησία τοῦ ἀνδρός ἦτο πολλή. Ἀλλὰ, ἂν καὶ μὲ ἀκριβῆσαν ἀμίλει περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἕμως εἶχεν ἀνάγκην ἀκόμη περισσότερον ἀκριβοῦς διδασκαλίας. Τοιοῦτοτρόπως, ἂν καὶ δὲν τὰ ἐγνώριζεν ἅλα, προσεβόησε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἕνεκα τῆς προθυμίας, ὅπως ἀκριβῶς οἱ περὶ τὸν Κορινθίον.

Ἵσως πολλοὶ ποθοῦν, ἂν ὄψιρχε καὶ τώρα, τὸ θάπτισμα τοῦ Ἰωάννου. Ἀλλὰ πολλοὶ δὲ παρημέλουν τὴν ἐνάρετον ζωὴν, ἢ καὶ δὲ ἐθεωρεῖτο ἐτι ὁ καθεὶς δι' αὐτὸ ἐπιθυμῆ τὴν ἀρετὴν καὶ ἔτι διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἀλλωστε πολλοὶ θὰ ἐγίνοντο ψευδοπροφήται καὶ δὲν θὰ ἐφαίνοντο λοιπὸν οἱ πολλοὶ ἄξιοι, οὐτε θὰ ἐμακαρίζοντο αὐτοὶ οἱ ὅποιοι ἐδέχθησαν τὴν πίστιν εὐλακρινῶς. Ὅπως λοιπὸν «οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες μακάρου», τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτοὶ οἱ ὅποιοι πιστεύουν χωρὶς θαύματα. Εἰπέ μου λοιπὸν, ὁ Χριστὸς δὲν ἐλεγε εἰς τοὺς Ἰουδαίους κατηγορῶν «Ἐάν μὴ σημεῖα ἴσητε, οὐ μὴ πιστεύσητε»⁴;

Λοιπὸν δὲν ἐζημιώθημεν εἰς τίποτε, ἂν θέλωμεν νὰ προσέχωμεν εἰς τοὺς ἑαυτοῦς μας. Ἐχομεν τὸ σπουδαιότερον ἐκ τῶν ἀγαθῶν διὰ τοῦ θάπτισματος. Ἐλάβομεν συγχώρησιν ἁμαρτιῶν, ἁγιασμόν, κοινωνίαν Πνεύματος, υἰοθεσίαν, ζωὴν αἰώνιον. Τί θέλετε περισσότερον; θαύματα; Ἀλλὰ αὐτὰ καταργοῦνται. Ἐχεις

4. Πράξ. 10, 44 - 48.

5. Ἰωάν. 20, 29.

6. Ἰωάν. 4, 46.

πίστιν, ἐλπίδα, ἀγάπην, τὰ ὅποια μένου. Αὐτὰ νὰ ζη-
τῆς, αὐτὰ εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ θαύματα. Δὲν ὀ-
πάρχει τίποτε ἴσον μὲ τὴν ἀγάπην. «Μαίζων πάντων ἡ
ἀγάπη», λέγει. Τώρα δὲ ἡ ἀγάπη κινδυνεύει. Διότι ἔ-
χει ἀπομείνει εἰς αὐτὴν μόνον τὸ ὄνομα, τὰ δὲ ἔργον
(δὲν ὑπάρχει) οὐδαμῶς, ἀλλὰ ἔχομεν διαιρεθῆ μετα-
ξὺ μας.

γ'. Τί λοιπὸν θὰ ἔδυνάτο νὰ πράξῃ κάποιος, ὅστε
νὰ μᾶς συνεινώσῃ; Διότι τὸ νὰ κατηγορήσῃ εἶναι ἐσκο-
λον, ἀλλ' αὐτὸ εἶναι τὸ ἡμῶν. Λοιπὸν πρέπει νὰ θει-
κνύωμεν πῶς θὰ ἐδημιουργεῖτο φιλία. Διότι αὐτὸ εἶ-
ναι τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἀδιαφρόντος, πῶς νὰ συγ-
κεντρώσωμεν τὰ μέλη, τὰ ὅποια ἔχουν διαχωρισθῆ.
Διότι δὲν εἶναι αὐτὸ ἀπλῶς ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ζητοῦμεν,
ἂν ἔχομεν μίαν Ἐκκλησίαν, ἢ μίαν διδασκαλίαν, ἀλ-
λά τὸ φαερόν αὐτὸ εἶναι, εἶ, ἐνῶ ἔχομεν δοσοληψί-
ας μεταξύ μας εἰς τὰ ἄλλα, εἰς τὰ ἀναγκαῖα δὲν ἔχο-
μεν δοσοληψίας, καὶ ἐνῶ εἰρηνεύομεν μὲ ἄλλους, μετα-
ξὺ μας φιλονικιοῦμεν. Διότι μὴ προσέχῃς, ἂν δὲν φιλο-
νικῶμεν καθημερινῶς, ἀλλ' εἶ, δὲν ἔχομεν οὔτε ἀγά-
πην εὐλικρινῆ καὶ σταθεράν. Χρειαζονται ἐπίθεσμοι καὶ
ἔλασιν. Ἄς σκαφῶμεν εἰς τὴν ἀγάπην εἶναι γινώρισμα
τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, εἰς ἄνευ αὐτῆν δὲν ἔχουν
οὐδεμίαν δύναμιν τὰ ἄλλα. Ὅτι εἶναι ἐσκόλον πράγμα,
ἂν θέλωμεν.

Ναί, λέγει, τὰ γνωρίζομεν αὐτὰ, ἀλλὰ πῶς νὰ κα-
ταρθωθοῦν; εἶ νὰ γίνῃ; πῶς νὰ αγαπήωμεν ὁ εἰς τὸν
ἄλλον; Προηγουμένως ἄς ἀφαιρέσωμεν αὐτὰ τὰ ὅποια
ἀνατρέπου τὴν ἀγάπην, καὶ τότε θὰ τὴν ἐγκαταστή-
σωμεν αὐτῇ. Οὐδεὶς ἄς μὴ εἶναι μνησικακος, οὐδεὶς

7. Α' Κορ. 13, 13.

ἄς μὴ εἶναι φθονερός, οὐδεὶς χαϊρέκακος. Αὐτὰ εἶναι
τὰ παρεμποδιστικά, ἐνῶ τὰ δημιουργικά εἶναι ἄλλα.
Δὲν ἀρκεῖ νὰ ἀφαιρέσωμεν αὐτὰ τὰ ὅποια ἐμποδίζουν,
ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑποδεικνύωμεν καὶ αὐτὰ τὰ ὅποια τὴν
δημιουργοῦν. Ὁ μὲν Σιρόχ λοιπὸν λέγει αὐτὰ τὰ ὀ-
ποια τὴν καταργοῦν, καὶ ἔχι αὐτὰ τὰ ὅποια τὴν δη-
μιουργοῦν, λέγων τὸν χλευασμὸν καὶ τὴν ἀποκάλυ-
ψιν μυστικοῦ καὶ τὸ δόλιον κτύπημα⁸. Ἄλλ' εἰς ἐκεί-
νους μὲν εὐλόγως ἐπήρχον αὐτὰ, ἐπειδὴ ἦσαν σαρκι-
κοί, εἰς ἡμᾶς ὅμως μὴ γένοιτο! Δὲν σᾶς παρακινού-
μεν ἀπὸ αὐτὰ; ἀλλὰ ἀπὸ τὰ ἄλλα. Δὲν ἔχομεν τίποτε
χρήσιμον χωρὶς τὴν φιλίαν. Ἄς ὑπάρχουν ἄπειρα ἀ-
γαθὰ, ἀλλὰ ποῖον τὸ ἔφελος; Ἄς ὑπάρχῃ πλοῦτος,
ἄς ὑπάρχῃ εὐχαρίστησις χωρὶς φίλους, ἀλλὰ ποῖον τὸ
κέρδος;

Δὲν ὑπάρχει οὐδὲν ἀπόκτημα καλύτερον ἀπ' αὐ-
τὸ μεταξύ τῶν φωτικῶν πραγμάτων, ὅπως ἀκριβῶς,
λοιπὸν, τίποτε φοβερώτερον ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς. «Ἀγά-
πη καλύπτει πλῆθος ἁμαρτημάτων», ἡ δὲ ἐχθρα βλέ-
πει ὑπόπτως καὶ αὐτὰ τὰ ὅποια δὲν ὑπάρχουν. Δὲν ἄρ-
κεῖ νὰ μὴ εἶσαι ἐχθρός, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ αγαπᾶς.
Σκέψου εἰς τὸν Χριστὸς διέταξεν καὶ αὐτὸ εἶναι ἀρκετόν.
Καὶ ἡ θλίψις δημιουργεῖ φιλίαν καὶ συνενώνει. Τί λοι-
πὸν, λέγει, τώρα ὅποτε δὲν ὑπάρχει θλίψις; Εἰπέ, πῶς
νὰ γίνωμεν φίλοι; Δὲν ἔχετε ἄλλους φίλους; Εἰπέ μου.
Πῶς εἴσθε φίλοι αὐτῶν; Πῶς παραμένετε; Δι' ὀλίγον
χρόνον οὐδεὶς νὰ ἔχη οὐδένα ἐχθρόν. (Δὲν εἶναι αὐτὸ
μικρόν). Οὐδεὶς νὰ φθονῇ. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κατη-
γορή κάποιος αὐτὸν ὁ ὅποιος δὲν φθονεῖ. Ὅλοι κατοι-
κοῦμεν εἰς μίαν οἰκουμένην, τρεφόμεθα μὲ τοὺς ἰδίους

8. Σοφ. Σπ. 22, 22.

9. Α' Πέτρ. 4, 8.

καρπούς. Ἀλλὰ αὐτὰ εἶναι μικρά. Μὰ τὰ ἴδια μυστήρια, τῆς ἴδιας πνευματικῆς τροφῆς ἀπολαύομεν. Ἀυτὰ θεθαίως εἶναι δικαίωματα διὰ νὰ ἀγαπῶμεν.

Πῶς λοιπὸν θὰ διατεθῶμεν θερμῶς; λέγει. Τί δημιουργεῖ τὴν ἀγάπην τῶν σωμάτων; Ἡ λαμπρότης τοῦ σώματος. Λοιπὸν ἅς καταστήσωμεν τὰς ψυχὰς μας καλὰς καὶ θὰ εἴμεθα μεταξύ μας ἀγαπητοί. Διότι δὲν πρέπει μόνο νὰ ἀγαπῶμεν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀγαπώμεθα. Πρῶτον αὐτὸ ἅς κατορθώσωμεν, ὥστε νὰ ἀγαπώμεθα, καὶ ἐκεῖνο θὰ εἶναι εὐκόλουν. Πῶς λοιπὸν θὰ γίνῃ νὰ ἀγαπώμεθα; Νὰ γίνωμεν καλοὶ καὶ αὐτὸ ἅς πράττωμεν, ὥστε νὰ ἔχωμεν πάντοτε αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι θὰ μᾶς ἀγαποῦν. Οὐδεὶς νὰ φρονεῖ καὶ οὐτε χρήματα νὰ ἀποκτῆ, οὔτε δούλους, οὔτε οἰκίας, ὅσο τὸ νὰ ἀγαπᾶται, ὅσο τὸ νὰ ἔχη ἔντιμον ὄνομα. «Κρείττον ὄνομα, ἢ πλοῦτος πολὺς»¹⁰. Διότι τὸ μὲν (ὄνομα) μένει, ὁ δὲ (πλοῦτος) καταστρέφεται. Καὶ τὸ μὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὸ ἀποκτήσωμεν, ἐκεῖνο δὲ ἀδύνατον. Διότι αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἐλαθε φάσιν βόξαν, δυσκόλως θὰ τὴν ἀποβάλῃ; ὁ δὲ πτωχὸς ταχέως ἀπὸ τὸ ὄνομα θὰ εἶναι πλούσιος.

Ἄς εἶναι κάποιος ὁ ὁποῖος ἔχει ἀμέτρητα τάλαντα, ὁ δὲ ἑκατὸν φίλους, αὐτὸς εἶναι πλουσιώτερος ἀπ' ἐκεῖνον. Ἄς μὴ τὸ πράττωμεν αὐτὸ λοιπὸν ἀπλῶς, ἀλλ' ἅς τὸ πράττωμεν ὡς (νὰ ἔχωμεν) κάποιον πλοῦτον. Καὶ πῶς ἠμποροῦμεν; λέγει. «Ἀφρυγὲς γλυκὺς πληθύνει φίλους αὐτοῦ, καὶ γλῶσσα εὐχάριστος»¹¹. Ἄς ἀποκτήσωμεν στόμα ἑπαινετικὸν καὶ τρόπον εὐλικεῖν. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διαφύγῃ τῆς προσοχῆς αὐτὸς ὁ ὁποῖος συμπεριφέρεται τοιοῦτοτρόπως.

10. Παροιμ. 22, 1.

11. Σοφ. Σίφ. 8, 5.

δ'. Παρατήρησε, οἱ ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας πόσας φιλικὰς σχέσεις ἐπενέησαν, τὴν συντεκνίαν¹², τὴν γειτονίαν, τὰς συγγενείας. Ἄλλ' ἀπὸ ὅλα αὐτὰ εἶναι μεγαλύτερα αὐτὰ τὰ ὅποια ὑπάρχουν εἰς ἡμᾶς, ἡ τράπεζα αὐτῆ εἶναι περισσότερο σέβαστή. Πολλοὶ δὲ ἀπὸ τοὺς προσερχομένους οὔτε γνωρίζομεν ὁ εἰς τὸν ἄλλον. Αὐτὸ τὸ δημιουργεῖ τὸ πλῆθος, λέγει. Οὐδαμῶς, ἀλλὰ ἡ ἰδική μας νεότης. Τρεῖς χιλιάδες ἦσαν¹³ καὶ πέντε χιλιάδες, καὶ ὅλοι ἔχον μίαν ψυχὴν. Τώρα δὲ ὁ καθεὶς δὲν γνωρίζει τὸν ἀδελφόν, καὶ δὲν ἐντρέπεται, κατηγορῶν τὸ πλῆθος.

Αὐτὸς ὅμως ὁ ὁποῖος ἔχει πολλοὺς φίλους εἶναι εἰς ἅπαντας ἀκυρίευτος, αὐτὸς εἶναι ἰσχυρότερος ἀπὸ πάντα τύραννον. Δὲν τὸν φυλάττου ἐκεῖνον τόσον οἱ σαμοτελίανες, ὅσον αὐτὸν οἱ φίλοι, καὶ αὐτὸς εἶναι λαμπρότερος ἀπὸ ἐκεῖνον. Διότι ὁ μὲν φυλάσσεται ἀπὸ τοὺς δούλους του, ὁ δὲ ἀπὸ τοὺς ἰσοτίμους. Καὶ ὁ μὲν παρὰ ἀκουσίαν καὶ φοβούμενον, ὁ δὲ παρὰ ἐκουσίαν καὶ μὴ φοβούμενον. Καὶ εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃς πράγμα ἀξιοθαύμαστον, εἰς πολλοὺς ἕνα, καὶ εἰς ἕνα πολλοὺς. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὴν κιθάραν εἶναι διαφορετικοὶ μὲν οἱ φθόγγοι, μία δὲ ἡ ἁρμονία, εἰς δὲ ὁ μουσικὸς, ὁ χρησιμοποιοῦν τὴν κιθάραν, τοιοῦτοτρόπως ἐδῶ κιθάραι μὲν εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἀγάπη, φθόγγοι δὲ, οἱ ὁποῖοι ἤχου, οἱ φιλικὸι λόγοι οἱ ὁποῖοι προφέρονται μὲ ἀγάπην, μίαν καὶ τὴν ἴδιαν ἁρμονίαν καὶ συμφωνίαν ἀφήνοντας ὅλοι, ὁ δὲ μουσικὸς εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἀγάπης. Αὐτὴ κτυπᾷ (εἰς τὰς χορδὰς) τὴν γλυκεῖαν μελωδίαν.

12. Σχέσις τοῦ ἀναδόχου πρὸς τοὺς γονεῖς τοῦ βαπτισθέντος, κοινῶς κομμηριά.

13. Ἀναφέρεται εἰς τοὺς πρῶτους Χριστιανούς. Ἰβὲ Πρᾶξ. 8, 41 κ. ἔξ.

Ἦθελα νά σας οδηγήσω εἰς τοιαύτην πόλιν, ἃν θεοβαίως ἦτο δυνατόν, ὅπου ἦτο μία ψυχὴ, καὶ θὰ ἐβλεπες πῶς ἡ ἐκεῖ ἁρμονία εἶναι καταλληλοτέρα ἀπὸ πᾶσαν κithάραν καὶ πάντα αὐλόν, χωρὶς νὰ τραγουδῇ οὐδεμίαν ἀνάρμοστον μελωδίαν. Αὐτὴ ἡ μελωδία εὐχαριστεῖ καὶ τοὺς ἀγγέλους καὶ τὸν Δεσπότην Θεὸν τῶν ἀγγέλων. Αὐτὴ σηκᾶνει ὄρθιον ἔξω τὸ θέατρον εἰς τὸν οὐρανόν. Αὐτὴ θέλγει καὶ τὸν θυμὸν τῶν δαιμόνων, ὑποτάσσει τὰς ὀρμάς τῶν παθῶν. Αὐτὴ ἡ μελωδία δὲν θέλγει μόνον τὰ πάθη, ἀλλὰ δὲν τὰ ἀφήνει οὔτε νὰ σηκωθοῦν καὶ δημιουργεῖ πολλὴν οἰγὴν. Διότι ὅπως ἀκριθῶς εἰς τὸ θέατρον ὄλοι ἀκούουν τὸν χορὸν τῶν μουσικῶν, καὶ οὐδεὶς θόρυβος ἐκεῖ (γίνεται), τοιοῦτοτρόπως καὶ μεταξὺ τῶν φίλων, ὅταν ἡ ἀγάπη κρούῃ (τὰς χορδὰς), ἡρεμεῖ ὄλα τὰ πάθη καὶ τὰ κοιμίζει τελείως, ὅπως τὰ θηρία, τὰ ὅποια θέλγονται καὶ μαγεύονται, ὅπως ἀκριθῶς ὅπου ὑπάρχει ἔχθρα, ὑπάρχουν ὄλα τὰ ἀντίθετα.

Ἄλλ' ὅς μὴ εἴπαμεν τίποτε περὶ ἔχθρας ἐπ' ὀλίγον χρόνον. Ἄς λέγωμεν μόνον περὶ φιλίας. Ἄν εἴπης κάτι ἀπεριοκτετον, οὐδεὶς ὑπάρχει ὁ ὁποῖος νὰ ἐπιτιθεταί, ἀλλὰ ὄλοι συγχωροῦν. Ἄν πράξης, οὐδεὶς θλέπει ὑπόπτως, ἀλλὰ πολλὴ εἶναι ἡ συγγνώμη. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ὅποιοι ἀπλώνουν χεῖρα εἰς τὸν πῖπτοντα εἶναι πρόθυμοι. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ὅποιοι θέλουν νὰ σηκωθοῦν εἶναι πρόθυμοι. Ἄληθῶς ἡ φιλία εἶναι τείχος ἄθραυστον, καὶ δὲν εἶναι εὐνατὸν νὰ κυριευθῇ οὔτε ἀπὸ τὸν διάβολον, οὔτε θεβαίως ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ περιπέσῃ εἰς κίνδυνον αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἔχει ἀποκτήσει πολλὰς φίλους. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχη ἀφορμὴν ὀργῆς, ἀλλὰ χαρᾶς. Πάντοτε εὐρίσκειται εἰς χαρὰν καὶ εὐχαριστίαν. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχη ἀφορμὴν φθόνου. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχη ἀφορμὴν

μνησικακίας. Παρατήρησε δεὶ ὁ τοιοῦτος κατορθώνει μὲ εὐκολίαν καὶ τὰ πνευματικὰ καὶ τὰ σαρκικὰ.

Τὶ λοιπὸν θὰ ἐγίνετο ἴσον μὲ αὐτῶν; Αὐτὸς εἶναι ὡς πόλις ἡ ὅποια ἔχει τείχη ἀπὸ ὄλας τὰς πλευράς, ἐκεῖνος δὲ ὡς πόλις χωρὶς τείχη. Εἶναι βεῖγμα μεγάλης σοφίας τὸ νὰ ἡμπορῆς νὰ εἶσαι δημιουργὸς φίλιας. Κατάστρεψε τὴν φιλίαν, καὶ ὄλα τὰ κατέστρεψε. ὄλα τὰ ἀνεστᾶτως. Ἄν εἰ ἡ παρομοίωσις τῆς φιλίας ἔχει τὸσην δύναμιν, ἡ ἴδια ἡ ἀλήθεια πόση θὰ ἦτο; Ἄς δημιουργήσωμεν λοιπὸν δι' ἡμᾶς φίλους, παρακαλῶ, καὶ αὐτὴν τὴν τέχνην ὅς ἔχη ὁ καθείς.

Ἄλλ' Ἰβού, λέγει, ἐγὼ φροντίζω, ἐκεῖνος δὲ δὲν φροντίζει. Περισσότερος θὰ εἶναι δι' ἐσὲ ὁ μισθὸς τοιοῦτοτρόπως. Ναί λέγει, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα εἶναι δυσκολώτερον. Πῶς; Εἶπέ μου. Ἰβού διαβεβαίω καὶ λέγω δεὶ δέκα μόνον ἐάν συνενώσητε τοὺς ἑαυτοὺς σας καὶ τὸ καταστήσητε αὐτὸ ἔργον, ὅπως οἱ Ἀπόστολοι τὸ νὰ κηρύττουσιν, ὅπως οἱ προφῆται τὸ νὰ διδάσκουσιν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡμεῖς τὸ νὰ δημιουργῶμεν φίλους, θὰ εἶναι μέγας ὁ μισθός. Ἄς κατασκευάζωμεν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας βασιλικὰς εἰκόνας. Καὶ πῶς δὲν ἐπιτελοῦμεν μεγαλύτερον ἔργον, παρὰ ἐάν ἐθέτομεν ἐντὸς αὐτῶν δύναμιν νὰ ἀνιστοῦν νεκρούς; Τὸ στέμμα καὶ ἡ πορφύρα δεικνύουν τὸν βασιλέα, καὶ, ὅταν δὲν ὑπάρχουν αὐτά, καὶ ἂν ἔχη χρυσοῦ ἐνδύματα, ὁ βασιλεὺς δὲν εἶναι φανερός. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ τώρα σὺ νὰ καλλιεργῆς τὸ διακριτικὸν σημεῖον, καὶ θὰ δημιουργήσης φίλους διὰ τὸν ἑαυτὸν σου καὶ διὰ τοὺς ὄλους.

Δὲν ὑπάρχει οὐδεὶς ὁ ὁποῖος ἐνῶ ἀγαπᾶται, θὰ θελήσῃ νὰ μισῇ. Ἄς μάθωμεν τὰ χρώματα, διὰ τῶν ὁποῖων ἀναμιγνύονται, διὰ τῶν ὁποῖων αὐτὴ ἡ εἰκὼν κατασκευάζεται. Ἄς εἰμεθα φιλόφρονες. Νὰ μὴ περιμέ-

νομεν τούς πλησίον. Μή εἴπῃς· «Ἐάν ἴδω κάποιον νά περιμένῃ, γίνομαι χειρότερος ἀπ' αὐτόν», ἀλλά μᾶλλον, ὅταν τόν ἴδῃς, πρόλαβε καί σπῆσε τό πάθος του. Βλέπεις νά ἀσθενῇ καί ἐπαυξάνεις τήν φασθένειαν; Αὐτό κατ' ἐξοχήν περισσότερο ἀπό ὅλα νά κατορθώσωμεν, τό νά προλαμέανῃ ὁ εἰς τόν ἄλλον εἰς τό νά ἀποδῆθῃ τήν τιμήν¹⁴. Μὲ τὸ νά θεωροῦν ὁ εἰς διά τόν ἄλλον, ὅτι ὑπερέχουν ἀπό τοὺς ἑαυτοὺς των, μὴ νομίσῃς ὅτι ὑποβιβάζονται. Ἄν ἐπομένως πρόλάβῃς εἰς τήν ἀπόδοσιν τῆς τιμῆς, περισσότερο ἐτίμησες τόν ἑαυτόν σου, παρὰ κινῶν εἰς τὸ νά τιμηθῇς περισσότερο.

Πανταχοῦ ἄς διδόμεν εἰς τοὺς ἄλλους τὰ πρωτεῖα. Ἄς μὴ ἐνθυμούμεθα οὐδέν ἀπὸ τὰ κακὰ τὰ ὅποια ἔχουν διαπραχθῆ εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' ἐάν κάποιος ἀγαθόν. Οὐδὲν δημιουργεῖ φίλον τόσον, ὅσον γλώσσα εὐχάριστος, στόμα ἐπαινετικόν, ψυχὴ ταπεινὴ, περιφρόνησις τῆς κενοδοξίας, ἢ περιφρόνησις τῆς τιμῆς. Ἄν κατορθώσωμεν αὐτὰ, θά ἠμπορέσωμεν νά γίνωμεν ἀνίκητοι ἀπὸ τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου, καί, ἀφοῦ φέρωμεν εἰς πέρας μὲ ἀκρίθειαν τὴν ἀρετὴν, νά ἀποκτήσωμεν τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἔχει ὑποκαεθῆ εἰς ὅσους τόν ἀγατοῦν, μὲ τὴν χάριν καί τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τόν Πατέρα συγχρόνως καί εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀνήκει δόξα, δύναμις, τιμὴ, τῶρα καί πάντοτε καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἄμήν.

¹⁴. 156 Ρωμ. 12, 10.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΑ' (41)

(Πράξ. 18', 8 - 20)

«Ἐπισθὼν δὲ εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐπαρρησιάζετο ἐπὶ μήνας τρεῖς, διαλεγόμενος καί πείθων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ»¹.

α'. Παρατήρησε ὅτι πανταχοῦ ὠθεῖ τόν ἑαυτόν του ἐντὸς τῶν συναγωγῶν καί τοιουτοτρόπως ἐξέρχεται. Διότι πανταχοῦ ἤθελε νά λάθῃ ἀπὸ αὐτοὺς ἀφορμὴν, ὅπως εἶπα. Διότι καί εἰς τοὺς ἔθνικοὺς ἐδημιούργει ζηλοτυπίαν λοιπόν, καί προθύμως τὸν παρεδέχοντο, καί οἱ Ἰουδαῖοι μετενόουν, ἐπειδὴ ἐδέχοντο οἱ Ἕθνικοί. Ἦθελε ν' ἀπαρακέρη τούς μαθητὰς ἀπὸ ἐκεῖ καί ἀπὸ αὐτοὺς νά λάθουν τὴν ἀρχὴν, ὥστε νά μὴ συνασπράζονται. Καί δὲν ἐπραττεν αὐτὸ μόνον. Δι' αὐτὸ συναμλεῖ μὲ αὐτοὺς συνεχῶς, διότι ἐπειθε. Μὴ λοιπόν, ἐπειδὴ ἠκουσες παρρησίαν, νομίσῃς σκληρότητα. Περὶ ὀφελίμων πραγμάτων συναμλεῖ, περὶ τῆς βασιλείας. Ποῖος δὲν θά ἤκουεν;

«Ὡς δὲ τινες ἐκκληρόνοντο καί ἠπειθουν, κακολογούντες τὴν δόδν ἐνώπιον τοῦ πλήθους, ἀποστάς ἀπ' αὐτῶν, ἀφόρισε τοὺς μαθητὰς, καθ' ἡμέραν διαλεγόμενος ἐν τῇ σχολῇ Τυράννου τινός. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ 37 ἡμέρας, ὥστε πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἀσίαν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, Ἰουδαίους τε καί Ἕλληνας». Εὐλόγως ἀνόμεζον τὸ κήρυγμα δόδν. Διότι ἀληθῶς αὐτὴ ἦτο ἡ δόδς, ἢ ὅποια ὠδήγει εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἐν τῇ σχολῇ, λέγει, Τυράννου

¹. Πράξ. 18, 8.

τινός διελέγετο. Καί τούτο ἐγένετο ἐπὶ ἑτῆ δύο, ὥστε πάντας ἀκοῦσαι τὸν λόγον, Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας. Βλέπεις πᾶσα κατάρθωσεν ἡ ἐπιμέλεια; Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἤκουον καὶ οἱ Ἕλληνες. «Δυνάμεις τε οὐ τὰς τυχοῦσας ἐποίει ὁ Θεὸς διὰ τῶν χειρῶν Παύλου, ὥστε καὶ ἐπὶ τοῖς ἀθενοῦντας ἐπιφέρεισθαι ἀπὸ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ σουδάρια ἢ σιμικίνθια, καὶ ἀπαλλάσσεσθαι ἀπ' αὐτῶν τὰς νόσους, τὰ τε πνεύματα τὰ πονηρὰ ἐξέρχεσθαι ἀπ' αὐτῶν». Δὲν τοὺς ἤγγιζαν μόνον ἐνῶ τὰ ἐφόρου, ἀλλὰ καὶ ἄφοο τὰ ἐλάμβανον τὰ ἔθετον ἐπάνω των. Διὰ τοῦτο δὲν ὄφθην ὁ Χριστὸς νὰ ἀπέλθῃ αὐτὸς εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐπειδὴ ἐφύλασσεν αὐτὸν τὸν καρπὸν, ὅπως ἐγὼ θεαταῖως νομίζω.

«Ἐπεγείρησαν δὲ τινες ἀπὸ τῶν περιεργομένων Ἰουδαίων ἐξορκιστῶν ὀνομάζειν ἐπὶ τοὺς ἔχοντας τὰ πνεύματα τὰ πονηρὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, λέγοντες: Ὅρκίζομεν ὑμᾶς τὸν Ἰησοῦν, ὃν ὁ Παῦλος κηρύσσει. Τοιοῦτοτρόπως ἔλα τὰ ἔκραττον ἐξ αἰτίας τῆς πολιπραγμοσύνης των. Πρόσεξε. Δὲν ἤθελον μὲν νὰ πιστεῦσούν, διὰ τοῦ ὀνόματος δὲ ἤθελον νὰ ἐκβάλλουν τοὺς δαίμονας. Πῶ, πῶ! πόσον ἦτο τὸ ὄνομα τοῦ Παύλου! «Ἦσαν δὲ τινες υἱοὶ Σκευᾶ Ἰουδαίου ἀρχιερέως ἐπιτὰ οἱ τοῦτο ποιοῦντες. Ἀποκριθὲν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, εἶπεν αὐτοῖς: Τὸν Ἰησοῦν γινώσκω, καὶ τὸν Παῦλον ἐπίσταμαι, ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστέ; Καὶ ἐφαλλόμενος ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἄνθρωπος, ἐν ᾧ ἦν τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, καὶ κατακυριεύσας αὐτῶν, ἴσχυσε κατ' αὐτῶν, ὥστε γυμνοὺς καὶ τετραυματισμένους ἐκφυγεῖν ἐκ τοῦ οἴκου ἐκείνου. Τοῦτο δὲ ἐγένετο γνωστὸν πᾶσιν, Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι τοῖς κατοικοῦσι τὴν Ἔφεσον. (Λοιπὸν κρυφίως ἔπραττον, ἔπειτα διασύρεται δημοσίᾳ ἡ ἀδυναμία των) ἐκαὶ ἐπέπεσε φόβος ἐπὶ πάντας αὐτούς, καὶ ἐμεγαλύνετο τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ»

πολλοὶ τε τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο ἐξομολογούμενοι καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν. Ἐπειδὴ εἶχον τόσην δύσιν, ὥστε νὰ ἐπιτελοῦν τοιαῦτα μεταξὺ τῶν δαιμονίων, εὐλόγως γίνονται αὐτά.

«Ἰκανοὶ τε τῶν τὰ περιεργα πράξαντων, συνενέγκαντες τὰς βίβλους, κατέκαιον ἐνώπιον πάντων, καὶ συνεμήρισαν τὰς τιμὰς αὐτῶν, καὶ εἶδρον ἀργυρίου μυριάδας πέντε. Οὕτω κατὰ κράτος ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ἤρξε καὶ ἴσχυεν. Ὅταν εἶδον ὅτι οὐδὲν ὄφελος ἐπῆρχε λοιπὸν, κατακαίουν τὰ βιβλία (τὰ μαγικά). Καθ' ἕν χρόνον καὶ οἱ ἴδιοι οἱ δαίμονες αὐτὰ πρᾶττον. Ἐπομένως τὸ ὄνομα δὲν ἐπιτελεῖ τίποτε, ἀν δὲν λέγεται μὲ πίστιν. Καλῶς εἶπεν ἐπομένως: «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ μείζονα ποιήσει», ὅτανισσόμενος αὐτὸ τὸ τῶν δαιμόνων. Παρατήρησε πῶς ἐχρησιμοποίησαν τὰ ὄπλα κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ των.

«Καὶ διελέγετο, λέγει, ἐν τῇ σχολῇ Τυράννου τινὸς ἐπὶ ἑτῆ δύο». Ἐκεῖ ὅπου ἦσαν πιστοὶ καὶ πολὺ πιστοί. Τοιοῦτοτρόπως δὲν ἐθεώρουν τὸν Ἰησοῦν οὐδόλως μέγα, διότι ἐποθετοῦν πλησίον καὶ τὸν Παῦλον, ἐπειδὴ ἐνόμιζον ὅτι αὐτὸς τοιοῦτοτρόπως εἶναι κάτι μέγα.

Εἶναι ἄξιον ἐδῶ νὰ θαυμάσωμεν, πῶς ὁ δαίμων ἐκείνος δὲν ἐνήργησε μαζὶ μὲ τὴν πλάνην τῶν ἐξορκιστῶν, ἀλλὰ τοὺς ἠλέγεν ἀσπηρῶς καὶ ἐφάνερωσε τὴν ἀπάτην των. Ἐγὼ νομίζω ἐπειδὴ ἐθύμωσε πολὺ, ὅπως ἀκριβῶς ἐάν κάποιος, ὁ ὁποῖος κινδυνεύει τὸν ἔσχατον κίνδυνον, ἠλέγχετο αὐστηρῶς ἀπὸ κάποιον ἐλευθίνον καὶ ταλαίπωρον, καὶ θέλει νὰ ἐπιρρίψῃ ἄλον τὸν θυμὸν εἰς ἐκεῖνον. Διότι διὰ νὰ μὴ φαῖν ὅτι περιφρονεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, ἐνῶ προηγουμένως τὸ ὁμολόγησε, ἔλα-

θεν αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν. Διότι, ὅτι δὲν ἦτο ἀδυναμία τοῦ ὀνόματος, ἀλλὰ τῆς ἀπάτης ἐκείνων ἔλα, διὰ τὴν δὲν ἔχον γίνεαι τὰ ἴδια εἰς τὸν Παῦλον;

«Καὶ ἐφαλλόμενος, λέγει, ὁ ἄνθρωπος ἐπ' αὐτούς. Ἰσως ἔσχισε τὰ ἐνδύματά των καὶ ἐκτόπησε τὰς κεφαλὰς των. Διότι αὐτὸ ἐβήλωσε μὲ τὸ νὰ εἴπῃ· «Ἐφαλλόμενος» δηλαδή, «ἀφοῦ ἐπήδησε κατ' αὐτῶν μὲ ὄρμη», ὥστε ἦτο ἀρκετὸν νὰ πράξῃ αὐτὰ.

Τὶ σημαίνει· «Ἀποστάς ἀπ' αὐτῶν ἀφόρῃσε τοὺς μαθητάς»; Ἠμπόδισε τὴν κακολογίαν αὐτῶν, λέγει. Αὐτὸ δὲ πράττει καὶ ἀπομακρύνεται, ἐπειδὴ δὲν ἠθέλη νὰ ἀνάγῃ τὸν φέρον των, οὐτε νὰ τοὺς ἐμβάλλῃ εἰς περισσοτέραν φιλονικίαν. Τὸ δὲ «ἐπαρρησιάζετο» λέγει, δηλῶν ὅτι εἶχε σταθεῖ ἔτοιμος καὶ διὰ κινδύνους, καὶ συνομιλεῖ περισσοτέραν φανερώς, χωρὶς νὰ συγκαλύπτῃ τὰ δόγματα.

Ἄπ' ἐδῶ μὴ μόνον νὰ μὴ ἐρχόμεθα εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς κακολογοῦντας, ἀλλὰ νὰ ἀπομακρυνόμεθα ἀπ' αὐτούς. Δὲν ἐκόλοβησεν, ἐνῶ καὶ ὁ Ἰβίος κατηγορεῖται, ἀλλὰ μᾶλλον συγκωμλεῖ καθημερινῶς, καὶ τοιουτοτρόπως κατ' ἐξοχὴν προσελκύων τοὺς πολλούς, μὲ τὸ νὰ μὴ ἀπομακρυνθῇ οὐτε νὰ χωρισθῇ καίτοι κατηγορήθη. Καὶ πρόσεξε. Ἐπειδὴ ἔπαυσε ὁ πειρασμὸς τῶν ἐξῶ, ἤρχισεν ἀπὸ τοὺς δαίμονας.

Παρατηρεῖς πῶρωςιν Ἰουδαϊκῶν; Ἐνῶ εἶδον ὅτι ἐνεργοῦν τὰ ἐνδύματά του, δὲν εἶδον προσοχὴν. Τί θὰ ἐγίνετο μεγαλύτερον ὅπ' αὐτό; Εἰς τοὺς δὲ (τοὺς ἐθνικοὺς) μᾶλλον εἰς τὸ ἀντίθετον κατέληξεν. Ἐάν κάποιος ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας δὲν πιστεύῃ, εἴταν θέλῃ τὸ ἀσήμενον νὰ κατορθῶν αὐτὰ, ἅς πιστεύῃ. Τοιουτοτρόπως μὲ τὸ ν' ἀπομακρυνθῇ ἀπ' αὐτοὺς νικῶνται μὲν αὐτοὶ οἱ ὅποιοι κακολογοῦν καὶ κατηγοροῦν τὴν διδασκαλίαν (διότι αὐτὴν δώμασεν ὁδόν), αὐτὸς δὲ ἀπο-

μακρύνεται, ὥστε οὐτε οἱ μαθηταὶ ν' ἀναχωρήσουν, οὐτε ἐκείνους νὰ ἐξερεθίσῃ νὰ θυμώσουν, δεκνύων ὅτι πανταχοῦ ἀποκρούουν τὴν σωτηρίαν. Καὶ λοιπὸν ἐδῶ δὲν ἀπολογεῖται εἰς αὐτούς, ἐπειδὴ πανταχοῦ τὰ ἔθνη ἐπίστευσαν. Καὶ συνομιλεῖ, ἀφοῦ δὲν ἀνεζήτησεν ἀπλῶς τὸν τόπον, ἀλλὰ ἐκεῖ ὅπου ἦτο σχολή, ὡς καταλληλότερον, ἐπειδὴ συνηθροίζοντο ἐκεῖ.

6'. Πῶ, πῶ! πῶς ἡ δύναμις αὐτῶν οἱ ὅποιοι ἐπίστευσαν, διότι καὶ οἱ ἄλλοι καταλύουν εἰς τὸ νὰ πράττουν τὰ ἴδια! πῶς δὲ ἡ πῶρως αὐτῶν οἱ ὅποιοι μένουν εἰς τὴν ἀπιστίαν καὶ μετὰ τὴν ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεως! Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν ὁ Σίμων ἐζητεῖ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος ἕνεκα ἐμπορίου², τοιουτοτρόπως καὶ αὐτοὶ ἕνεκα αὐτοῦ τοῦ ἴδιου ἔπραττον αὐτό. Πῶς πῶρως! Καὶ διὰ τὸ λοιπὸν ὁ Παῦλος δὲν ἐπιπλήττει; Διότι θὰ ἐφαίνετο ὅτι τὸ πρῶγμα εἶναι θεῖγμα φθόνου. Δι' αὐτὸ τακτοποιεῖται τοιουτοτρόπως. Αὐτὸ ἔχει γίνεαι καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Χριστοῦ. Ἄλλὰ τότε μὲν δὲν ἐμποδίζεται (διότι ἦτο ἀρχὴ τῶν πραγμάτων). Ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἰούδας ἐνῶ ἔκλεπτε δὲν ἠμποδίζεται. Ὁ Ἄνανίας δὲ καὶ ἡ Σάφειρα καὶ ἐφρονοῦσιν. Καὶ πολλοὶ Ἰουδαῖοι μὲν καὶ ἐνῶ ἀνέστησαν δὲν ἐπάθαινον οὐδὲν, ὁ Ἐλύμας δὲ ἐτυφλώθη. «Οὐ γὰρ ἦλθον, λέγει, ἵνα κρῖνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος»³.

Παρατήρησε ἀχρεΐότητα. Ἐνῶ ἀκόμη ἔμενον Ἰουδαῖοι, ἤθελον ἀπὸ τὸ ὄνομα νὰ κερδίζουν χρήματα. Ὅστε ἔλα τὰ ἔπραττον πρὸς δόξαν καὶ ἀπάκτησιν χρημάτων. Παρατήρησε ὅτι πανταχοῦ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐπιστρέφουν τόσον ἕνεκα τῶν ἀγαθῶν, ὅσον ἕνεκα τῶν φοβερῶν. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Σαφείρας φόβος ἔ-

2α. Ἰδὲ Πράξ. 8, 18 κ. 48.
3. Ἰωάν. 3, 17 καὶ 12, 47.

πεσαν εις τὴν Ἐκκλησίαν καὶ δὲν εἶχον τὴν τολμὴν νὰ προσκολληθοῦν εἰς αὐτούς⁴. Ἐβῶ ἐλάμβανον μανδήλια καὶ ἐμπροσθέλλας⁵ καὶ ἐθεραπεύοντο, καὶ ἔπειτα ἀπ' αὐτὸ τότε ἦλθον ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας των.

Ἀπὸ τὸ ἐπι ὄρησεν ἐναντίον των δεικνύεται ὅτι ἡ δύναμις τῶν δαιμόνων εἶναι μεγάλη, ὅταν στρέφεται πρὸς ἀπίστους. Καὶ διατὶ δὲν εἶπε· «Ποῖος εἶναι ὁ Ἰησοῦς» τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, ἀλλὰ μᾶλλον εἶπε τοὺς ἀνωφελεῖς λόγους; Ἐφοβεῖτο μήπως καὶ ὁ ἴδιος τιμωρηθῆ. Διότι ἐγνώριζεν ὅτι τὸ νὰ ἐπιτραπῆ εἰς αὐτὸν νὰ ἀποκρούσῃ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι τὸν περιέπαιζον, τὸ εἶχει ἐπιτελέσει αὐτὸ τὸ θῆμα. Διατὶ δὲ καὶ οἱ ἄθλιοι δὲν εἶπον εἰς αὐτόν· «Πιστεύομεν»; Ἐφοβοῦντο τὸν Παῦλον. Καίτοι πόσον περισσότερο θὰ ἦσαν λαμπρότεροι ἂν ἔλεγον τοῦτο, ἂν θεθαίως ἀπεδέχοντο τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ. Ἄλλωστε καὶ αὐτὸ τὸ ὅποιον ἔγινεν εἰς τοὺς Φιλιππίους⁶ καὶ αὐτούς τοὺς κατέστησε συνετούς.

Σὺ δὲ πρόσεξε ἐδῶ τὸ μὴ φορτικὸν τοῦ συγγραφέως καὶ πῶς γράφει μόνον ἱστορίαν καὶ δὲν κατηγορεῖ. Αὐτὸ καθίστα τούς Ἀποστόλους θαυμαστούς. Ἀλλὰ ποίου υἱοὶ ἦσαν, λέγει τὸ θῆμα καὶ τὸν ἀριβμόν, παρέχων εἰς τοὺς τότε ἀξιόπιστον ἀπόδειξιν αὐτῶν τὰ ὅποια ἔγραψε. Καὶ διὰ ποῖον λόγον περιεφέροντο; Χάριν ἐμπορίου. Ὅχι θεθαίως κηρύττοντες τὸν λόγον. Διότι πῶς (θὰ συνέβαιναν αὐτό); Καλῶς λοιπὸν ἔτρεγον κηρύττοντες δι' αὐτῶν τὰ ὅποια ἐπάθαινον. Δι' αὐτό, δηλῶν τοῦτο λέγει· «καὶ ἐγένετο γνωστὸν πᾶσιν Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι, τοῖς κατοικοῦσι τὴν Ἔφεσον». Αὐτὸ δὲν

4. Πράξ. 5, 13.

5. Ἐμπροσθέλλας = περιζώμα, κοιν. ποδιά.

6. Πράξ. 16, 16 κ. δέ.

ἔπρεπε νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ αὐτούς οἱ ὅποιοι δοκλήροντο; Εἶπέ μου. Ἄλλὰ δὲν τοὺς ἐπέστρεψε. Καὶ μὴ ἀπαρήσῃς. Διότι τὴν κακίαν δὲν τὴν πείθει οὐδέν.

Ἄς ἴδωμεν δὲ καὶ αὐτὸ τὸ γεγονός τῶν ἐξορκιστῶν πόσης κακίας εἶναι δείγμα. Διὰ ποῖον λόγον δὲ αὐτὸ δὲν εἶχε γίνε εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἄλλου καιροῦ καὶ ὄχι τοῦ παρόντος νὰ ἐρευνησώμεν. Ἄλλ' ὅμως ἐστὶ αὐτὸ ἔγινε καλῶς ἐδῶ καὶ χρησίμως. Ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι αὐτὸ τὸ ἔπραττον χλευάζοντες. Δι' αὐτὸ τιμωροῦνται, ὥστε καὶ ἀπ' αὐτὸ οὐδεὶς νὰ τολμᾷ οὔτε τυχαίως νὰ ἀναφέρῃ εἰς τὸ ἐξῆς τὸ θῆμα. Αὐτὸ ὠδήγησε πολλοὺς ἀπὸ τοὺς πιστεύσαντας εἰς ἐξομολόγησιν. Αὐτὸ ἐξημιόργησεν εἰς αὐτούς φόβον καὶ αὐτὸ ἔγινε μεγίστη ἀπόδειξις ὅτι ὁ Θεὸς τὰ γνωρίζει ὅσα. Πρὶν ἐλεγχθοῦν ἀπὸ τοὺς δαίμονας κατηγοροῦν τοὺς ἑαυτούς των, ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο μήπως πάθουν τὰ ἴδια. Εὐλόγως. Διότι ὅταν οἱ δαίμονες, οἱ ὅποιοι τοὺς ἐδοῦσαν, γίνον κατήγοροι αὐτῶν καὶ ὄχι σύμμαχοι, ποῖα λοιπὸν ἐλπίς ὑπάρχει, παρὰ ἐξομολόγησις διὰ τῶν ἔργων;

Παρατήρησε δὲ ποῖα κακὰ γίνονται ὕστερον ἀπὸ ὀλίγον, ἐνῶ ἔγιναν τοιαῦτα θαύματα. Διότι τοιαύτη εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, ταχέως λησμονεῖ ὅσα ἐδεργεταιίται. Ἦ δὲν ἐνθυμίσασθε ὅτι καὶ εἰς ὅσα ἔγιναν κατὰ τὴν ἐποχὴν μας εἶχε γίνε αὐτὸ τὸ ἴδιον; Διότι εἶπέ μου, δὲν ἐκλόνησε πέρυσιν ὁ Θεὸς ἐλόκληρον τὴν πόλιν; Τί λοιπὸν; Δὲν ἔτρεξαν ὄλοι εἰς τὸ θάπτισμα; Οἱ πόρνοι καὶ οἱ ἐκθηλυμένοι καὶ οἱ διεφθαρμένοι, ἀφοῦ ἀφῆσαν τὰ πορνεία καὶ τοὺς τόπους ὅπου ἔμενον δὲν ἤλλαξαν καὶ ἔγιναν εὐλαβεῖς; Ὅταν δὲ ἐπέρασαν τρεῖς ἡμέραι, πάλιν ἐπανῆλθον εἰς τὴν ἰδικὴν των κακίαν. Ἀπὸ τί δὲ γίνε αὐτό; Ἀπὸ τὴν πολλὴν καθρότητα. Καὶ ποῖον τὸ παράδοξον, ἐὰν γίνε αὐτὸ ἴδιο, ὅταν πα-

πέρχονται τὰ γεγονότα, ἔπου θεθαίως (παρέρχονται), ἐνῶ μένουσιν συνεχῶς αἱ εἰκόνας; Τὰ τῶν Σοδόμων, εἰπέ μου, δὲν παραμένουν συνεχῆ; Τί λοιπόν; Οἱ κατοικοῦντες πλησίον ἐξ αἰτίας αὐτῶν ἔγιναν καλύτεροι; Οὐδόλωσ. Τί λοιπόν ὁ υἱὸς τοῦ Νῶε; Δὲν ἦτο τοιοῦτος; Δὲν ἦτο κακός, ἐνῶ ἐβλεπεν ἐνόπιον τῶν ὀφθαλμῶν του τὴν ἐρήμωνσιν; Μὴ ἀπορῶμεν λοιπὸν πῶς δὲν ἐπίστευσαν, ἐνῶ ἔγιναν αὐτὰ, ἐκεῖ ἔπου θεθαίως ἢ ἴδια ἢ πίστις πολλῶς καταλήγει εἰς τὸ ἀπίθeton δι' αὐτοῦ, εἰς κακίαν. Δηλαδὴ ἔπως ἔταν λέγουσιν ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ κατέχεται ὑπὸ δαίμονος. Ἡ δὲν βλέπετε ὅτι αὐτὰ καὶ τώρα γίνονται, καὶ ἔτι εἶναι πολλοὶ ἀνθρώποι ὡς οἱ ἔφεις, καὶ ἄπιστοι καὶ ἀγύριστοι, οἱ ὅποιοι ὅπως καὶ αἱ ἐχιδναί, ἔταν ἀπολαύσασιν εὐεργεσίας καὶ θερμανθοῦσιν ἀπὸ κάποιους, τότε λυποῦν τοὺς εὐεργέτας; Αὐτὰ ἔχουν λεχθῆ ἀπὸ ἡμᾶς, διὰ τὴν μὴ ἀπορῆ κανεῖς πῶς, ἐνῶ ἔγιναν τοιαῦτα θαύματα, δὲν ἐπέστρεψαν ὅλοι.

γ'. Διότι Ἰσοῦ κατὰ τοὺς ἰδικούς μας καιροὺς ἔχουν γίνεῖ τὰ σχετικὰ μὲ τὸν μακάριον Βασίλειον, τὰ σχετικὰ μὲ τὰ Ἱεροσόλυμα, τὰ σχετικὰ μὲ τὴν καταδάφισιν τῶν ἱερῶν, καὶ δὲν ἐπέστρεψαν ὅλοι. Διατί πρέπει νὰ λέγω τὰ παλαιὰ; Πέρουσιν σὰς εἶπα ὅποιον ἔγινε καὶ οὐδεὶς ἔβωσεν προσοχῆν, ἀλλὰ πάλιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἔφυγον κρυφίως καὶ κατεκρημνίσθησαν. Ἐχει σταθῆ ὁ οὐρανὸς διαρκῶς κραυγάζων ὅτι ἔχει κύριον καὶ αὐτὸ τὸ πᾶν εἶναι ἔργον κάποιου τεχνίτου (τὸν κόσμον ἐννοῶ), καὶ μερικοὶ λέγουσιν ὅτι ὄχι.

Αὐτὰ τὰ ὅποια ἔγιναν πέρουσιν σχετικῶς μὲ τὸν Θεοῦ ὄντων ἐκείνων, ποῖον δὲν ἐξέπληξεν; Καὶ ὅμως δὲν ἔγινον οὐδὲν περισσότερον, ἀλλὰ δι' ὀλίγον ἀφοῦ ἔγινον εὐλαθεῖς πάλιν ἐπανήλθον ἐκεῖ ἀπ' ἔπου ἔγινον εὐλαθεῖς. Αὐτὸ συνέθη τότε καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν Ἑβραίων, δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγεν ὁ Προφήτης: «Ὁ-

ταν ἀπέκτειναν αὐτοὺς, τότε ἐξεζήτηον αὐτόν, καὶ ἐπέστρεψον, καὶ ὤρθησαν πρὸς τὸν Θεόν».

Καὶ διατί πρέπει νὰ λέγω τὰ γενικά; Πόσοι πέριπσαν εἰς ἀσθενείας; Πόσοι ὑπεσχέθησαν, ἔταν ἐσηκώθησαν, ὅτι θὰ ἐπιφέρουν μεγάλην μεταβολήν, καὶ πάλιν ἔγιναν οἱ ἴδιοι; Αὐτὸ δαικνύει εἰς ἡμᾶς κατ' ἐσχοχὴν τὴν ἐκλογὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἰδικῆς μας φύσεως, ἢ ἀδιάλειπτος μεταβολῆ. Διότι ἐάν ἦσαν φυσικὰ τὰ κακὰ, οὕτε αὐτὴ δὲν θὰ ἐγίνετο. Διότι δὲν δύναμθα νὰ ἀπομακρυνόμεν ἀπὸ τὰ φυσικὰ καὶ ἀναγκαῖα! Καὶ θεθαίως ἀπομακρυνόμεθα, λέγει. Διότι δὲν βλέπομεν μερικούς, οἱ ὅποιοι δύνανται μὲν νὰ βλέπουν ἐκ φύσεως ἀπὸ τὸν θόσον ὅμως τυφλώνονται; Ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ εἶναι τῆς φύσεως, νὰ ἐλαττωῦται, ἔταν παρουσιασθῆ ἄλλη φύσις. Ὡστε φυσικὸν εἶναι εἰς ἡμᾶς ἔταν ἔχωμεν φοθηθῆ νὰ μὴ ἐλέπωμεν, φυσικὸν βὲ καὶ ἔταν παρουσιασθῆ μεγαλύτερος φόθος, νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν ἄλλον.

Τί λοιπόν, ἐν ὑπάρχει μὲν ἐκ φύσεως ἢ σωφροσύνη, λέγει, ὁ δὲ φόθος ἀφοῦ ἐπικρατήσῃ τὴν ἐκδιώξην; Τί λοιπόν, ἐν δαίξω ὅτι μερικοὶ οὕτε τότε συνετιζόνται, ἀλλὰ καὶ μέσα εἰς αὐτοὺς τοὺς φόθους εἶναι ἀναίσχυντοι; Αὐτὸ δὲν εἶναι φυσικόν. Νὰ εἶπω τὰ παλαιὰ; Ἄλλὰ τὰ νέα; Πόσοι θεθαίως εἰς τοὺς ἰδίους ἐκείνους τοὺς φόθους παρέμειναν περιπαίζοντες καὶ χλευάζοντες καὶ δὲν ἔπαθον οὐδὲν τοιοῦτον; Εἰπέ μου, ὁ Θεοῦ ῥαῶα δὲν μετεβάλλετο ἀμέσως, καὶ ἔτρεχεν ὀπίσω εἰς τὴν προηγουμένην κακίαν; Ἐδῶ δὲ εἰς αὐτοὺς οἱ ὅποιοι εἶχον τὰ δαιμόνια, παρ' ὅτι αὐτοὶ ἐγνώριζον,

8. Ψαλμ. 77, 34.

8α. Ἐννοεῖ τὸν Θεοῦ ἐνόπιον τοῦ ὁποῦ ὁ Μωϋσῆς μετὰ τοῦ Ἀαρὼν ἀπέδειξαν τὴν θεοδὲν ἀποστολήν των καὶ ἐκείνους, παρ' ὅτι τὰς ἀποδείξεις ἐπὶ τὸν Θεόν εἶχον.

προσέθετον ἀπλῶς οἱ λέγοντες· «Τὸν Ἰησοῦν ὀρκίζομεν ὑμᾶς, ὃν Παῦλος κηρύσσει. Μὲ ὅσα δηλαδὴ ἀπολογούνται, ἀποδεικνύεται ὅτι γνωρίζουν. Ἐκεῖνοι δὲ λέγουν ἀπλῶς τὸν Ἰησοῦν, ἔπρεπε νὰ εἰπουν τὸν Σωτήρα τῆς οἰκουμένης, τὸν ἀνεστημένον. Ἀλλὰ δὲν ἠθέλουν νὰ ὁμολογήσουν τὴν δόξαν τοῦ Δι' αὐτὸ καὶ τοὺς ἐλέγχει ὁ δαίμων, ἀφοῦ ἐπήδησεν ἐναντίον των καὶ ἀφοῦ εἶπε· «Τὸν Ἰησοῦν γινώσκω, καὶ τὸν Παῦλον ἐπίσταμαι». Ὡς νὰ εἴλεγε· «Σεῖς δὲν πιστεύετε, ἀλλ' ἐνῶ ἔχετε κάμει κατὰχρησιν τοῦ ἁγίου, λέγετε αὐτὰ. Λοιπὸν ὁ ναὸς εἶναι ἔρημος, εἶναι εὐκολόν νὰ συληθοῦν τὰ σκεύη (τὸ θυσιαστήριον). Ὡστε δὲν εἰσθε κήρυκες, λέγει, ἀλλὰ ἱερεῖοί μου. Πολὺς εἶναι ὁ θυμὸς τοῦ δαίμονος. Ἡδύνατον οἱ Ἀπόστολοι νὰ πράξουν ταῦτα εἰς αὐτούς, ἀλλὰ δὲν τὰ ἔπραττον ἕως τώρα. Διότι οἱ ἐξουσιάζοντες (οἱ δαίμονες) αὐτούς οἱ ὁποῖοι ἔπραττον αὐτὰ εἰς αὐτούς, (ἔπραξαν), πολὺ περισσότερον ἀπ' αὐτούς (ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους).

Πρόσεξε πῶς δεικνύεται ἡ ἐπιείκεια αὐτῶν, διότι οἱ μὲν (Ἀπόστολοι) ἐνῶ ἐκδιώκοντα πράττουσι τοιαῦτα, οἱ δὲ ὑπηρετούμενοι δαίμονες τὰ ἀντίθετα. «Τὸν Ἰησοῦν γινώσκω», λέγει. Λοιπὸν νὰ ἐντραπήτε σεῖς οἱ ὁποῖοι τὸν ἀγνοεῖτε. «Καὶ τὸν Παῦλον ἐπίσταμαι». Καλῶς καὶ αὐτὸ διότι ἐγνώριζεν ὅτι ἦτο κήρυξ τοῦ Θεοῦ. Ἐπειτα ὁρμᾷ ἐναντίον αὐτῶν καὶ σχίζει τὰ ἐνδύματα. Δι' ὅσων ἔπραττεν εἰς αὐτούς, ὡς νὰ εἴλεγε σχεδὸν αὐτὸ· «Μὴ νομίσητε ὅτι τὰ πράττω αὐτὰ, ἐπειδὴ περιφρονῶ ἐκείνους». Πολὺς ἦτο ὁ φόβος τοῦ δαίμονος. Καὶ διατί δὲν ἔσχιε τὰ ἐνδύματά των χωρὶς αὐτοῦς τοὺς λόγους; (Διότι τοιοῦτοτρόπως καὶ τὸν θυμὸν θὰ ἴκανοποιεῖ καὶ τὴν πλάνην θὰ ἔκαυε). Ἐφοβήτο, ὅπως εἶπα, τὴν ἀήτητον ἔννομιαν, καὶ δὲν θὰ κατάρθωνε τόσα, ἂν δὲν εἴλεγεν αὐτὸ.

Παρατήρησα δὲ ὅτι πανταχοῦ οἱ δαίμονες εἶναι περισσότερο ἀγνώμονες ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους καὶ δὲν τολμοῦν νὰ ἀντιμιλήσουν, οὔτε νὰ κατηγορήσουν τοὺς ἀποστόλους, οὔτε τὸν Χριστόν. Ἐκεῖ λέγουν «Οἰδαμέν σε τίς εἶ» καὶ «τί ἤλθες ἄθε προ καιροῦ θασανίσαι ἡμᾶς»⁷, καὶ πάλιν «Οἰδᾶ σε τίς εἶ, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»⁸, ἐδῶ δὲ· «Ὅστοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου εἰσὶ»⁹, καὶ πάλιν· «Τὸν μὲν Ἰησοῦν γινώσκω, καὶ τὸν Παῦλον ἐπίσταμαι». Διότι πολὺ ἐφοβοῦντο καὶ ἔτρεμον ἐκείνους τοὺς ἁγίους.

Ἴσως κάποιος ἀπὸ σῶς, καθὼς ἀκούει, ποθεῖ νὰ φθάσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν, ὥστε νὰ μὴ ἠμποροῦν οἱ δαίμονες νὰ τὸν ἀνεύσωσι, καὶ μακαρίζῃ ἐκείνους τοὺς ἁγίους δι' αὐτὸ, διότι εἶχον τόσην δύναμιν. Ἄς ἀκοῦῃ ἡμῶς τὸν Χριστόν ὁ ὁποῖος λέγει· «Μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῖν ὑποτάσσεται»¹⁰. (Ἐπειδὴ ἐγνώριζε ὅτι ἔλοι οἱ ἄνθρωποι κατ' ἐξοχὴν δι' αὐτὸ χαίρουσι ἐξ αἰτίας τῆς κενοδοξίας). Διότι ἂν ζητῆς αὐτὸ τὸ δοκοῦν ἀρεσὴ εἰς τὸν Θεόν καὶ τὸ κοινὸν συμφέρον, ὑπάρχει ἄλλη μεγαλύτερα ὁδὸς. Δὲν εἶναι τόσον μέγα τὸ νὰ ἀπαλλάξῃς (κάποιον) ἀπὸ τὸν δαίμονα, ὅσον νὰ τὸν ἀποσπάσῃς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Ὁ δαίμων δὲν ἔμποδίζει νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν θασιλίαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ καὶ βοηθεῖ, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ μὲν, βοηθεῖ ἡμῶς, μὲ τὸ νὰ καθιστᾷ αὐτὸν ποῦ τὸν ἔχει συνετώτερον. Ἦ ἁμαρτία δὲ μᾶς ἐκδιώκει (ἀπὸ τὴν θασιλίαν).

8'. Ἀλλ' ἴσως νὰ εἴπῃ κάποιος· «Εἴθε νὰ μὴ συμ-

7. Μάρκ. 1, 24.

8. Μάρκ. 8, 29.

9. Μάρκ. 7, 24.

10. Πράξ. 16, 17.

11. Λουκ. 10, 20.

θή εις ἐμὲ νὰ ἀποκτήσω τοιοῦτον ὠφρονισμόν». Οὕτε ἐγὼ θέλω, ἀλλὰ ἄλλον, νὰ πράττω τὰ πάντα ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ. Εἰδ' ἄλλως, ὃ μὴ γένοιτο! εἴθε νὰ συμβῆ νὰ παρακαλῶ καὶ δι' αὐτά. Ἄν λοιπὸν αὐτός μὲν (ὁ δαίμων) δὲν ἐκδιώκει, ἐκείνη δὲ (ἡ ἁμαρτία) ἐκδιώκει (ἀπὸ τὴν Θεοῦλειαν), τὸ νὰ ἀπαλλάξῃς (κάποιον) ἀπὸ ἐκείνην εἶναι βεῖγμα μεγαλύτερας ἐργασίας.

Λοιπὸν ἄς φροντίζωμεν νὰ ἀπαλλάσωμεν τοὺς πλησίον ἀπ' αὐτὴν καὶ πρὶν ἀπὸ τοὺς πλησίον τοὺς ἑαυτοὺς μας. Ἄς ἴδωμεν μήπως ἔχομεν δαίμονα. Ἄς ἐξετάσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας μὴ ἀκρίθειαν. Ἡ ἁμαρτία εἶναι χειρότερα τοῦ δαίμονος. Διότι ἐκεῖνος (μᾶς) καθιστᾷ ταπεινούς. Ἡ δὲν θλέπατε τοὺς δαιμονιζόμενους, ὅταν συνέλθουν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν πῶς εἶναι κατηφείς; πῶς εἶναι σκυθρωποί; πῶς εἶναι γεμάτα τὰ πρόσωπα τῶν ἀπὸ ἐντροπῆς; πῶς δὲν τολμοῦν οὔτε νὰ ἴδουν κατὰ πρόσωπον; Πρόσεξε τὸν παραλογισμόν. Ἐκεῖνοι μὲν ἐντρέπονται δι' ὅσα παθαίνου, ἡμεῖς δὲ δὲν ἐντρέπομεθα δι' ὅσα πράττομεν. Ἐκεῖνοι ἐντρέπονται ἐνῷ ἀδικοῦνται, ἡμεῖς ἐνῷ ἀδικοῦμε δὲν ἐντρέπομεθα. Καίτοι τὰ ἔργα ἐκείνων δὲν εἶναι ἄξια ἐντροπῆς, ἀλλὰ εὐσπλαγχνίας καὶ φιλοφροσύνης καὶ συγχωρήσεως καὶ πολλοῦ θαυμασμοῦ καὶ ἀπειρῶν ἐπαίνων, ὅταν, ἐνῷ ἀγωνίζονται ἐναντίον τοιοῦτου δαίμονος, ὑπομένουν τὰ πάντα εὐχαριστίως. Τὰ ἴδια μας δὲ εἶναι ἄξια γέλωτος ἀληθοῦς, ἐντροπῆς, κατηγορίας, καλῶσεως, τιμωρίας, τῶν χειρότερων κακῶν καὶ τῆς γεέννης τοῦ πυρός, ἀλλὰ οὐδεμιᾶς συγχωρήσεως ἄξια.

Βλέπετε ὅτι ἡ ἁμαρτία εἶναι χειρότερα τοῦ δαίμονος; Καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἐπειδὴ δυστυχοῦν κερδίζουν διπλοῦν κέρδος, ἐν μὲν τὸ ὅτι συνελθόντες καὶ γίνονται ἔγκαρτερικώτεροι, δεῦτερον δὲ τὸ ὅτι θὰ ἀπέλθουν

πρὸς τὸν Δεσπότην καθαροί, ἀφοῦ ὑποστοῦν ἐδῶ τὴν τιμωρίαν τῶν ἰδικῶν τῶν ἁμαρτημάτων. (Βεβαίως δι' αὐτὸ ὁμιλήσαμεν πολλάκις καὶ ἀπεδείξαμεν, ὅτι αὐτοὶ οἱ ὅποιοι τιμωροῦνται ἐδῶ, ἂν ὑπομένουν μὲ εὐγνωμοσύνην, εἶναι εὐλογον νὰ ἀποθέσουν ἀπὸ ἐπάνω τῶν πολλῶν ἁμαρτημάτων). Ἄπὸ τὰ ἁμαρτήματα δὲ εἶναι διπλά τὰ κακά, ἐν μὲν ὅτι δυστυχοῦμεν, ἄλλο δὲ ὅτι γινόμεθα χειρότεροι.

Προσέχετε εἰς αὐτὸ τὸ ὅποιον λέγω. Δὲν ἀδικοῦμεθα μόνον αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, ὅτι ἁμαρτάνομεν δηλαδὴ, ἀλλὰ καὶ ἄλλο, ὅτι ἡ ψυχὴ δέχεται συνήθειαν, ὅπως εἰς τὸ σῶμα. Διότι θὰ εἶναι σαφέστερον ὅταν λέγεται διὰ παραδείγματος. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ὅστις εἴχε πυρετὸν δὲν ἔχει ἀνικηθῆ μόνον αὐτό, ὅτι δηλαδὴ εἶναι ἀσθενής, ἀλλ' ὅτι μετὰ τὴν ἀσθένειαν γίνεται εἰς τὸ ἔξης ἀσθενέστερος, καὶ ἂν ἔπαυθη εἰς τὴν υγιείαν ἀπὸ μακρᾶν ἀσθένειας, τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἂν εἴμεθα υγιεῖς, ἀκόμη χρειαζόμεθα πολλὴν δύναμιν.

Διότι παρατήρησε κάποιον ὁ ὅποιος ἐφάρθη προσβλητικῶς καὶ δὲν ἐτιμωρήθη. Δὲν εἶναι ἄξιον δι' αὐτὸ μόνον νὰ κλαίωμεν, διότι δὲν τιμωρεῖται διὰ τὴν προσβολὴν, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλο νὰ πενθῶμεν. Ποῖον λοιπὸν εἶναι αὐτό; Διότι ἔχει γίνῃ ἡ ψυχὴ ἀναιδεότερα πλέον. Διότι ἀπὸ καθῆν ἁμαρτήμα, καὶ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν ὅταν ἐπιτελεσθῆ καὶ παύσῃ, ἀποταμιεύεται ἐντός τῆς ψυχῆς μας ὀλίγον δηλητήριον. Δὲν ἀκούεις μερικὸς οἱ ὅποιοι λέγουσιν, ὅταν ἀναρρῶσιν ἀπὸ ἀσθένειας, ὅτι «δὲν τολμῶ ἀκόμη νὰ πῶ ὕδωρ»; ἂν καὶ ἀνάρρωσε θεθαίως. Ἄλλ' ἡ ἀσθένεια καὶ αὐτὸ τὸ ἀδίκημα ἔκαμε. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἐνῷ δυστυχοῦν εὐχαριστοῦν, ἡμεῖς δὲ ἐνῷ εὐτυχοῦμεν θλυσσησθε τὸν Θεόν καὶ ἀποθαρινόμενοι τὸν ἐγκαταλείπομεν. Διότι θὰ εἴρηξ περι-

αστέρους υγιείς και πλουσίους να πράττουν αυτό, παρά πτωχούς και άρρώστους. Διότι έχει αναφανή ο δαίμων ως δήμιος ἀληθῶς σκληρὸς ἐκτοξεύων πολλὰς ἀπειλάς, ὡς κάποιος διδάσκαλος ὁ ὁποῖος σηκάνει τὸ μαστίγιον καὶ ἀπὸ οὐδὲν μέρος ἀφήνει νὰ διαφύγουν.

Ἄν δὲ μερικοὶ οὕτε τοιοῦτότρόπως εἶναι προσεκτικοί, ἀλλ' ὅμως ἐκείναι τιμωροῦνται. Δὲν εἶναι δὲ μικρὸν καὶ αὐτό. Διότι ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἀνόητοι, ὅπως οἱ τρελλοὶ, ὅπως οἱ παῖδες δὲν ἔχουν ὑπογνώσειν λογοβοσίας, τοιοῦτότρόπως οὕτε αὐτοί. Διότι δι' αὐτὰ τὰ ὁποῖα γίνονται ὄχι ἐν γνώσει οὐδεὶς εἶναι τόσοσ σκληρὸς, ὥστε νὰ ζητήσῃ ποτὲ τιμωρίαν. Ἐπομένως εὐρισκόμεθα εἰς πολὺ χειρότεραν κατάστασιν ἀπὸ τοὺς δαιμονιζομένους ὅσοι ἀμαρτάνομεν. Ἄλλ' ἐπειδὴ δὲν ἀφρίζομεν, οὕτε οὐστρέφομεν τὰς κόρας (τῶν ὀφθαλμῶν), οὕτε τὰς χεῖρας; Εἶθε νὰ ἐπράττομεν αὐτὸ εἰς τὸ σῶμα καὶ ὄχι εἰς τὴν ψυχὴν!

Θέλεις νὰ σοῦ δεῖξω ψυχὴν, ἣ ὁποῖα ἀφρίζει, ἀκάθαρτον, καὶ οὐστρόφην τῶν ὀφθαλμῶν τῆς διανοίας; Σκέψου αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ὀργίζονται καὶ μεθοῦν ἀπὸ τὸν θυμὸν, ἀπὸ πόσον ἀφρόν δὲν ἐκβάλλουν ἀκαθαρτοτέρους λόγους; Ἀληθῶς ὡς νὰ ἐκχύνουν σιέλον μὲ κακὴν ὁσμὴν. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνοι δὲν γνωρίζουν οὐδένα ἀπὸ τοὺς παρόντας, οὕτω καὶ αὐτοί. Διότι δευ σκοτισθῆ ἢ διάνοιά των καὶ οὐστραφοῦν οἱ ὀφθαλμοί, δὲν βλέπουν οὕτε φῶς, οὕτε ἔχθρόν, οὕτε σεβαστόν, οὕτε ἄξιον περιφρονήσεως, ἀλλὰ ὄλους ὁμοίως. Δὲν βλέπεις ὅτι καὶ αὐτοὶ τρέμουν ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἐκεῖνοι; Ἄλλὰ δὲν πίπτουν κάτω; Ἄλλὰ ἡ ψυχὴ των εὐρίσκειται κάτω καὶ πίπτει σπασταρῶσα. Διότι ἂν εἶχε σταθῆ ὀρθή, δὲν βέ. ἐπέβαινε ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔπαθεν. Ἡ δὲν σοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι βεῖγμα ψυχῆς, ἣ ὁποῖα ἔχει καταβληθῆ καὶ ἔχει ἀπολέσει τὴν ἰδικὴν τῆς νηφαλιότη-

τα, καὶ αὐτὰ τὰ ὁποῖα πράττουν καὶ λέγουν δευ μεθοῦν ἀπὸ τὸν θυμὸν;

Ἐπάρχει καὶ ἐν ἄλλο εἶδος τρέλλας χειρότερον ἀπ' αὐτό. Ποῖον λοιπὸν εἶναι αὐτό; Ὅταν δὲν ἀνέχονται οὕτε τὴν ὀργὴν νὰ ἀφήσουν, ἀλλὰ τρέφουν εἰς τὸν οἶκον των στενὸν φίλον, ὡς κάποιον δήμιον, τὴν μνησικακίαν. Διότι αὐτοὺς πρώτους καταστρέφει τὸ νὰ μνησικακοῦν ἀπ' ἐδῶ ἤδη, διὰ νὰ παρατρέξω τὰ μέλλοντα. Διότι πῶς ταλαιπωρία νομίζεις δευ ὑπάρχει εἰς ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἔχει κτυπηθῆ εἰς τὴν ψυχὴν, δευ καθημερινῶς ἐξετάσῃ πῶς ν' ἀποκρούσῃ τὸν ἔχθρόν; Προηγουμένως τὸν ἑαυτὸν του τιμωρεῖ ὁ τοιοῦτος, καὶ τιμωρεῖται πηροσκόμενος, πολεμῶν πρὸς τὸν ἑαυτὸν του, καίόμενος. Διότι εἶναι ἀναπόφευκτον διαρκῶς νὰ καίεται τὸ πῦρ ἐντὸς σου. Καὶ ἐπὶ τόσοσ χρόνον παρατείνων τὸν πυρετόν, δὲν τὸν ἀφήνεις νὰ καταπέσῃ, καὶ νομίζεις δευ εἰς ἐκεῖνον προξενεῖς κατὶ κακόν, ὁ ἴδιος δὲ φθείρεις τὸν ἑαυτὸν σου, ἐπειδὴ φέρεις διαρκῶς τὴν φλόγα εὐρισκομένην εἰς δευτασίαν, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἀφήνεις τὴν ψυχὴν νὰ ἀναπαυθῆ, ἀλλὰ πάντοτε ἐξαγριώνεσαι καὶ ἔχεις τὴν σκέψιν εἰς ταραχὴν καὶ ἀναστάσιον.

ε'. Ποῖον εἶναι χειρότερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν τρέλλαν νὰ λυπήσαι διαρκῶς καὶ νὰ πηροσκεσαι καὶ νὰ φλογίζεσαι; Διότι τοιαῦται εἶναι αἱ ψυχαι τῶν μνησικακῶν. Ὅπου καὶ ἂν ἴδουν αὐτὸν τὸν ὁποῖον θέλουν νὰ ἐκδικηθοῦν, ἀμέσως καταλαμβάνονται ὁπὸ τοῦ πάθους. Ἄν ἀκούσουν φωνὴν, χάνουν τὸ θάρρος των, τρέμουν. Ἄν εὐρίσκονται εἰς τὴν κλίνην, ὁδοεικνύουν εἰς τὸν ἑαυτὸν των ἀπειροὺς τιμωρίας, κρεμῶντες, βασανίζοντες ἐκεῖνον τὸν ἔχθρόν. Ἐπὶ πλέον δε ἂν τὸν ἴδουν καὶ νὰ προκόπτῃ, ἀλλοίμονον ὁποῖα τιμωρία! Συγχάρησε εἰς αὐτὸν τὸ ἀμάρτημα καὶ ἀπάλλαξε τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τὴν ταλαιπωρίαν. Διστί παραμένεις διαρκῶς τιμωροῦ-

μενος, διὰ τὴν τιμωρήσῃς ἐκεῖνον μίαν φοράν καὶ τὴν ἐκδικηθῆς; Διὰ τὴν δημιουργεῖς εἰς τὸν ἑαυτὸν σου καθ' ἑξῆς ἀσθένειαν;

Διὰ τὴν ἐνῶ θέλει νὰ ἀπελευθερωθῆ ἀπὸ αἰνά οὐ θυμὸς τὸν κρατεῖς; Ὅστε μέχρι τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου νὰ μὲνῃ, λέγει ὁ Παῦλος!¹² Διότι ὡς κάποια σφήκι καὶ σκόρος, τοιοῦτοτρόπως κατατρῶγει τὴν ρίζαν τῆς ἰδικῆς μας διανοίας. Τί θηρίον κλεῖεις ἐντὸς τῶν σπλάγγων σου; Εἶναι καλύτερον θῆρις ἢ ἔχιδρα νὰ εὐρίσκηται μέσα εἰς τὴν καρδίαν, παρά θυμὸς καὶ μνησικακία. Διότι ἐκεῖνα μὲν ἀμέσως θὰ μᾶς ἀπήλλαξουν τῆς ζωῆς (θὰ μᾶς ἐφόνευσον), αὐτὸς δὲ (ὁ θυμὸς) μένει διαρκῶς, ἐμπηγνύων τοὺς δόντας, ρίπτων τὸ δηλητήριον ἐντὸς ἡμῶν, ἐπιστρατεύων τοὺς φοβεροὺς λογισμοὺς.

Ἄλλὰ αὐτὰ τὰ πράττω, λέγει, διὰ τὴν μὴ με ἐμπαίξῃ, διὰ τὴν μὴ με περιφρονῆσῃ. Ἄθλιε ἄνθρωπε καὶ ταλαίπωρε, δὲν θέλεις νὰ χλευασθῆς ἀπὸ τὸν σύνδουλον, ἀλλὰ νὰ μιμηθῆς ἀπὸ τὸν δεσπότην σου; Δὲν θέλεις νὰ περιφρονηθῆς ἀπὸ τὸν σύνδουλον, ἀλλὰ περιφρονεῖς τὸν δεσπότην; Δὲν ἀνέχεσαι νὰ περιφρονηθῆς ἀπ' αὐτόν, καὶ δὲν νομίζεις ὅτι ὁ Θεὸς ἀγανακτεῖ, διότι τὸν ἐμπαίζεις, διότι τὸν περιφρονεῖς, ἀφοῦ δὲν θέλεις νὰ ὑπακούῃς εἰς αὐτόν;

Ὅτι δὲ δὲν θὰ σὲ περιγελάσῃ εἶναι φανερὸν ἐξ αὐτοῦ. Ἄν μὲν τὸν τιμωρήσῃς, θὰ εἶναι πολὺς ὁ χλευασμὸς, πολλὴ ἡ περιφρόνησις, (διότι τὸ πρᾶγμα εἶναι δεῖγμα μικροψυχίας), ἂν δὲ τὸν συγχωρήσῃς, πολὺς θὰ εἶναι ὁ θαυμασμὸς. Διότι αὐτὸ εἶναι ἐνδειξὶς μεγαλοψυχίας. Ἄλλ' ἐκεῖνος δὲν γνωρίζει, λέγει. Ἄς γνωρίζῃ ὁ Θεός, διὰ τὴν ἔχῃς μεγαλύτερον μισθόν. Διότι λέ-

¹² Ἐφεσ. 4, 26.

γει' «Δανείζετε παρ' ὧν οὐκ ἐλπίζετε ἀπολαθεῖν»¹³. Τοιοῦτοτρόπως καὶ νὰ ἐδεργετώμεν αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι δὲν αἰσθάνονται ὅτι εὐεργετοῦνται, διὰ τὴν μὴ ἐλαττώσουσιν εἰς ἡμᾶς τὴν ἀνταπόδοσιν (ἐκ τοῦ Θεοῦ), ἀφοῦ μᾶς ἀνταποδώσουσιν τὸν ἔπαινον ἢ ὁ,τιδήποτε!¹⁴. Διότι δὲν θὰ λάβωμεν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τίποτε, τότε θὰ λάβωμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν μεγαλύτερα.

Τὶ δὲ εἶναι περισσώτερον ἀξίον γέλωτος, τί δὲ ψυχρότερον ἀπὸ τὴν ψυχὴν ἢ ὅποια ὀργίζεται διαρκῶς καὶ θέλει νὰ ἐκδικηθῆ; Αὐτὴ ἡ ἐπιθυμία εἶναι γυναικεία καὶ παιδική. Διότι θῆρις ἀκριβῶς ἐκεῖνη (ἡ γυνὴ) ὀργίζεται καὶ πρὸς τὰ σῆψα, καὶ ἂν δὲν κτυπήσῃ τὸ ἔδαφος, δὲν ἀφήνει τὴν ὀργὴν, τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ αὐτοὶ θέλουσιν νὰ ἐκδικηθοῦν αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι τοὺς ἐλύθησαν. Ἐπομένως αὐτοὶ εἶναι ἀξιοὶ γέλωτος. Διότι τὸ νὰ ἐξουσιάζῃσαι ἀπὸ τὸν θυμὸν, εἶναι δεῖγμα παιδικῆς διανοίας. Τὸ νὰ ἐξουσιάζῃς δὲ (τὸν θυμὸν), εἶναι δεῖγμα ἀνδρείας. Ἄρα δὲν περιγελώμεθα ἡμεῖς ὅταν ἐγκατερῶμεν, ἀλλ' ἐκεῖνοι. Αὐτὸ δὲν εἶναι χαρακτηριστικὸν εὐκόλως περιφρονημένων ἀνθρώπων, τὸ νὰ μὴ νικῶνται ἀπὸ τὸ πάθος. Τῶν ἀξίων περιφρονησεως δὲ εἶναι τὸ νὰ τρέμουσιν τόσοσιν τὸν γέλωτα ἐκ τῶν ἄλλων, ὥστε ἐξ αἰτίας αὐτοῦ νὰ προτιμοῦν καὶ εἰς γνωστὸν πάθος νὰ ὑποπίπτουν, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν νὰ ἀντιμάχωνται καὶ τὸν ἑαυτὸν τῶν νὰ ἀποκροοῦσιν. Αὐτὰ εἶναι ἀληθῶς ἀξία γέλωτος. Λοιπὸν ἄς τὸ ἀποφεύγωμεν αὐτά.

Ἄς λέγῃ ὅτι, ἐνῶ μᾶς προεκάλεσε ἄπειρα κακά, αὐτὸς δὲν ἔπαθεν οὐδέν. Ἄς λέγῃ ὅτι καὶ πάλιν ἂν ἐπιτεθῇ εἰς ἡμᾶς θορυβωδῶς, δὲν θὰ πάθῃ οὐδέν. Δὲν θὰ ἐκήρυττε κατ' ἄλλον τρόπον τὴν ἀρετὴν μας, δὲν θὰ ἀ-

¹³ Λουκ. 8, 34.

¹⁴ Λουκ. 14, 14.

νεζήτει άλλους λόγους, αν ήθελε να μάς επαινέση, παρά αυτά, τα όποια νομίζει ότι τα λέγει διά να κατηγορήση. Είθε δλοι να έλεγαν δι' έμέ αυτά, ότι «είναι άνθρωπος ψυχρός και ταλαιπώρος. Όλοι τον χλευάζουν και αυτός ύπομένει. Όλοι ηθούν εναντίον του, αυτός δε δέν άποκρούει!». Είθε να προσέθετον ότι «ούτε αν θέλη ήμπορεί», διά να ήτο δι' έμέ ό έπαινος άπ' τον Θεόν και όχι από τους ανθρώπους! "Ας λέγη ότι εξ αίτίας της ψυχρότητος δέν άνταποδίδομεν. Αυτό δέν μάς ελάτπει ούδόλως, όταν γνωρίζη ό Θεός, αλλά τοποθετεί τον θησαυρόν μας εις μεγαλύτεραν ασφάλειαν. Έάν πρόκειται να προσέχωμεν εκείνους, θά τά χάσωμεν όλα. "Ας μη ίδωμεν τί λέγουν, αλλά τί πρέπει εις ήμάς.

"Άλλοι δέ λέγουν «δηλαδή να μη με περιγιάσση», και μερικοί καυχώνται. "Ω της άνοησίας τό μέγεθος! Ουδέεις, όστις με ήδίκησε, με περιγιάσσε, λέγει. Δηλαδή, «τόν έτιμώρησα». Και θεσάιος δι' αυτό πρέπει να περιγιάσσει, διότι έξειδικήθης. Από ποϋ εισηγήθησαν αυτοί οι λόγοι, οι όποιοι είναι έντροπή και καταστροφή, και άνατροπή της ίδικης μας ζωής και πολιτείας; "Αρά γε όχι από του ότι όμιλοϋμεν άντιθέτως από τον Θεόν; Διότι αυτό τό όποϊόν σε καθιστῶ Ισον προς τον Θεόν, τό να μη έκδικήσαι δηλαδή, αυτό τό θεωρείς άξιον γέλωτος. Δέν εγμεθα εξ αίτίας αυτών άξιοι να περιγιάμεθα και από ήμάς τους ίδιους, και από τους έθνικούς, επειδή ούτως άντιλέγομεν προς τον Θεόν;

Θέλω κάτι να διηγηθῶ τό όποϊον έγινεν εις παλαιάν εποχήν, όχι περί όργης, αλλά περί χρημάτων. Είχε κάποιος άγρόν, ό όποϊος είχε έντός του κρυμμένον θησαυρόν, χωρίς να γνωρίζη ό ίδιοκτήτης. Αυτόν τον

άγρόν εκείνος τον επώλησεν. Αυτός ό όποϊος τον ήγόρασεν, ενώ έσκαπτε αύλακας, ώστε να φυτεύση και να τον φροντίση, εύρε τον θησαυρόν να εύρίσκεται έντός του έδάφους. "Όταν τό έμαθεν αυτό ό πωλήσας, άφου ήλθε εχρησιμοποίησεν θίαν προς αυτόν ό όποϊος είχε αγοράσει τον άγρόν, διά να λάθη πίσω τον θησαυρόν. Διότι έλεγε ότι είχε αγοράσει άγρόν, όχι θησαυρόν. Πάλιν εκείνος τον απέκρουσε, λέγων ότι είχαν αγοράσει τον άγρόν μαζί με τον θησαυρόν, και να μη κάμη ούδένα λόγον περί αυτού. "Εφθασαν και οι δύο εις άντιλογίαν, επειδή ό μόν ήθελε να λάθη (τον θησαυρόν), ό δε ήγωνίζετο να μη τον δώση. Και άφου εύρον τυχαίως κάποιον άνθρωπον έξέθετον τάς απόψεις των. "Επειτα τον ήρώτων, εις ποϊον πρέπει να περιέλθη ό θησαυρός. Αυτός δε δέν εξέφρασε γνώμην, ειπε δε ότι θά διαλύση την άμφιβότησιν των. Διότι αυτός θά ειπαι ό κύριος. Και όταν έλαθε τον θησαυρόν, άφου εκείναι τον παρεχώρησαν με την θέλησιν των, έπειτα έπαυσε άπειρα κακά και εις την πράξιν έμάθαινε ότι εόλόγως εκείνοι άπεμακρόνησαν από αυτόν.

Αυτά πρέπει να γίνη και περί της όργης, και ήμεις να άγωνιζόμεθα να μη έκδικούμεθα, και αυτοί οι όποιοι έχουν προενηήσει λύπην να άγωνίζονται να τιμωρηθούν. "Αλλά ίσως αυτά φαίνονται ότι είναι και κάποιος περιγίελως. Διότι όταν περισσότερο καταλάβη ή παραφροσύνη, περιγελώνται οι συνετοί, και μεταξύ πολλών παραφρόνων ό μη παράφρων φαίνεται ότι είναι παράφρων.

Δι' αυτό παρακαλώ να ύπομεινώμεν και να συγκρατήσωμεν τους έαυτούς μας, διά να ήμπορέσωμεν, με τό να γινώμεθα καθαροί άπ' αυτό τό καταστρεπτικόν πάθος, να αξιωθώμεν της βασιλείας των ούρανών,

μέ τήν χάριν καί τήν εὐσπλαγγίαν τοῦ Μονογενοῦς
του Υἱοῦ, μετά τοῦ ὁποῖου εἰς τόν Πατέρα συγχρόνως
καί εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει δόξα, δύναμις, τιμή,
τώρα καί πάντοτε καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἄμην.

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 78

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΚΗ' — ΜΑ'
(ΚΕΦ. 13 — 19)

Κείμενον: Γ. ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΗ

«Τὰ ἐβρισκόμενα ἅπαντα τοῦ ἐν ἁγίοις
Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.
Ἑρμηνεῖα εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων».
Τόμος Γ', Ἀθήναι 1874, σελ. 284 - 410.